Dupuendo

perd[illegible] ierō sus dioses: τ que engañara al rey. E p[illegible] esto el rey astriago muy sañudo: ēbio mill hōbres armados que prēdiesen al apostol: τ truxeronlo ante el. Y el rey q̄ndo lo vio dixole: eres tu aq̄l que trastornaste a mi hermano. Y dixole sant Bartholome: yo no lo trastorne: mas conuertilo ala fe de Jesu xp̄o. E dixole el rey: assi como feziste a mi hermano q̄ dexase el su dios τ que creyesse enel tuyo: assi fare yo a ti q̄ tu dexes al tu dios q̄ hagas sacrificio al mio. Y dixole el apostol yo lo ligue [illegible] q̄ adoraua tu hermāo. E assi ligado gelo mostre: τ hize q̄ el mismo q̄brantase el ydolo: τ si tu assi pudieres hazer al mi dios: hazer me has que sacrifique yo al tu dios. Y si yo despedaçare alos tus dioses cree tu enel mio. Y acabado de dezir vinierō a dezir esto al rey q̄ cayera menudo el su dios Baldach: τ desque el Rey lo oyo fue tan sañudo q̄ despedaço la purpura que traya vestida: τ mando apalear al apostol: τ mandolo despues desollar biuo: τ assi lo fizieron. E quando el bienauenturado apostol sant bartholome fue muerto ē aq̄l martyrio tomarō los xp̄ianos el su cuerpo y enterraronlo con gran honrra. Y el rey astriago: τ los obispos delos templos fueron luego tomados dlos demonios τ muertos. Y al rey Polemio hizieron lo obispo: τ biuio enel obispo veynte años haziendo su oficio muy complidamente: τ acabo bien su vida: τ fuese a parayso. Enel año dela encarnacion de trezientos τ. xxxj. años. Entraron los moros a correr a Cicilia: τ destruyeron la ysla de Lipara do era el cuerpo de sant bartholome enterrado: τ quebrantaron el su monumento: y esparzieron los sus huessos. La segun dizen las escripturas enesta manera: vi[illegible] el cuerpo a esta ysla. Los paganos vien[illegible] que su cuerpo era muy honrrado: porq̄ [illegible] hazian ende muchos milagros a menu[illegible] pesando les por ello: pusieron el su cuerpo en vn arca de plomo: y echaron la enla [illegible]ar. Y quando los dios vino a esta ysla. E [illegible] despues que los moros esparzieron los sus huesso[illegible] partiendo se dende: aparecio le el apostol [illegible] sant Bartholome a vn monje: τ dixo le: leua[illegible]ntate τ coje los mis huessos que son esparzidos. Y dixole [illegible] uemos coger los tus [illegible] despues que assi nos [illegible] nos quesiste acorrer. E [illegible] tiempo ha que dios per[illegible] por los mis mercimiento[illegible] mucho los pecados: τ subie[illegible] no pude mas ganar. Entonces [illegible] el monje: pues como podre yo fallar los tus [illegible] entre tantos huessos. Y dixole el apostol. Yras de noche a coger los: τ los huessos q̄ hallaras que son como fuego: essos son los mios. Y el monje fallo lo todo assi como el apostol le dixo: τ cogio los huessos: y entro con ellos en vna naue: τ truxo los a benauente que es la mayor yglesia metropolitana de apulla. Empero agora dizen q̄ estan en roma: avn que los benauentanos digan que ellos tienen el cuerpo.

¶ La vida τ acabamiento de sant Augustin.

Sant augustin fue de africa: τ nacio en marruecos enla cibdad d̄ Cartagimense: τ aprendio tanto q̄ supo las siete artes: τ fue gran philosopho: τ muy razonado retorico. Ca todos los libros de aristoteles. E quantos podia leer por si los aprēdia: τ los entendio assi como el dize en su libro dela confession: enesta manera. Yo sieruo delas malas co[illegible]dicias por mi mismo ley. Y entendi las sie[illegible] artes. E quantas pude leer. E porque m[illegible]chas vezes cayo la clerezia enla heregia de los manicheos: que deziā q̄ jesu xp̄o no fue hōbre verdadero: τ negauan la resurrecion

el rey cargar camellos de oro τ de plata τ de
piedras preciosas τ hizo buscar al apostol:
mas no lo pudieron hallar. Otro dia de ma
ñana aparecio al rey estãdo solo en su cama
ra: τ dixo le. Porq̃ me heziste buscar todo el
dia con el oro τ cõ la plata: esto hã menester
aquellos q̃ demãdan las cosas terrenales.
Ca yo no demãdo ni desseo cosa ninguna te
rrenal ni carnal. Y estãdo alli sant Bartho-
lome començo a amonestar le muchas cosas
τ como fueramos redemidos y entre todas
las cosas mostrando le: como Jesu christo
venciera al diablo: porq̃ assi cõuenia por po-
derio τ por justicia τ por sabiduria. Ca con-
uenia que aq̃l que venciera a adam que fue
ra el diablo: que lo venciesse el hijo dela vir-
gen Jesu xp̃o: τ vencio lo por poderio quan
do lo echo de su señorio que tenia: assi como
no deuia: quando hizo a adam pecar: assi co
mo quãdo algũ rey vẽce algun su enemigo:
embia sus condes por cada lugar que pon-
gan ay su señal τ q̃ la destruyã del enemigo:
τ assi jesu xp̃o vencio al diablo y embio a to-
das sus tierras mẽsajeros q̃ destruyã la hõ
rra q̃ los hombres faziã al diablo y establez
can la suya. Otrosi lo vencio por justicia: ca
derecho τ justo era q̃ aquel que venciera el
hõbre q̃ comiera del fructo del arbol: τ lo te-
nia preso q̃ lo venciesse Jesu xp̃o que ay una
ra: porque de alli adelãte no ouiesse poderio
sobre el hõbre. Vẽciolo por sabiduria en q̃n
to el arte del diablo fue escarnecida τ quita-
da por la arte de Jhesu xp̃o: porq̃ la arte del
diablo fue q̃ como el caçador toma el aue: assi
quiso robar el diablo a jesu christo enel desi-
erto: q̃ si ayunãdo no ouiesse hãbre conocie-
ra que era dios sin dubda. Y si por auentura
ouiesse hãbre q̃ lo venceria como vẽciaera a
adã enel parayso terrenal: mas no lo pudo
conocer q̃ era dios porq̃ ouo hãbre. Ni pu-
do vencer: ca el no consintio ala su tẽptaciõ.
Y predicãdo assi los sacramẽtos d̃la fe dixo
al rey polenio que se quisiesse baptizar: τ q̃
le mostraria al su Dios: que el adoraua vesi
blemente atado en cadenas. Otro dia sacri-
ficando los obispos al diablo cerca los pa-
lacios del Rey: el diablo empeço a llamar τ
dezir. Estad en paz mezquinos: τ no me q̃-
rays sacrificar: porque no acõtezca a vos lo
que acõtecio a mi: q̃ estoy atado en cadenas
de fuego delos angeles de Jesu xp̃o: al qual
crucificaron los judios pensando q̃ siempre
auia de ser muerto. Y el captiuo la muerte: q̃
era nr̃a reyna τ ligo el nr̃o principe su mari-
do dela muerte en prisiones de fuego: τ lue-
go todos ataron sogas: τ cuerdas al ydolo:
porq̃ lo derribassen: mas no pudierõ. Y mã-
do sant Bartholome al diablo: q̃ saliesse del
ydolo τ q̃ lo quebrãtase por si mismo: τ que
brãto todos los otros ydolos del tẽplo τ fa-
ziẽdo el apostol su oraciõ luego fuerõ sanos
quãtos enfermos ende estauã. Y el apostol
cõsagro el templo a hõrra de dios: τ mando
al diablo q̃ se fuesse al desierto. Entõce apa-
recio ende el angel d̃ dios τ bolãdo enderre
dor del tẽplo señalo con su dedo la señal dela
cruz enlos quatro cãtones del tẽplo: dizien-
do esto. Dize dios bien assi como vos yo sa-
ne d̃ vuestra enfermedad: τ alimpie el tẽplo
de toda suziedad τ del q̃ ay moraua: al qual
mãdo el apostol yr se al desierto: empo pˢme
ro vos lo mostrare τ vos viẽdo lo no ayays
miedo: mas fazed la señal dela cruz en vr̃as
frentes tal qual yo fize enestas piedras. En
tonce mostro les bien como vn moro negro
mas que el hollin: τ auia faz blãca: τ la cara
aguda τ la barua luenga: τ los cabellos ha-
sta los pies: τ los ojos bermejos como hie-
rro encendido: τ saliã dellos centellas: τ sa-
liã le dela boca flamas de piedraçufre: τ pre
so en cadenas de fuego: las manos atadas
atras. Y dixo le el angel a aquel diablo: porq̃
feziste lo que el apostol te mando: τ quebrã-
taste todos los ydolos del tẽplo soltar te he
τ vete a tal lugar do no mora hõbre del mun
do: y esta ay fasta el dia del juyzio. E quãdo
lo solto desaparescio con gran ruydo: τ con
vn aullido grãde que dio: y el angel de dios
fuesse para el cielo viendo lo todos. Y el rey
viendo todo esto baptizo se el τ su muger: τ
sus hijos τ todo el pueblo cõ ellos. Y el rey
dexo el reyno: τ hizo se discipulo de sant bar-
tholome. Entonces ayuntarõ se todos los
obispos delos templos τ vinierõ al rey As-
triago su hermano del otro rey que se torno
christiano: τ querellarõ se del apostol como

estras joyas seran tornadas en estiercol. y en fedor pdurable: τ los vros gozos son assi claros como vidrio q̃ luego quiebran. Y el adelãtado cõ saña mãdolo degollar. Y su madre viodo lo lleuauã encima del muro do estaua: τ dixole. Fijo acuerdate dela gloria de parayso τ mira arriba do es el tu rey: ca a ti no te q̃tã la vida: mas antes te la dã mejor: τ luego lo degollarõ τ los xpianos tomaron el su cuerpo y enterrarõlo muy hõrradamẽte: E fizo dios por el muchos milagros tantos q̃ los paganos lo hõrrauan. ¶ Cuenta vn sabio que vn xpiano tomo vn cabello delos suyos sangriẽto quãdo lo degollaron τ puso lo en vn arca en vn castillo: τ ardio el castillo τ salio el arca sana: de medio del fuego.

¶ La vida τ passion de sant Bartholome apostol.

SAnt Bartholome apostol: viniendo a Yndia que es el fin dl mũdo: fue a vn templo do estaua vn ydolo: que dezian Astaroth. y estaua ende como peregrino. Y eneste ydolo estaua vn diablo: que dezian que sanaua todos los enfermos de qual quier enfermedad que tuuiessen: mas no los sanaua el: antes los enfermaua. E dexãdo el de fazer les mas mal pareciales que los sanaua. Y estando el templo lleno delos enfermos: τ nõ pudiendo auer respuesta alguna del diablo fuerõ se a otra cibdad do honrrauã otro ydolo q̃ deziã Berith. Y preguntaron le: porq̃ no les respondia astaroth. Dixoles berith. El vro dios astaroth estaua captiuo τ atado en cadenas de fuego τ no puede respirar: ni osa hablar desde aquella ora: que el apostol de dios bartholome entro ende: τ dixerõ ellos quien es este bartholome: τ dixo les el diablo: es amigo de dios en todo poderoso. E por esso vino a esta tierra porq̃ echase della los ydolos: τ dixerõ ellos. Di nos las señales del porq̃ lo podamos nos fallar: τ conocer: τ dixoles el diablo. Sabed que tiene los cabellos negros τ crespos τ tiene pocas canas y es blanco mucho: τ ha los ojos grandes τ las narizes yguales τ derechas. y la barua luenga: y es de ygual estatura: τ trae la vestidura blãca labrada a manera de purpura: y cubre vn manto blanco y enlas haldas debaxo trae piedras preciosas. Y. xxvj años ha q̃ las sus vestiduras no se gastã: ni se ensuzian: ni sus çapatos no se enuegescen: ni se rompen τ ruega a dios las rodillas fincadas ciẽ vezes enel dia τ ciẽto enla noche: τ los angeles de dios andã cõ el que nũca lo dexan cansar ni auer hãbre: τ siẽpre esta alegre τ de buẽ talante: todas las cosas vee ante que vengan: τ todas las conosce: τ todos los lẽguajes del mũdo fabla y entiẽde y esto que vos yo agora digo ya el lo sabe: τ quando lo buscaredes si quisiere fallar lo heys: τ si el no quisiere no lo fallareys. Y ruego vos q̃ quãdo lo fallaredes q̃ le roguẽys q̃ no venga aca: porq̃ aquellos angeles que andã con el no fagan ami lo q̃ hizieron a mi cõpañero astaroth. Y aquellos buscando lo muy acuciosamente por dos dias τ no lo fallãdo: vn demoniado daua grandes bozes: diziendo. Bartholome apostol de Jesu xpo: enciẽdenme las tus oraciones. Y dixo sant bartholome: calla malo τ sal del τ luego aquella hora salio del: τ fue el hõbre librado τ sano. Y oyẽdolo Polenio que era rey de aquella tierra teniendo vna hija demoniada. Embio al apostol rogandole que viniesse a el. E que le sanasse a su hija. E viniendo a el el apostol τ viendo q̃ la tenia presa en cadenas: porque mordia alos que se allegauan a ella: mando la soltar τ no se osando los hõbres allegar a ella: τ dixoles el apostol. Allegad vos a ella sin miedo: ca yo tengo preso al diablo q̃ esta enella. E luego que fue suelta delas cadenas salio della: τ fue sana. Entonces mando

Preclarissimi viri Georgij valle Cōmentationes.

In Ptolomei quadripartitū inq; Ciceronis Partitiones & Tusculanas questiōes ac plinij naturalis historie Librum secundū.

*

Venetijs Apud Marcū Firmanum 1502.

Cum grā et priuilegio

Chaue,

¶IOANNES Petrus Valla Reuerendissimo in Christo patri:& Domino. D. Ioanni Stephano sancti Vitalis Cardinali Bononiensiq; episcopo Sal. Dicit æternam.

Cum mecum tacitus multum ac diu Reuerendissime Præsul cogitarim intempetãtis esse hominis cessare ubi mortaliũ generi prodesse posse animaduerterit. Nec minus inuidi maleuoliq; hominis non modo cessare: sed etiam tegere & dissimulare quæ diuino munere sit ipse consecutus. Talia ego animo uolutans nihil ut ex editionibus: quas pater reliquit per me nuper magna diligentia atq; impendio impressis satis abundeq; colligi potest: magis curaui: quã ut concreditos mihi libros citra omnem maleficam inuidiam in communem usum formis excusos foras inuulgarem: & hos supprimere sacrilegum impiumq; uidebatur: nec id effeci qđ misera solent & infelicia quædam ingenia: quæ paternis lucubrationibus etiam me fraudare uoluerunt: dum paucula quædam inuidentes aliis nouere ita cõniuentibus oculis aliena interuertuntur ut neminẽ docendũ putẽt: a deo a nouis absunt excogitandis His perditis ingeniis effectum est ut multorum præclarissime excogitata perierint. At nos certe grati pariter & ingenui animi officium cunctis rebus præferendo: non cuiuscunq; laboris genere deteriti: nihil quod penes nos extaret doctissimi patris qdq; usui ac commodo studiosorum cedere posse uideretur occultandum duximus: prout nostri ingenii fert imbecilitas sugiter aliquid noui in lucem proferendo. Cum ipsorum utilitate ac in parentem dulcissimum pietate commoti. Tum tua imprimis incredibili magnanimitate erecti: quæ licet undecumq; doctissima mediocriter tamen institutos haud quaq̃ aspernatur. Et tum hominis studium. & uoluntatem: non rem expẽdit. Scio in te seueritatem & comitatem esse q̃q̃ specie dispares: Summa tamen prudentia coniunctas: & utrumq; maxime pollere. Sed utcũq; accidit facis ut comitati seueritas sæpissime succumbat: & ita eos: qui quantulũcũq; ẽ: tibi quidpiam in litteris cõtulerint: æque ac munus rarissimum: summa caritate: liberalitateq; complecteris. Et perinde cum te unum inter principes relligioni obnoxios atq; opportunos ueluti i artium: liberalium eminenti specula positum omnes admirentur: bonis externis insignem: dotibus corporis omnibus egregium: & inclyto nobilitatis genere cõspicuum. Quẽ haud mirum si Pontifex Maximus in numerum fratrum suorum sanctissimo iudicio retulerit: iure præsentes in ptolemei ad syrum apotelesmata: seu: ut nunc loquimur quadripartitum patris editiones tibi dicandas existimauimus. Et cui mortalium felicioni suffragio dicari possent: q̃ tibi: si tuo oraculo comprobari meruerit quippe qui si inter grammaticos: aut rhetores: aut dialecticos controuersia oritur litem celerrime discutis: si Arithmetici de numeris si Musici de uocibus earumq; rationibus. si de modis geometræ si de motibus Astrologi dissetunt acerrimi ingenii disceptator appares. Quid quod quæ naturalis moralis simul & diuina dicitur philosophia· ut ex diuersis materiis unum pulcherrimum corpus coalesceret & incredibilis harmonia efficeretur omnia ad absoluendam: quam intuemur formam tibi affatim suggesserunt. Et summa summarum hæc est qđ longe maiora & ampliora in te sint: q̃ ut neq; oculis: neq; auribus: neq; ullo sensu percipi possint: aut q̃ quæ ex Ioãne maria rẽzinuto uiro integerrimo mirifico tuarum laudum prædicatore. & fando etiam ex aliis probatissimis uiris accepimus. Et nescio etiam an ea cogitatione tantum & mente ingenii homo quantũuis magni consequatur. Id circo parentis nostri manes mirum in modum gestiunt cum sentiunt ea tibi consecrari: quæ ipse commentationis gratia descripta moriens non publicata reliquerat modo tibi placeant non minimam: sed maximam laudem tua de causa uidebitur consecutus. Vale.

GEORGII VALLAE PLACENTINI IN PTOLEMAEI AD SYRVM APOTELESMATA COMMENTARIVM

p

TOLemæus mathematicorum omnium facile princeps ut quidam scripsere Adriani uixit temporibus ad Antoniumq; usq; peruenit: quo tempore Galenum inclitum medicinæ auctorem perhibent floruisse: necnon Herodianum grammaticum & Hermogonem rhetorem: qui de arte rhetorica libros reliquit non contemnendos. Primus autem apud græcos traditur Chius œnopides de astrologia scripsisse nonnulla: qui in fine belli floruit peloponnesiaci quo tempore Gorgias rhetor uixit & Zenon eleates: necnon ut quidam censuere Herodotus historicus Halicarnaseus. post œnodipen Eudoxus astrologiæ famam non paruam consecutus quo tẽpore Plato philosophus fuit insignis & Ctesias gnidius medicinæ autor præcipuus habitus est. historicusq; non inuenustus.

e

Xordium igitur in hoc opere sibi assumit Ptolemæus in illos qui astronomiam artem non esse censuerunt. quippe qui inconstantem esse uoluerint indicare. cum omnis ars habeat quod facile depræhendi possit: quodq; commodo usuiq; cedat humano eaq; ars necessaria habeatur. Cauillantium itaq; alii incessunt: quod compræhensu difficillima sit. alii quod incommoda & inutilis: contra quos exorditur. nam qui difficiliter compræhendi posse putauerunt aiebant nõ omnibus quæstionib⁹ interrogatum respondere mathematicum qñ sunt aliq̃ ad q̃ nõ respõdet dicendo nõ apud esse de oĩbus respõdere mathematicum: occurrit non hæc spectanda sed peculiaria ipsi arti & quæ sunt inspectione definita. q uero inutilem eam sunt arbitrati aiebãt tametsi nobis sit cõpræhensibilis uendicabilisq; nõ tamen ex ipsa ad nos ullum prouenturũ cõmodum. siquidem prædicto nobis aliquo cauere non possumus: sed prius præmonitũ euenire hoc quoq; diluitur dicendo si cauere ab omnibus nõ possumus euitari tamẽ aliqua posse. & perinde ostendit eos frustra aduersatos. Syro hoc opus inscribit eiq; p̃fatur cui cũctas alias quoq; inscripsit traditiones. sunt q putẽt hoc ab eo cõfictum nomen: uerũ constat apud potioris sententiæ homines fuisse medicũ: qui his afficiebatur disciplinis. 2. ORDine & potestate. Hoc est numero. cur nẽpe q̃ res astronomica apotelesmaticam antecedat. Impossibile nãq; ferrem sententiã nõ inuicto astrorum decursu. at potestate quo pacto:ʼ qđ per se dignã memoratu cõtineat utilitatem & ob ueritatis inuẽrionẽ: & qđ non est id qđ apotelesmaticũ eorumq; ut plurimũ sed in scientia positũ & nulli errori obnoxiũ. 3. NEq; eodẽ modo perfectam. Nempe ut prior habet: quæ sibi satis est neq; alterius eget adminiculo sed p se incõstans egetque alterius perfectiõe. 4. IVXta cõgtuum philosophiæ modũ. Cõgruit certe philosophia id qđ ipse mox ostendit aduersus astrologiam incessentes quandoquidẽ hi neutiq̃ qđ philosophoꝝ est peragũt: sed quod amẽtium & falsa fallacia adductoꝝ mentiendique cupidoꝝ. 5. IN NONnullis nãque difficulter inspicit. quodcũ que inqt parte astrologica uult astrologiã impugnare is cæco similis est: cui sensus errorẽ offundit pugnãdo cæcurit in ea quæ ex sensu offendit. si ad apotelesmaticã impugnat partẽ. p̃textu utitur absoluto causasque scribit: quas iã dicta cõstituere patrocinia. spectando nãq ue præcepta quæ difficulter deprehendant cuncta talia esse censuerunt. nec nos sane lateat sicut in morbis sunt qui eueniẽdo difficillime possit expugnari eodem modo inesse astrologiæ quæ longe difficillime deprænhendi queat. 6. HOC nimicũ distribuitur. Reliquũ est ut ordiat sicut prius indicauit ostendere possibilem cõpræhensibilemque astrologiam subsidereque demonstrat perspicuas assumendo demonstrationes ex ipsoque sensus testimonio ordineque multo & cõsequentia utitur primo a sole inde a luna: & tertio a cæteris uagis stellis. Intuemur siquidẽ iuxta solis motũ anni quattuor fieri tẽpora annuisque eis tẽporibus nostra affici cõmutarique corpora. sed quid anni memorem mutationes cũ dies quoque conuersionibus proximi uniuersitatis ad nos immutãdos plurimũ possit. scandens nãque sol aerem in cõplexionem temperiemque uernam adducens talem quoque nostris aduehit affectionẽ ac p̃cedente die est intueri in totum temperies in partibus cõpræhendi. Quod si omnino euidens quæpiã efficitur affectio

pat est ut etiā sensum incertū ratiocinio iudicandū inueniamus: at luna quæ neutiq̄ sole uim maiorem nacta est uidetur nos euidentius trāsmutare qđ sit terræ uicinior plurimā nobis ex se ingerit affectionē. uidemus nāq; marina aīalia cū luna pariter augeri: minuiq; cū luna necnō quædā corporis partes ut ungues & capillos erat etiā sacrū in ægipto aīal: taurus fere expositus cuius pudibūda augebātur & minuebant. sunt hodie quoq; lapides quidam qui tā cōminuunt q̄ augentur demonstratq; Ptolemæus a quiq; uagis stellis q̄nquidē solent ab his quoq; astrologiæ periti præsagia ꝓtendere nā quando saturnus in aquario & iupiter cū sole fuerit hiemis auget temperiē siue ut nūc loquimur cōplexionem at cū Mars permeat cācrū & leonem extēdit æstatis æstuosam essentiam. Indicat aūt etiā ex ipsis herentibus cœlo stellis. appropinquantes nāq; stellæ uel distantes iā memoratis uarietates nec easdem affectiones habet. quare ex cunctis ars cōparatur nec impossibilis est. 7. FACIentibus in omnem perigiū. Non dixit in omnem terrā sed pergium quo nobis indicet alterationem incipere ab ætheris faciei corpore administrare totā terram quæq; intra ipsam ætheraq;. 8. COMpræhensis primis elementis. Quæ sub luna ait omnia nō ait prima tēpore elemēta: sed loco quæ tenuiora sunt quo ꝓpinquiora sunt corpori æthereo quæq; primā inde excipiunt mutationē quā sequentibus tradunt. 9. ET PAucis apparuerit. Neq; enim tā sunt incognita ac sepulta ut plurima egeant demōstratione. Capiunt initiū a uertice & ex cōtinua mutatione & ex ui sua ipsoꝝ questio fidem facit. anni nāq; temporibus firmū indicāt robur ob eas aūt quæ quondie spectātur mutationes qđ cōnnuū est indicat & perinde ex omnibus sensus noster ad hoꝝ tollatur cognitionē. 10. ET FLuxus aquaꝝ. Hoc tempore plures illo sunt pauciores aquæ ut fluxus tēpore mutantur. 11. DA VErticem nostrum Hoc anni tempore luna terræ ꝓpinquissima. plurima a sole indicauit: nūc a luna potestatē demōstrationem conuertit. 12. Nisi ꝙ ad solem. Hic perigiū lunæ & ꝓpinquitatē eius nobis significari expedit ꝙ quædā dixit simul augeri cū ipsa uel pariter minui ut sæpe de fluminibus nō ait maiora fieri: aut minora minuēdo sed sunt celeriora & turbatiora & tardiora. qđq; id uerum sit ostendit qđ de mari mox loquit. 13. CONuertendo suis orribus. Vt etiā inter nauigandū apparet ex occasu nāq; & ortu lunæ præsantur atq; ꝓnunciant nauigantes qualis futurus sit aeris cælique status. 14. SVCcensiones æstasque. Cū ex luna indicarit affectiones rursus a uagis demonstrat stellis: quæ ꝑfecto totā nō queūt anni naturā cōmutare. at intēdere calorē possūt uel frigus annuū nā si cū sole fuerit Mars in cācro uel leone æstum intendit æstatis sin ī capricorno: aut aquario remittit hiemis frigiditatem de sole rursus oportet easdē figuras inspicere nō enim solum ad solem figuras faciūt stellæ tales uel tales annua tēpora conficiendo sed etiā ad se inuicem. Mars enim saturnū petens domoue quapiā sua saturnus martē spectans multū æstū mitiga ac si in signo igneo saturnus a marte aduentante irritet multam spargit frigiditatē. at in hieme in signo frigido aeris frigiditatē soluit. 15. DICendo superius Rursus uniuersasti qualitate mutationes annuas habente ex sole & luna subiungit quinque uagas stellas statū aeris uertere neque id quisq̄ ambigat martem facere mutationē reliquasq; uagas. id nāq; nunc uult discrimine notare. id inquit ita faciunt ut tamē qualitas custodiatur uniuersalis nec mutare naturā possunt q̄ ab sole efficit. 16. SVB stellaꝝ figuratione alteram quoq; his ponit differētiam ꝙ ꝓpter Solem factæ differentiæ potiores qdē sūt & diuturniores quæ uero sub sole tū cōtinuæ tum magnæ quæ porro aliaꝝ stellarum neque ut solis neque ut quæ lunæ īsignes & ambitiosæ hoc est diuturniores & ignobiles id sane ambitiose significat sensus expers non oīno sensus expers sed minus sub sensum cadens. memorat etiā tempora quibus maxime hæc figurationibus accidūt ut in sole transitus & tempoꝝ conuersiones in luna uero cōiunctiones explenilunia. at in stellis fulxiones & occasus. nominat aūt fulxiones ortus ꝙ tū appareant & emicent inclinationes aūt per latitudinē motus. 17. QVOD aūt his inspectis. alterā ponit demonstrationē cuncta per ætherium corpus transponi. Iā a principio obscure cōmentus qđ in quem possit cōstitui astrologia obliuiose uero etiā eius partē præsagiendi significat ut nō solum circa ea q̄ facta sunt ꝑfectaque mutatio consistat: sed etiā circa ea quæ necdum facta sunt. sed quæ debeāt absolui cōfestim nempe agricolæ sciunt qualia sint tempora idonea at terræ arationem & quæ cōmoda

ad nauigandum ac ab aeris tum status significatione sese ostēdente præsagire possunt
cuiusmodi prætendatut fructus:pastores quoq; quando inire pecora incipiāt ubi opor
tet & quomodo & quādo fieri præsagiuntq; partus aialiū ex flantibus tum spirantibus:
& tum euenīēre aeris mutatiōe atq; ex maiori possunt. 18. SOlis potestatē dicit. Quæ
annua facit tempora. Ita nempe prænuntiatio ipsa eminet ut nequidē ipsa rationis ex-
pertia lateat aīantia. nouit nāq; quando inire marē oporteat:& tum solū in cōgressum
peruenire quæ porto etiā sese conuertant ad hunc potiusq̄ aliū uictū & quæ fœtū ferāt
& absoluāt nec solū id phisicis cū causa quæsitū est res ipsa uerū etiā mere nauigantib⁹.
19. AT quæ minus ita habent. De insignibus significationibus uult traditioni insiste-
re quæ ex obseruationibus solis & uagantiū fiunt iureq; ipsas locauit ambitiosas diu
namq; perdurant neq; enim luna hæc conficit sola. Cæterū cum etiā per latitudinem
nota adhæserit aliquatenus Herennibus cælo stellis: ut tauri caudæ. periti igitur quod
integrū est cognouerunt:& quando concidunt. at Idiotæ aliq̄to pinguius & minus ac
curate & ob hoc consueuere triduo ante uel post triduū obseruare. 20. NECessariū.
Necessariā ait obseruationē nauigantiū qui non ut naturæ inspectores ad obseruatio-
res cum delectu propositoq; perueniunt. sed ꝗ mare nauigare cōpellatur: quid igitur
prohibetur? Causas cōmemorando quibus uulgares in cognitione hallucinantur. nūc
ait ne quidē īpeditū iri eū qui in antiqua agatur historia de his exacte cognoscere natu
ras ipsoꝝ ut plurimū etiā qualitates non utique naturas q̄ per naturā: sed per qualitatē
significatū iri quod consectanter dixit. licet enim per omnia iam dicta integre quispiā
ueniat eget tñ is consectatione. 21. Assimulāter dicere de ipsis at fieri posse in singulis.
Non solū inquit hoc actus modo poterit in uniuersum de genitutis aeris ꝑdicere qcq̄
neꝗ etiā de membris particularibus & singulis hominibus: sciendū est quod cōprehen
dens uocat & hominis geniturā. nam quēadmodū de ambiente talis positio stellatum
tale facit cōpræhēdens: eodē modo etiā talis ortus tale facit corpus & ut perhibēt talē
aīam potestque quod reliquū est coniectare qualis sit constitutio cōpræhendentis ad
sanitatē morbūue accōmodatior cōparando namque quæ a principio erat constitutio
nem inuenit similitudinē aut aduersantiā. Cæterū peritoꝝ uiroꝝ est non solū de ipso-
rum arte respondere ac ipsam indicare inuectā sed etiā rationes aduersariū exquirere
& coarguere hoc igitur etiā Ptolemæus facit demonstrans artē ex sensu elici posse solo
nanque sensu innixi inuenimus quid de ambiente constituto circumfusoque aere dice
re conueniat. ꝙ si hoc multo magis naturali acti inspectione poterimus tam uniuersa-
lia q̄ particularia dicere. reliquū est ut dicat impulsus & causas a quibus cōmuni instru-
ctione quidā mori artē īpossibilē esse censuerunt. primo igitur periti hanc artē consti
tuere deinde sorte fortuna de quibusdā uera ꝓtulerunt cuiusmodi solet accidere existi
mauerunt artifices hallucinatiōesque ipsoꝝ ad artē produxerunt. non utique recte. nec
enim ascribendū arti quod quispiā omisit sua imbecillitate secundo loco aliquopiam
adducti præsagio alia disciplina astrologiæ induerunt existimationē: credit ique sunt
astrologiæ peritia. Thales nempe de cunctis præfari proponēdo deque ꝑsagio eorum
quæ naturā habeant nullā fefellerent qđ quispiā comedit frustratiq; ꝑsagio eorū quæ
naturam habeant eadem nosse peritos compulerunt. neque hi recte neque enim ut di
xi hallucinationes taliū ad artem sunt relegendæ. 22. ET ad magnitudinem ꝓnuntia
tum: Quoniam me morauit hallucinationes imperitis euenire nō ob artē sed ipsorū
inscitiam ne quis arbitret omnino pronunciare esse indubitatā ait quod siquis exacte
ipsam adierit non posse prorsus ab errore immunis esse sed esse quādoque ubi fallatur
non per inscitiam sed per artis naturā magnitudinemq; eorum quæ pronuntiētur. qđ
nanque enunciatur de diuinis humanisque reb⁹ ubi in terra alicubi non contingat par
ticularium erga quempiam & utrunq; habentem habet namque qđ & cæteræ artes ut
oīno non sit necesse contingere. habet etiā qđ nō aliæ ut circa ingenti auerset. 23. IN
totum ad quale: adhuc namque propositum est ipsi tradere ac demonstrare quēadmo-
dum præter alias artes habet quidpiam se lectum astrologia qđ ipsam facit cognitu dif
ficilem nec concedit ipsam cuiusuis intentioni obnoxiam. Indicat autē ex eis quæ uni
uersalia ueluti in aliis artibus est sine controuersia inuenire quæ euenant ab antiquis
obseruata in astronomia autem non item: primo namque longiori tempore huiusmo
di reuolutiones fiunt ut hominis unius uita ad id satis esse noti possit. deinde non usq;

quaq; conformes ac similes sunt reuolutiones sed uniuersitatis motus ad terram figurati:necessario quauis facta mutatione:& affectiones quæ ex ipsis mutatæ dissimilesque annquis inueniuntur. 24. DE materiæ inspectione circa quale. In totum aliquo definitum est modo. at particulariter indefinitam habet differentiam ob eorum quæ eueniant in experientiam. statim namque in feminibus non est ipsis differentia. horizonte namque ac circumfuso aere eodem posito iniectio fæminum equi & hominis fit ac differenna quatenus in peculiaritate quæ ab horizonte sit nõ spectabitur ac subiiciat quispiam eadem esse fæmina nec quicquam interesse differentia ut hominum preter locũ non fortuitam affore differentiam nam qui in perside alii animo & corpore sunt:ut q in scythia alii eodem modo & mores & educationes: ut quæ gignant differre necesse sit. 25. ET præsertim ex multis dissimilibus commixtum admodum exactæ profert ꝑpositum. Vult enim dicere omnem artem præ se rei alicu⁹ ferre imaginem. at qui similitudinem præferens hallucinatorum non est. inde causam negligenter apponit. cur ars similitudinarium præuenit quod circa materiæ qualitatem informem compellat suum examen,obliterare at materiæ conuerti uarietate· 26. NISI quis iam opinione moueatur. Accedere incipit ad astrologiam ad ipsamque pede præssim sermones accõmodat:nisi quod nunc dictum uidetur aliis artibus accõmodari. omnis namque inquit ars dissimilium complexum efficiens inspectionem comprænsu habet difficilem id n mpe est uidere in medicina multa siquidem contraria pugn ntiaque euenta in morbis eueniunt. perturbaturque tum medicus unum uolens expugnantibus efficere præsagium id sane in siderum quoque consideratione est uidere nempe pugnantes figuras optimique uiri est nosse complexionem ex his omnibus confectam hoc est in nanem & cassam inducit opinionem perceptam & inductam sensui pugnãdo. 27. ET insup alimenta. Sit nãq; consuetudo hirũdinibus uesci. etsi tẽperamentũ circũfusi ·eris ipm ĩbecillum ostendit & afflictũ cæteꝝ consuetudo præsagiũ firmum prouenire non prætendit. 28. QVOrum unum quodq;. Quoꝝ igit̃ inqt unũqđq; non cõprænditur circumfusi cœli causis multum potest præsagio obiici impedimentum. tam & si potens fuerit circumfusus aer. non tamen per sese satis est ad præsagium. sed opus est circumstanriarum causis extrinsecis. 29. QVOniam dixit circumfusum aerem aliis esse potentiorem demonstrat ut potentius quod sine eo nil consistat cum tamen ipse p se citra hæc con istat. Cum hæc ita habeant capitulum complent de eo quod fieri possit. at hæc porro. tanq̃ cõplemẽta sunt: ꝙ totam nõ oporteat artem abolere utcunq; rariuscule in aliquo occurrat hallucinatio:id namq; artis est proprium:demonstratumq; est non in sublimitatibus modo ut præsagiũ habeat sed etiã in extrinsecis . Iure igitur causæ expers culpæq; minime obnoxius artifex fuerit pariter extrinseca cõcipiens· ueluti medicus ad exactũ ægritudinis ꝑsagiũ licet quæpiã ꝑterita percũctetur aut q̃piam iam accidentũ ad integrã præsagii peritiã. sciendũ est aliquid aliud ꝑtendi ex ꝓpositis quæ artis mœtã ꝓnuntiẽt & quousq; ꝓcedat ꝑsagiũ & ubi cõsistat q̃q; primordia ars habeat qbus artifex innixus reliqua ꝓficiat. 30. VELuti gubernatoriã. Vult indicare nõ alienã esse questionẽ. Inspicit nãq; in aliis ut ĩ gubernatoria medicinaq; est uidere:
31. QVod uero utilis. Quo nẽpe mõ in omni arte ubi scientiæ cõstituentes & substituẽtes causæ binæ obuenerĩt possibilis & utilis incõpræhẽsibilis sit expers ẽ cõstitutionis si inutilis & nihil utile hominũ uitæ cõfert supflua ars eiusmodi existimat̃ hoc igit̃ a principio ꝓpositũ pridẽ in astrologia demõstrare fuerint nãq; forte aliq utrũq; artis coarguẽtes aduersum quos instãtes scribit exordiũ. fuerit si quidẽ ridiculũ nos in cassum laborare quo oportuerit inutilẽ & incõmodã ꝑterire. absoluẽdo igit̃ primũ capitulũ qđ de possibili est. dicemus etiã de utili. nã licet ars utilis & cõmoda sit. si impossibilis sit ubi cõsistat nõ habebit. cæterũ magis cõmodã demõstrare & utilẽ doctrinale aliqd facit. cõpræhensi nãque & paucis aliqd resumit iã dicta memoriæ auditoꝝ renouans. quæ uero sint iã dicta tẽptemus nos quoque paucis enumerare in antiqua eũdo uestigio qđ cõmunes euentus circũfusi aeris cognoscimus. p astrologiã eadẽque ratione particulari hoĩnũ euẽta ĩ corpore & aĩa. alias nãq; aiebat fore aĩas & alterata corpora iuxta suã ortus cõplexionẽ & extrinsecus eueniẽtia ut possessionẽ & dignitatẽ & fortunas q̃q; his sunt ꝓxima. hæc nãq; oĩa indicauit exorsus a binis luminarib⁹ aliisq; circum uagãtibus peruenit in totũ indicans quẽadmodũ & circũfusi aeris mutationibus

opus sit

opus sit conferre pariterque iudicasse ortus humanos demonstrando ut possibile sit de singulis dicere quæ etiam in uniuersum manifesto & sine ambiguitate possibilē artem indicant & ex abundantia significauit cognitionis mensuras ut imaginaria: & ars estq; quando sine frustratur at hoc ratiuscule. dicendo nāque qualia oporteat discere artificem compleuit de possibili capitulum. at magis de utili loquitur tanq̄ demonstrans assumptum quærentq; quidnam finis specter præsagii hoc nāque prius perspecto demōstrabitur utile & cōmodum esse circa astrologiam præsagium. 2. QVOusq; sola ꝑuenerit. Sola conuenit hic accipere ob id quod ab ætheris ui capitur & peruenit ad terram totam & neutiq̄ supra ætheris substantiam perueniat mutatio de a principio dexteritate dicit in ortu. adiecit quæ possint ad corpus ut quæ agant ad animas potestates. nāque ex corpore fiūt suntq; corporis ac actiones animæ sunt operationes. 33. ET qui per tempora ipsorum affectus. Cum dixerit quæ substātialiter insint corpori & animæ nunc ait quæ necessario ista consequuntur ut temporis breuitatem temporis longitudinem. significare conuenit ut aliquando quidem diducit hæc & propria de anima & propria de morte corporis scribit. quandoq; autē de ambobus pariter scribit. 34. ET quæcunque extrinsecus. extrinseca dicit quæ in aliis quidem sunt & erga nos sunt alia arbitramur autem hæc esse nostra ut possessiones & concubitus quæ comites uitæ uocauit dixitque esse corporis & pueri quod dixit genituram: ipsaque dignitas hæc nanque corporis non sunt sed animæ. recte etiam dominam & ī naturalem adiecit. neque enim naturalem iam dominans quoque est uelut panis dominansque est etiam nutrimentum naturale & aqua sine quolibet bene esse non potest at ex phasianis & bellariis alimentum naturale quidem est non tamen dominans. 35. ETHerum per tempora fortunas. siquidem ad ea quæ animæ bona ut assumptum uult ipsum præstruere: est autem inuenire qualis sit præsagii finis ad efficiendam animæ uoluptatem. nec dubium quin utilissimum sit nobis consiciens ad proficiendum. specta uero ad corporis bona. ut hoc præsagium. manifestum quoq; ex his utilissimum sciendum igitur est hic confessus accepisse proposiriones. sed ostendit progressu orationis utrunque istorum esse uerum & bene sumptum & ut dicam quod est demonstrauit quæ dicēda sint capita exponendo. 36. SI Non ad opes cuncta humana. In animam & corpus & externa quæ sunt utilia distribuit. demonstrans igitur de præsagio bona esse in anima in corpore & externis respondēt tertio. tam & si non ad opes spectat ob hoc non debet uiciari. nam philosophia quæ cunctis dominatur scientiis pecuniarum curam non habet nec quisq̄ ob id ipsam conuiciatus est & nequidem iure hanc incessuerit quando sane mentis nemo minus & deterius spectandum duxerit. 37. OMNino exquitunt: eadem fere capitula inuenias impossibili & cōmodo quod priscum est custodiendo. nam quemadmodum in parte quæ de possibili traditur non solum demonstrauit possibile esse in astrologia præsagium. uerum etiam contrariorum falsas demonstrauit rationes & nulla in parte ueras cum dicebat quando autem professiones: eodem modo hic uult demōstrare non utile modo esse ab hominibus ab astrologia præsagium sed etiam aduersos cōuincit sermones. illic siquidem accusabant enunciantes de eis quæ non habeāt præsagiendi naturam quod altera arte utantur quod astrologiæ deputatur hic perimunt qđ utile in præsagio dicendo oportere prorsus ad fati necessitatem ire nullamque ex astronomis prætendi utilitatem quod omnino uenturum sit. aduersum quos priscus est sermo primo & si necessario uenturum sit præsagium tamen fore utile quod detrimenta ex subitaria uoluptate ac mesticia exterminent plus nimio intuemur nāq; plures confestim audientes uoluptarium quidpiam: aut mœscū ilico concidisse mente consternatos ac defunctos uita. præterea nō omnio fati necessitati ait alligari quod sint quæ possint non euenire. idq; in rebus ostendit animo carentibus. nam sunt etiam quædam solubiles ægritudines q̄ si nacte medicū fuerint idoneū dissoluūtur nō perimūt. sin aūt nō habeāt interimēt. nōnulliq; lapides aliqd efficiūt citra alicuius ministeriū ut si nō obiciat nō faciāt: uelut magnens lapis si aliū nō obiectet trahit fertū stirpesq; nō nullæ aq̄ ꝑfusæ fœtū ferūt q̄dā nō. in qb⁹ si cōtra fiat nō eueniet qđ ꝓpositū erat fatū itidē ī aliis alia ut in palma nā mascula arbor fœminā nō contingēs ex aruescit. qđ si hæc ita hñt falsum est qđ dicit cuncta fati ꝓuenire necessitate. non ergo ue℞ aiūt qui ꝓnūciant ī utilē esse astronomiā qđ oīsariā oī est fiāt q̄ ab ipsis ꝓnūciata. 38. AD nihil dñantissimum.

ad oppugnãdam diductionẽ in propriũ uelut quorũdã propria incessentiũ dicentium
in aduersantia quotundam in proprio. Id namque incessentis est. significat igitur do-
minantissimũ ueritatis. nam quod uerum id p propriũ est. quod salsum ĩproprium est.
39. ET hoc quidem simpliciter ad modũ & non in cassum. Hoc est falsum & ĩpropriũ
neq; artis expers. sed simplex & artis expers. neq; ĩcassum hoc est examinatũ ut si dicat
ab ipsis nobis expeditũ facile coarguetur nõ. n. ĩtegre sumptũ est. 40. PRImo qdem
cõsiderandũ. Integras facientes demõstratiões nõ solũ ostendunt falsum esse qđ ab ad
uersariis dictũ est. sed etiã ex abundãtia q̃ uerũ qđ ab illis longius suscipiendo ꝓductũ
significatũ est in nulli ipsis ꝓdesse opinionẽ id qđ facit Ptolemæus duobus modis co
arguendo tum ut cõfessum ac receptũ: tum ut indiuiduũ & falsum. 41. AD Libellam
ad libellã uerbũ apud ipm significat ordinis cõcinitatẽ citra ullã pturbationẽ supta nã
que læticiã ex altera parte respõdet ad libellã. 42. SED ut cæli. Cũ nobis falsam indi
carit opinionẽ nũc docet uerã qđ cælestia qdem oia motũ habent nõ cadentẽ at terre
na mutabilẽ solutionẽq; hñt fatũ admittentẽ p accidens & p cõsequentiã. Nõ dicit ac-
cidens nõ p se qđ adest & abest sed accidens ait qđ p concidẽtiã & p hypothesim prius
subiecti id nempe accidit & boc comitãte hoc consequet. 43. ET ut hoꝝ qdem. in al
teꝝ trãsiunt epichirema. manifesto nãq; demonstrãs in anteriore nõ oia necessario simi
lia aliis. Veꝝ mutabilia & alterabilia. nunc rursus idẽ uult demonstrare p alia epichire
mata. Intuemur nãq; inquit uniuersale fatũ supare particulare ut in particularib' pesti-
lentiis & bellis ita igiť euenient q̃ sunt fati. occulte igiť nobis illud sũmisse ostẽdit nõ
solũ nõ oia necessario posse euenire sed q̃dam ex præsciẽtes cauere nos posse naturalis
dexteritatis. 44. PARticulare ait fatũ & ortum. dexteritas nãq; naturalis nobis figu-
rã describit ĩ nobis. atq; difficulter obseruabilia ualida & ĩmutabilia. 45. SI Vero fue
rint bene obseruãtes & non ualide non pariter cõuertenť. Vniuersaliũ figurationẽ aliæ
qdem sunt ualidæ & difficulter obseruabiles: qbus neq; sacer uir. neq; medicus põt oc-
currere. neq; obseruatores. neq; dissolutionẽ facientes etiã particulariũ porro alia qdẽ
sunt facile solubiles aliæ ĩsolubiles. 46. ET Hæc prias comitanť naturas. Non ait sem
per facile obseruabilia solutionẽq; suscipiẽtia solui. sed qñ copiã ĩ diuersum agentis &
soluentis ut tam & si nõ affluxerit hæc quoque faciat utpote q̃ sunt a principio natura
li comitãtia non ex peculiari natura sed ob cõtra agentis inopiã. 47. HOCque uide-
rit quisq̃ accidẽs. ad uniuersalius rõnem trãstulit nã qđ in hoie dictũ in cuncta q̃ in or
tu & interitu trãstulit q naturale habet principiũ enumerãdo lapides. & stirpes & ulce-
ra in singula hoꝝ ꝓcedendo exercet orõnem ut in uulnere erit tabes non obuiãte auxi
lio. in lapidibus aũt ut in lapide Hesculauo. is nãque ferrũ trahet si aliũ non atterať. In
stirpibusque si cõtigerit trahet fructũ stirpes aere pluuia mittentẽ ita igiť q̃piã fati hẽt
consequentiã. 48. NON p inanes opiniones: Inanes nõ extera ait. sed frustrari as ne
cuncta putenť de necessitate pendere. 49. VELut aliquoꝝ qdẽ ob multa & magna.
Non cuncta arbitrať esse insolubilia uel cuncta solutionẽ admittentia. ueꝝ q̃dã solubi
lia quædã insolubilia: ut ĩ medicis est uidere p̃stantibus q deprehendũt quasdã ægritu
dines curatu faciles q̃dam q̃ ut plurimũ curã non admittũt. oĩno nãque ĩ cuiuslibet or
tu fit auersio aut in affluentia aut inopia. Nã mediocritas alio nõ ueniet. 50. Naturali
ter & iuxta fatũ. Ne inquit putet quispiã hæc faciẽtia oppugnãtem affectũ rõnem extra
fatũ esse hæc siqdẽ sub fato est sed fatũ cũ fato pugnat soluiturque a fato fatũ. 51. AVT
agentẽ p̃fectũ. Non fit inqt ante custodiã fortuitũ. qđ si fiat rõni seruit p̃fagii. 52. MI-
rabiť aũt quispiã. Cõpleuit etiã de possibile & de utili capitulũ ex ipsa demonstratione
faciens principia demonstrationis oportuitque deinde ad reliqua ꝓcedere capitula. at
id non fecit ueꝝ aliqd apponit capitulũ inquã aliud pulcherrimũ & idoneã ambigui-
tatẽ q̃ dissolui possit cõe ambobus præpositis theorematis & possibili congruẽs & uti-
li. Nã quia demonstrationes hoꝝ ex magis uniuersalibus & magis particularibus fecit
censuit transferendũ q̃ uniuersalia in particularia. iure in hoc quæsierit quispiã cãm p
quã q̃ uniuersalia sunt credunt hoies ac particularia neutiq̃ & obseruanť quidẽ uniuer
salia: nõ utique particularia. hoc nimirũ ꝓpositũ est ipsi quærere & inuenire intuemur
nãque homines hieme imminente prius obseruare & admoneri & uestem comparare
quæ possit corpus calefacere. potionesque calidas necnon alimenta. æstate uero ingru
ente temperatam uestem frigidisque utendo potibus nihil ultra curando aut aliũ rei in

ſiſtendo obſeruatione ex aliis ſtellis ad luminarium figutam intenſionemque tempo-
rum annuorũ temperamenti:ſed credendo uniuerſis operibus particularia negligendo
intuemur nãq; nautas obſeruare tropas hoc eſt Solis conuerſiones lunæq; figuras:quæ
nã huius ſit iſcitiæ cauſa inde ad id qđ a conſuetudine abeſt excidit hoc quoq; modo
talem auget impitiã.addit porro aliã hmõi cãm nõ poſſe inueniri facile quempiã q ſi
nem norit ac ex aſtrologia ꝓſciſcentem ſed præ cuſtodiendo ꝑ medicinã & operariã.
raro.nãq; datur inuenire uirorũ his inſignem oĩbus.qđ aũt hæc uere autumet quodq; nõ
leuiter cõmotis ſit fidem facit ægyptiorũ librorũ traditione.ægyptii nanq; cãm huius
cognoſcentes inſcitiæ ne utiq̃ propria medicinalia cõpegerũt.ſed ꝓpria aſtrologica &
operaria cæterorũ ſimul cuncta conſcripſerunt ubi affinia & q̃ conſequũtur cõpacta ſunt
unus & ipſe uidens nõ præter inſcitiã cõmunicantium obſiſtere ineuntibus non poſſe.
53. PRæparantes ipſorũ naturas ad temperatũ. Ad cõtrario contrariũ circũfundendũ.
duorũ nãq; cõtrariorũ mixtiones temperiem efficiunt.Inæſtate qdem calefacti utimur
plurimũ refrigerãtibus at in hieme diuerſo affecti temperamento calefacere nos ſtude
mus.reditus. 54. Reditus in mare nauigantium ait ĩpulſus ad primordia coituum.
55. CVNcti hoĩes excõmunitã q̃ notione impulſi ꝑſuaſi ſunt ut oportet coitus ex fru-
ctuũ in terrã mutationes fieri lunæ augumento. 56. IN Particularibus.Tam & ſi ma-
gis particularem trãſtulit ſermonem.uerũtamen ad particulare non ſpectat qđ hac fiat
hora.hoĩes nãq; ſpectantes annua æſtuoſa tempora & refrigeratiria nõ potuere conſi-
derare aduentãna ipſis temperamenta ex aliarũ figuratione ſtellarũ q̃uis cõſequens eſt
conſiderare unũ quemq; hoĩem.& ſi poſſibile eſt uniuerſales æſtus ĩ primis obſeruare
ex ortu & ex aliarũ temperie ſtellarũ poſſibile fuit obſeruari primas naturas ſine impedi
m ento abſolutas. 57. MEMoraui eqdem tibi ſuperius quod q̃ ſolutionem admittũt
ſi inueniãt ex altera parte reſpõdentia & oppugnãtia ſoluent.qđ ſi nõ inueniantur,ut a
principio omnifariã oĩno deſtituta obuenient.Pariter uero etiã notionem nobis indi-
cauit unde hoĩes cõmori dixerunt cuncta neceſſario cõtingere. 58. LICet ſint pauca.
Artis qdem eſt q̃ ſæpe.amplecti.at q̃ rarenter fruſtrari at ipſe ex abundãtia id uolens de
monſtrare inquit:Licet nõ ſæpe ſed rariuſcule nos liberauerit.atq; ita a mare oportet q̃
aliquãdo a malis in munis. 59. AT nunc & deinceps.prima nãq; natura q̃ cæleſtium.
Prima certe natura cæleſtiũ ſecunda his ſubſtructa q̃ põt ex altera pari parte non neceſ
ſario a fato definitis hoc ſane in ſecundo loco ex fato ipſi uult ſignificare prima igiť cõ
ſtructa ab ægyptiis ſub fato.Secunda uero hæc poſſunt diſſoluere. 60. VT abſq; horũ
cognitione auxiliiſq; diuerſo modo cadentibus.a priſcis hoc quoq; dictum medicis ut
omne antecedit curã.cognitio & recte quidem cognitione percepta cura confirmatur
regiturq; ab errãte aũt etiã medela ab errat. 61. FACiem⁹ uero ſermonẽ.ubiq; doctri-
nalem cuſtodit modũ.Cõplendo igiť q̃ a principio ꝑpoſita ſunt ac poſt⁹ alia tractatu-
tus capitula & futura determinat & doctrinã & futurorũ q̃ dicenda ſint ꝑcinit capitula.
dicã igiť inqt de effectiua ſtellarũ poteſtate naturaliter ac introductorio more.philoſo
pho nãq; cõuenit tam de eſſentia ipſarũ dicere q̃ de ptãte diſſerere. 62. DE Planetarũ
poteſtate poteſtates ſtellarũ effectrices Ptolemæus principaliter qdem ex ꝑueniẽte ad
nos ab ipſis facit poteſtate.deinde etiã reſpiciendo ad ſolẽ motus ac ad ſphæras ipſarũ
ſtellarũ poſitiones referendo ſermones.in qbuſdã enim poſitionẽ ſolũ capit.ſicut ĩ aliĩ
qbus cũ poſitione etiã motũ.Inrarde igiť motus ſatis ſit poſitioni motũ cõparare mul-
tum enim uere cõducit temperamenti qualitati motus q uelox.accedente nãq; ad ſolem
ſtella aſſumendo illius poteſtatem ſe cõfirmat.ſumpſit ergo a ſole principiũ qđ aliis er
ga nos ſit uæhementior:quodque ſit medius & extrema a medio figurã accipiant & q̃
utrinque ad medii habitudinẽ extremorũque hrẽ inſpiciant.Sol igiť calidus & aridus
eſt id ꝓpterea & talem affectiõem ex ipſis noſtris aduehit.Corporib⁹ cõſeſtim igiť mo
tus ad centrũ qđ nobis eſt ad uerticem æſtatẽ facit.Calidũ & aridũ ſtatũ ſed qd inquã
æſtiuo tẽpore.ubi id ſemp eueniat in meridie cũ ipſe in medio ſupra terrã fuerit hemi-
ſpherio.igitur Saturnus q ab ipſo lõgiſſime abeſt alieniſſimã a ſolis poteſtate eni act⁹
eſt cõplexionẽ.nempe refrigerãs & ob ingentẽ frigiditatẽ lõge a terra abeſt. ĩtuemur
nâque in magnis frigoribus aquã cõcreſcere & areſcere at luna uapore terræ ꝓpinqua
& exaltationibus referta eſt humida.par eſt ut quoque frigida ſit quatenus a ſole diſtat

eatenus tamque a sole abest quatenus & Saturnus sed quia ut diximus in cæleriter mobilibus motus positionem urget Luna utpote uelociter mobiles semperque ad Solem conuersa figura quapiam solari fruitur lumine & incalescit potestatemque habet calidam & humidam ipensiusq; humidã q̃ calidã. Cum igitur inuenerimus & medii & extremorum potestatẽ facile etiã alio℞ scire poterimus. Iuppiter nãq; inter frigidum & calidũ sidus Saturni & Martis tẽperatæ potestatis est siquidẽ excontrariis est tẽperies. sicut Mars utpote solari uicinus globo igneam est uim adeptus infestã. Veneris stella Soli uicina caliditatem admitit ut humido detinet unde & temperata esse poti⁹ dicitur par nãq; est ut in stellis temperatis potius imperet caliditas q̃ humiditas Mercurii aũt stella duplicem habet tẽperiem unde & cõmutiis esse perhibet aridus nãq; est & humidus hoc nãq; ex celeritate motus quod a positione globi admittit. 63. ET tabefaciens. Sunt pleraq; quæ diximus regionis subiectæ inuicẽ. at tẽptabimus quædã quoq; incerta augurari ut propositum ex euidentibus fidem facere ut tabefaciat luna corpora & humectet. nã si quis sub lunari lumine somnũ capiat se confestim sentiet humiditate aliena refertum ac si quis carnes lunari subiiciat lumini ilico putrescunt. 64 ET Circa terram humo℞ exaltatione. aridũ quidem ob distantiam a terra est. at frigidum ob Solis absentiam. 65. QVAndoquidẽ aliæ quidem ita aliæ uero ita. Quoniã dixit cõplexiones stella℞ ex ad solem & lunã constare figuratum constitutione: ut demonstraret figuras non frustra neq; simpliciter fieri sed uicissim suã cõplexiõem indicare id ostendunt quæ ex ipsis fiunt irritationes id in nobis præuẽtionibus ꝑstat. 66. CONflagroso colore proprie. hoc tanq̃ ambigente aliquo ac dicente unde apertum sit Martem succendere intulit colorẽ manifestã facere complexionẽ. 67. SEMinalium spirituum. aliã alii stella℞ addit cõplexionis demonstrationẽ. In Ioue abers quæ ex ipso cõficiũtur ut fæmina ex ipso sunt spiritalia quod si fæmina etiã temperata quid eni aliud tam eget tẽperamento q̃ fæmen. 68. CALefacit nãq; clæmenter. admirandũ sane uidetur quod ab ipso dictũ est excellentẽ nãq; temperiẽ in caliditate dicendo bonam tẽperiem utriq; attribuit terræ & nobis at mirari non est æquũ quod nõ tantũ relinquatur caliditas ut bonæ complexionis terminos excedat. Præterea illud quoque uidet ad mirabilius ambiguitatẽq; ingerit incuriosius prospicientibus. Veneri & Lunæ eãdem tribuit cõplexionem non uriq; ambobus etiã bonam cõplexionẽ dederit. Id utpote sequens similes cõplexiones ratiocinari promissit auditori. quod aũt id ita habeat ex ipso cognoscendum. sermone procedens de beneficis & maleficis loquẽdo euidenter lunã ait esse tẽperatam ubi temptabo ego quoq; id memorare. 69. OB Magnitudinẽ suorum luminũ. Causam iterat cur Venus humida quo modo Luna. nã luna iure ꝙ oĩum proxima terræ sit. Venus aũt ob uicinitatẽ non ob ipsam mõ siquidẽ minorẽ oportuit habere humiditatẽ sed ob sui luminis magnitudinẽ supperit ob hoc plus humiditatis. 70. AT Mercurii. Hæc stella ancipitem habet duplãq; complexionẽ. ꝙ nãq; motus ue locis est nec a sole longe distans arida. utpote lunæ incumbẽs globo humidus efficit Mercurius at ipse nolens ex abundantia demonstrare duplicem & ancipitẽ stellæ uim ponit in utrisq; notibus mutationes celeres efficere. Hoc quid est. nempe additionẽ & ablationẽ. Mutationes siquidem hæ sunt fit aũt id ab aduentino motu cerebroso stridulo & spiritoso ut siquis uirgam uel quid uis simile uæhementius in aere quatiat stridorem & flatũ facit ualetq; proximũ mouere eodem modo etiã Sol cerebrose motus stridore & flatu ualociorem ipsum facit motũ. ꝙ aũt cæleriter mutet & moueatur dũtaxat præter alias stellas nõ facit stationẽ cæte℞ licet stationem facere uideatur scrupula tamen aliqua mouet. at alienum non est alio℞ quoq; non omittere opiniones. qm̃ natura aridam & humidã esse dixit stellã & in prima statione humidiores sunt stellæ & in secunda aridiores ut mox ostendemus cũ uelit demonstrare ob hoc duplam habere complexionẽ Mercuriũ id propterea cõmemorauit. Faciunt aliæ quoq; stellæ statiões & ipse humidæ euadunt atq; aridæ at Mercurius plus aliis & cito stationẽ facit ob continuantiã ut naturalem uim habeat a stationibus effectã. 71. DE Beneficis maleficisq; Cum hæc ita habeant tria quædã sunt comitantia & inuicẽ consequentia cõplexio. potestas. & operatio prius complexione opus est quo ex ipsa potestas producatur inde talem potestatẽ comitari consueuit operatio. sciendũ est de complexione orationẽ breuem esse

uem esse itidē de potestate. at de operatione magis arduā particularibus rebus uarieta-
te refertā rerū igit naturā secutus ordinē quoq; doctrinæ fecit de cōplexione nāq; dicē
do & quali p ipsā potestate mox de ex cōplexione exorta ptāre differit quærēdo qua-
lis nā cōplexio uim cōsueuerit gignere fœminalē & qualis corruptibilē ordinē doctri
næ ipse assimulat uniuersitatis ornamēto noscēda nāq; airprius elemēta & quæ in ipsis
sint qualitates. Inde ita ad ipsoꝝ deueniendū potestates: qa igit ut dixit elemēta fusiōes
uocabat cōsequentet nūc ipsoꝝ potestates dicit cū elemētoꝝ fuerit usus exēplo æquū
fuit ut transferret ad simile nēpe stellas: quia igit inquit ituemur fœminia humida & ca
lida elementoꝝ. Corruptoria autē arida sicut & frigida: stellarum quidem quæ calidæ
& humidæ eædem seminales & bonæ existimant ut quæ aridæ & frigidæ corruptrices
erunt tres ergo bñficæ Luna Ven⁹ Iuppiter corruptrices aūt Saturnus & Mars ob cōple-
xionum in moderantiam: sola uero mercurii hinc manifesta ex iam demonstratis cō-
munem habens. Complexionē aridi & humidi. sol aūt ꝙ aliquando nobis propinqui
or calefacit aliquando distantior refrigerat mō igit aliquo ad motū ob huiusmodi di-
stantiā ipse quoq; naturā habet duplicem. 72. QVAntor fluxionū. Fluxiones uocat
uit elementa quod tanq̄ præpositis his cuncta ex his nascentia fiant ipsaq; effundantur
in quolibet qd fiat subiectū rēperatū in tribus in uniuersum iduxit nō in ioue & uene-
re solū sed ētin luna hocq; absoluet in posteꝝ memorauitq; tibi ut commonuimus

73. CONuersos qm̄ dixit ipsos cōmunes maleficos ideo dicturus est qm̄ malefici fiāt
ad stellaꝝ figurationes & qm̄ fœminales ad bñficos qdē delati illoꝝ participatione be
nefici efficiunt ad maleficos aūt uim teuēr corruptricē ad figurationes simpliciter natu
ras suas pniurātes. 78 DE Moribus & fœminis stellis locisq;. Rursus postq̄ prima ge-
nera in hoībus forma & figura ex cōplexione stellaꝝ & effictū ut plurimū distingit in
diuinis autē nou ita sed ex formationibus est capere. Cōplexiones diuidendo generi
bus aliquo pacto distingēdo diximus nāq; uelle cūcta de stellis artificiose cōpta uni-
uersitatis assimulare formationi. terrena nāq; extructa quodāmō sunt & efficta: multo
magis cœlestia isq; hmōi ordinis causa cōstituit sed qa uolumus nosse hæc ut digerā-
tur ex illoꝝ affectione p similitudinē eoꝝ quæ in nobis eoꝝ quoq; potestates subie-
cimus: nō iniuria post cōplexionū & potētiaꝝ inuēriooē naturas quoq; cōplexionib⁹
eorū sonārer absolui. Sciendū tres eē figuras q̄ stellas faciūt masculescere ac fœminesce
re. Cōplexionē: figurationē ad solē: & ad orizōtē. Cōplexio quodāmō qa ītuemur mu
liebre genus humidū & molle naturæ opificio confectū qd facile effingi possit at uirile
durū & intractabile manifesto quotcūq; iuenerimus stellas magis humidas eas dici-
mus fœmineas: quas aūt aridas eas magis masculas. Cū hæc ita habeant erunt luna &
uenus fœminæ mares aūt reliq̄ pter mercuriū is nāq; aridus & hūidus demōstrat⁹ du-
plicē naturā hēt rā nias q̄ fœmia noīat⁹ at ex ad solē figuranōib⁹ masculescūt & fœmine
scūt hoc pacto: masculæ dicūt cū matutinæ fuerit: apparēt nāq; rū tanq̄ iuniores & nup
genitæ uiq; hūt ualidiorē: fœminæ aūt cū uespertinæ: at ad orizontē: hæc subaudi supra
terrā hemisphæriū ab horoscopo ad occasū usq; in duas distribuit ptes & qd sub terra
ab occasu ad horoscopū usq; itidē in pres duas. Cū ergo sint pres q̄tuor sciēdū duas q̄
dē solaria appellari: alias uero totidē libyca: q̄lia igit uocat solaria: nēpe q̄ ab horosco-
po ad meridiē & ab occasu ad sub terrā usq; hæ nāq; sibi cōferūt & iuicē sunt similes s
q̄les porro libycas nēpe a medio cœlo usq; ad occasum & q̄ a loco sub terra ad horo
scopū usq; stellæ igit cōstitutæ in solarib⁹ q̄drupastus masculant in libycis aūt fœmine
scūt & mixꝫ ut nō sequēs hemisphærū totū solariū uocauit ac masculārē: alteꝝ āt liby
cū sed ut appuit q̄ p diametrū accepit q̄dripartia urpore q̄ tradāt iuicē sibi q̄ ui suæ hūt
potestatis quæq; in principiis sunt hemisphæriorum & ob hoc quæ ualidius possint.

79. DE MAsculinis & fœmininis stellis rursus quia primo genira. Neq; prima rur-
sus comprehensa sunt simpliciter a ptolemæo sed singulæ dictiones significant quid ue
lit igit rursus idicat uniuersitatis secutus exornatū cuncta expōit ut ordie uniuersita-
tis prima nunc quoque proposita quod prima significat esse aliquod aliud genus cō-
mune maris & fœminæ ferens collationem. & nota ut hermapbroditorum plus enim
ingignitur sunt namque simplices elementorum potestates uerum domini domina-
tur humida essentia magis aliis alia spectes fœminis unam modo attribuisse qualitatē.

humidam ut masculis reliquas ita namq; & iupiter. Compatietur masculis caliditatis quæ in ipso magis dominatur. 80. MATVTINOS quidem existentes & præcedētes. significauit quæ sint matutinæ stellæ. id documentum uerbis non admodum apertis explicatum est incuriose spectantibus cæterum ut concisis ita aperte expressum intelligas sciendum est alias quidem partes solis præcedentes iuxta uniuersitatis motum & alias iuxta solem ipsum sub mutatis namq; motibus submutata etiam compereris præcedentia. Prisci autem iuxta uniuersitates motum capiendo præcedentes partes uocabant quæ prius ascendebant solis consequentia quæ inferebantur. sub terra. 81.

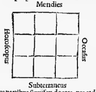
CONTRA cæli medium. Non solum medii cæli oppositum dictum obscurum erat dimetiens quam diametron dixere medium cælum sub terra est tamen plurima euidentia deligens sub terra intulit. 82. DE DIVRNIS nocturnisque. Similiter facientium tempora posteaquā de stellarum potestate disseruit assimulando ipsam ubiq; uniuersitatis ornamento. Quia igitur in duo interualla tempus maxime distribuitur iuuit docere quæ complexio cui interuallo affectione distineatur. Compleatq; theoremata. Aliquando quidem a complexione similitudinis partemptās aliquando autem a repugnantia. In cōmensurabilibus quidem habentibus complexionis qualitatem ex simili temptat at in cōmensurationis ex partibus ex contrariis semper quidem in commensurationem cadentibus simile simili additum eandem qualitatis custodit specietu at in commensurabilitatis expertibus simile quidem auget completionis in cōmensurabilitatem. ut quod dissimile. Commensurabilitatem mixto gratificatur. Igitur Iupiter & sol. utpote commensurabiliter habentes caliditatem diurni sunt uocitati ut luna & uenus nocturni ob cōmitantem ipsas humiditatem. at diurnus uocatur saturnus & mars nocturnus saturni quidem diurnam sortem adeptus est utpote frigidior existens Consueuit namq; calido āmixtus commensurabilitatem perficere. At martis nocturnam factionem natus est utpote aridior existens. Consueuit namq; ipse quoq; humido āmixtus mediocritatem enancisci. mercurii porro hinc promiscuum custodit complexionis & ambabus conuenit factionibus modo diurnæ modo nocturnæ. Matutinus namq; existens est diurnæ. Vespertinus uero nocturnæ. At iam didicimus quo pacto quidem stella fiat matutina nec non pariter uespertina ut quæ dicta sunt omnia iuxta uniuersitatis ordinem sint pronunciata. ob hoc incipiens dicebat mox. Videbatur namq; hic similiter referre proportionem mox Cum autem ait facientium non est existimandum q; dies uel rursus nox faciat & opus conficiat. Sed q; nobis tempus constituat. In bas namq; spectando factiones temporis motum depræhendimus. pulchre perspicue adiecit. Quoniam alia quoq; sunt quædam quæ nobis temporis manifestum faciant motum ut horæ & id genus alia. At non ita perspicue ac manifesto & euidenter.

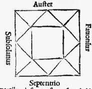
83. MASCVLATVM non incassum. hoc adiecit uoluit namq; non solum iuxta complexionis potestatem familiares efficere factiones uagis stellis, sed etiam per masculinum & fœmininum 84. NAM BONAE complexionis. futuræ occurrit ambiguitati diuinitus indagando. Cur in saturno & martæ non eandem custodiuit rationem sed contrariam. Inquit igitur inter stellas quæ sint temperatæ gaudent simili Seruatur siquidem ipsarum complexio ob simile quæ uero distemperatæ gaudent dissimili. Nā ipsarum ob simile non custoditur cōplexio mēsuræ inæqualitate parta ob aduersantiā

85. IAM CERTE præter eas quæ ad solem. De insitis complexionibus stellarum disserens nunc de ascititiis libet tractare quas admittunt ex ad solem figurationibus. Latere namq; nos non oportet q; quemadmodum masculescunt & fœminescunt ex ad solem figuris eodem modo etiam complexiones mutant ut figurantur. illud sane significatu dignum & quoquo modo est causa inuenienda qua comitante proposito theoremate quod est de naturali complexione non ipsum compegit præcedenti sed comparando plura huiusmodi theoremata & cūcta quæ sunt de ipsorum potestatibus & quæ cūquæ relinquuntur complexionibus. nunc hoc scribit uerum. Causa aperta est magis ascititiis cognoscētibus i eis q̄ pposita sunt. Ex qb⁹ nāq; ipse iqt. Cā patefiet nec. n. uult cūctas stellas ascititias admitter cōplexiōes s; solē lunā iouē saturnū martē alias uero nō. seu hoc mō. Cōsequēs erat prius cōmuniora & oib⁹ cōgrua describere theoremata

siue ita magis propria ac non eodem modo quæ in omnibus dici possent. Secūdo igitur in his manifestabitur ambiguitas cur non omnes ex ad solem figurationibus complexiones cōmutant ait non omnes stellas posse dimetiente a sole abesse. nam ueneris & mercurii non possunt tactum abesse utpote celeritate motus soli semper propinqui inueniuntur atque hæc quidem ita perficiantur. 86. DE LVNA. Incipit canonem & doctrinam in luna exercere utpote figuras ipsius euidentioribus existentibus & proprie sub ipsa cunctis percognitis. fit autem palam in quadratis. humidior nāq; est luna a coitu ad diuiduam usq; q̄ uideatur tum modo partu edita: ac sicut infantes nuper editi sunt humidi eodem modo ipsa quoq; multitudine humiditatis & a prima diuidua ad plenilunium usq; calidior est. Incipit nāq; quam a solari globo accipit in mundum iaculari caliditatē. nec p̄terire nos oportet quod quomō dictas admisit qualitates eodem etiam modo abiicit. primo nāq; humiditatem admittit & primam abiicit. manenteq; calliditate. aut etiam aucta euadit calida & arida rursus abiicit caliditatem & inuenitur arida & frigida atq; ita in luna. 87. DE STellis. At in stellis per stationes in statione nāq; prima ꝓpemodū ut luna humidiores at ī acronicho calidiores ab acronico aūt ad secūdā usq; stationē aridæ. unde ad ocultationē usq; frigidæ hæc dicēdo & simpliciora theoremata scribēs subdit uniuersalē rationē de cōpositis figurationibus quas ad se inuicem faciunt ut una in prima statione altera in secunda statione. at periti hominis est dicere perfecta & definita. at ex his & in expertis inuestiganda cognitio est. iam enim de potestate ad solem figurationum statim cōmonens ut etiam alia quædā sunt cōplexionem ipsarum mutantia sicut iam præfati didicimus id etiā ipsi exprimit coitus ad magis significandū. magis nāq; & minus perficient quæ dicenda forent. uolet nāq; in reliquis dicere ut ex figurationibus ad solem cōplexiones stellarum non pfecte mutantur hoc est intenduntur ac remittuntur. 88. ET MAtutinæ solum. Recte solum adiecit quia aliæ quædam cōplicantur figuræ ut in eis quæ iam dicta didicimus & ad horizontē figurationes. Sicut dicebat ut in sola hac figura ī circūfusum nobis aerem operantior hic quoq; circumfusum dupliciter intelligendum in uniuersum & qđ est geneseos. nam quemadmodum in uniuersum figurati aerem inuertunt eodem modo & in genesi cuiuslibet. 90. DE ANni horis. Et anni horarum intulerit quispiam horarum cōsiderationem medico magis congruere q̄ astrologo. at habet hoc modo. est profecto cōmunis consideratio. medicus quidem ob frigiditatē & caliditatem nostris aduenientem corporibus satagit horarum cōplexionem. at astrologus mutationes ex solari motu aeris circumfusi exquirens pariterq; exquirens horarum complexionem. ita sane examinatim & perite Ptolemæus exæquitur hoc capitulum ut ne quidē inutile sit medicis. uerum in primis corellarii modo præbet inde theoremata quæ nos præcepta nominamus. cōplexio siquidem aeris est temperata at in ipso dominatur humiditas sicut uehemens frigiditas hiberno tempore contrahitur quæ a solari caliditate dissoluitur. ut æstiuo tempore calidissimus cum sol ad centrum quod nobis ad uerticē est peruenerit ac ad meridiem. autumni uero aridior æstiuo æstate sugente & absumēte humiditatem. & hiemis frigidissimus aer utpote sole distante a centro quod nobis est ad uerticem & absentia refrigerante aerem nostrum. hac de causa assimulant quidā signiferum circulum animali: nam ut in animali quattuor ætates intuemur & prima q̄dem est humidior ut nuper editorum infantium secunda autem calidior ut adolescentum tertia uero aridior ut iuuenum. quarta porro frigidior ut senum eodem modo & in signifero circulo quaternæ sunt solares horæ proportionēq; habent complexiones cum complexionibus. 91. OB PER adueniens frigus incipiente caliditate diffusionē Hoc dictum obscurum minimeq; obuium. erit manifestum si excessum depræhēdēdo legamus hoc modo ob per aduenīes frigus diffusionem incipiente calliditate uidetur defectus in dicto at nihil deest. at cum uelit ut dicere causam quapropter fit diffusio intulit incipiente caliditate. 92. IDEo etiam signiferi. Hoc quoq; dictum uidetur cognitu difficile. id contigit q̄ non intulerit continuatim ipsi dicto. quod si uoluisset Ptolemæus deinceps complere quæ inter se habeant affinitatem non connexuisset suo præcepto oportet nāq; inducere illud incipiente caliditate diffusionem. ita nāq; apertius pspiceretur at quod dicere uoluit est huiusmodi q̄ caliditas tum incipit resumere hoc ē

In aere indicat id aries his naq; signiferi dicitur initium sicut ueris in ipso ex solis motu absoluti at qui oportuit signiferum si circulus est non habere principium. siquidem circulus sub una linea perfectus circum currente non habet principium. 93. IN PRImis præcipuam faciens. Quemadmodú inquit in animalibus anteire alias credimus qualitates humiditatem eodem modo quoq; in signifero humiditaté hanc ipsam anteire cæteras qualitates iure putamus. 94. ITIdem etiam quattuor horizontis locorum & angulorum. De quattuor potestate. hactenus de stellarum disseruit uarietate & introductorio modo auditorem arte instruxit. nunc iam incipit de ipso solo differere signifero. nam quod dudum de horis anni dixit non fuit citra stellarum potestatem. siquidem sol motus circa signiferum circulum annuas horas conficit in præceptionibusq; aliæ quidem sunt uniuersales aliæ uero particulares & uniuersales quidé sunt circa uniuersalia assumptæ. particulares uero circa partem. atqui uniuersalia particularibus præcedunt præponit doctrinam uniuersalem particulari deligitq; sibi nunc de integriori-

bus partibus signiferi docere. procedendo aút etiá de partibus ipsius tractare. secat igitur signiferum circulum in partes quattuor ducendo dimetientes hoc est in horoscopum & meridiem & occasum & subterraneum. ipse uero iure angulos appellauit. omnis siquidem linea in circulum incidens secansq; ipsum angulos efficit. opportuneq; intulit proposito de horis doctrinam multam naq; ad se inuicem habent similitudinem distributæ in æquales numero partes quodq; uidetur singulis horis his perficere quadripartita. ait autem hæ ipsarum temperies sicut & in horis quáuis quibusdam uisus est idem dicere ut iam prius ista memorauit. nec recte uisum est memorauit siqdé non per se sed per accidens uolens dicere ut permutant complexiones stellæ in ipsis quadripartitis có stitutæ & masculescunt & fœminescunt. at nunc per se doctriná sancit capitq; uniuersalia capitula quæ in die quandoquidem a solis caliditate uoluit ipsarum inuenire temperiem. horoscopus igitur uim habet audiorem sole incipiente exugere a terra humiditatem. medium aút cælum calorem & occasus humidior. ut subterraneum frigidum ob iam a nobis causas sæpe memoratas. addit quoq; aliud præceptum pulcherrimum q; uenti ex quo cétro flent ab horoscopo hoc est ab oriéte subsolani a meridiano cui proportionem habet meridies austri ab occidua parte nempe ab occasu fauonii ut ab subterraneo qui ursæ loci dicuntur septentriones. noris nanq; medium cælum in meridie constitutum & subterraneum ad ursas eritq; qd' dicitur apertú si unq; uel a subterraneo flarint uel a meridiano. non iniuria post centra flatuú fecit mentioné: alioqui pulcherrime & cómodissime congruente inuicem potestate. ui centiorum expressa. affert etiá ipse causam aliam quam nos hoc loco respuimus utpote cómuniorem. neq; enim uentus unus in singulis flat angulis sed cóplures quorum q uis suam habet appellationem cum cómuni nomine unum nuncupentur. 95. VT AB oriente subsolani ut a medio cælo. Hic manifesto indicat se partem septentrionalem uocasse subterraneam ut nos protulimus. iam hactenus profecto indicauit ut medio cælo oppositum subterraneum uocitatur per diametrum naq; habet medio cælo. opportune sane uentorum fecit mentionem ne quis opinetur superfluam esse astrologo huiusmodi doctrinam. ac nauiganti magis congruere huius doctrinæ cómostrat utilitatem. quia inquit nostra est intentio inuenire a stellis quæ fiant contemperamenta ac ediscere. at præpediuntur a ui uen-

totum est etiam quando intenduntur ut sit eorum maxime necessaria cognitio nec
modo ex uentis sed etiam ex horis & ex solaribus . frigidiores namque stellæ magis
frigidas horas mouent & in frigidis ætatibus ut contrarii contraria . extenditur nam-
que uis ex simili at ex contrario uis remittitur. 96. IVXta proportionem . Bene &
integre illatum est nam non in ipsa hora stella insistit usq; sed in uicinitatis fine idq; ap-
petitura. id nāq; & in solaribus epicentris. artificis est nosse q̃tum queat intendi uel re-
mitti uis huiusce stellæ & ꝓportionem boni temperamenti inuenire. 97. NAM inte
griores . Complendo doctrinam angulorum uniuersitatis uult nunc pronuntiare futu
ra memoranda capitula ipsi nāq; hæc consuetudo superius namq; cū de opportuno do
ctrinam complesset prædixit quæ futura. ait igitur uniuersaliores signorum potestates
assimulari eis quæ in ipsis fiant ut aries taurus gemini aeris habent uim similem . quia
inquit hæ in singulis signis potestates figuratæ ad solem aliasq; stellas cōmutantur sci-
re expedit ut prius imixtas ipsorū potestates exquirendo. 98. PER se & ad se inuicem
interpretatur irremixtum non ad stellas dixisse sed ad signa. uult nāq; non solum per
se signa indagare sed etiam quam uim habeant ad se inuicem figurata. 99. DE TRopi
cis & solidis & bicorporeis signis. Ac prius de tropicis & æquinoctiis & solidis & bicor-
poreis signis dicemus quæ sint differentiæ non eandem diuisionem est inuenire apud
Ptolemæum & reliquos antiquos alii nāq; patiuntur signa in tropica & solida & bicor
porea at Ptolemæus in æquinoctia partitur. qui ergo in tria partiuntur aiunt omnem
anni horam habere principium medium & finem principium ergo conuersio seu trope
dicitur. tum nāq; incipit circumfusus aer alium conuerti statum . medium aūt signum
quod supra primum tropicum ubi trope facta est ita & media solidiora & ualidiora es-
se prohibentur. finales autem partes disoma quasi dicas bicorporea nuncupantur. signi
ficat nāq; præteritam horam & futurā at qui in quaternas distribuūt partes aiunt differ
re tropicum ab æquinoctio tropicum nāq; signum a contrario in contrarium fit muta
tio. fit uero hoc in capricorno & cancro in ariete quidem hiems ab autumno finitur in
capiti; ab ultima diminutione dies augeri. at in cancro æstas a uere dierq; diminutio
ab ultimo fit augmento. si quis dicat & in ariete fieri mutationem non sincere loquit̃
non enim mutationis usus sed contrariæ mutationis. at æstas & hiems horæ solæ sunt
contrariæ. at uer autumno. media igitur certum est esse ꝙ posterius tropica uocata sint
quia contrariæ fiunt in ipsis cōuersiones ꝙ in ipsis existente sole dies noctib⁹ fiant æqua
les. omnis nāque diminutio & omnis auctio præcedente æqualitate conficitur. solida
porro nominata quod tum præcipue sensus noster resumat conuersionem circumfusi
aeris. disoma uero ꝙ est bicorporea non ꝙ ex binis cōstiterint corporibus sed ꝙ inter
binas anni horas cōstiterint hæc nāque sunt horarum postrema tradit sane doctrinam
nobis quo pacto facile possimus cognoscere solida & bicorporea. æquinoctium nomi
natur ꝙ descriptus circulus per ipsa dirimat ac fecet hemicyclia in quibus cuncta com
plentur in æstiuo nāque semicirculo copia fit frugū iugis. at in hiberno fæmina & plan
tamina. sunt qui aliam perferant doctrinam usus ipsorum q̃ enim iquiunt sub impari
sub mensuram cadunt ea masculina sunt. quæ autem sub pari fœminina. solent nāque
pythagorei eiusmodi proferre rationem parem numerum uim habere secandi & passi-
uam. imparem uero insecabilem & passioni non obnoxium & efficacem unde factum
ut hic fœmina & ille mas appelletur. 100. VTVNtur & quidē ordine. Sunt inquit qui
non solum in totum capiant masculina & fœminina signa sed etiam in cuiuslibet geni
tura horoscopum masculinum subiiciant atque ita continuatim uni unum apponen-
do. alii horizontis quadripartium ut iam prædidicimus uelut alii quoque tropica non
modo in uniuersum capiunt sed quæ etiā geneseos. signum nāque ubi est luna tropicū
esse recipiunt deinceps solida & bicorporea inueniunt a lunari autem signo ordiuntur
ob facilem mutabilitatem facilemque lunæ motū alioqui ad uniuersalius transfert ora
tionem non enim solum in tropicis est inuenire & masculinis alios aliam nomencula
turam intelligentes quod hoc loco sit superfluum exponere per se nāque certa sunt no
mina unde sint composita ut non egeant interpræte. alioqui ubi usus aduenerit in reu
dicanda memorabimus quæ superflua nunc arbitramur 101. DE COnfiguratis dode
catemorius familiares inuicem fiunt. Iuxta institutum ubi còpleant signorum per se po

testatem nunc transit ad quæ ad se inuicem quæ constituuntur in figurarum inspectione hoc autem est qđ supra se facturæ promisit ubi aiebat & per se & ad se inuicem scire expedit ut multum sit ibidem loci aduertendum nam quæ dicuntur minime obuia sunt quam ob rem nos ut par est aperta faciemus & descriptionem ad sensum producemus. Cum ergo figuræ sint quattuor dimetiens. triquetra. quadrata. sexangula. scire expedit ut ex tribus quibusdam causas reddident ex angulis & partibus & signis indicat enim in his harmoniacas rationes cōpræhensas. Inspiciamus igitur primo in cuiusmodi rōnes harmonicas referre ꝑposita tēptauerit. bina igitur maxīa interualla sunt in musica diatessaron & diapente & ex his constans diapason. estque diatessaron ī sesquitertia rōne ut diapente in sesquialtera & diapason in dupla molitur itaq; indicare per huiusmodi rationes figurarum factā distributionem. indicaboq; ego ut in angulis & in partibus & in signis singuli quos memorauimus numeri cōpræhendantur. age prius ubi indicemus quot sint anguli & cuiusmodi numeriq; partiū & signorum. Cæterum tum dimetientis proferatur. apparet nāq; ita ex lineis duntaxat creditus. at nos postremo ex abūdāria demōstrate conabimur ut dimetiēs rationes quasdam in sese compræhendit harmonicas ac ad alias congrue consoneq;. Constat igitur triangulum ex angulo recto uno & tertio partibusq;.120. & signis quattuor. quadratum ex uno duntaxat recto & signis tribus & partibus.90. sexangulum ex angulo nimirum recto binarū rātum partiū & signis duobus & partibus.60. Sciendum enim ut ex distributione est uidere quæ ꝑposita sunt sectum orbem maximas sectiones per dimetientes binos constituere angulos. altera siquidem dictarum rectaꝶ linearum in alteram incumbens per dimetientem figuram efficere ad duos angulos. scinduntur autem bini anguli a dimetiente in partes æquales quadratam figuram constituendo unum modo rectum angulū habentem in partes autem inæquales faciunt triquetram & sexangulam. triangulum siquidē ut diximus unius & tertiæ partis recti anguli est. at sexangula figura binarum partium triū hoc nāq; relinquitur ex recto ad binos rectos efficiendos nam si ex duobus unum ac tertium abstuleris. reliquum erit binarum terniarū. collecti igitur omnes numeri habent hoc modo. alii quidem angulorum in. $\frac{1}{3}$ in $\frac{1}{3}$. alii aūt partium.120.90.60. alii autem signorum.4.3.2. inspice igitur quemadmodū eædem spectantur differentium subiectorum numeroꝶ. at eadem ratione singulorum quantitatem cōpræhendētium.

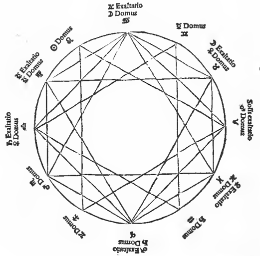
102. DE ANgulis. In angulorum numero harmoniæ rationes cōpræhenduntur diatessaron inquam & diapason unus enim ac tertius numerus trianguli anguli ad unum trianguli sesquitertiam custodit rationem quæ est diatessaron cōsonantiæ at unus qui quadrati ad sexanguli angulum qui habet bipartium sesquialteram habet rationem. habet enim ipsum & eius dimidium qui numerus est diapente consonantiæ at is trianguli qui unus & tertius ad eum qui sexanguli qui erat bipartium duplam habet rationem qui est diapason eodem modo & in partibus inuenies & in signis. nam.120. numerus ipsius nonaginta sesquitertius est &.90. ipsius sexaginta sesqualter & idem rursus 120. ipsius 90. sesqualter & iterum ipse.120. ipsius.60. duplus & 4. ipsius.3. sesquitertius at 3. ipsius.2. sesqualter & iterum.4. ipsius.2. duplus quod si etiam.2 cōpares numerum qui est angulorum dimetientis & pariter cōcernas cōperies ipsum rationes quasdam ad alias custodire ut ad.3. sesqualteram.2. custodit & ad.4. duplam &.180. partium numerum dimetientis considerando inuenies eodem modo ꝑportionem custodire &.6 signorum comparando eis quæ ante ipsum eandem comperies consequentiam Quod si quis cognorit quæ dicta sunt facile poterit ꝙ dicimus intelligere ꝙ si quis negligentius alienā arbitrabitur esse dictionem △. ◻. ✳ nos certe ut ꝑnuntiauimus etiam descriptione figuraꝶ numeros & harmonicorū interualloꝶ exponemus hoc modo. 103. PRImū figurata. Non simpliciter neq; ut quispiam putauerit primum induxit sed duo quædam indicans quodq; maxima & prima habitatio figuratorum est uel etiam qđ non opus ē arbitrari per figurationes solam esse habitationē. sunt enim aliæ post ipsam quas post e m dicet quandoquidē in una recta linea facit occursum. hinc scribere incipit causas figurationum. hincq; quæ de dimetiente exoluitur. cōpatiuntur enim inquit quæ per diametrum signa ꝙ ea unam rectam lineam colligant licet dixerit quispiā in aliis quoque figuris rectas esse lineas signa colligentes. Cæterum primo quidem non unam sed

plures. deinde hæc per centrum perducitur. centrum circuli dicitur esse principium. magisq; compatientes sunt quæ per centrum ductæ utpote cõmunicantes principio unde & in angulos rectos figuras partitus est ne solum diameter rationem ad principium habeat sed etiam reliquæ figuræ audierimus autẽ alias quoq; causas huius ipsius quæstionis progressu orationis. sumptis autem binis maximis dimetientis aliarum quoq; consequenter scribit. expedit aũt subaudire dictæ orationi quo fiat apertum quod appositum assumptis nãq; opus est inducere ut erit & aliorum causa manifesta. maximas uocauit dimetientes expedit inquit inducere ipsas & considerare portiones cum angulis. super particularia uero numerales rationes quæ insuper particularibus rationibus inspiciuntur. 104. DIMIdii ac tertii. Quoniam mentionem fecit portionũ & super particularium exponit quomodo portionum. quomodo super particularium. significare autem expedit ut hoc per consonantiam intulit in portiones ut nos quoq; indicauim⁹ paulo ante & in angulis consonantiam cõpræhensam dimidii & tertii. nam dimidiũ dimetientis quadratum constituit. segmina uero tria triãgulum & sexangulum at tria segmina quodãmodo. duo triangulo dimidium ac tertium. ut sexangulo bipartium. sunt qui dicant sicut duas causas uult nobis reddere partitionis figurarum unam quidẽ ex portionibus. inquit enim secantur figuræ & maxime monadis portiones. at qui maximæ monadis portiones dimidium & tertium & bipartium ad unius quadratũ. 105. IN MEdio sumptum sesqualteri & tertii. Hoc admodum obscure enuntiatũ illud nãq; in medio sumptum fecit obscurum quod autem ait est huiusmodi quadratum ĩ medio sumptum trianguli & sexanguli constituit sesqualteram rationem & sesquitertiã quælibet enim super particularium rationum in duobus saltem consistit numeris. quia igitur tres sunt figuræ & earum tres numeri necesse est unum pariter cum aliis assumere quo constituantur super particulares rationes. quadratum igitur simul sumptum utraq; ut etiam ipse dixit medium sumptum sesquitertiam & sesqualteram efficit rationem nam cum triangulo sumptum sesquitertiam facit rationem sicut cum sexangulo sesqualterã figurarum cõparationem reliquam facit atq; triangula quidem & sexangula utpote ex simili specie constituta bona esse quadrata uero & dimetientia ex contraria ui constare pugnam & repugnantiam controuersiamq; significare. 106. DE PRæsidentibus & obtemperantibus signis itidem præsidentia. Contubernia reliqua signoꝝ exponit non solum enim familiarescunt figuris sed etiam aliis quibusdam ut fere etiam. nunc quædã est signorum familiaritas qua sunt quæ præcellãt: quædam uero obtemperant uult igitur tibi binas reddere causas unam qua omnino inter se inuicem afficiuntur. alteram uero qua alia præeminent alia obtemperant. afficiuntur itaq; inuicem quod æqualibus temporibus ascendant similitudines nãq; affinitatem amant generum at ipse causam dixit qua hæc signa sunt æque ascendentia quod inquã in sin æqualibus parallelis præscribit uero in æstiuo hemicyclo sol constitutus diei faciens incrementum in reliquo autem diminutionem ꝙ uenerabilior sit auctio diminutione. 107. AB EOdem utrolibet æquinoctialium signorum. Vtriuslibet intulit utpote similibus existentibus ambobus citra ullam diferentiam a quibusuis oporteat incipere quomodo nõ dixit signorum sed punctoꝝ. non oportet enim ipsum accipere signum sed punctum uelut inter arietem & pisces ut sit prima pars Arietis æqualis ascẽsus piscium trigesimæ & secunda arietis uigesimæ nonæ partis piscium atq; ita uicissim reliquas in tauro quoq; contra primam partem trigesimæ aquarii aliasq; simili modo ut in fuerint æqualibus parallelis si enim æquales sunt circuli in temporibus æqualib⁹ attollentur & deferentur at circuli & signa inscendentia similiter deferentur & attollentur idque in exiguo indicatur astrolabo. 108. DE Respectãtib⁹ & æque ualentib⁹ signis. Rursus æqlis esse ait potẽtiæ tria contubernia & affinitates unam quidem per figuram. secundam uero iuxta imperium & obedientiam ut tertiam nunc propositam quæ aspectu & obtutu est hoc autẽ ait accidere ꝙ ex eisdem orianť punctis. nam quia in eodem sunt parallelo nempe semper ex eisdem oriendo & occidendo locis ob hoc noctes in utrouis ipsorum alterius noctibus exæquantur diesque dieb⁹ quia æqualia quoque hemicyclia sol permeat hoc qđ in paruo ostenditur astrolabo sunt aũt hæc utraq; signorum tropicoꝝ. nos ꝑterire non debet in æquinoctialib⁹ esse utrisque esse descriptos orbes æquales nam qui æque

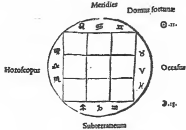
distãt æquinoctialis paralleli sunt inter se inuicẽ æquales nõ utiq; etiã hemicyclia iam
inuicẽ sunt æqualia qđ si sit quidẽ erit amboꝝ cõsensus at mõ non ita in parib⁹ æqua
les sunt circuli at in paribus idẽ est circulus æqualiter necessario eadẽ amboꝝ Sol per-
meat cõspiratio igit̃ cõsensusq; ipsis efficitur ex plurib⁹ ex uno eodẽq; esse parallelo ex
quo noctes noctib⁹ & dies dieb⁹ adæquant̃ & horæa interualla sunt eadẽ at nomẽcula
tura ex uno solo ꝙ ex eisdẽ locis orian̄t & occidant ducit̃ nãq; ex eodẽ loco oriens spe
ctari. 109. PVNctoꝝ itēꝝ punctoꝝ non signoꝝ dixit. Hoc sane in utroq; põt dici tro
picoꝝ. põt & in utrinq; sumptis signis audiri qđ etiã sibi uult significare. 110. OB EA
quæ dicta sunt. Si quidẽ ad ad conspirationẽ spectans dicis hæc. cernere ob hæc dices
sin ad nomenclaturã qđ iidem sint occasus & ortus. 111. DE In connexis. In connexa
aũt uocat. De conspirantibus dicẽdo signis uel p figuram uel p quãpiam similitudinẽ
nunc uult memorare ea quæ nõ unã ad se inuicem hñt conspirationẽ nõ p figurã non
p similitudinem aliquã hæc aũt inquit sunt q̃ per unũ uel quinq; capiunt nã per quinq;
hinc est manifestũ ad inæqualia nãq; capiunt qđ sit alterum nã æquilateræ sunt tales
figuræ. at quæ p unũ sese auertunt. 112. AC Vnius angulus cõtinent. Oportuit duo cõ
prehẽdere si a prima parte Arietis agas rectã lineam ad cẽtrum & aliũ a prima Tauri an
gulum facies tertii recti oportuit nãq; si proportionaliter opus fuit custodire mensurã
non ob temperantium ipsis angulorum binorum tertiorum recti esse angulum mõ au
tem tertii erunt recti quæ est unius duntaxat signi quattuor rectis sectis in duodecim si
gna proportionem habebit in quolibet signo tertiũ recti anguli. 113. AVT per unum
aut per quinq; factorum. In uniuersum cum tradiderit ut opus sit cognoscere qualia sint
signa in cõnexa quæ per unũ distent a se inuicem aut per quinq;. 114. DE Domiciliis
Contubernium aũt habent planetæ Cõmemorarit de per se se domicilio & ad se inui-
cem signorum nunc uult dicere de stellarum quam habent habitudine id quippe con-
sona est enunciatio. Cum duodecim igitur sint signa eliguntur ex ipsis quæ magis se-
ptentrionalia ac utpote calidiora tum nãq; Sol ibi constitutus in aduernicẽ centro nos
calefacit impensius. Inde principium constituens distributionis tribuẽdoq; singulis lu
minaribus ad unum hemisphærium ex utroq; hemisphærio distribuit ad unum signũ
non iniuria neq; citra rationem sed spectando ad hæc tria ad motum ad naturæ propri
am uersionem ad globi positionem ac ad figurationem bonis stellis bonam attribuen
do figurationem ad luminaria at contrariis contrarium. supra nãque tibi memorauit
ut figurarum aliæ quidem sunt bonæ aliæ uero malæ. septentrionalia signa Cancer &
Leo sed Leo utpote masculinum Soli dedit ut Cancrum utpote fœmininum Lunæ. at
ambigueit quispiam causam quærens cur non potius Geminos Soli attribuerit. Cui
occurrimus ꝙ Leo solidior & ualidior æstiuæ conuersionis. sed est etiam imperiosum
& regium signũ calidissimũq; q̃ oĩa familiaria & cognata sunt Soli. deinde qđ a leone
est ad Capricornũ usq; Soli dedit ut a Capricorno ad Cancrũ usq; Lunæ post hæc Sa-
turno ex utroq; hemisphærio ad unum duodecim dimetientẽ ob sphærã primũ ob na
turã secundũ ob frigora. n. debuit longissime a luminaribus capi ut corruptorium ad
dimetientẽ. nam demonstrata hæc figura non bona esse & maior in circulo aliis dime
tientis figura ne utiq; recta linea deprehensa fuerit. Rursus post Saturnũ Iuppiter con-
stitutus ex utraque parte sphæræ ad lumina figuratus ac p triquetrum latus Martis exi
stens naturæ corruptricis tertium sortitus globum Mars post Iouem excipitur per qua
dratũ latus qđ est corruptoriũ perniciosumq; ad reges uniuersitatis figuratus post uero
Veneris figura sexangula figurata excipitur motum hĩs cooperantẽ utra siqdem bina
signa a sole abesse nõ põt & ne quidẽ ea itegre accepit ex distantia etiã signa. at Mercu-
rii stella ob eandẽ cãm semp uicinior nõ plus signo uno abesse põt. 115. AC Talia. Vt
uidet̃ in aceruũ agere hoc & talia adiecit ꝙ nõ sint sola enumerata sed etiã alia aliqua
ut decani. lãpenæ de qbus in ibi differet. Habet naturæ. Hoc est cãm nã cuilibet naturæ
causa ut sit obtinuit cũq; cãs scribit ut habet naturæ unũ qđq; enarrãs. 116. DE Triãgu
lis & q ipsoꝝ domicilioꝝ domus. In hoc capitulo quærit primã cãm p quã afficiuntur
stellæ triãgulus. secũdo loco cãm p quã alia qdẽ huic alia uero illi. inuenit ãt cãm qñ a
natura stellaꝝ masculia ac fœia exqrẽdo & qñ a cohabitatiõe q̃ ad domos oblic⁹ forte
etiã aliqñ a sublimitatib⁹. hoc. n. silet qđ necdũ de sublimitatib⁹ tractarit. accipit subide
ut dicat

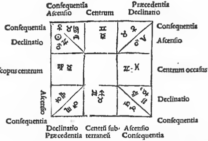
ut dicat primo simul afficitur triangulis ob æquilaterum conuenit siquidem cælestib⁹
æquale deinde ꝙ signifet circulus ex tribus circulis terminaẽ ac circũpræhendiẽ æqui-
noctiali æstiuo tropico & hibeoio tropico ut medium eius cõtingãt locũ t alii ĩ extre
mis ad cõtactũ euntes ipm terminãt opus est partes tori eẽ cognatas unde etiã indicat
cuilibet trianguloꝝ triũ orbiũ ꝓprietates ascriptas primo qdẽ triangulũ p Arietẽ Leo
nem & Sagittariũ cõstituit igiẽ diurnũ est & diurnis accedit habet nãqꝫ domũ Solẽ &
Iouẽ.nã Mars est licet domũ habeat non assumit ob factionẽ dñi igiẽ ipsoꝝ erunt Sol
& Iuppiter. Veꝝ quia Sol diei est effector ipse interdiu ĩperate trĩgulo phibetur. 117.
HABet sane uentos. Habet sane uẽtos hoc triangulũ accurrentes. quo aũt accurrentib⁹
possimus occurrere tractandũ est de uentis quo & mixtiones ipsoꝝ & cõpositiones cõ
mittere possimus. luminaria utpote uentoꝝ oĩum dñi ipsoqꝫ patiẽtes aliquos nõ hñt
definitos at aliæ stellæ uicinos cõplexionibus suis & factionibus uẽtos admiserunt. nã
Iouis stella utpote tẽperata septẽtrionalib⁹ flatibus est accõmodata ipsaqꝫ gignit qppe
uerus aquilo utpote collocatus inter septẽtrionẽ ortũqꝫ tẽperatus est Saturni stella sub
solanũ amplexa est ob diurnã factionẽ nã ut iam ꝓueniendo diximus cõtrario gaudet
nõ simili. ita ꝓpemodũ Martis stella africo magis gaudet flanti ab occasu ob nocturnã
factionẽ hoc uento gaudet. Veneris stella magis austro cognata est ob cõplexiõis simi
litudinẽ opus est a quolibet trĩgulo ex dñis domicilioꝝ stellis inquã mixtiones face
re uentoꝝ ut qa Iouis & Martis sunt domus in ipso boreolibycon dicem⁹ triangulum ĩ
aliisqꝫ eodẽ mõ faciem⁹. at secundũ trĩgulũ ex fœmininis signis Tauro Virgine Capri
corno fœmininũ fœminis cõgruet Lunæ & Veneri hæ nãqꝫ sunt q̃ ob similitudinẽ cõ
plexionis eo gaudẽt. cætera similiter hñt. & si n. etiã Saturnus domũ in ipso habeat nõ
tamẽ dñatur ob factionẽ ut ĩ Marte quẽ ante it tertiũ porro masculinũ ex Geminis &
Libra & Aquario cõstitutũ accedit Saturno & Mercurio qa domos in ipo hñt. reliquũ
ultimũ est p Cancrũ & Scorpiũ & Pisces qđ Marti deputaẽ Soli ꝙ nõ p primũ triangu
lum in alio alio captũ sit unde & noctu & interdiu ĩperat similiter gaudẽs ob iam dictã
cãm. at qa in quouis trĩgulo expedit aliũ esse simul dñantẽ assumiẽ & Venus & Luna.
In diurna quidẽ genitura Venus & in nocturna Luna causaqꝫ aperta est. significatu di-
gnum est ut in hoc triangulo assumpsit trĩguli dñatores dorothei snĩa ille quidem in
quouis trĩgulo hic aũt in hoc solo causamqꝫ intulit. 118. ESTqꝫ Aries ad æquinoctia
lem ex hoc ostendit partiũ ad totũ cõsonantiã nã sicut totũ sub tribus circulis termina
tur tr angula quoqꝫ sub ipsis quodãmodo terminanẽ. 119. ET Occasuum mõstri libe-
rum. Ne quis dicat Martẽ aridũ & calidum ait ipse tam et si talis nõ tamen fœminescit
sub occasuũ humiditate p oppositionẽ primi uenti siquidẽ secundi trianguli contrariã
primi positionẽ habent. multaqꝫ alia inuenies opposita in ipsis ut ꝙ hoc quidẽ masculi
nũ illud uero fœmininũ & hoc quidẽ diurnũ. illud uero nocturnũ significare aũt opor
tet ut quodlibet triangulũ & tropicũ est & solidum & bicorporeũ leuitatisqꝫ ac ad uni
uersitatẽ consonantiæ ex hoc inspectæ. 120. PROPter Iouis factionẽ. Quia. n. Mercu
rius ut sæpe diximus est cũ luminaribus eandẽ cum ipsis seriẽ sortitus est inuẽtis ꝙ igi
tur pro Mercurio Iouẽ assumit nempe quia factione cũ eo certat. 121. Assumptus es so
lo. Solo significare opus est ꝙ ultimã seriẽ ecõtrario subegit excedentẽ trĩguli cogna
tionẽ solus n. præter oẽs sortitus est triangulũ at quia in quouis trĩgulo secũdas ratio
nes assumit celerime has stellas tam natura q̃ factione præponit aliis. 122. DE Sublimi
tatib⁹. Quæ uocanẽ uagarum stellaꝝ sublimitates principia rationis causaꝝ semper ad
ualidissimum & Imperiosissimum uniuersitatis Solem facit ita igitur complexiões stel
larum uolens inuenire ex ad Solẽ absentia inuenit ex illoqꝫ in cœpit & in domibus & ĩ
aliis ut iam didicimus nunc quoqꝫ de sublimitatibus sermonẽ habiturus non alienum
orditur aut ab ipso nã Arietem inquit ei attribuerunt ꝙ in ipso incipiat ad septẽtrionẽ
facere ascensionẽ & tum calor augeri humilitatẽ p dimetientẽ in Libra ꝙ ibi cõstitut⁹
calorẽ minuere incipiat declinãdo ad partes australes unde Saturno natura contrario
ibi sublimitatẽ præbet ut Ioui Cancrum utpote beneficum & septẽtrionalium flatuum
productorem Martem relegat ad Capricornium ꝙ in parte australi & ad dimetientem
Cancri quo benefico maleficus fit contrarius : ut etiam Saturnus per dimetientem
Solis assumpsit. Veneris sublimitas Pisces adepta est ob humiditatem & uernam

in ipsis fieri uersionem ut Mercurii per dimetientem assumpsit signum Virginem aridum oppositumq; humido. Virgo namq; arida utpote autumno in ipso constituto.
123. QVEMadmodum & i domib⁹. Causam uult aperire unde a sublimitate per dimetientem assumpsit. dicitur satis ꝙ eadem congruit causa etiam hic quæ & in domibus dicta dictum ibi est ut dimetiente maior in circulo recta linea non inuenjatur in Saturno igitur assumptis quoque aliis stellis hoc coniecutum est. 124. PRImam facit fulxionem. Et Luna loquit propius nacta est sublimitatem Arietis utpote ex coitu illic factam aiunt fieri. tum enim magis auctio proprii luminis fit cum in alio signo hæc per se inuenta fuerit & non cum Sole ac uelut domos ipsorum connexas dederút eodem modo etiam sublimitates ipsis assidentia signa attribuerunt utq; hæc sint notiora aperti oraq; subiectis explicabimus figuris.

DE terminis

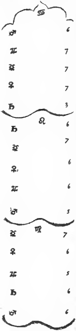
125. DE TErminis. At de terminis duplici maxime utuntur modo ac diuerfis modis opinati funt ueteres unde polis ex prifcis unus ueteribus contradicit coarguitq; falfo ab ipfis dicta ante quem binæ fuerunt fententiæ una quidem ægyptiorum quam contentiofius coarguere conatur. altera uero chaldæorum quæ cognitu perfacilis ac ad repræhenfionẽ obuia age igitur nos quoq; fecuti Ptolemæum intueamurquomodo omnino opinati funt ægyptii de terminis deinde ita etiam redargutiones ipforum exponemus. Hi igitur. non difciplina quapiam & confequentia terminos affumpfere. fed aliquando ad fublimitates refpiciebant aliquando ad domos & quandoq; ad triangula. at oportuit fic facere ut confequens effet uoluere. aut unum dictorũ capere in quolibet aut omnia fimul in oibus quærere. Quæfierit autẽ quifpiam caufam quare in hoc figno primo terminos diftribuere. hoc in hoc . Cæterum fi dixerimus aut ad domum ipfius refpiciendo aut ad triangulum : aut ad fublimitatem hoc modo inueniemus nos il-

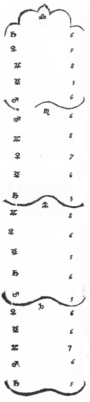
lapsos maiori ambiguitati.sit quispiam de his respondens dicendo ipsos iuxta domi-
cilii dñatum terminos distribuere ei igitur occurremus quo pacto Mars in Ariete ho-
note præcellit Iouem dicat alius id irridens nõ ꝓpter domos sed propter sublimitates
ei occurremus quo pacto igitur Mars Ioue in Cancro præstãtior. Tenius inter hos sua-
deat nobis credere per triangulum potius fieri audietur nimirum iste ut oportuerit in
Capricorno Venerem præponendã Mercurio. Is quidẽ nullã habet in signo rõnem. at
hæc triãguli domina est. sin insup quispiam alius dicat colligendo cuncta fieri distribu
tionem is quoq; audiet opus fuisse in Aquario Saturnum esse quando is ita trianguli q̃
domus rõnem habet in ipso. testimonio conuincitur itaq; apud ipsos ordinis causa. cæ
terum nequidẽ quãtitas distributionis seruata est neq;.n. habet rõnem dicere qua huic
quidẽ stellæ tanta dederint. at alii tãta & si quidã temptauerunt sicut in ordine & ĩ quã
titate respondere rationibus quibusdã quibus hisce utãtur inuenimus inquiunt tempo
ra domiciliis ĩperantiũ stellaꝝ iuxta quantitatem ex oĩbus terminis collectã conueniẽ
tem. Primũ igitur neq; ipsius causam possunt proferre id indemostrabile neq; ꝓpriam
quantitati rõnem cõperiunt. deinde inter ipsos siquis concesserit hoc priscis scriptorib⁹
illud audierit possibile esse uniuersali terminoꝝ conseruata quantitate particulares per
mutare quantitates & habenti uerbi causa octo dare quinq; & contra. Ita nãq; dubiosis
simam fecerimus rõnem & uniuersalẽ terminoꝝ custodiemus quantitatem tam & si q
dam captiunculis utendo aiunt ad ascensionẽ signi temporum quantitatem referri. col
lecta siquidem ascensoria tẽpora eandẽ cum terminis efficiũt quãtitatẽ. boc falsum. nã
hæ signoꝝ differentiæ falsæ demonstrant linearibus demonstrationib⁹ q̃ nãq; ex falsis
constant falsa sunt dicit itaq; ab ipsis Virgo & Libra in æqualibus ascendere tẽporibus
in.38.$\frac{1}{3}$. & Leo & Scorpius in.35. demonstrat contra Leo quidem & Scorpius in pluri
bus ascendere tẽporibus q̃.35. at ♍ & ♎ paucioribus tẽporibus. Ita igitur hallucinati
sunt in ascensu tẽporũ nã iuxta æqualem auctionẽ apud ipsos est inuenire ascensiones
signoꝝ descriptas. Capiendo nimiꝝ ascensionẽ Arietis & addendo tertia tertia tẽpoꝝ
inueniunt extra per dimetientẽ signoꝝ ascensiones. illincq; eadẽ auferendo a reliquis
signis constituerint ascensoria tẽpora. quæ igit ægyptioꝝ sentẽtiæ talia. at Chaldæoꝝ
simpliciora & magis cõmunia & perinde nõ egent longa descriptione at ob facilitatẽ
facile possunt recenseri. aiunt igit hi consequi opus esse trianguloꝝ dños dareq; termi
nos primos primo trianguli dño: secundos secundo: & tertios tertio ita in eodẽ triãgu
lo atq; adeo in sequenti in ♒ ipsi quidẽ Saturno primo tribuũt in diurna genesi. Mer-
curio in nocturna & conuenier dissonãtia qđ ab arte abest atq; doctrina cũm particula
ris q̃titatis talẽ aiunt primo plura secundo & tertio ac deinceps iuxta ꝓpositũ ut ita pat
tiant ne excedãt numeꝝ sed terminent.30. par es signi detur itaq; primo.8. secundo.7.
tertio.6. quarto.5. quinto.4. itaq; etiã p excessum absoluet trigesimus numerus talis igi
tur chaldæoꝝ artis expers terminoꝝ doctrina reliquũ est iam ut iudicatã a Ptolemæo
doctrinã ꝓferamus quã se nõ ait cõperisse sed a quodã rescribente absumpro adseq; p-
ueniẽte ut uix potuerit cõperire dictũ nãq; scribẽdo librũ manifesto chaldæoꝝ & ægy
ptioꝝ opiniones in unũ colligens ita doctrinã confecit sublimitates nãq; cõsiderat ac
domos & triangula q̃rit in signo ut hñt rõnẽ duas an unã. sit ne benefica stella an male
fica planetæ nã si binas habeat rõnes siue beneficas siue maleficas ea ꝑponet ob duatũ
rõnũ fortitudinẽ sin ad unã hẽt unũ q̃rendũ est utrũ benefica sit altera an malefica & ꝑ
ponenda benefica. hoc nimiꝝ in totũ custodiemus ꝑter ♋ & ♌ nã quia ultimæ capiũ
tur maleficæ ob suas factiones ꝑponent in domibus luminariũ. Mars qdẽ in ♋ ob no
ctis factionem assumet at Saturnus in ♌ utpote diurnus. atq; hæc de ordine. De quãti
tate sciendũ ꝙ benefici ad.7. partes capiunt at malefici at quinq;. Mercuri⁹ aũt sex ꝙ na
tura sit cõmunis cõem nactus est numeꝝ medius ĩter beneficos & maleficos. illud quo
q; ne nos prætereat ꝙ si qua binas habeat rationes stella non ordine modo sed etiam
quantitate præferetur augebitur namq; ei unus terminus id ipsum unum auferetur aut
ab ♃ aut a Saturno hi siquidem ut pote motu tardiores gaudent minori terminorum
numero. Scire autem opus est ut in dominis domiciliorum cognatio familiarita
tur inspicitur præferetur namque exaltatio inde post id triangulum & tertio domus.
t.26. VTPLurimum proprie. Vt plurimum censeo licet ab alias causas temptauerint
quidam dicere

quidam dicere aut q̄ non solum in domorum domiciliorum dominatibus esse causæ rationem: quas etiam proprias uocauit at etiam triágulo℞ & exaltationũ. 127. COMmuniter delatorum terminorũ. Cõmuniter inquit q̄ cõmune & cõmuni sententia cosdem exposuerit terminos. 128. TEMporalia distribui. Quod quælibet stella domicilii habens imperiũ tales annos præbeat qualis est termino℞ quantitas. Distribui igitᵉ dixit ueluti stellis distributis cuncta tempora ad termino℞ quãtitatẽ aliter ac aliter. at unq̄ subiecimus quantitatẽ termino℞ ita habere ut scribunt ob scribentium dignitatẽ fidei arbitrariq̄ sumus hæc cum causa dicta non concedet ipsis ratio in particulari quátitate. possibile enim permutare quantitatem. Colligitur nãq̄ etiá hoc mõ cuiusuis termini quantitas non habebunt utiq̄ proferre rationẽ quõ cuilibet stellæ taleᵉuel talẽ tribuant quantitatẽ. 129. COMmuni tractatu hoc est doctrina simpliciore iuxta quam per auctionẽ æqualem ascensiones fecit signo℞. 130. ET Portionibus portionum utendo. Hoc difficile intellectu. dupliciter nimirum exponitur sunt. n. qui dicát cuiuslibet quantitatis termino℞ hoc est in quo uis signo ascẽsiones capi & componendo dicant conuenire uniuersam ascensionũ collectionem uniuersæ termino℞ collectioni & ob hoc dixit uti ipsos portionũ portionibus. Idem nãq̄ signũ portio est signiferi at signi portiones termini. Sunt qui dicát q̄ ipsam cuiuslibet termini ascensionẽ capiat. at ascensiones duorũ signo℞ cuiuslibet stellæ & augumentũ p climata ascensionum apponentes tantũ dixere numerũq̄ esse termino℞ ut etiá q ex cõpositione cá ascẽsibiliũ cõparere tẽporũ unde p suasionẽ exponunt terminus iuxta ægyptios ac ne qs ipo℞ dicat instans quo pacto eis nõ usus ẽ & si exponis ipse inqt exponitᵉ ob antiquo℞ in digná credulitatẽ eis utẽtiũ at scire oportet in particulari quátitate duobᵘ modis hallucinati sunt & citra causæ rõnẽ sola quátitate usi sunt ueteres. 131. EVNdem habẽti p signũ ordinẽ. Hoc est triquetrá familiaritatẽ. eá ut iam tibi diximus in quouis signo triágulo querũt & nõ sublimitate aut domo & ipsi comitanᵗ. 132. PROfecto eiusdem trianguli duo℞ ꝓprio℞. hinc in ænigmatis modum coarguit circa terminos chaldæo℞ errata eidem nãq̄ stellæ in die quidem alios præbent terminos in nocte uero alios quod dissiparũ est & minime consequens. 133. EXEMplari modo genesibus. Exemplares ait geneses exẽpli causa assumptas a priscis inueniuntur geneses terminorum colligẽtes geneseos temporis dominatum. 134. CIRca ordinem non receptum. Hoc est circa inuẽtionem citra causæ rationem nam sine causa quidpiam inueniens uidetur non iuxta artem sed iuxta fortunam inuenire. 135. VETErum descriptione. Particularis nãq̄ terminorum quantitas dissentit estq̄ dissona at uniuersalis consona ueteribus & dictis exemplaribus genesibus in quibus ordo ipsis familiaris custoditur quo alii quidẽ diurni alii uero nocturni. diurnus quidem præponitur at nocturnus in eo qui Lunæ duobus modis a natura nãq̄ uult prius distributionem facere atque a signorũ familiaritate permutat enim ipsi quantitatis numerum ut mox ut noris ait. 134 QVIBus etiam adhærent puncta. In libello inquit attrito absumptoque earum appositione stellarum plures habentium rationes inhærebant puncta indicantia uidelicet hoc ipsum ut additio his ipsis facta est. 135. AVFeruntur quæ additæ

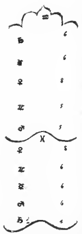
♈	
♃	6
♀	8
☿	7
♂	5
♄	4
♉	
♀	8
☿	7
♃	7
♄	4
♂	4
♊	
☿	7
♃	7
♀	7
♄	4
♂	5

tult tibi ostendere disciplinã qua possis dinoscere ex quo auferre oporteat quali porro addere. aufert igitur a Saturno & Ioue ut plurimum q̃ sint motu tardi magis ipsi ablatione gaudent q̃ minimum locũ pluri tempore permeent. adiecit aũt ut plurimum q̃ nõ semp a Saturno & Ioue fiat ablatio. est siqdem qñ & a Venere & Marte cũ plures rõnes babuerit Saturnus & Iuppiter in eodẽ signo. tum demũ ablatio a Venere ubi est. Illud quoq; sciendũ est qui prima ablatio iam ut plurimũ sumptæ fit stellæ. his igit̃ determinationibus multã euidentiæ rõnem fecim⁹ uniuersalẽ disciplinã ad particularia exercendo & in singulis cãs demonstrãdo. occurrit nãq; doctrinæ uniuersali disciplina particularis. ponat̃ igit̃ Aries i hoc quæro q habeant rõnes inuenio nãq; Martẽ & Iouem. hic siqdem domiciliũ hẽt ille uero triangulũ at qa beneficus ẽ ♄ & triangulũ hẽt pstantius igit̃ habet domicilio ipse primus assumet̃. q̃ro aũt qs habeat in Tauro rõnes & inuenio uenerẽ binas hñs rõnes trĩguli & domicilii assumet̃ secundum. & apponet̃ ei una a qb⁹ iam accepit Iuppiter & hẽbit in Ariete Iuppiter qdem. 6. at Venus. 8. Rursus eadẽ doctrina utendo puenio ad ♊ in quo q̃ro q habeãt rõnẽ & inuenio Mercuriũ. addo utpote habẽte binas rõnes doq; ei partes. 7. unã a Saturno capiẽdo inde redeo iteꝝ ad ♈ neq; sane est trinũ signũ excedere. ita nãq; iubet fieri inquisitionẽ q̃ uniuersales ãnuæ horæ iuxta hũc definitæ sint nũeꝝ. Cõperio igit̃ Martẽ hñs rõnem doq; ei partes qnq; & Saturno reliquo habẽtiq; triangulũ in trinis signis reliquas ad complẽdas. 30. partes. 4. absoluto igit̃ Ariete uenio ad Taurũ capioq; p Ariete Taurũ ad ♋ usquequo signoꝝ trinitas seruet̃ ob iam dictã cãm. Quæro igit̃ a Tauro incipiẽs qs in ipso habeat rõnes & inuenio Venerẽ ut iam dictũ est doq; ipi partes. 8. inde ad geminos ueniẽs inuenio Mercuriũ ipsum quoq; binas hñtem rõnes domus & triãguli tribuo igit̃ ipi partes. 7. tertio ad Cancrũ inuenio q exaltationẽ hñtẽ qd p ponit̃ domui & triãgulo do igit̃ ipi partes. 7. qa igit̃ unũ q dem hẽt rõnẽ nõ utiq; qualẽcunq; sed q̃ has p̃cedit neq; aufero neq; addo ei sed ei deputatas p̃beo partes. 7 inde resoluo iteꝝ & inuenio in ♊ rõnẽ hñtem ♄ triangulũ tribuoq; ei partes. 4. & ultimo ♂ partes. 4. q̃ & ipse in ♋ triquertus est dñs at ablationes ex ♄ & ♂ facio & ad. 4. ipsis tribuo partes nã a ♄ solo nõ abstuli q̃ prorsus exptẽ familiaritatis nõ habeat ad trina signa. nã in altera trinitate signoꝝ cũ nullã hẽt familiaritatẽ ex ipso solo ablationẽ facio sicut & in ♋ Implẽdo aũt ♉ uenio ad geminos & capio p Tauro ♊ expedit aũt admonere ut p cõpleto alteꝝ illius uice capimus doq; ☿ rõnes hñti binas in ipis partes. 7. domus & △ inde mox ad ♋ & inuenio Venerẽ hñtẽ triangulũ Iouẽ uero exaltationẽ tribuo igit̃ Ioui partes. 7. & ♀ septẽ inde ad ♌ ueniẽs inuenio ♄. solũ hñtem triangulũ. at iã accepit resoluẽdo igit̃ uenio ad geminos & inuenio △. ♄ doq; ei ptes. 4. & ♂. 5. deinde triangulũ hẽt in ♋. Rursus ad ♋ ueniens trãseo & inuenio ♂ binas habentẽ rõnes △ & humilitatis tribuoq; ei partes. 6. inuẽta sane cã est ob quã ♂ qdẽ in ♋ ♄ aũt in ♌ inde in ♌ post existente q̃ro & inuenio ♄ triquetrũ dñm doq; ei partes. 7. nõ n. erat possibile ex ipso capere ♄ factã ♂ additionẽ & exaltationẽ & triãgulũ hñdo in trina signoꝝ collectione Iouis triãgulũ enim in ♌ i cancro aũt exaltationẽ & in Virgine Mercuriũ iueni binas hñtẽ rõnes. ordino igit̃ post ♄ tribuendo ei

tribuendo ei partes.7.Rursus resoluens in ♋ ♀ do partes.7.ob △ & reliquas tris partes attribuo ♄ nullã habenti rationem in trino signo eoque ad ♌ & ♄ do partes.6.& Mercurio.7.ob ♍ inde ♀ partes.6.& ♃ partes.6.& Marti reliquas.relictã ẽ igitur a ♀ pars una propter humilitatem ipsius in ♍.Rursus transiens ad uirginem tribuo Mercurio partes.7.& Veneri partes.6.propter additionem ♄ & ♂:Nam ♄ & exaltationem habet in ♎ & triangulum at ♂.in ♏ & domum & triãgulum.quia igitur Iuppiter nullam rationem haber in ipsa signi trinitate ex ipso maiorem facio ablationem dando ei partes.5.♄ dando prius partes.6.ob ♎ Marti postremo partes.6.ob ♏ tribuo cõplendo uirginem uenio ad libram & inuenio Saturnum & exaltationem.& triangulum habentem:do igitur ei partes.6.&.♀.△ habenti in ♏ partes.5.fit enim ex ipsa ablatio. apponimus igitur partem unam & in ♄ & ♂ & ♃.nam ♃ ob ♀ capit partes.8.in Sagittario & domo & △ dominatu inde resoluendo inuenio ☿ △ babere rationem doque ei partes.5.& ♂ reliquas rursus tribuo in ♏.8 primo cum additione ♂ do partes.6.domino existenti & △ & domo.inde mox ♄ partes.8.at ♀ triangulum habenti in ♃ partes.7. inde ☿ præstruitur enim relicto malefico cõgrue ei partes.6. datur & reliquæ partes 3.relictæ stellæ ♄ & i ♐ ♃ primum propter domum & △ do partes.8 inde ♀ partes.6.ex ipsa namque additio ♃ facta ♄ nãq ob ♃ admittit & non dat ☿ ob ♀ habens in ♒ △ capit partes.5. post hũc ♄ partes.6.& ♂ reliquas.5.partes Rursus ad ♍ trãsiens inuenio △ ♀ doq ei partes.6.additio namque facta.♂.ob propriam exaltationem quæ in ♍ fit ꝙ ipse præcellit inde ☿ præbeo partes.6. ꝙ habear triangulũ in sequenti signo tamen ♄ dominanti ♈.partes.7.at ♂ recurrendo in ♍ partes.6.& ♄ reliquas partes.5. non enim fit ex ipso ablatio ꝙ multas habeat rationes in trinitate signi.Deuenio hinc ad ♒ ♄ præpono & primũ præbeo ordinem dando partes.6.inde post ipsum Mercurii stellæ partes.6.ꝙ & ipse babeat △ & ♀ addo partes.8.ꝙ sublimitatẽ habeat & △ i ✳ ✳ ide tertiũ ♃ ptes 5.ex ipso namque fit additio ♄ & ♀.postremo ♂ præbeo reliquas.5.partes.denique ad ♓ ueniens inuenio ♀ dominam existentem △ & exaltationis doque ei partes 8. auferendo Ioui sequenti præbeo ꝙ triangulum habeat in ♈ partes.6.tertio ☿ is namque maleficis præponitur partes.6.post ipsum autem ♂ præbeo partes.6.ꝙ △ & domicilium adeptus fit in signi trinitate postremo ♄ reliquas partes.4. bæc nimirum boc pacto expræssa sunt quæ ut sint euidentiora descriptione supra expræssimus particularem ipsorum & uniuersalem quantitatem comperiesque collectionem terminorum cuiuslibet ✳ colligendo antiquorum tractatuum sententias. 136.DEDO decatemoriis.Distribuerunt autem quidam & in bæc insuper optimus est magister.qui non solum uera & emenda præcepta tradit sed etiam falsa coarguẽdo quæ diuel

lere in cassum mentem iuuenilem possint. talis igitur & ptolemæus inter minorum doctrina excelluit coarguendo quæ falso ab ægyptiis fuerant existimata: & nunc quoq; uult alia ipsorum dogmata reprehendere quæ inanem spectant gloriam. nam posteaq̃ signa distribuit in terminos erant apud ægyptios factiones tenuiores quæq; 12. partium & unipartium quas aperit nequis censeat negligentia omisisse scribit coarguens frustra. Compettas inanis lactantiæ causa solum Perspectas. fuere apud ipsos huiusmodi dodecatemoria quamlibet partem quam habuit ✳ multiplicarunt in. 12. numerum & cuilibet signo præbuerunt partes. 30. & ubi cessarit illud esse dixere dodecatemorion ita facit dorotheus at ipse non in. 12. facit sed ait sed cuilibet signo partes præbuit 2 ½ & ubi cessant illud dodecatemorion dixit id sane dorotheus bina namq; dimidia proportionem habent cũ 30. numero. duo enim ad duo & decem ratiocinantibus nobis erit. 24. numerus. cum autem conueniunt assumptæ sunt tres partes in ♈ quas ait dorotheus & iuxta ptolemeum. 2 ½ quod est partium. 6. & idem ex ambabus erit doctrinis. 137. DE SOli partia quæ monomœria noiatur. At monomœria huiusmodi q̃dam erant partes quas ceperunt & per ordinẽ deinceps signorum ac per ordinem dominorum domicilii cuiusuis stellæ unum præbuere quemadmodum chaldei ordinem △ sequuti terminos diuiserũt eo modo & egyptii i monomeriis quia igit eiiciũt hæc omnia ut diximus q̃ ianis lactãtiæ uocarũt dodecatemoria ab incidente in partitionem 30. partes signi distribuendo per. 12. dedere cuilibet signo. 2 ½ partes tantũdem enim inuenitur 12. ueteres autem alii p̃ter duodenarium numerũ. 5. partes multiplicabant q̃ cum 2 ½ partibus idẽ sit. nã. 2 ½. partiũ collectũ cõpone numerum conficis. 30. dodecatemorii atq; dodecatemorium simul illusit & demonstrauit ut in tenuiota secando hoc est partes 2 ½ tantumdẽ inuenitur duodecimum portinois quod ueteres quia apertius in duodecim numerum multiplicabant. 138. NEQVE persuasibile neque naturale. Hinc demonstrare incipit falsa esse omnia quæ ab egyptus probata sunt neque credibilem neque naturalem habent rationem. hoc est neq; ueram neq; falsam at habens quidpiam qd uideat 139. QVIA naturas. Non uult quidpiã modo intra dodecatemoria scribere sed amiscet ei necessaria p̃ceptium cuiũ q̃ est huius modi principia cunctorum aut in signifero inspectorum aut a tropicis fieri oportere aut ab æquinoctiis causamq; deinceps scribit. Cuncta enim inquit prius demonstratorum ad hæc spectando reddidimus. alioq; ueteres his astipulantur principiis. 140. ALIOrum namq; principiorum. Hinc manifesto conuincuntur qui dodecatemoria nouere si igitur ♈ dodecatemorium inuenerimus in ♍ cadens aut utemur ipso aut non utimur. si igitur non utemur superflue assumptum erat sin utemur neutiq̃ arietis potestatem capiemus ipso a principio sumpto de faciebus & faculis talibusq; . 141. CVM protulerit familiaritates & habitudines stellarum ad signa inspectas uult nunc cunctorum q̃ dicta sunt facere discretionem quia non semper familiaritatem unam & habitudinem habet hæc stella ad hoc signum. Sed est quando binas & plures adepta sit familiaritates uult de his tibi omnibus disserere. Ac tibi dicere que sit faciei proprietas quid sit in suis esse faculis ac soliis quid sit simpliciter gaudere hos in hocce loco compertos. Faciei igitur proprietas dicitur ut plerique aiunt. Cũ inuenti fuerint in suis signis in luminaria asseruãtes a pricipio suorũ

domicilioꝝ figuratione͞ non ad Sole͞ modo:sed etiá ad Lunam in exemplo aút est id
manifestum ut si Venus inueniatur in ♏ at ☉ in ♓. & luna in ♋ in tali namq; figura
non solú in sua Venus domo inuenitur sed etiá per sexangulá figurá ad luminaria figu
rata maturinaq; ad Lunam ut uespertina ad Solem hoc náq; est faciens i primis faciei
proprietate͞. In suis aút faculis esse dicuntur cú non solú proprietate͞ habe͞t faciei sed &
in suis inueniuntur triangulis aut etiá terminis ac exaltationibus tum enim in oíbus
fere rationibus familiares facti in signo faculari ac sple͞descere dicunt potestatibus. At
in solio esse cú non omnia ut in faculis sunt consecuti sed minus ipse quide͞ Ptolemæ
us differentiá faculæ & solii obicuit uerú non aperiemus. ná ex translatione principú
solú hæc nomina translata sunt. Siquide͞ lampene quá faculam diximus sedes uocita-
ta argentea ac sublimis in qua Princeps residens splendidior apparet. thronus hoc est
soliú prædicto inferior & materia confectú lignea ita nimirú stellæ quoq; iuxta horú
differentiá nominatæ sunt dicuntur his gaudere omnibus cú in alienis inuectæ fueri͞t
domiciliis non usq; quaq; alienæ fuerint a locis sed cómunicarint factione ut cú ♀ uer
bi causa in domo ♂ inuecta fuerit & e contrario ♂ in domo ♀ nam nisi ita inuenian
tur gaudere non dicuntur. 142 ALIam uero quandam naturam mixtá. Ne quis hal
lucinetur quæ in alienis domibus & perfactionem mala est & malæ figuræ ait mixtam
aliquam in talibus inuenlri non simplice͞ neq; talem qualis iam demóstratoꝝ que͞ so-
lus artifex nosset. dicet uero de talibus oíbus in eis quæ sequuntur. 143. DE ATtacti
bus & defluuiis in totú quide͞ attingere dicuntur. Dicendo signoꝝ per se potestates
ac stellaꝝ inde etiá familiaritates quas ad se inuicem habent signa & stellæ ad id quod
relictú est uult memorare ut stellæ ad se inuicem familiarescút per attactus & defluuia.
in totú igitur inquit quæ adducit attingere perhibetur præcedente͞ præcedens aút de-
fluere. at non hoc simpliciter nec utcúq; audire oportet uim defluuii· præcedens stella
cú non multo interuallo absuerit a sequenti stella & tum assequitur potestate͞ attactus
stella sequens cú non plurima interuenerit distantia id multú & parú non idem est in
omnibus stellis siquide͞ in motu tardus ut ♄ et ♃ ad attactú & si plus uel minus inter
uallum idoneú ad defluuiú stellæ nequaq̄ in totú náq; motu celeres cópræhendút mo
tu tardos & confestim absunt. at motu tardi neq; cópræhendunt neq; absistunt perinde
licet defluant 2 uel 3 uel quinq; partes dicendum est ipsos in eisdem esse attactibus. at
qui attactus duplex esse perhibetur unus quidem corpore cú in eodem signo alter aút
figura cú indiferentibus fuerint stellæ locis figurantur sane ad se inuicem iuxta quam-
piam dictaꝝ figurationú. sciendú aút est ut in per figurá attactibus simplicem quendá
esse modum at in eis quæ corpore duplex est modus tá tum per latitudine͞ dicuntur
stelle atongere & defluere. Sol namq; sub signifero permeans in mediis signoꝝ orbe͞
facit articulis qui latitudine signiferú secat in septentrionale͞ & australem parte͞. euenit
itaq; stellá attingere hoc sidus per longitudine͞ neutiq̄ per latitudine͞ sed separari a sola
ri unum quide͞ sub australi alterú aút sub septe͞trionali & in eode͞ signo existentes cum
autem per figurá contingerit id non potest euenire ꝙ neutiq̄ ꝑ medios articulos i am-
bobus sit signis deinde etiá aliud quidpiam ꝓ illo inspiciatur radios figuratoꝝ in terrá
delatos contigi inuice͞ & cómisceri. hactenus igitur primú cóplcuit librú post utpote i
ordine perorationis subicit quoddá utilissimú capitulú. docet namq; quádo ualidissi-
mæ sint stellæ quádo imbecillæ. Contingit aút hoc aut a figuris circa Solem aut ad ho
rizonte͞ orientales náq; & præpositæ sunt ualidiores at occiduæ & abductæ imbecillio
res. mediú quoq; cælú nactæ aut orientes sunt ualidæ ut sub terra & occidentes imbe-
cillæ. hæc consequitur alia non ingrata præceptio locoꝝ discretio utpote corolarii ui-
cem obtinens noris in hac dictione que͞admodum primo quide͞ mediú cœlú deinde
oriens tertio subterraneus & quarto occidens & consequenter ascensiones primus est
locus cœli medii secundus horoscopi tertius subterraneus quartus occiduus ait etiam
ꝙ locú extremú ordine tamen bonú ꝙ triangulum sit horoscopi dextrúq; triágulum
atq; in his primú uolumen absoluit totius constructionis negotiú. 144. QVAtenus
non longú sit intermediú ipsoꝝ interuallú. Ne una quide͞ sit in 30 partibus signi alte-
ra uero in prima sed minimú a 13 partibus & ad naturas stellaꝝ tam tarde motaꝝ q̄ ce-
lerantiú ut nos in prima inspectione percurrimus. 145. QVAE ad partes. Idest illos
duntaxat opus est cósiderare attactus q ad eande͞ parte͞ signiferi inspiciant an sint septe͞

trionales an australes inspiciantur ac ne unus quidem sit septētrionalis alter autem in parte circuli australi. 146. EX HIS omnibus. Ex omnibus enim quæ dicta sunt colligitur ut quantitatem quæ per uim stellarum ex iam demōstratis cognoscimus qua discimus utrum boni sint an mali potestate quale namq; id uult indicare utrum ualidiores sint an ibeciliores nō ex his sed q̄ deinceps subditurus ē. 147. ET MAgis ī oriēte Quia dixit cōmuniter ascendunt ne quis ex hoc opinetur ipsum dicere eiusdē eē ordinis secundū & octauū locū subiungit secundū meliorem medii cœli non ad nos sed ad antipodas hoc uel aliter quoquomodo figurantur inquit p 7. & per. 9. locū. 148. DE SIgnis significantibus amores & cupiditates. Signa explicantia amatorias concupiscentias sunt ♈ ♉ ♌ ♍ ♓ at ♎ & ♐ significant quidē talia sed minus illis: sunt autem partes significantes amatorias concupiscentias quas in sequenti inuenies uolumine. si ergo in uno horum signo℞ Luna fuerit & figuratur Veneri aut ♂ uel defluat ab ho℞ uno & alterū attingat ♀ quidē significat passionē gaudibundā at Mars coitus ad diramētū q̄ si cōtingat Luna solē post susceptionē existēs in uno iam dicto℞ signorū ostendit auellere & excipere uirū mulierē æque talem concubitū sin Luna sit in signis discriminatis nempe ♊ ♎ ♒ ostendit ancillā & amasiam habere uirum & mulierem ad se inuicē. q̄ si ♀ sit in horoscopo ostendit additamentū gaudii & amasiæ at aquosa signa significant libero℞ genituram multam si in ipsis Luna cōperta sit: & geniturā manium significat. ☽ ♈ ♎ ♐ ♒ cōtingendo ♄ aut ☿ contingente ♄ hæc cū ita habeat si horoscopus fuerit signū masculinū & Sol eius similiter cōfirmarit marīū genituram sin a gēitura ipso℞ significatur pædopeia. Luna Solem attingens additionem amoris significatat ♀ additionē gaudii & alacritatis. sed ☿ accusationē unius in aliū ob cōsuetudinē & ☿ probescit erit consuetudinū finis bonus sin improbescit malus. si attingat ♄ conicitur ad libero℞ procreationem significatq; mulieris occasiones copulæ cum uiro in iudicium cadentis si ♂ attingat exclusa Venere significat tumultus sin ♄ significat refrigerationē impedimentumq; coitus.

GEORGII VALLæ Placentini Enarratio in Ptolemæi apotelesmatum uolumen secundum. Distributiones uniuersalis considerationis.

m

Axime præcipua cunctorum in tabulis expositorum cuncta introductoria præcepta cuiusmodi in tabulis quoq; memorare contigit: Iam quæ reliqua sunt uult memorare apotelesmatum. 1. CONsiderare. Consideratio est Ptolemæi in hoc secundo libro uniuersalia scribendi apotelesmata memorabit aūt tibi ipse quoq; in exordiis intentionē ordinemq; præceptorum quo ei utendum est. atquo possimus dictionem cōsequi age nos quoq; ex diuisione uideamus qualem demū possit cōsequi præceptionē. per astronomiam igitur præsagii unū est circa stellarū motū. alterum aūt circa actionem astronomicū in quam p̄sto sit unū quidē circa actionē factibile alterū qđ in mediū prodeat id nempe factibile bifariam distribuitur in tabulare & apotelesmaticū. tabulare aūt in stellarū & signo℞ per ipsas & ad inuicē secatur habitudines. at apotelesmaticū in uniuersale & particulare pronuntians nāq; fore aut per omnes gentes & ciuitas præsagit aut in quempiā hominem sed rursus particulare expers sectionis est. desinit nāq; sectionis expers sed uniuersale secatur in causis particulares & uniuersales. circumstantiæ siquidem prouenientes gentibus aut ex uniuersalibus causis proueniunt aut ex particularibus igitur cūcta præit pars tabularis id nāq; cum materia uidetur habere proportionem. possibile aūt non est quæ eueniant circa materiam nosse non præscīscendo materiā quæ nā sit. Iure igiť præoccupauit de parte tabulari dicere Ptolemæus sequitur porro factile huiusq; uniuersale. semper nāq; consueuit præire particulare utpote ualidius qđ potest ad se particulare conuertere. Non dubiū aūt quin uniuersales causæ magis particularia antecedant eisdem rationibus. 2. SI AVtem hæc ita habent. Consequenter Ptolemæus dicens de tabularibus artis p̄ceptionibꝰ tūc de apotelesmaticis uicissim differere uult. ob hoc nāq; cuncta ista nobis descripta sunt queādmodū ex distributiōe demōstrauimus. par est ut prior doctrina antecedat. dominātissima dixit ob falso ab aliis existimata ut paulo ante memorata ægiptiorum dogmata. 3. IVXta naturale. Hoc est artificiose & nō

absq; rõne & ut succisiui. 4. PER maiores. Nõ dixit hinc alteꝝ qdẽ ualidi⁹ quicq̃ sed unũ qdẽ sub maiore fit cã alteꝝ uero sub minore. cõmuni nãq; notione creditur ualidior causa minorem & imbecilliorẽ superare. 5. ET STEllarum ad singula. Si inquit uelimus inuenire causas mutationũ eorum quæ uniuersalia fiunt. hæ ex inclinationibus familiaritatis ad stellas de iclinationibus scribere necesse est ut ad signa ac stellas familiaritatem habent. 6. ET EOrum quæ in familiaribus partibus. Non solũ inquit de inclinationibus dicemus sed etiã de eclipsibus hoc est deffectibus adueniẽtibus in partibus climatũ hoc ẽ ĩ ciuitatib⁹ uel locis aliqbus. 7. IVXta uagas. Quia dixit ꝙ iuxta stellaꝝ tales uel tales mot⁹ fiũt mutatiões ĩ cũctis nationib⁹ ait ut in luminarib⁹ cõtingãt ut ĩ aliis stellis ꝙ lumĩaria qdẽ p eclipticos coitus faciunt mutatões. uagæ aũt aliæ circa ortus & ut plurimũ circa stationes. 8. CORporaliter. Sunt nãq; hæ æternæ iuxta stellarum familiaritatẽ intulit tamen fere ꝙ in uniuersum potest ipse dicere & ostendere ut plurimum necesse igitur ut in nationibus inueniantur cõmunitates quædã non utiq; omnino effugerint uniuersæ gẽtis proprietatẽ. 9. DE GEntilibus propriis differentiis. Gentiles proprias differentias ut ĩ exordio cõmemorandũ esse diximus nũc tradere in animo est. erat aũt nobis pronuntiatũ de corporali proprio modo tradere cursim gentiũ uniuersalia. Quo igitur possimus iterũ quæ dicta sunt colligere talibus sermonibus uti nobis necesse est. habitationes sunt sub parallelis. singulæq; per ipsã descriptũ habent parallelum. habet porro quælibet centrũ ad uerticem suumq; finientem quem uoce græca dicimus horizontẽ a prospectu descriptũ hemisphæriũ quouis modo: sicut enim in uniuersitate uisus noster determinat finientem hoc apparẽs hemisphærium separans ab occulto eodem modo & hic uisus admittit proportionẽ nouit igitur hominem instantẽ aliquo. in loco descripto ab horizonte is igitur locus est centrũ finientis necnon rectã lineã quampiam hominis sublatã in cœlũ usq;. terminus igitur qui regionis ad uerticẽ centrũ est describit igitur parallelũ per ipsum. & agito per planum descriptũ omnesq; per planũ productum parallelos regiones illæ sub uno esse dicuntur parallelo. horarum itaq; differentiæ per parallelos inueniũtur eo ꝙ aliæ quidẽ magis orientales aliæ uero magis occiduæ cõtingit sub eodẽ esse parallelo: quaꝝ aliæ magis ad ortũ aliæ magis ad occasum aliæ porro magis australes aliæ magis septẽtrionales. quippe ꝙ parallelis distinguunt indica regio a scythica alius siquidẽ est parallelus magis australis & alius magis septẽtrionalis Sol semper indicat ad uerticẽ centrum obliquatur siquidẽ signifer ad magis australia magisq; illis appropinquat. quoꝝ facies æstum ingentẽ attestantur sed quid ego facies dico ubi stirpes & animalia circumfusi aeris facile igneã ostendunt cõplexionẽ necnon stirpium fœtus. piper & caryophyllũ quæq; sunt huiusmodi at scythia plurimũ a solis centro ad uerticem distat unde & prædictis omnia habet contraria at qui in medio ii ægiptii sunt & syrii asianiq; temperati utpote in medio duoꝝ positi distemperatoꝝ extremoꝝ. quocirca agrestes non sunt gentes ac feræ sed expositæ facilesq; ac rationales. cum aliæ ob distemperantiã attrocitatem ĩmanitatemq; sint consequutæ. his morum facilitas obtemperatum & benignũ cœlum. 10. ET ANgulos uniuersos. Quæ namq; regiones nõ differunt parallelis differunt angulis nempe orientali & occiduo sunt & huiusmodi obliquæ dispositæ quæ inter septẽtrionem & æquinoctialem angulos nãq; de more ortũ & occasum uocat ut supra quoq; didicimus. 11. SVB ecliptica. Differentiæ namq; regionũ non per se expositione gignunt sed per accidens. præcipua aũt ac maxima causa est solis distantia atq; propinquitas quas habitudines uocitauit Ptolemæus nã positio accedere propius facit & abesse magis solem. Solis aũt calliditas est taliter uel taliter habitantiũ disposita corpora. recte nimirum in causa esse signiferum dixit quando quidẽ per ipsum sol mouet censetq; solem necnon signiferum causam esse. 12. IN VNO septẽtrionaliũ quadripartitioꝝ existentiũ. Oceanus tanq̃ finiens terræ uniuersæ esse existimat secans terram in partes binas supernã & infernam. dispescitur ab æquinoctiali in partes binas septemtrionalem & australẽ in quatuor quoq; dispesci partes inuenitur australes binas q̃ sunt antipodũ & totidem septẽtrionales. 13. ET MOribus ut plurimũ agrestes. Nam distẽperantia in causa est immanitatis ipsoꝝ. inueniuntur enim omnino in mitibus truces & in agrestibus lenis ingenii at inspiciendũ qđ plurimũ qđq; dominat. 14. QVOS

uocamus cõmuniter æthiopas. Sunt sane eorum alii orientales alii occidui : uerũ uno
ac cõmuni nomine appellantur æthiopes. 15. OB RIgoris proprietatẽ. Distemperã-
tiam diximus causam rusticitatis esse significatuq; necessarium est ut in æthiopibus cau
sam intulit caliditatis non simpliciter sed perpetuã calliditatẽ excedentem distemperã
tiæq; ĩmoderantiã ita hic non simpliciter accusat frigiditatẽ sed perpetuam ipsam esse.
16. ET IPsa quidem differente. Hoc duobus modis audiendũ au ꝙ est quãdo fiunt
apud ipsos distemperantiæ aeris: uno modo hieme longius procedente frigore. altero
aũt æstu sed rariuscule uel ꝙ non eisdem fruuntur qui enim propius ad australes acce-
dunt aliã nacti sunt distemperantiã. 17. ET CIRca deorum historiam. Historiã cogni
tionem dicit ait aũt ægiptios & chaldæos siquidẽ hi totam in uenere astrologiam ip-
se aũt ægiptiã sine controuersia dixit ꝙ defluxus signiferi stellarũq; aliarum hos tales
efficiat. 18. INCVbat namq; his signifer. Comparat iterũ hos illis ĩquiens magis ori-
entales animo ferociores qui non tales effœminatiores nam solares illi hi aũt lunares
assimulatur dextris diurna factio ut nocturna sinistris ut igitur dextra sinistris agiliora
alacrioraq; ita orientales occiduis sunt expeditiores. 19. ET oĩa præseferẽtes. Hoc alii
aliter audiere. nam sũnt qui ad licentiam referant cuncta dicentes ut sit cõsequens illius
quod antecessit subiecit namq; ipsos ingeniosos calor siquidem eis utrũq; suggerit ut
etiã sint agrestes. 20. MVLtaq; celantes. hoc prioribus intelligendũ cõtrariũ nã frigi
ditas in causa est ne quid licentiose dicant & insidiose. 21. AB AFrico facta. A coitu
namq; luna in occasu nobis prius emicat. 22. IAM autem quædam circũstantiæ. Cũ
in uniuersum de gentiũ locutus sit differentiis per regiones quia particularia quædam
aduersantur iam in uniuersum dictis id destitutũ emendat circũstantias morum uoca-
uit mutationes. ut igitur intuemur in dictis uniuersalibus calidis frigidisue locis op-
positas magis & minus complexiones & in australibus partibus frigidiores nonnul-
los locos & in septentrionalibus calidiores aut ex regionis positione aut ex ꝓpinqui-
tate ortus & occasus eodem modo est uidere & in moribus naturales quasdam singu-
loꝝ proprietates quæ proueniant de naturæ terræ proprietate ut cum in tota terra plu-
rima plana loca fuerint equites fiunt cũ maritima loca aut stagnantia adhæserint lacus
que accolæ nautæ fiunt & quæ sunt id genus. uel affectionis ordo cõmostrat ut cũ ma-
gis ad ortum hæc illa ad occasum posita & hæc magis australis illa magis septemtrio-
nalis. 23. IPSAsq; ut plurimũ. Inueniuntur siquidẽ ut iam diximus particularia quæ-
dam diuersas morũ hebere mutationes qđ signiseu stellaꝝ euenit proprietatẽ : quaob
rem regionis suas signiferi stellas aperire necesse est. 24. DE REgionum ad triangu-
la & sexangula stellasq; cohabitationis. Quattuor certe triangulоꝝ doctrinæ ordinẽ ꝓ
positioni consonũ facit dicẽdo opus esse particularia ab uniuersalibus antecedi de uni
uersalibus nationũ tradit proprietatibus cõplendoq; nunc ad particularia transit euri-
diteq; propositũ perficit suũ quia tibiam de triangulis disseruit & singulis triangulis bi
nos uentos attribuit & stellas binas uult accõmodare cuilibet quadripartio suum trian
gulum inuenietur namq; proprietas regionis cõsentiens signoꝝ proprietati cõplentiũ
triangulũ huiusmodi orbem terraꝝ in binas dispescit diametros unam quidẽ per lon-
gitudinẽ ad terrã uero per latitudinẽ a meridie in septẽtrionẽ longitudinẽ ab ortu in
occasum ut sit per latitudinẽ australis pars & septemtrionalis per longitudinẽ uero in
ortũ & occasum. siquis ad uentos referat dicet in subsolanũ & africũ aquilonem & au-
strum. quattuor ergo triangulis & quattuor ex sectione in uẽtis quadripartiis accõmo
dare singula singulis. est aũt opus per ordinẽ triangulоꝝ facere accõmodationẽ. pri-
mũ triangulũ est ut iam didicimus ♃ & ♂ p ♈ ♌ & ♐ dominans nãque sol uẽto cui
piam non imperat. uocatur ergo primũ △ & borrholibicũ in altera nãque parte aqui-
lo flat in altera uero africus ac sub his duobus absoluit quadripartiũ estque hoc pars
dimidia antedicti aquilonalis sub qua est celtica galia codẽ modo accedit ad secundũ
triangulũ ♉, ♍. ♃ itemque ♄ & ♀ ob iã dictas causas erit igitur oppositũ quadripar
tium priori notapelioticũ. ut si dicas austri solanũ sub quo ẽ magis ad ortũ pars æthio-
piæq; uocat magna asia. trãsi ad tertiũ △ qđ p ♊ ♎ & ♒ cui ĩpat ♃ & ♄ erit igit hor
rhopelioticũ ut dicas aqlõi solanũ ut attribuim⁹ cõtinuũ q̃dripartiũ at illud occiduũ
ut iã ꝑdiximus sub quo ẽ scythiæ regio considerato mihi & quartum per ♋ ♏ & ♓
cui dominatur

cui dominatur ♂ & ♀ quod est notolibicum ut dicas austri africum sub quo quadri-
partio libya & occidua æthiopia & occidua pars est æthiopiæ in reliqua Europæ parte
nec te prætereat ueteres i binas partis orbem terrarum dispescuisse Europam & asiam
ut Europam dicerent orbis terrarum partem dimidiam quod diximus secantes in lon
gitudinem occasus.at partem alteram orientalem asiam.ita igitur quadripartia △ ad-
iacent & imperantibus dominis.Sciendum autem ipsa quoque quadripartia figuras
habere triquetras incipiuntque a lato & in aliquem desinunt angulum ut se inuicem
contingant quattuor quadripartia ad punctum unum.latiora igitur quadripartiorum
contrariam oppositorum quadripartiorum complexiõem nacta sunt at angulares par-
tes neutiq̃ contrariã sed similem contingunt siquidem in angulo transferuntq; ac assu
munt suam potestatem utpote disposita sibi per medium sub nostro mari. 25. MVLta
siquidem sunt maria ut ipse ait enumerans.Vnum ipse commmi nomine uocauit co-
lomnas Herculanas & desinunt in issicum sinum sectio autem non ibi desinit sed super
ueniens uertici montis desinit ad setas appellatos ubi fit sericum unde & a loco sericũ
dictum. 26. TV Apelioticum a uentis est igitur per longitudinem quod dirimit ori-
entalem & occiduam partem orbis terrarum. 27 MAGnæ asiæ.Magnam asiam dixe
re ut dudum protulimus æthiopiæ partem quo distinguat ab asia parua maritima quæ
a nobis nunc dicta asia est quam illi ad totum orbem terrarum uocauerunt nam quod
libet quadripartiorum per sese dictum ut pars orbis terrarum est ad ipsamq; assumitur
opposita complexio comperta contrario quadripartio.at pars angularis contra est af-
fecta similem nãq; habet complexionem quia considerantibus nobis uerum inuenitur
non opposita sed unita orbis terrarum hoc est ut ad orbem terrarum.uel ꝙ magis abu
siuum quadripartium orbem terrarum appellauit.ex tali distributione quia etiam uni-
uersaliter docuit quadripartia orbis terrarum & ut quodlibet sub uentis circũuallatur
& sub potestate tenetur dominantium triangulis utq; capere expedit differentias habi
tationum quæ in quadripartio & primæ ꝙ imperantibus domiciliis applicantur par-
tes △.secundæ autem sequentia angularibus quadripartii oppositi & ipsum contingẽ
tis nunc uult uniuersaliter dicta ad particularius transducere ac docere.utitur autem ip
sius ordine quo etiam usus est attribuitq; ipsis domiciliorum dominis △ & ipsi △ si-
cut prius totum quadripartium & trinis signis dirimit quadripartium ac ipsorum do
minis domiciliorum dirimit autem etiam iuxta positionem cuiuslibet regionis. Arieti
quidem uerbi causa quæ sub æquinoctiali ♌ quæ sub æstiuo ♐ sub hiberno nam his
de causis in △ doctrina dicebat attactus qui ad tris circulos △ quæ qui in medio.alias
autem dat △ at opposito ut iam diximus distribuitq; regiones cuilibet signo oppositi
signi △ singulasque singulis quæ in ipso signis.erunt autem omnia aperta in ipsa hæ-
rentibus nobis dictione.incipit a primo quadripartio posito ad primum △ est autem
borrholibycum quod communiter prius uocant europam.quia igitur inquit prima
rium △ duces enim ac principes efficit sub ipsis domicilii dominos tales Romani bel
licosos autem & audaces ♂ dominatus ♈ quia uespertinæ fulxionis est mars domin⁹
domicilii ac ipsum quidem △ priora quidem masculata cernimus siquidem posterio-
ra turpiora & difficulter mobiliora magis sub crassitudine & ♌ priora quidem magis
uirilia.posteriora uero tenuiora & ♐ turpiora magis & effœminata unde facit sub ipso
dominantes domicilio magis naturæ aduersantes concubitus & auersantes fœminas
hi patientes firmitudinem nõ habent remollescuntq; mutuos habent coitus & sese de
amant. 28. AT Aliæ partes.Hoc est latiores ad libycum positæ non angulosæ & con
traria subeuntes triangulo admittente contraria. 29. AD Vespertinum dominos si-
gnorum capit in particularibus domiciliis non in uniuersalibus tum namque uento-
rum ut Solem non admittit in triangulo neque enim uentos procreat cunctorum si
quidem dominus siderum quia uero ♌ suscepit dicit quadripartiorum alia esse uesper
tina:alia matutina.si inuenerit stellas uespertinas quadripartio domicilii domio quas
uespertinæ quoque ipsas existentes fulxionis cape rursum & alias quidem gaudentes
alias uero non gaudentes.at propositum quadripatrium uespertinum est.inde & effœ
minatorũ ipsum dicit.iam utiq; ut uespertina assimulari fœminæ & matutina masculo.
30. ET Piacularis priora nãque ♂ & ipsum △ ipsis præbuit nũc autem ♃ dispositis
hoc ẽ patiẽtib⁹ uñ amãs libertatis tales nãq; romãi oẽs libertatis amãtes.31.HOspitales

splendidi totius quadripartii ne quis putet angulos attingentia cuiuitatii quadripartii non omnibus signis habitatione cōnectuntur & ipsorum dominis domiciliorum sed aliquibus iure ipsi præfiniuit. 32. ET SERmonibus mitum artificem. notandum est quemadmodū accepit ☿ stellā semel quidem dominam ♍ his aūt ut mediam & oibꝰ in medio positis regiōibus dominātē quia uespertina nā quidā occultū est. at occidua quæ sane mysteria ad amorē referūtur pecuniæ. Cumulatores enim & occultatores ♄ stella cōsueuit pronūciare eos q sub ipsa cōsecrant ab ipis genitales partes. ♀ uenerant assyrii. uenerant & indorꝫ plurimi blemniæ noiantur inde ægyptii susceperunt. at p se præcipue solē uenerant quē mithrum dixere. Coluntur apud ipos partes genitrices ob fabulā ꝗ de Sole apud ipsos uel qđ Venus aspectrix sit humanæ genituræ Cōsert quippe ipsa ob fœminalia membra. 33. EFFœminati. Gens quidem pp ♄ stellam effœminata at non simpliciter uerꝫ amplexa ♀ effœminatos facit uelut postea nosse tibi licuerit uerum ea Venus mascula neutiꝗ legitima. Veneris aūt probatæ solares inquit sunt. 34. EX Hoc. Non adorationes ut nos habemus sed mente sola cordeqꝫ ꝙ Sol cū corde habeat ꝓportionē in toto corpore suis plucens & custodiens uitibus. 35. ORIentale. figurā sæpius didicisti ut diurna factione gaudeat ♄ ꝗ solaris est. assimulat itaqꝫ etiā orientalis solari factioni ob ad solē familiaritatē. 36. Floridis. Hoc est splēdidis florētibus ac uariis ex factione euenit chaldæis ex his nāqꝫ chaldæi apud qđ maxime floruit astrologia: atqꝫ iprobiores ꝙ ♀ ipsi ♂ copulata tales efficiat. & sine diis negligere inqt iudæos iudæos ex tali ait esse positiōe qđ ex appellatione innotescāt regiōis inqt abūdantia. fœminalis nāqꝫ ♃ stella iam ante dicta est. 37. PER orietalē congruentiā. sunt quippe in aqlo solano ꝙ innorolibyco at oppositi q in opposito āgulo aqlo solani nec hæc figura gaudētes corruptionis cā q sub ipsis fiunt qđ aūt in ♀ △ mulieres uiris benignas effecit figuratio exaltationū permutarunt inuicē īter se △ & ♂ in ♍ △ existēti ♀ obtinuit exaltationem at ♀ rursus in ♓ △ id ♂ est signum. 38. DEXtra māma. Hippocrates aūt nō propter usum cōmodūqꝫ bellicum uult ipsas māmam abscindere: sed quo ualidiores efficiant partes dextras alimentū capientes ubi conseruatæ sunt. 39. COMMunicantes fere quinqꝫ planetarꝫ dominatui uespertino. ait aūt ♂ uel ♃ uel ♄ & in aliis quadripartiis eosdem obtinuisse domiciliorꝫ dños at non ita ī fulxionibꝰ quilibet gaudet habent enim ♂ & ☽ innotoborrholibyco propter ♋ & ♏ uespertinos ♄ & ♃ in notopeliotico ob anguli oppositionē ob uespertinum ab ripientes figuramentum. 40. IGITur habitationis consociationē. Quattuor quadripartiorꝫ doctrinam cōpleuit de eis docendo ꝗ uniuersalia quæqꝫ particularia. at nunc aliud quiddam uult nosci opportunā ponendo quæstionem exponit nāqꝫ cūctas iam dictas regiones breuiter sola nuda noia ex iam demonstraris prodituius deinde nō in uniuersum quadripartia exponit regionis neqꝫ in uniuersum △ proinde ex his oibus facilem facit ꝗrenti inuentionem enumerādo regiones adiicit alias quasdā ad determinationes congruentes adhærentibus. 41. EXPositio ascendentiū regionē. Cōsidera inquit in regionibus & fulgentes ascendentes per signa quibus substratæ sunt regiones aitqꝫ ex illorū ꝓprietate ei loco inesse considera inquit Solem & Lunam & horoscopum quod si nequeas inuenire a principio in quo exposita sit quære situm accedentis regioni uel tum regis uel tum dominantis & cape genesis quod fuerit illius tanꝗ loci genesim. Hocqꝫ nobis tradit Ptolemæus oportere in qualiscūqꝫ loci accessu nostro quærere splendidioris & imperiū habentis loci genesim. medium nāqꝫ cæli spatium ꝓportionem habet cū ciuitatis horoscopo & circulo. at non simpliciter capiendæ sunt hærētes cælo stellæ uerum quæ uergant ad signorum positionē & compræhensos sub circulis descriptis per Polos signiferi hæc nimirum in canone per discemus. 42. AGGRessus ad uniuersalia defectuum præiudicia. His ita comparatis cum dixerit uniuersales locos & particulares æquum putat memorare circūstantias quæ memoratis adueniunt locis. Hoc nāque in eis quæ antecesserunt consequens demonstratum est. post id grauissimum subdit præceptum de ipsorum præsagio. ꝗ profecto causæ bifariam diuiduntur in coniugationes eclipticas hoc est in coitum & plenilunium in his nāque defectus consistere & in stellarum factos accessus ubi quadratam uel oppositam faciunt figuram præcipue cum stationē fecerint. at præsagia in quattuor diuidunt. præsagienti nāqꝫ opus est locū dicere

tempusqꝫ in

tempusq; in quo genusq; patientium horumq; rationalia uel rationis expria & huius-
modi quadripartium aūt præiudicii quale esse debeat locūq; de quo debeat cōtingere.
43 DE Digestanim regionum cōsideratione. Considerandū uero signū in quo cōtin
git eclipsis & ex ipso triangulū & adherens quadripartiū. nam circa regiones q̄ sub qua
dripartio dicemus consequi futurorum præiudiciū ꝙ si insup r uelimus magis parti-
culares quærere locos affectus regiones signi solū capiem⁹. sin aūt ciuitatem ipsam ue-
limus considerare utendū genesi ciuitatis ut iam dictū aut etiā regis uel īperantis & iti
cidemus iti genesim ciuitatis cōparabimus nimirū horoscopū & loca luminatiū ei qui
eclipsis. ac si inuenerimus hæc sub ipso quadrangulata ꝓnunciabimus circa illā maxi-
me contingere ciuitatē sin non fuerit genesis ciuitatis a medio cælo dūtaxat dominati
tis quadrata & oppositiones eclipsis quæremus qñ cōtinget at quo id inueniamus de-
bemus prænosse centra ut in genesi eclipsis q̄ p horiæa atinuaq; tēpora quæq; facta ex
eleuatione. hæc nempe canonis præ manibus habiti sunt præcepta. supponat aūt ut iā
dicta iuxta æqualitatē horaꝝ eclipticaꝝ sint ut quot horas pdurarit eclipsis. demus igi
tur tris horas eclipsim pdurasse. si ea sit lunaris dicemus ad tris mēses dñari ipsius p̄iudi
cia. sin solaris sit eclipsis tris annos pro mensibus capiemus. sed quia non solū quantita
tem scire expedit ueꝝ qđ ualidissimum & actionis recens discere. cōsideranda ut dixi
mus eclipsis sunt centra. ac si inueniatur signum in quo eclipsis contingerit horoscopo
appropinquās ipsi dicemus in prima tertia parte totius tēporis sequetur præiudiciū. sin
aūt in medio cælo fuerit prope ipsum ♌ bina tertia tēporis dicemus p̄ter ad binas par
tes. Si uero in occasu fuerit prope ipsum ad ter iū quadripartiom ipsius dicemus proue
nire hoc est emergere in ultimo tēpore. nam q̄ sub terra eclipses non ad nos attinēt qñ
nobis obscuræ sunt at si debeant euenire tertipartio scire necesse est q̄ in hoc ipso tēpo
re acciderit remissiones & intensiones cōsiderare igit̄ conuenit qui tum facti coit⁹ aut
plenilunia nā si in eclipticum inciderint signū aut in quadrangulū dimetientēue exten
dunt. nā alioqui remittunt casum eodē mō etiā faciunt stellæ eclipses remittentes & ī-
cendentes. nā stationē facientes orientales factæ uel ad dimetientē uenientes uel qua-
drangulatæ intendunt diminutionem naq; exercent cum sunt ablatrices & occiduæ.
43 IPSius initiationis memorauit prius capitula qualia & quot sint circa q̄ præsagiens
de eclipsib⁹ effici debet initiationē igitur uocauit ut p̄sagium ꝙ finē p̄cedat protelesim
uocat futuꝝ præsciscens tēpus significationum. 44. DE Tempore orientiū non ait si
gnificationes eclipses sed eclipsium factas mutationes. Scire naq; quādo contingat ecli
psis præsentis traditionis non est sed canonis præmanibus habiti & instituentis quanti
tatē non dixit qualitatē sed adiecit præstituentis. nā inuenire quantitatē eclipsis ad ca-
nones attinet inuenire aūt q̄diu duret ab eclipsi actio præsentis traditionis est ut mox
cognosces. 45. FIRmistatus. Interp̄rat̄ q̄lis sint firmistat⁹ ♄ & ♃ hi naq; cū ♂ possunt
oppositiōe Solis abesse 46. SENSibiliores. Sēsibiliores sunt ī excessu & in pte existē
tes & plurimā sphæræ partē adminentes. De phosphoria. Phosphorias nominat signa ī
quibus sunt lumina non solū enim opus est ut iam didicim⁹ horoscopum quærere ci-
uitatum sed etiā lumina. 47. SVB eodem naq; tēpore. Hoc præceptū cōmune ē tam
solaribus q̄ lunarib⁹ eclipsibus omnis naq; eclipsis reipsa non hora una in omniq; loco
cōtingit sed differentibus. 48. OMNis motu celeri non eundē diu tenet locum. sola
res naq; non ob magnitudinē id pari uident̄ lumen naq; solare licet deficiat confestim
resplendet id naque euenit ut in subito spectantibus hi naque & cū aer densior fuerit ui
sum operit possunt diutius uisus radium mittere nec præpediri ab aeris circūfusa crassi
tudine. 49. ECLipticam horam & poli eleuationē. Quoniā igit̄ inquit demonstratū
est non eadem hora eclipses in omni apparere loco quælibet suam habeat horā neces-
se est. Opus est igitur horoscopum & alia centra in quauis non simpliciter neque ex cō
iectura. Sed iuxta rectæ sphæræ disciplinā quā eleuatiōem uocauit. Polus enim sensim
ab humilioribus in sublimiora eleuatus rectissimus efficitur ut in solari sphæræ positio
ne. sed age paucis inoenoonis obi disciplinā expediamus. Considerādum igitur clima
capiendique sunt adherētes numeri horæque quaten⁹ eclipsis cœpit apparere inde nūe
rus cōponēdus tēpoꝝ horiæoꝝ & ascēsionū q̄rēdusque tot⁹ oñetus sub quo dodecate
mooo spatiūq; sub eodē climate exñtiū illudq; dicito eē horoscopū numeꝝ īducēdo
in sphærā rectā q̄re sub qđ cadat dodecatemoriū ac ptē & id mediū cælū compies ad

dimetientem his reliqua bina climata. sed hæc oĩa conticuit ptolemæus in suis locis de eis differens. 50. EXTendit in umbrationẽ. Ne quisq̃ in assertatione actionis tale audiat idq; qđ inuenire expedit ĩ canone discamus & ob hæc duo ut ex canone præcognita ĩ hanc partem accedere. 51. EX Habitudine ad centra. Tempus actionis ac intẽsionis ex habitudine ecliptici loci q̃ est ad centrũ capitur ut iam a nobis dictũ in præcedẽti inspectione. 52. IVXTA primũ quattuor menses. Vt in anno capit exemplũ uerbi cã & per hypothesim. nã cũ sint tria centra in tres partes distribuit tẽpus & primo primã attribuit partem secũdo aũt secundã & ultimo tertiã. 53. CVM per cãm quia sæpius remissiones fiunt & in ipso tẽpore quadrimestri quærendũ est si incidũt tum cõiunctiones luminariũ in eclipticũ locũ uel præsentia uel cõfiguratione uel extremos noctis faciẽdo præcedẽtia hoc est ausetuntur. at non oĩbus congruit extremũ noctis sed eis q̃ possunt abesse statu dimetientis. 54. DE Genere dispositorũ. Cum dixerit de tẽpore nũc se ad tertiũ transfert capitulũ qđ est de qualitate generũ quo usi poterimus dicere circa q̃lia cõtingat ab eclipsi dispositio. Est aũt capitulum difficile ob multiplicẽ signorũ diuisionem & stellarũ domicili dominarũ signorumq; uariã distributionẽ. nam quia nobis cõtingit suadentiũ conformatio & sua signorũ ꝓprietas. Eclipticarũq; & sequentiũ cẽtrorum ut ascendentiũ & consequentiũ signũ eclipsis uerbi cã centrorũ suscipientiũq; dominas domiciliorũ stellas eclipsis & seqũẽtis centri par est ut tibi tradamus disciplinã qua possis inuenire domiciliorũ dños locorũ iam dictorũ & formationes & signorũ suas proprietates. cuncta erunt cã propositi præsagii nec nos latere oportet etiã hærentes cælo stellas dominas fieri domiciliorũ. Exponemusq; tibi disciplinã horũ inuentionis. ꝓponatur aũt prius uagantiũ ratio necesse nimirũ est eclipsis & sequẽtis centri aut unũ & eundẽ esse domicilii dñm aut duos aut plures & aut unum ĩ utroq; centrorũ aut duos si igitur unus fuerit ambo non locorũ domicilii dñs considerãdo signum in quo is est formã suamque eius ꝓprietatẽ dicemus quale generis ꝓpriũ. sin aũt non is ipsos cõpræhendent sed alter quidẽ ipsorũ plures habet rationes ex sese illũ præiudicamus sin aũt ambo easdem habent rõnes præcellit qui eclipsis est dominus. si plures duobus inueniant æqualesque habere rõnes quæremus in ipsis qđ cõmodius ut quis ipsorũ in supra terram hemisphærio quis obiectus & quis orientalis qđ si hæc fuerint cõmunia in oĩbus ꝓferemus factionẽ neque enim fieri põt ne inueniat ex dictis ulla differẽtia sunt profecto rõnes sicut debent intelligi domicilii dñatus dñi contactu & de fluxu ad eclipsim non dubium quin etiã ad centrum △ domus exaltatio termini. hærentes utique cælo stellas capiens unus in centro lucidas & in parte eclipticæ. Capiuntur sane modis nouẽ quos par est ut pronunciat in constructione ꝑdiscere. Quoniã igit domiciliorũ dños inuenimus age signorũ quoq; diuisionẽ exponamus. tertia quidẽ hæc est aliquãdo quidẽ a forma aliqñ aũt a positione & aliquãdo a ꝓprietate. 55. ORDiamur a forma terrestri aquatica. uitæ ancipitis uolucri. Signorũ igitur quædã sunt terrestria. quædam aquatica quædã uitæ ancipitis alia aeria terrestria quidẽ ♈. ♊ & quæ talia. aquatica. Pisces uitæ ancipitis Cancer. terrestriũ alia rõnalia rationis expertia alia. Rationalia quidem ♊. ♍ ♒ reliqua rõnis expertia. quorum quædã sunt fera quædã mitia. fera qdem ♌. ♏ mitia aũt ♈. ♉ & talia ferorum aũt alia sunt gressuta. alia serpentia. aquaticorũ quædã fluuiatilia. quædã marina. ♓. quidẽ marinum Cãcer fluiatile mirari te nolim si in præfationibus diuidendo in primis usi fuimus exemplis nã inde multa prouenit explicatio ut iam præmonuimus ubi de domicilii dño locuti. aeriorũ aũt quæ erit diuisio cuncta nãq; aligera sunt ancipitis uitæ. sufficit enim genus qđ ex ipsis qualitatẽ a positione uero in duo quispiã fecerit sectionẽ in totidẽ itaque etiã signorũ positio dirimitur in septẽtrionalia in meridionalia & tropica & solida & bicorporca. considera igit formã signi ecliptici suscipientis domicilii dñm & ad formã expositionẽ dicas generis esse qualitatẽ. 56. EXEMplũ. Exemplo qualibet ductarũ diuisionem tibi demõstrare temptabo ut si signũ humanã habeat formã de hominis fore quod uenturũ dicitur sin uolucre formã ut ♍ de uolucribus ꝑcipue q̃ humano uictu alunt ob ♍ sin de mãsuetis ut de bobus uel eqs ut in ♈ uel ♉ si fera ut in ♌ de feris aliaq; eodẽ mõ. uerũ de positione etiã mutem⁹ ♊ & ♋ & ♌ in septẽtrionalibus partibus positionẽ hñt dicemusq; ab hoc circa terrã iuges ferre mot⁹ at ♐ & ♑ & ♒ positionẽ ad meridiẽ admiserunt dixeritq; quispiam ob hoc improuisos aquarum fluxus at in tropicis existentes &

æquinoctiis

æquinoctiis cōiter quidē circa aerē significāt mutatiōes & in quolibet horas speciatim
uero circa in q̄libet ꝑducta ut inuerno tpe q̄ de germine stirpiū tū eni incipiūt germi-
nare stirpiū extrema.ī hiberno cōsumati fruct⁹ & ipsoꝝ collectus in altuſq; eodē mō ita
tropica magis turbida & pestē minitātia dicim⁹ ob reꝝ humanaꝝ iugē mutationem at
solida fundamētis obstinata ob uigorē & soliditatē:ut bicorporea hoībus & regib⁹ ob
duplicē habitudinē:rex cui erga subditos & subditi erga regē ita hñt.Ditimēdo igitur
formas signorū suoꝝ ipsoꝝ modos q̄rit in oībus modū quēdā.Cōplēdo circa q̄litatē
generis capitulū circa quā ætatem cōtingat præsagii iudiciū discreti generis num cir
ca primum an secundū au tertium & utrū ualida sit facta affectio aut iminēs. primum
itaq; inspiciemus excentroꝝ & ecclypsis habitudine.Si enim plurima horoscopi euene
rit ecclypsis circa media & primā ætatem eueniet casus:sin medio cœlo in media æta-
te si in occasu circiter senilē ætatem:nam ultimū cētrū nempe occiduū a fulxione stel-
larum:nam insolati ecclypsi oriētales ualidissimū indicāt casum:uesptini porro contra
rin:in lunari autē uesptini ualidi ut oriētales ībecilli. 57. FORmationis ac sui mo-
tis.Differt enim formatio a moris ꝓprietate q; formatio est p formā species & expres-
sio:moris aūt proprietas & sua cuiuslibet natura in quouis qua signoꝝ alia: alia terre-
stria:aquatica alia sunt. 58. QVOD de ecclypsi.Centrū ecclypsis nō dicit ecclypsim
præcedens causaq; manifesta nam in p̄cedentibus cētris nec dum fuit at insequētibus
quenadmodū igitur in centro qđ sub terra nec dū fuit nullā habet habitudinē eodem
modo & in p̄cedentib us cētris ipse aūt tibi manifesto dicet q; ante ecclypsim centrum
sequens est & ipsius sequētis centrū intueris quæ uult qđ ecclypsis est iuxta ꝓxime cō-
parentes attactus uolet memorare rōnes qbus domicilii dñatū cōsequunt stellæ signo
rum quarū una est p attactū & effluxū:at qa attactus & effluxus duplex est unus q̄dem
per præsentiā alter p figurā quæ in eodē sectre signo apparet. 59. SI Vero non ipm ex
hoc igit manifestū q; prius ut uno existēte domicilii dño cētroꝝ nō accepit solū qđ si
mul cœptū sed simul cū eo domicilii dominatū adeptū alterius nēpe ex centris. 60.
AVT MAris epicētrum.Non dixit epicentrū:sed epicētro reꝝ q; est magis epicentrū:
hoc est melius cētro meliora siqdem supra terrā eis quæ sub terra:si nō ita discernatur
ponamus tum cōmodius eōcludēdo quale uero sit cōmodius didicimus si ita ambiga
mus ad factionē trāsfeamus. 61. LVCidius nō enim simpliciter neq;neq; utcūq; hærē-
tia cœlo accipiemus sed lucidius aduenïēs centrū declinātem hocē in qua facta ē ecly
psis excessit nonū locū.illic enim diligētius factū intelligemus ut expedit in quouis igi
tur assumptorū trium capitulorum & tribus modis capit hærēs cœlo p̄cedens in ortu
uel ex ortu tribus enī existētibus capitulis & tribus modis quolibet sumpto oēs fiunt
nouē. 62 NON accepit ut sequēs cētrū sed cōticuit occasum siqs enim accipiat hoc
centrū ut sequēs inuenit sub terra ecclypsis ut nihil nobis cōuenit ut in torū nō.n.ex si
gnis hoc solū cognoscimus sed ēt ex surgētius difformatiōe. 63.IBI aūt hoc max ie
a rōne abest nā ♐ priuat q̄dam hñs pellē in humetis cū alis hñs ꝓportionē. 64.HO
rū naq; q̄dā sunt p se humanæ faciei & aligera q̄dam ad suȝ humanū aquarius cōuenië
tia & pisces ♒ igit ob aquā quā fundit e uase at.♓.qđ sint iouis domus hoc est dulci
um aquaꝝ minister. 65 AD argo.Historia historia ait ipsam & in mari & in fluuio in
ægypto tū ipse in ægypto accepit.at ru nō solū in ægypto si tales hēt locos simile capi
as necnō æqnoctia qa æquoctia in partes diuidūt æquales noctē diēq;.at æqualitatis
inqt allatores q mumē hñt sacra uero circa fructus.Iam icipit docere circa quā ætatem
contingat affectio.Capiunt trib⁹ ætatibus:proportionē hñ na capitula: & circa fructus
idē cōtiget.Proportionē .n.hñt cū pria ætate q nup excreuert &circa q̄tā ptē sp cōtin
git sed aliqñ qdē plus aliqñ aūt nun⁹ qđ & in minori te uult docere q̄ namque cōtra
naturā sunt figuris ui minuūt alii aūt a natura ī ipso fiūt ualidiores. 66.DE q̄litate p̄in
dicii.Quartū capl'm ad q̄rtū ultimūq; ꝑuenit capitulū quo cā īdicat a p̄iudicii q̄litate
hæc species duplex diuisa in speciei suam proprietatem opus est uāq; nō solum dicere
tale esse sicut bonū uel malū sed & hoc bonū & hoc malū.ait aūt pri⁹ ut pritionē q̄piaȝ
& ꝓnuciatus: diuisio igit talis est stellaꝝ inqt quaꝝ aliæ toti⁹ p̄iudicii sunt effectrices:
aliæ aūt qualītates nā luminaria totū absoluūt ipsa si quidem sunt q̄ ecclypses luminū
indicantialiæ domicilii dominatum habent q ex ecclypticis inenitur locis : ecclyptici

antē loci sint luminū & taliū; Cæterū & robur & ibecillitatē lumina magis stellis præbent ut iā dictū est qui uagæ & herētes cœlo qualitatē præiudicii faciūt at pronūciatus pius sanctusq; est huiusmodi. 67.SVBnectit porro ne putes appellatiões de stellis sūptas in ipsis eētiis sumi sed in qualitatibus qd' sane in signis ac hærētibus cœlo opus est intelligere:secundo in iis est pronūciatio φ opus sit cōplexiones non solū facere uagas ad se inuicē sed etiā erga signa necnō erga hærētes cœlo stellas quæ cū ipsis cōsurgāt:notæ nāq; sint bo℞ oium cōplexiones.qm̄ igitur de his satis longū sermonem habuimus.age inspiciamus qua demū disciplina qualitatē præiudicii possimus inuenire considera inquit domicilii dn̄as stellas & per se cū aliis figuratas.ac si īueniat' habitudo in ipsa inspecta talē dicito ēt præiudicii qualitatē:ipse aūt tū ex simplicioribus orditur præceptionib' ut enī uno solo inuēto domicilii dn̄o & figurata ad aliū scribit præiudicia cōplexiones ad se inuicē hærentiū cœlo & ad signa & ad pariter cōsurgentes. quia infinita res:obticuit reliquitq; artifici p se iudicandū.manifesto aūt cōsumationes scribit:facileq; ex ipsa hac capiemus dictione:nō ergo longius pferenda pceptionis inspiciendæ oratio.at quæ in dicendo minus obuia explicare molietur in utroq; pindicio boni inquā & mali nec enim satis artifici nosse qd' honestū uel inhonestū sit sed etiā qd suū cuiusq; ut tale bonū malumue. 68.DOMInātia loca. Didicisti q sint loci dn̄antes eclipsis & sequētis loci. 69.COMplexionisq; ad se inuicē & loco℞.Inspice ut domicilii dn̄os te iubet cōsiderare uelut ad se inuicē ferunt' aut ad alias aliquas uagas & quam habitudinē habeat ad domos in qbus sunt hoc nāq; artificiosum & ad paniculaē idoneum inuentionē:dixit nāq; supra ut orientales existentes ad ☉ in solaribus eclipsibus sunt ualidiores uespertinæ aūt imbecilliores & cōtra. 70.DE STella℞ facientiū potestate. Ad lunā uagasq; cohabitationes ad uagas nāq; assumens hærētes cœlo dic cuilibet cōplexionē in introductione ut in primo libro. 71.PROprie quidē de hoīe intueris ne ut custodiuit duplicē præiudicii speciē:dixitq; q̄ i totū facere cōsuenit quæ aūt ppie ♄. 72.FVgitationes.Nam fugaces & defluentes occultant' & pspicuos ipsos efficiunt.& occultū tenebrosum stellæ huius pptiū. 73.A Quibus utibiles.Hoc inspiciamus in reliqs eueniens cū ad quadrupedia usq; penetrat malū utibiles nāq; cōplexionem ipso℞ absumūt 74.SERpentū cōcernit.Circuitus nāq; terræ in duas partes ob īmoderatā frigiditatē coeunt inuicē & multitudine hoc modo genus ecliptico℞ aīalium causaq; corruptionis hæc efficit' stella. 75 REFLVxus.Non tanq̄ ppie effectrix sed clam gaudens suffusionib'. 76.AVT urucis & locustis. Significare opus est ni hunc hū non cōmemorauit.tā & si fæmina ledere cōsueuerunt sed illa utpote flagratiua & marti seruido accōmodat hæc aūt utpote humida ♄ stellæ. 77.IN CONtrariū dela to℞ ut ēt p hoc ♄ aduersef cōplexioni ille nāq; augumentū corruptibiliū facit aialiū; hic uero eorundē facit dimiuutionē. 78.Præcipue iuueniliū.Hoc ē uiridiū ætate ♄ quidem senilē tribuit ætatē simpliciter extendēdo. 79.COHAbitat cum illo℞ naturis.Inuenitur enī de ☿ cōmunis esse naturæ stella figura℞ uiuentiū qualitatē imitat'.proprie autem est omnium magis simul efficiens quia cōtingit ipsos quandoq; simul figurarū uerum aliam non subire complexionem necessario scribit qualis ipse sit per se naturæ est autē inquit celer & mobilis & actiuus & facilis fabricæ & si ad beneficium ferat' ad bonum efficiendū se conuertet siu ad maleficum actiuum & mobile suum quicquid ē conuertet. 80. ARIdorum &' diurnorum. Nō quod diurnales morbi sint aridi sed qd ut demōstrarum est ut ostensum est aridus uel humidus natura tales facere morbos cōsueuerit. 81.ET CEleritatem circulationis.Nam ♂ ob naturam flagrantem hoc demonstratur quod apotelesmaticum.at ☿ horum effector non sua causa sed quia celerrimus motu. 82.PROprie suæ naturæ assecutus singula.Cunctæ doctrinæ circa res si unt simpliciores quas clarius assecunt' quales circa cōpositior sunt difficiliores.Cōposito℞ nāq; mixtiones satis possunt sermonū i expienriā patere id cōtēplatus Ptolemæus ipso℞ artifici relinqt īuentionē simplicia nāq; discēs pōt & cōposita iuenire q̄ qd sint infinita manifestū eē poterit inde φ fiāt mixtiones ad domos ad se īuicē & ad ortum hærentium cœlo.hæc dicendo & quodā modo docendo totū ppositum alia quædā simul magis necessaria ac ad ppositū tendētia in porationū ordine exequit primo qdē ut cognoscendū est si qui inuēti dn̄i apotelesmatū ualidi sequuntur an ibecilli.secūdo

ut opus est

ut opus est.& quomodo geneses compatientes cum eclipsibus inuenire & rursus ut in
aliis disciplinis cui propositum capiat.opus enim est domicilii dominam stellam aut
bnificã aut maleficã esse ac si benefica sit aut malefica uel proprie babebit ad illã regionẽ
neq; super excedet. 83. SVB contrariorum factione.ait etiam maleficos aut igitur iace
bunt sine domo & superferentur at si beneficus uel etiã domestice ponatur neque supe
ratus protensam habebit utilitatẽ. non simul babitantes & super euadentes in minutã
& debiliorem habebunt actionẽ.at malefici contra non simul babitãtes neq; simul do-
micilio dominantes regione deteriores fiunt in ledendo at domicilii domini minus
offendunt.considerandæ aũt in parte compatientes geneses boc modo. considera capi
tula geneseos modosq; luminariũ si hi fuerint inuenti in locis eclipsium manifesto cõ-
patientur q̃ tali eclipsi genesis. 84. CASV eueniens q̃dlibet. Accidit aũt cũ non solũ
ipse solus inueniatur suam ĩmixtã habens potestatẽ nerũ etiã cũ in hoc & in suo fuerit
signo. 85.ITA multifarie intellectus.Considera namque ut multifarie ĩueniant opus
est stellam capere ad aliam stellã & ad signa & ad solis figurationes & adhærẽtes cælo
stellas & ad horizontẽ infinita nãque in nersibus infinitis non suffecerint dena milia
contrariæ factionis. 86. DE Supereuadentibus.Supereuadere dicuntur stellæ cũ pau-
ciorum sunt partiũ supereuadi uero cum pluriũ uidetur nãque per se in ipsum ferri pau
cioribus contrariam uero dicit factionẽ maleficiorum nam si inueniatur maleficus etiam
adhærens factioni & præcellens duplicabitur malum at offensoriæ contrariũ patiũtur
beneficis:malefici qui sub cohabitatione illi nãque explicatam habent actionẽ hi uero
imminutam idem patiuntur & in supereuasione.ambo nãque diminutionẽ sustinent.
hoc uero accidit ob cohabitationẽ quæ boni alicuius effectrix. 88. HORum tutissi-
ma & si horum oppositionibus cæterũ & si quadratescunt scite oportet mediocrius esse in
signifero ferri q̃ particularitet quoquomodo euitare nãque non est & ualidiora sunt
talia. 89. DE COloribus eclipsium & cometis ac tabulis conficientibus obseruandã
disciplinã erga uniuersales circũstantias.In uniuersalibus circumstantiis capitur doctri
na ut cõpleri uidcatur.nã accedit quodlibet dictorum q̃ttuor capitulorum.at cõplendo præ
ceptũ quoddam dicit gratissimum quo possimus præsumptorum imprimere cognitio
nem utrum recte uereque domicilii dominũ inuenerimus an ne & ex quo uniuersale
cõpletur præsagiũ. Considera igitur inquit q̃ eueniunt utimur aũt in ipso corpore aut
circulo corporis deficientis fit inquã quandoquidẽ specie uirgæ aliquando etiã aliter
ut corona & id genus cũque inueneris atrũ colorẽ dicitur ♄ esse nota & domicilii do
minatus in hanc refertur stellã & sub uiridis idẽ significat nã in tali cõplexione domi-
natur nigri mixtio sin albus color ♃.& si alicuius dictorum cõsentiat domino domicilii
significantium colorum firmiorẽ tum habebis inuentionẽ.rufa ad ♂ referunt sicut fla-
ua ad ♀ ac uaria ad ☿ non id modo sed etiã aliud est maximũ præsagium qd' tibi co-
gnoscendũ.potueris utique considerare eclipsis magnitudinẽ partem illã considerãdo
circa quã est ob tenebratio atq; opacitas atq; ita definiendo & an in omnem substratã
regionẽ concidat an circa partẽ & quã partem considerando namque partẽ suppositã
omnino patefacit casum. 90. DE Cometis.Secundo loco scribit præceptũ in primis
necessariũ huiusmodi quia nãque ꝑnuntiauit de omni uniuersali casu fiuntq; uniuer-
sales nõ in eclipsib' sed in consistẽtibus in aeris transformationib' ut ensis faciẽ hñtib'
& simulacrorum effigiebus taliaque iure de his quoque loquit quo ex oĩbus uniuersalẽ
possit efficere circũstantiã.Cuncta igit inqt hæc umbrosa phantasmata martialia mer-
curialiaque sunt expedit igit his prospectis qualitatẽ præiudicii ex eis quæ dicta sunt
de ♂ & ☿ pronunciare regionẽ uero expositione quo nã reclinata fuerint extrema ui
sæ rei ꝑcipue si in quas partes comam habeat id credibile sit esse ex figuræ formatione
Nã si figuræ sit expers circa hoĩes dicito.sin fere effigies circa feras.si torres circa stirpes
quæque ex stirpibus. tempus aũt q̃tum actio ex tẽpore cognoueris in quo apparet exi
guo enĩ apparens tẽpore breuis erit actio.longo aũt diuturnũ erit apotelesma.at ex ad
solẽ figuratione cognoscemus utrũ cõfestim an lõgius eueniat apotelesma. actionisq;
principiũ cũ sunt matutini hi nãque ante solẽ cõparentes orientẽ celerrime euentura
significãt significatũq; erit nõ multo post. Vesptini aũt post solis occasum apparẽtes tar
ditatẽque significãt. præceptor aũt noster aiebat torre quopiã uiso minari circa ligna

tienturum aliquid ut circa nauigia ut in actio promontorio bellum natale fuit Cæsa-
ris aliaq; talia miranda memoratur dic quādo tali causa sedanda sint cū tales figuræ ab
soluentur ex ♂ & ☿ cohabitatione inuenito tū ☿ præsidem dixitq; ad ablationē usq;
eius permansurā uim atq; ita fuisse expedit igitur considerare prope ☿ & ♂ ablationē
ac dicere quoad phantasia permaeat. at in ♄ natura dictis ne quis cēseat superflue hæc
dixisse cuiuslibet usum scribit unde non simpliciter dixit in ♄ natura sed dictis adiecit
quoad fuerit inclinatio circulum capere opus est ac si paties cernamus supernas colorē
habere dicito fore apotelesma circa septemtrionales partes sin circa inferna circa austra
les si circa anteriora circa orientales sin circa posteriora circa occiduas. uel doliorum hoc
est hydriarum doliorum fiunt sane tales species multiformes fideliarum animaliū uariarū
stirpium habentia deformationē & his conuenientiū adueniunt. namq; in bellis inter
neciones. interitus. obsessiones quæq; id genus intemperatis aūt statuū. ruinæ : morbi
pestes: interitus quæq; id genus. ob enim signiferi patiē quattuor sunt in præsagiis cu-
stodienda primū locus in quē euenire contingat. secūdo genus circa quod debeat eue-
nire. tertiū tēpus in quo euenturū præsagiū. quartū qualitas apotelesmatis in qua de-
beat primordiū esse apotelesmatis. species utrū martialis an mercurialis sit a punctorū
punctorum cognoscemus. 91. DE ANni numenia. Demōstrata disciplina circa uniuer-
salia est ei intentio in toto hoc libro uniuersales circunstantias tradere & ipsarum præ-
sagia id in uniuersum distribuens & iterū particulariter. pcipue de uniuersali tractauit
& cōplēdo de ipso doctrinā trāsiuit ē aūt circa horarum eueniētes circūstātias & circa an
tiuas numenias. qre aūt prius qualē præcedere oporteat solariū reuolutionū neomeni
am. nam differenter ipsam cōficiunt. alii enī inquit calendarum ut itali alii thoth mēsis se
ptembris ut ægyptii ac alii aliter. quid igiť inquit non est nō est ī circulo capere princi
pium qd' si capere oportet utrū in signifero capere nō poterimus. unus enim erit atta-
ctus æstiui & unus hiberni & binæ aūt aliæ æquinoctiorum punctorum per quæ puncta
secat ipsum equinoctialis erunt perinde ipsius quattuor principia ♈ ♎ ♋ ♍ & rursus
in ambiguitatē maiorē delabemur. alii namq; aliud amant. fuere pfecto quattuor opi-
niones alii nāq; arietē duxerūt præponendū q; humida essentia in hoc signo augeatur.
affluit sane hæc qualitas etiā in ætate puerili prima existente ac alias antecedēte. alii p
ponēdū causarum esse duxerūtq; dies lōgissima ī hoc fiat signo pcipueq; apud ægyptios
hæc studiose exqsita numenia. tū nāq; etiā nilus oīum ipsorum bonorum cā iundat. alii por
ro principiū faciūt a capricorno non iniuria putātes q; primū augumentū dies in hoc
signo cōstituat. Quoniā igiť quaterna principia & rationabiliter assumpta consequēs
est ut uir peritus cunctis utatur neq; ullū postponat quattuorq; perficiat nemenias. nā si
una sit anni hora unā neomeniā esse oportuit principiūq; unū erat subuceīdū. nūc aūt
opus est præsciscentē in quo præsagio psciscere qualis sit hora utrū naturalē conseruet
speciē an ne. erit autē hoc si factas luminū cōiunctiones in prædictis neomeniarum locis
uel propinquis & uicinis cōsideremur & signorum naturas domiciliū dominatū habētiū
stellarum ex harum nāq; habitudine figurationūq; factæ sua cuiuslibet proprietate etiā se
quentes per horas casus cognoscemus. 92. IN QVAuis conuersione. Indicat præci-
pue neomeniā a solis motu capiendā. omne enim principiū in solis circulari cōuersio-
ne inspiciť. idq; inquit manifestū ex ipsius ui atq; actione. is nāq; rex oīum astrorum lon-
geq; potentissimus. 93. ET A nomine reuolutionis. Cōuersio nāq; ab eodē pūcto mo
tus ad idē punctū diciť quoddā principiū ē. duo qdā subiicit prius ex qbus opus sit āni
numeniā inuenire ac solis motū & ī signifero locū tū quēadmodū multis existentibus
stellis unū ad id petūt solē eodē mō multis existentibus signis ī signifero uult magis ad
hoc familiares de ipsis deligere locos ait retineri nō posse tāq circulū īspectū ubi nihil
aliud ī his assumať. 94. VT PRius diximus. Docuit te ī horarum doctrina ut his assi-
mulanť cōplexiōes pportionēq; hēt qlibet cōplexio alicui ætati redūdatq; ī hac hora
hoc cōplexio ut ī aere humiditas pxima dixit ppe tpe quo futuræ reuersionis capiam'
statim nō multopost euenturū coitū uel pleniluniū. 95. ET pcipue iterum horum eclipses.
Sæpe nāq; nō simplices cōiunctiones inueniunť quæ propinquæ cōueniunt: sed cū ecli
psibus præcipue quæ subuersiones aeris in totū namq; dicēs ut quærere te oportet pxi-
mos coitus plenilunia ue. deinde tibi uult dicere quo pacto opus sit inuenire qualitatē

apotelesmatum eadem est fere & in his disciplina quæ[& prius ducta ut cum ad ea per
uentum sit discem⁹rursus lumina ab aliis separat stellis datq; soli uniuersale & robur.
aliis particulare præueniens utiq; huiusmodi præceptum descripsit cũ inquit ☉ & ☽
instituunt ac ut duces sunt aliorum ipsi causa euadunt eius quod totum ĩ actione. hoc
nunc quoq; inquit ut ☉ est qui in totũ facit horasq; per significationes signorũ confici
ens per quas signorũ unum quidẽ uernam habet proprietatẽ alterum æstiuũ & uentos
ac simpliciter ut diximus uniuersalia omnia is efficit particularia uero stellæ aliæ unde
a sole quidẽ conuersiones ac mutationes uel etiã uulgares cognoscunt at tenuiores &
reliquis uagis confectas periti soli intelligunt & solertes. 96. ITEM signorum quoq;
Subaudiendum ☉ facit ꝙ is sit quo signũ unũ facit uer. alterũ uero tropicũ. 97. IN
uniuersum iterũ. Si namq; discere uelimus quæ nã sit primæ horæ cõstitutio proximã
capiemus coniugationẽ. sin mensis cõstitutionẽ in eo signo euenientẽ coniunctionem
ratiocinabimur. 98. RELIquum fuerit. Opus est inquit qui uelit talibus curã iniice-
re summat cognitionẽ stellarũ & signorũ in primo libro particularius uero in hoc secũ
do libro quo ex dominantibus domiciliis stellis cõsequentes exequatur circũstantias.

99. DE PArticulari ad cõstitutiones signorũ natura. Reliquũ est ut dicat suas signo
rum naturarũ proprietates quod duobus fit modis tum longitudine tũ latitudine. ita
namq; stellæ cõsueuerunt in signis facere motus ipsarũ hærentiũ cœlo stellarũ nõ dicit
pariter orientiũ sed ipsum signum cõplentium. ne enim quisquã ambigat quo pacto
omnino unum signũ uel unde habet uel unde habeat differentẽ cõplexionẽ ipse cau-
sam præocupauit ꝙ ex differentibus hærentibus cælo constiterint nõ ex similibus am-
babus cõplexionibus hoc est callido & frigido. 100. DE PArticulari cõstitutionũ cõ
sideratione. His ita prius expositis. exaruit quodãmodo ut cõueniat particularia côie-
ctare ut fere ex cõiugationibus at nõ in primis uerũ ut demõstret necessariũ esse ei qui
uelit particulares nosse circũstantias præuidere alia quædã capitula prius differetur de
ipsis præcipue oportuit nãq; scire neomeniæ principiũ seu principia & unum naturæ
principiũ & insuper uidere uniuersales. & particulares stellarũ & signorũ suas proprieta
tes ex horũ namque mixto temperamento apotelesmatũ sua proprietas depræhendet.
est sane mirari doctrinã & facilẽ Ptolemæi distributionẽ. ita namque in totũ secat ex-
orsus ab interioribus apotelesmatis per media penetrãs desinit ĩ indiuiduis minimisq;
primo itáque uniuersales cõiunctiones cõsiderauit eclipsium inquã. secundo loco par
ticulares cõiunctiones a quibus possimus nõ omnem genrẽ aut omne tempus nosse
sed quoquo modo ac quapiã modificatione. deinde ad particularius procedit quo nos
se possimus mensis cõstitutionẽ rursus non ibi cõsistit sed docet porro quo pacto pro
hebdemoda inueniamus circũstantiã atq; adhuc tenuiorẽ ad tris dies & adhuc minu-
tius quæ in hac ipsa diecula cunctorũq; minimorũ temporũ horas ut peritus horã dice
re possit in qua fiat circuustantia & hucusq; sermo ꝓgressus insistit. neq; enim relinquit
adhuc temporis alia circũstantia. proinde admirari par est peritiã & facilẽ scientiæ tra-
ditionẽ Ptolemaicã age uero utrũquodq; dictorũ ut hẽr paucis absoluam⁹ opus ẽ igit
præuenientes diximus cõsiderare proximos uersioni coit⁹ & plenilunia cõtingit nãq;
qñq; coitũ tum contingere qñq; pleniluniũ. tuũ sane fuerit ꝓpriã deligere domũ dein
horã inuicta cõiugatione faciẽdo cẽtra ut iam a principio didicimus faciẽdoque cẽtra
rursus eadẽ disciplina. Considera domicilii dños qb⁹ in locis sint nã ex locorũ ꝓprietate
& domicilii dominatũ habẽtibus stellis dicemus futurã circũstantiã opus quoque est
partiũ inuenire cõstitutionẽ: eodẽ mõ coitus & plenilunia cõsideranda neutiq̃ ꝓxima
tropicis aut æquinoctiis sed quæ facta in eo quolibet signo si propinqua tropici eueni-
ens coniugatio fit coitus ex qua in quam ab omni signorũ trino spatio discetuim⁹: oẽs
coitus capiemus in trino signorũ spatio in pleniluniũ pleniluniũ in huiusmodi cõside-
rationib⁹ menstruis ĩ quã cõsiderãda lunæ latitudo cui nãq; procũbat uento ei dat ortũ.
at particulares circũstãtias cognoscemus ad tris & septẽ dies ex ☽ ☉ que figurationib⁹
fiunt aũt ☾ figuratiões tribus & parte quarta diei & septẽ dieb⁹ & parte: parte inquã ob
totũ mẽsem lunarẽ hoc est ☽ & ☉ uiginti & nouẽ hac parte absolui. Si igit̃ p hebdo-
madas partiamur mẽs. s quattuor erũt hebdomades. sup est aũt dies una & pars & qđ
relictum necesse est cunctis partiri hebdomadibus atque ita lunæ figuræ nõ erũt septẽ

duntaxat dierum sed & partis alicuius. q̄ si per trinatium partiamur supererunt dies ne
cesse ergo per trinariū partiri. Sciendum aūt maiores figuras lunares per septē dies eē
minores uero per tris. sed age figuras ☽ exponamus quæ per tris fiant dies quæq; per
septem sunt aūt omnes ut iam didicimus magnæ per hebdomadas quattuor est namq;
coitus in prima diuidua inde pleniluniū & quarta secunda diuidua. inter has igitur fi-
guras æquales numero his interiacent figuræ inter coitum & primam diuiduā media
prima mestrua inter primā diuiduā & pleniluniū utrinq; surgens: media plenilunii &
secundæ diuiduæ & coitus secunda mestrua contingit igitur figuras lunæ accuratius
absolui intra septē dies. tenuius aūt tris & plus ut iam dictū. cum ergo uolueris dicere
futuram cōprehendentis aeris motū status cōsidera in hac figura luna existente cui stel
læ debeat copulari & qualem uenti faciat latitudinē nam ex hac complexione inuenies
absolutā suā proprietatē cū dīē uelis inuenire cōsidera fulxiones quas hærentes cœlo
stellæ faciunt ad ☉ matutinas uel uespertinas tum nāq; contingit maxime mutationē
absolui & cum epicērta adierint lumina in illaq; enthora in qua cōtactus fit huius stel-
læ aut transitus in centris qua enim hora unum hoꝝ aliquid perficit ea præsagiemus
circumstantiā fore scire aūt opus est scripsisse monobiblū significationū hic memorat
figurationes hærentiū cœlo ad ☉ & matutinas & uespertinas quas adeundo possimus
hæc oīa ex ipso consequi in quouis quadripartio at in quouis euenientē mutationē ex
in quolibet signo luna constituta aut plenilunio disce. 101. PROpe abeuntē tropicū
ad determinationē. In primis necessariū hoc scribit nō opus est inquit utcūq; coitū uel
pleniluniū capere. coitum proximū coniunctioni tropici capere oportet quæ ī ipso tro
pico cōtingat. pleniluniū aūt omne uniforme semper cōiunctionū custodire mirifica
doctrina est quæ ita præcepta cum dixit necessariū esse etiā triū signoꝝ spatiū tota con
stitutione & signoꝝ singuloroꝝ. dicit aūt in quolibet signo & in ipso cōcidente cōiun
ctione. at non fiunt simul in codē signo similis speciei cōiunctiones. hac de causa proxi
mam tropico capit hæc aūt erit in proximo bicorporeo at si aliquādo cōtingat in ipso
signo circa partem unam erit signi nec opus est omnino in illo ipsam signo ratiocina-
ri prætereuntis dixit quia tanq̄ iam procurrentis uersionis. considera quem mensem.
habeat constitutio unde non dixit prætereuntis signi sed prætereūtis puncti. 102. SI-
MIliter centra. Hoc est fere prædictis. oportet namq; capere ut iam didicimus partē cō
iunctionis & clima & ascensoria tēpora & boriæa: & ex his inuenire cētra & domicilii
dominos æqualis ad solē accessus. nam in eadē parte lumina inueniunt & æqualitas
est motus. quia hoc dimetientis etiā euidentius est. uidetur nāque aliqua recta linea ꝓ
tensa ipsoꝝ ponderare motū æqualitatēque metiri ad has enim coniunctiones aliasq;
ipsoꝝ iudicat figuras principalioribus ualidioribusque existentibus ut iam diximus fi
guras tridui præpositione & parte consistunt. at secunda mestrua trium dierū coitus &
prima utrinque cōsurgens ante tris plenilunii. at secūda ob æquale △. ob hoc cū aliud
dicere uideatur declarauit propositū. triquetræ nāque figuræ nō aliæ sunt q̄ quæ dictæ
& sexangulæ. mestrua namque sexangula figura cōstat. at utrinque surgens △ hæc nā
que cōsequētia esse sæpe ductū. 103. ALIæ lucidiores. Neque enim oēs quæ nō uagæ
stellæ: sed magnæ. Sciendū est posse in cōplexu stellaꝝ nō lucidioꝝ uel nō satis mican
tium quēadmodū in uergiliaꝝ una fieri qđ in lucidiore ut ad quæ ☾ quæque refluxus
nō ubique id sed in locis ubi hæc cōtingere cōsueuerūt refluentia ut ī mari rubro reflu
xu facto effugium inuenit *Moyses* cū iudeoꝝ populo ut ante dixit particulares circun
stātias perite & elegāter distribuēdo qm̄ cōtingit aliqñ uniuersales aliqñ particulares
uniuersalibus congruere de his determinat. uniuersalia enim inquit sunt ualidiora a
qbus possunt particularia superari. Quod si aliqñ cōuenerit uniuersale cū pticulari tū
longe ualidior efficietur apotelesmatū imperiū. 104. DE SVblimium significatione.
Cōpleui⁹ particulariū q̄ in totū qdē erant sed adhuc ad magis uniuersalia cōparata par
ticularia nōiantur. Vult autē in his aliud quos apponere maxime necessariū præceptū
ipsam conficiens cōsiderationē nam sicut in eis quæ præcessere posteaq̄ dixit de eclipsi
bus quædā ꝑcepta dixit q̄ ad eandē tenderēt ꝓpositionē ita hic quoque com particula
riū doctrinā cōplesset quædā descripsit quæ præcepta explerēt præcedētia nēpe quo pa
cto possimus in aere notas insurgentes præscifcere ex sublimibus necnō ex consistenti-

bus figuris nebulosis. Consistunt aũt hæc aut circa solẽ aut circa lunam aut circa uagas
stellas uel etiam circa hærentes cœlo præcipueque nebulosas habentes cõstitutiones
ut præsepe & id genus alia quomodo igitur in horum quolibet cõsiderabimus primũ
que a sole cõsiderare oportet ortũ & occasum solis ac si uelis nocturnũ præsciscere sta-
tum occasum specta qualis sit. nam si purus spectet ac sine nebulis consistat in ipso circu
lo aut circa ipsum sudũ aerem prænuntiatu. ꝙ si nubes inuenias cõtra. sciendum quoq;
cum sol nõ sudum indicarit statum aliquãdo quidẽ imbres fieri quãdoque uentos. id
ex coloribus discernimus qui circa ipsum consistunt nam cũ uarium habuerit circa cir
culum colorem assistentem uentus prænũciat præcipue si radii succensi fuerint ac quo
dam modo uibrent. significat aũt ẽt locũ unde uentus flaturus est subuirides aut atros
aut etiã aliter habens circa ipsum unum alterumue: tempestatum & pluuiarũ est signifi-
catiuus at a ꝗ non statum dices modo nocturnum aut diurnum sed etiã proxime futu
rum ut iam didicimus triduo prænuntiando. figuræ namq; sua ipsius cõmutant. cum
enim tenuis fuerit circa se quicquam non habens sed pura uere apparens sudum statũ
significat. sin autem rufa colore fuerit præcipue circa ipsius circuli partem quæ luminis
expers uentorũ est significatrix. ꝙ si aliis fuerit coloribus insignis nimbos magis prætẽ
dit. Colorum autem uarietas ipsorum indicat actionem utrum cum uehementibus uẽ
tis futurus sit nimbus necne. 105. EADem & circa ea aliter significant a prænuntiando
Te præterire non oportet quemadmodũ circa ☉ & circa alia sidera cõsistunt aliter cir-
ca solem quidem aut una nota aut binæ at circa lunam plures quod autem significent
dictum est. at circa alias stellas consideremus ex stellis quæ sub illis necnon ex colori-
bus in ipsis euenientibus. considerare autem oportet ut iam diximus etiam hærentes
cœlo nam cum magis perspicuæ lucidioresq; uel minus comparentes in complexu exi
stẽtes uentos prænuntiat. quos inuenies ex ipsarum inclinatione ueutiquã ab solis lu-
minibus aliisque nouerisque aeris statum sed ab omnibus comparentibus per tempo-
ra uelut cometis & eis quæ ex his. Cometæ namque squalorum sunt significatores quĩ
dam uentos instruunt. 106. EXPLicantes extensas & non diurnam modo uel noctur
nam significare ante triduo proinde non simpliciter ipsam considerabimus: sed triduũ
ante uel etiam post triduum non enim quotidie. nam si triduo ante capias figuram fa-
cit. post triduum aliter. diximus namque in sole unam binasue notas at in luna tris &
quattuor ut plurimum. 107. ET QVæ plures fuerint. Cum diutius permansennt ne
que euanuerint ut prius dictum est 108. Constitutiones. Dixit sæpe antea de colori-
bus partitusque ipsos uagis ut possit & de uagantium natura dicere ad illaq; te remit-
tendo concludit orationem.

GEORGII Vallæ Placentini Commentatio in tertium Ptolemæi apotelesma-
tou librum delectu eorum quæ præcessere uniuersalia.

Omponit sese in tertii libri exordio ad demonstrandum ordinem & ite-
ratam commemorationem ex diuisione dictorum. nã disciplina uult de-
e monstrare & quali ordine utatur in suis libris neq; utcũq; inducit doctri-
nam propositã sed consequentia quadã & ordine usus. nã quia inquit de-
mõstratiuũ est uniuersalia præire particularia nõ iniuria prius cõsideraui-
mus cõpletis illis aliqd aliud adducere uel particulare. scire aũt oportet ut apotelesma-
ticũ ab astronomico alicubi differt. alicubi cõicat. differt qdẽ cũ est p se pficiens ut iã
ante didicim⁹ nõ p se pficiens sed eget illius cõstitutõe atq; cõplexu cõicant uero cũ cir
ca eadẽ cõsistunt. nã circa alterũ illa aliudq; cõsistit. subnectit aliud quoq; gratissimũ: ex
quot principiis cõstent uniuersalia & particularia p̃sagia nõ frustra neq; ut euenit sed ĩ
uniuersali quidẽ querit principia ostẽditq; quot sint demõstrat aũt nobis ut nihil omis
sit ipsa adiit. at in particularibus nõ idẽ significat sed libri intẽtionẽ docẽdo utq; opor
tet necessario hæc tradidit. Vniuersalia igit̃ nõ unũ hñt principiũ sed multa. didicim⁹
nãq; ĩsuperioribus ut etiã ab subiectis locis oportere capi principia in psíde. n. dixit co
lores tales ac tales & supflue ut uidet̃ dicere consueuerũt ortũ mũdi ægyptii ostendit
nãq; principiũ unũ nõ hr̃e. sed multa. at particularia & multa & unũ: unũ qdẽ a princi-
pio in ortu stellarũ simul temperamentũ qđ cõcretionẽ apotelesmatici noiare cõsueue
runt multas uero quotidie stellarũ factas ipræssiones & figuratas descriptiones & quæ-

cunq; sunt talia. 2. ET MVlta. Neq; enim cunctis imperat sed ut ex eis quæ plurimum
imprimuntur. 3. POTestatem. Comunicationem ipsorum dicit quæ circa eandem in
spicitur materiã ambo enim simul cõtingunt tam & si hæc inuicem dignitate differunt
cæterum potestate cõmunicant recteq; huiusmodi dispositionem potestatem appella-
uit. nam consueuerunt præter materiam fieri potestates. 4. CAVsa ertãtium quidem
stellarum sol & lunæ motus. Admodum ingeniose utronq; horum definit efficiens &
præsagitoriũ. efficiens etenim est motus ⊙ & ☽ aliarumq; ✱✱ causa uniuersaliter &
particulatim hominibus eueni. ntiũ casuũ. 5. PRæsagitura ipsorum naturæ subiecto
rum uersio. Versio subiectorũ naturæ iuxta similium figurarum accessus cælestiũ p cir-
cumfusum facta aerem. 6. FEre. Adiecit fere intelligens non unum esse principium:
sed multa: non enim ex solis eclipsibus præmonita cognoscimus. 7. VNVM & idem
coeuutis iudicii principiũ. Dixit supra singula & unum habere principiũ & multa: mul
ta quidem cõpræhendentis: unum uero a tempore quo fit distributionẽ huius unius fa
cit indicatq; ut eadem duplex est & putatur hominis progressus. cum cõplexu quidem
quem semen appellauit. secundum quod est ex uersione : est aũt partus temporis hanc
non frustra fecit distributionem sed q uelit indicare ordinem præceptorũ quo non te-
mere scripta uideãtur neq; sine ordine. uolet aũt cõparationem duorom horum facere
principiorum estq; capere ex utroq; utilitatem quodq; oporteat apotelesmaticum dice
re: modumq; doctrinæ quo debet cunctorũ particularium doctrinam facere. si quis igi
tur illam scire horam poterit seminisq; tempus tali tempoiris utetur pricipio ad corpo
ris animæque præsagium utrum absolutum iri dicatur necne uel utrum integrũ sit ha-
biturus corpus an mancum & pingue an gracile & album an nigrum & id genus alia
qualemq; animæ habeat morem agrestem ne an lenem & huiusmodi alia. q si quis id
tempus nosse nequeat ipsa ex uersione ad hæc hora utemur: multam namque ad semen
hẽt similitudinem omninoque inueniuntur stellarum figurationes tum admodũ simi-
les. nisi q non necessario præsari possumus de germine uelut ut diximus an perfectio-
nem sit habiturum talibusque inhærendo. differit quoque de doctrinæ modo quippe
non solus antiquorũ traditione particularis & disciplinæ expers sed uniuersalis & cum
doctrina. dicemus namque ex quo loco quod consideretur capitulum & qualis stellæ:
ueluti consideramus locum in quem dimittere iaculum oporteat quod dimissum stel-
la. reliquum autem est cum plures inuectæ fuerint stellæ. Consulte accurateq; opus est
ipsius constitui singularem distemperantiam. nam si inquit uelimus priscorum inquit
doctrinam æmulari infinitos de hac sermones instituemus qui exitum habebunt nul-
lum & immemorabiles erunt natura quidem iuxta idem semen. potestate uero etiã per
accidens omittendo omnem ipsorum differentiam scripsit eis q nosse ualeant. princi-
pium namque dicitur natura tum enim natura semen diffingit estq; dominantissimũ
& uerum principiũ id ipsum. potestate uero ex uersione sumptũ hoc est absolutissimũ.
progressuque orationis audi dicentẽ ut unũ quidẽ seminis est principiũ. alterũ aũt ho-
minis q̃tũ ergo differt homo a semine absolutione inq̃ totũ a principio principiũ. p ac
cidẽs aũt dixit nõ a philosophis petitũ sed q eueniat. secundũ itaque est ordine & acci
dit primo põt & quis priori ipsum accõmodare significato sed quia uidet rei eiusdem
nõ posse bina esse primordia tẽporaliter per se prius nimirum proprie dicitur principi
um. principii namque propriũ habet non habendo aliud ante se. secũdũ aũt p accidẽs
accedit siquidẽ iam sumpto & accidit nẽpe casu quodã uel obseruanter pro eo qđ est
sensibiliter. multis namque mulieribus fit sensus perceptione cõceptio uulua perturba-
ta & in se cõtracta corripienteque in exterioribus partibus semen circũ & in profundũ
quemadmodum inquit Cleopatra obseruanter ex mestruis ut memorarunt ægypti
semel in mense mulieribus erumpere deligendo horam diemque ac si tempore pur-
gationis conceptionem cognouere cum notarunt diem. sin secus rursus alium consi
derando diem expectarunt purgationis diem. 8. SEMel enim in principio. Ex hoc pri
cipio dicere possumus ad partum usq;. demonstrat namq; q si uideatur adiectio fieri
auersione & extrorsus urgente aere. cæterum a principio iniectum semen custodit pro-
priam ipsi' qualitatem. naturaliterq; mutat a principio ortum plurimum nam in prio-
re non hominis habuit proprietates at hic respirare propter corpus manducare specta

re quæq;

re quæque sunt talia.& si accepit cunctas membrorum figuras & formas nihilque ad fi
guræ 'descriptionem confert ipsi initiano: sed ad lucem peruenire formam exim fa-
ciente.aliud quoq; maximū adiicit q̈ licet hæc non sint naturam tamen nō ut casus tu
lerit exitus erit sed ob similitudinem quæ a principio necesse est conseruari similitudi-
nem ad configurationem a principio stellarum.Cunctas nō expedit sit náq; id sup̄fluū
utrasq; coniectate.at nunc non ita habet. 9. DE Possibili in primo dixit libro amabile
esse de diuinis ita rebus ad aliquā spectando magnitudinem efferre p̄nunciationē. 10.
PRIScum quidē.Primi náq; ægyptioꝝ particularibus figurationibus plenam doctrinā
conficiebant ut nimii & difficillime cōpræhensibiles essent imo inqt ipsi non memorā
li ut Ptolemæus eas auersatur.recurrit aūt ad uniuersalitet uitāda omnia & in diuidua
faciendo tenuiora magisq; particularia lectori relinquēdo coniectanda.traditiones di
xit ingressus uniuersalia p̄cepta ex qbus particularia queant inueniri. 11. CONsequē
ter.Consequēs significat comitē & ascitū.quid.n.aliud ordinē inuenire apud ipm cū
seruatum p̄ceptoꝝ.at significatiuū proprium est uniuersaliū dogmatū coincidere tiáq;
consueuerunt particularia concipere in ipsis. 12. OMNium naturam habentiū hoc ē
possibiliū de quib' iam supra dictū est q̄ simul exerceant dicā inquit q̄ circa fæminis p̄-
cepta.Sed qa inquit nō semper tēpus unitur eisdē p̄ceptis in tēporis uersione.at nō de
oībus dicit sed de corporali cōplexione proprioꝝ.nō uniq; etiā q̄ ante uersionē de ipsis
pōt dicere. 13. DE Parte q̄ horoscopū facit. Quoniā primū oīm principiū ac radix hu
roscopus ab apotelesmaticis noiať.hoc igiť aberrato cuncta cū ipso trahi in errorē ne-
cesse est.eo correcto corrigi.Iure igitur solus Ptolemæus ante particularē enarrationē
de ipso multā adhibet prouidentiā ne temere & elaborata & futura texendo abiiciam'
accidit aūt error ab horoscopioꝝ perspectu.necesse náq; si solaris fuerit p̄ter positiones
uel p̄ter gnomones aberrari multo tēpore de moto horoscopico gnomone aduētu m
biginis densum faciēte.at hydroscopia hoc est aquæ inspectu p̄ter aquā aquæ nulla exi
stente natura cōsimili oīnoq; pari sed alia grauiore.alia leuiore salsiore alia alia dulcio
re foramineq; pertuso subtensionis densensente.solusq; est astrolaboꝝ circulis distin-
ctoꝝ uerus inspectus.at nō cunctis tum cognitus sed magis mechanicis.quo pacto igi
tur tum potuit inuenire partis horoscopū facientis doctrinā.latere nō oportet nō ipm
horoscopū docere p̄nunciasse:sed p canonē ipsius cognitū.nuncq; p dictā doctrinam
partē ipsam & scrupulū inueniendū. 14. QVO pacto horā inuenire oporteat.Cōside
ra igiť sitne coitica genesis an pleniluniaca.parsq; ipsa duoꝝ luminariū i coiticis capiē
da genesibus nō p se capiemus domicilii dn̄m plenilunii sed cōsiderabimus num in su
pra terrā hemisphærio fuerit pleniluniū an sub terra.& si in eo q supra terrā ipm domi
cilii dn̄m plenilunii capiemus.sin sub terra:qđ est dimeniēns.non dubiū quin si noctur
num sit pleniluniū supra terrā sit.Quod si diurnū sub terra.necesse náq; nocte existente
solē sub terra esse luna in dimetiēte existente supra terrā.cōsideratoq; domicilii dn̄am
ratione ad signū illud stellā.nā si hinc ab fuerit q̄tum sit pars una tantū dicemus & ho-
roscopū esse.Quod si plus cōperiať q̄ sit p̄xima.q̈ si plures p̄xime fuerint q̄ maiorē ha-
beat rōnem uelut domicilii dn̄m particularē & horoscopū centrū enactū aut rōnem
aliā h̄ntem ad centrū.Quod si ad centrū easdē habeāt rōnes eá q̄ sit factionis p̄ponen-
dā existimabimus.Quod si oīum numerus partiū multū deficiat ab inuento horosco-
po per redditas horas tum ad medium cælū doctrinā transferto & domicilii dn̄um ad
medium cælum numerūq; partiū medii cæli exæquendo qđ est ✳ horoscopū quoq;
corrigemus sicut etiā ante i horoscopo inuenitur mediū cælū.nā ex altera parte respō-
det unoq; hoꝝ dato alteꝝ inuenitur capiēdo tiáq; hærentes numeros in recta sphæra
parti medii cæli eos afferemus in q̄sito climate habebimusq; horoscopū h̄ntem partē.
15. AMBoꝝ luminū hue est coit'.Difficillim' uero admodū est is locus ut multos fal
li & hallucinari in p̄positis cōpulerit.dicente náq; ipso considerādū in pleniluniacis ge
nesibus supra terrā existens luminare quidā arbitrari sunt tū inuentū i uersionis tēpore
at hoc nō ita h̄et.sed in tpe pleniluniaco inuentū.inueniť aūt i nocturnis supra terram
☽ ut in diurnis ☉.hallucinationis autem erronisq; causa huius mulus fuit dicti obscu-
ritas tametsi in multis codicibus habet ita.Plenilunio autem supra terram existente

tempore uersionis in paucis nãq; admodum integræ habet ita tempore uersionis. nam si ita distrahatur non dubiũ quin supra terram existens in coniunctionis tempore quæratur. Cætera uero in uersione. distraxit enim ob coniunctionis tempus. Ita denum trianguli dominum non simpliciter capiemus: sed inuentum in tempore uersionis quando quidem si nocturna existente genesi coniunctio nocturna inueniatur uel contra alterum pro altero capiemus. 16. PER astrolabos non hos dicit expositos omnibus sed affabre factos quibus periti uti possint. 17. EX Differentibus causis & compræhendẽs transmutatum pariter cõmutat aquæ fluxus. ratione naturali quæq; naturam comitet hoc est quæ consequatur sub natura constituta. 18. ET Fulxione aut figuratione. Figurationem quidem ad ipsum modum fulxionem uero ubi fuerit orientalis aut adiectus ita nãq; præaliis habendis sunt. nec est simul cuncta inuenire. 19. SIN duo pluresue prope habeant. Contigerit nãq; in eadem esse parte horoscopi ambos & contigerit non in eadem parte ambos æque distantes aut unum ante alterum pone æque profecto ab horoscopica distantes. 20. QVæ ad simile medium cæli. Si iquit inuenias domicilii dominum considera num multi admodum absit ab horoscopica parte quæ inuenta sit per canonis ascensiones. ac si inuenias proximum numerum partium ipso utere cæli medii numero & ex ipso inueneris horoscopum. Opus est enim capere signum & partem & inducendo ad rectam sphæram capiendoq; adhærentes numeros & ad clima in alterumq; reducendo considera ipsos & ubi desierint ibi horoscopum esse dicito econuerso q̃ iam dicta in horoscopo doctrina libris secundi. 21. HIS autem expositis diuisis geneathlialogica. Quoniam horoscopum correxit & statuit principium omnis geneseos. reliquum dicere oportebat apotelesmata at hoc iniecit dicendo. Aliud uero quidam maxime necessarium ante horum expositiõem scribit quo docet quot sint capitula de quibus debeat genethlialogus differere. Inuenies enim capitula omnia ex diuisione nec est plus minusue inuenire. utitur nimitum diuisione tali. omnis itaque uniuersalis apparens genethlialogia aut est eorum quæ sunt ante genesim aut post genesim: aut in genesi: aut tum ante ipsam tum post ipsam: uerum quæ ante ipsam & post ipsam. simplicissima nobis & uniformia subiicit capitula. reliqua duo sunt diuisione multiplicia multitudinem nobis conferentia præceptorum. nam quod est ante genesim capitulum a parẽtibus manat Hi nãq; sunt q uere præcedunt partum. quod autem in genesi & post genesim quod de fratribus quorum alii sunt ante geniti alii ultimi alii per idem tempus. uel post ipsam genesim considerantur inde quod corporis est inde quod animæ & iterum quæ externa horumq; in ipsa genesi consideran quæ sunt corporis q̃rendo de anima aberit sermo. necdum enim idonea est rationalis anima corpore uti & adhuc quædam alia quærunt. qui post genesim quærunt non saragunt. nã quia corporalia hi primo ut diximꝰ quærunt corporum duo sunt genera: alia siquidem masculina: fœminina alia. Iure præcedit generis consideratio. Rursus quoniam non semper unum solum paritur sed sunt modo duo modo tria non iniuria & de geminis apud ipsos aperitur oratio uerum quiam etiam contra naturam quædam effinguntur & monstrosam effictionem sortita sunt merito etiam de mõstris oratio iam dictis implicatur. Consettur etiam de alimento oratio differens de tempore uitæ. de tempore nãq; uitæ post annũ primo capitur quod uero de nõ alentibus anno concluditur necessariũ igit est confestim scire si partus aliter necne & pinde quæcũq; in ipsa fiant genesi quattuor unũ de genere alteꝝ de geminis tertiũ de prodigiis. quartũ de alienis ab alimento. atq post genesim ut dicebamus iã pluri considerationi subiiciunt aut q̃ corporis. utrũq; duplicirer aut p naturã & bene habentẽ qualitatẽ aut offensam & morbũ q; tum circa corpus tum circa animã antecedit uero hæc omnia q; de tẽpore uitæ sermo ridiculũ nãq; sit de hoꝝ aliquo dicere non ante p ceptis uitæ tẽporibus fortunã aũt in his q̃remꝰ ipsamq; bisatie diuisam in aĩam & corpus. nã q̃ circa aĩam consistit uocat cum additamẽto fortuna honoraria. splẽdidiores ẽt aĩa tũ efficimur & oblectamur. at circa corpus fortuna asciticia. q̃cũq;. n. nacti fuerimꝰ ob corpis studuetimꝰ asseq seruiturẽ inde habitudines quas hẽt aduersus alios qđ ordinatũ. Consideraueris actiões. cõuictũ: quo pacto in filioꝝ hẽat pductione. amicorũq; cõciliatu. post id duo sunt reliqua capitula postrema oĩum inspecta de uita morteq; cõpositorꝝ in potestate q̃ in potestate eorum quæ de

tempore uitæ

tempore uitæ capitularum. ordine uero discretorum limes năq; temporum neq; cum eo cohæret quod statim non adueniat. Hæc præfatus & demonstrando quot sint capitula de quibus ipsum sit opus differere uniuersalem nos uiam docet ut in omni consideratione conueniat. oponet enim inquit locum quærere q ad propositam habeat rationem considerationem. dicet quis cui considerationi locus adhæreat inde domicilii dominum considerandum quiq; loci q propositam sortiantur considerationem quiq; excipiăt domicilii dominatum ipsasq; stellas atq; ita cognosces ipsum apotelesma qualitatemq; ipsam magnitudinem uero & cognouerit & propriasq; habitationes ac locales considerando proprias quidem in quibus sunt locis positionis in cētris: aut in ascēsionibus aut in declinationibus locales aŭt in suis terminis uel triangulis uel exaltationibus. Hæc enim omne quicquid est & mundi exornationem sortita sunt & ad horum genesim mundana enim sibi propria bene uendicantes ualidiorē habēt actionem male uero imbecillā. tempus aŭt in totum cognoueris actionis utq; tarde ac celeriter exercituri considerando eorum matutinas fulxiones & uespertinas quas faciŭt ad horoscopum & solem ut iam didicisti. uespertini quidem existentes sero exercent. Matutini uero celeriter & centris cito at in ascensionibus sero. In declinationibus năq; ipsis non expedit quærere utrum celeriter an tarde exerceant. 22. ORDinis causa. Ne quis cēseat hoc propositum absolutŭ ponit præceptum & prospexit eius diuisiōem quo & cŭ hac & cum alia faciat. Multiplicis namq; diuisionis ambæ. 23. DE Impastis si enim primŭ tempus dicitur annus non uriq; hæc implicantur capitula impasta năq; dicuntur quæ non excedunt annŭ. 24. ET Quædă ociose iam insuperioribus explicatis terminos docuit uel decanos & soli partias ac dodecatemoria. 25. EXIstentibus p sortes. Incusat sortes. Consueuernnt năq; capere ægyptii sortes cunctorum capitulorum propemodŭ infinitas q̄q̄ quis non ambigat quo pacto ipse Ptolemæus capiat sortem fortunæ ī eis quæ sequunt. dicemus ad hoc ipm fortunæ sortē non dicere sed lunatem horoscopŭ: deinde non simpliciter sortes increpuit sed indemonstrabiles cum ipse capiat demonstratiue dictam sortem. primo quidem uult considerare uniuersales dicendo pronŭciationes in particulari enarratione quibus usus poterit concisim de quocŭq; considerare Quærere igitur opus est proprietatem capituli. memorabit aŭt qđ signŭ cui hæreat capitulo. Quod si non hēt definitŭ quēpiam locŭ. sed enim locŭ in quo est ,ppria interrogationis stella babebit & dñantes loci hoc est q sub ipsa domicilii dñi locis ĩpetătes & in qbus sunt. 26. AIO aut p ascensiones. Horoscopŭ dicit is enim est p ascensiones cationis inuentus. & ubiq; ipsi mos est centrorŭ notuen tribuere in ipso supra terră existētibus centris. 27. HEMisphærio uniuersale tēpus. nihil enim hoc tēpus ex his inueniri poterit sed uniuersale ut tarde exercebŭt horŭ utrŭq; solis & horoscopi ad mediŭ usq; cælŭ matutina ac q̄ p dimetientē: quăq; hinc ad occasum usq; & q̄ p dimetientē uespertina & sequētia sequunt enim horoscopŭ q̄ sub terra. occasus aŭt q̄ a meridie. 28. DE Parentibus. Antecedens locus ex diuisione cuncta capitula succidētia excidētibus inueniť iuxta inuentŭ diuisionis ordinē nŭc de ipsis differere incipit. demõstratŭ est p̄cedēte capitulo qđ de genesi. at hoc erit de parentib⁹. ipsius igiť est intentio in hoc capitulo de parentibus dicere. de qbus quattuor sunt capitula utrŭ fortunati sint an infortunati & utrŭ filii suscipiant ipsorŭ detrimentŭ anne. tertio utrŭ fortunati longi tēporis an breuis tēporis & postremo de mortis qualitate iuxta iam expositas doctrinas & prius inuenienda de parētibus oratio: quo ex his q̄ de ipsis sunt dicere possim⁹. sunt igitur hŭtes stellæ ,pportionē cŭ patre ☉ & ♄. cŭ matre uero ☾ & ♀ nă de fortuna & ipsorŭ possessionis adeptione satis ☉ & ☾ soli p se. in aliis aŭt capitulis opus est aliarŭ stellarŭ assumptiōe. Opus ē igiť doryphorias dignitatesque luminŭ cõsiderase. In ☉ qdē in p̄cedentibus stellarŭ antecessiones. at in ☽ in cõsequētib⁹. dignitates habebŭt ī totŭ aut sub beneficis aut maleficis & sub electilib⁹ & sub adherenti b⁹ electilibus & simul electilibus ipse qdem īmixta & extrema figurarum ut pronunciatum est scripsit. reliquum autem tuum est magis particulares comparationes inspicere. ipse etiam instigare urgereque auditorem uolens non satis putat solam extremorum expositionem at etiam q̄dam media ex posuit ut si doriphoriæ sub beneficis fiant luminib⁹ quæque eiusdē sint factionis dicimus bonŭ maximŭ esse parentibus cŭ fulxiōes similes luminibus fient ☉

quidem matutinæ. Lunæ autem uespertinæ. sin contra doryphoriam habentes malefi-
ci fuerint & parhæretæ quasi dicas factionibus assistentes nec propriè luminibus fulxio
nes facientes. molestissimum est punctum cū autem dixerimus parhæretas non q̄ pos-
sint utriq; benefici aut malefici parhæretæ esse uel aliud quicq̄. communiter quidem de
utrisq; docemus propria autem inspicere utrūq; q̄ si utriq; simul fuerint. doryphoriam
habentes mixtarum figurarum est necesse igitur ut a principio resumendo iterandoq;
orationem dicamus aut beneficas & electiles & fulxiones proprias fieri uel cōtra & ma
leficas esse parhæretas & fulxionem in propriam minimeq; familiarem fieri: aut tales fi
guras mixtas esse aliquando quidem unius consonantiæ ipsis inspectas. aliquando au
tem duas uel contra binis inspectis consonantis una quæpiam bona existit. Enim uero
benefici erunt & domestice luminibus fulxiones faciētes & iuxta factionem familiares
factæ: beneficos quidem neq; iuxta factionem neq; per fulxionem consonātiam aliquā
adepti ac de maleficis itidem. nam si electiles sunt & cōsonam naturam habent aut iux-
ta alterum solum. In habentibus igitur multa bona fœlicitatem par est coniectare for-
tunamq; asciticiam ut in contrariis contrarium & illud quoq; contingit alterum lumi
num bene cōponi & obtēperās ei facies fœliciter agere dicimus. Ita enim intuebimur
patrum fortunam cognoscemus aūt & si parentū substantiā susceperit sine lesione hoc
pacto. capienda est sors fortunæ sit tibi curam dicere ac quærere an recte doryphoriam
habentes ☉ spectarint per consonā figuram sortem. Quod si non recte doryphoriam
habeant nequidem adeptio erit parentum. sin aūt contrario aliquo figurentur nequidē
ita parentum salua suscipient ut dimetientem habendo aut quadrangulam figurā. Rur
sus eodē modo quo dictum. Quod si mixtam inuenias figuram suscepit quidem sed il
lesum uelut cum male doryphoriam habentes male inspexerint aut bene doryphoriā
habentes in concinne dictum inspexerint locum. Ex his igitur cognoueris parentum
indeptionem ac si manserint pueri illesi. hæc autem exigui magis temporis extiterit:
aut longioris temporis. taliter consideta. rursus in parte ☉ & ♄ & his figuratas stellas.
29. DE LOngitudine temporis parentum Ne uniq̄ enim doryphoriarum considere
mus potestates sed ad stellarum figuras nam si ♃ uel ♀ ad Solem figurarint sese quacū
q; figura longum sit tempus sin autem ♂ inuehatur uel configuretur iuxta dextrum
☐ ☉ uel ♄ breuis temporis patrem efficiet. Considerare autem opus est an uim stel
læ habeant uel non iuxta iam dictos aggressus. atque doctrinas ualidæ nāq; existentes
ut orientales prosthetæ augent bona: malaq; cōminuunt. at minuunt cum fuerint ībe
cilliores. dictum sane prius quo pacto oporteat nosse inefficaces & ualidas stellas. 30.
EODem modo & de matre tollas a Lunæ & Veneris figurationibus. Nam si ♃ figure-
tur uel ♀ in consono & non in omni figura longitudinem temporis significant. Cum
autem potestatem admiserint in uniuersali auferentes occusu. benefici quidem mode-
rationem pro temporis longitudine faciunt at malefici detrimenta ac non tēporis bre
uitatem modo referunt. si uero nequaq̄ ♃ inspexerit ☾ sed ♂ præcipue uel ☍ uel ☐
figuratus. morbos & detrimenta cognoueris & mortis qualitatem huiusmodi doctri-
næ accessu. 31. EX ♂ & ♃. Capitur inspectio ♄ male ad ☉ quadrate aut diametrice
dic uel præter aspectum detrimentum uenturum est patri aut mors repentina. Sin au-
tem ♄ rigore febrili aut causis erit morbus ipsorum. sin autem ipse ♄ male quia ☉ lō-
gi temporis efficit morbos humidasq; turbationes quæq; sunt talia. sin præter ☾ & ♀
eadem inspiciet dic eiusmodi matri ut ♂ male ad ☽ figuratus. Hoc autem fit cum ple-
na feratur ad ipsum detrimentum præter aspectum facit & succensiones. Sin ad ♀ subi-
tanias facit uomitiones morbosq; febriles ♄ implent ipsa rigores febriles & alia. pulsa-
tione uero sectiones quidem tabidas in occultis faciet locis. 32. NON usq; quaq; ha-
beri oportet. Vniuersalem considerationem dic nuper memoratam: qui aiebat cōgnue
re omni interrogationi ordine quo diximus consequitur nāque diuisionem facitq; do
ctrinam: 33. PER naturam naturaliter & cum simili affectu uisus namque ♄ quod
præcedat omnes & magis sit senex ☉ antē quod expositus sit oībus & extēsus. 34.
AD Inuicem & erga alios utrum figurantur benefici an malefici. 35. VT Hic insuper
ascenderit Ad seinuicem utrum consonanter an etiam īconsonāter uel ī eis q̄ sequun-
tur. 36. HOC aūt partibiliter & zodiace īspicitur. Inanem cursum faciētia sint lumina
& longissime

& longissime a doryphoria distantia inanē cursum facere nō ast nūc nullā figurari stellaꝝ sed priuati doryphoria ꝑspicue ostendit dicēs inde & exptia doryphoriæ existētia. 37. VT Cū ♄ ipsi ☾.♂ supra fertur ☉ uel ☾.♄ aūt ☾.medias nūc capit figuras ꝗ nitæ faciunt inæqualitatē.sunt igit̃ ꝗcunqꝫ hn̄t bonā figurā alterā uero malā unā uel duas duæ quidē bonæ una uero mala ut nūc.maleficos aut male aut parbæretas ut a factiōe ab ductos declinatos uel occiduos alii quidē ob positionē obtusam hn̄t maliciam.alii uero ob positionē bonū minus efficax hn̄t. 38. IN Honesto ipso nō dixit simpliciter doryphoriā hn̄t sed in ipso honesto ut cū nō honeste doryphoriā consequunt̃ sed cōsiderandū an ad fortē fortunæ figurent̃. 39. NVLLius aut maleficoꝝ. Ad obtēperandū opus ē nullo alio hoc est nullo beneficoꝝ nō solis beneficis uel solis maleficis. 40. ☽ NON solā. Non temere adiecit solā.sed qa dicturus ꝙ in nocturnis qdē genesib⁹ capere expediat ☾ & ♄ at ☉ & ♀ in diurnis non admodū offendere ipse ♄ ♀ ipsam pōt i simili factione & diurnā aliquo pacto existentē. 41. CONtrariis casibus. hoc est i æqualitatibus cōtrariis passionibus in subsolanis existentes centris hoc est supra terrā extrema naqꝫ subsolani quadripartii horoscopus est & sectio hoc mō in cētro existēs uel ipsam sup excedens uel quadratū faciēs uel differendo uel ꝑfectiones & succēsiones: metitur enim mala p frigidi & calidi cōplexionē. 42. IN ab ipsa genesi incipit iam cōpletis capitulis dicere uniuersales ꝓnunciatus cōficeres ꝓpositum præparādo auditorē artificiose & prudenter particularia cōsiderando. Opus igit̃ inqt est & a ꝓprietate aīaliū i quibus sunt ut ꝗsiti capituli dn̄antes capere quidpiā.ꝓnūciat sane se de singulis scriptum ubi de genesi loquet̃.illi naqꝫ in primis talis cōuenit capitulo doctrina . transferre uero huc illinc facile. 43. EORum ꝙ factionis aliū eni dixit habere cū patre ꝓportionem & aliū in diurnis & in matre idē modus Si aūt uelis dicere magis particularia cape ut horoscopum significantē stellā & ꝗ sequunt̃ ex proportiōe signa uidet̃.n.quēadmodum horoscopus initium & gubernaculo temoqꝫ alioꝝ esse. Poterimus aūt hoc pacto loca constituentes & de actione & de aliis accidēntibus actionibus loqui hoc nēpe ē ab eo dictū. 44 IPSius ꝑfecto corporis loci. De negotiis speciati dicēdo necnō actionibus aduenientibus reddit in memoriā etiā ꝗ prius dicta sunt . Dixit.n.auditori relinquo cōplexionē tenues & īmixtas figuras exponēs & uniuersalia docet nunc ut conueniat stellaꝝ cōplexionē inuenire.si enim stellæ inueniant̃ domicilii dn̄atum capientes loci ꝗsiti considerādæ sunt rōnes quas ad locū hn̄t nā si beneficæ synheretæ hoc est cum aliis factionē habentes suā fulxionē habētes cōsonātia: dissonātia benefici synhæretæ i ꝓpriā fulxionem habentes cōsonātia dissonātia benefici parhæretæ suā fulxionē hn̄tes consonātia dissonātia. malefici synhætetæ suā fulxionē habētes cōsonantia dissonātia. malefici parhæretæ suā fulxionē habentes dissonātia. Malefici parhæretæ alienā fulxionem habentes dissonātia. 45. IN æquales habeāt rōnes maiores habenti rōnes ꝓpriā præbere oportet alterā uero minores adepto. Si aūt discere uelim⁹ etiam tēpus quo debent exercere & si simul exercebūt uel differentib⁹ tēporibus cōsiderare conuenit utrū simul sint necne. tā si simul sint idē erit tēpus actionis. subscribit aūt hoc ipsum natura quā faciunt ad ☉ & horoscopū matutinæ naqꝫ existentes celerius efficiūt . Vespertinæ uero tardius. Quod si in differētibus sint calculis uel etiā eisdem & in locis differētib⁹ ex eisdem fulxionibus cognoueris tam tarde ꝗ cito efficientē si naqꝫ matutini tarde & post prima tēpora. 46. NIHil putāt disponi magnū disponit pariter genesim oīs stella sed nō uniuersaliter neqꝫ magnū qcꝗ sed cū domicilii dn̄am habet rōnē nequaꝗ primi domicilii dn̄atus eām. 47. DE Fratribus. Cū de fratrib⁹ habuerit orōnē ꝗ de genesi hoc ē de ortu orōnē num qd̄ consequit̃ exponi t qd̄ ipsos cōseqnit̃ ostendit de fratribus ostēdit nūc de indicatione locū a quo considerandū est de fratrib⁹ rō qa inquit de fratribus ꝗrens nil aliud ꝗ de sobole ꝗrit de matris fratrib⁹ dicere. Est aūt sectio nō genesis sed matris & ascēsio matris. Capitur nimiꝝ nō idē ut iam didicim⁹ sed in nocturna quidē genesi ☾ in diurna uero ♀ dodecatemoriū ex hoc naqꝫ inueniemus sectionem hoc mō. capiēdæ sunt partes horoscopū faciētis loci ♀ & ☾ inde īducere expedit ad clima capeqꝫ adhærēt ex ascēsoria tēpora eaqꝫ ad rectæ ⊕ inducere paginulā & aspicere ubi cadit īductū ascēsoriū tp̄s & ubi nō desierit ibi dicere oportet eē sectionē.& ex hoc cōsiderare opus ē de fratribus esse genesim.nā si benefici locū spectarint dicito multoꝝ

fratrum esse genesim. sin malefici paucorum fratrum. Sciẽdum primo quæri oportere in hoc capitulo num raritas sit fratrum necne inde crassiore modo numerus uidendus nam examinatim ac ad libellã inueneris quantitatẽ. tertio in his utrum formosi sint necne uel formosi fortũati. Quarto aut mares sunt aut fœminæ. Quinto quales sunt p̃cedentes & quales sequentes utrũ mares an fœminæ. Sexto si maneant amici uel inimici. igitur totã fraternitatem considerabimus ex medio cælo ut dicebamus & hoꝝ ascẽsione & si multi fæmini hæc considerando dodecatemoria & si benefici ista spectãtes numerum uero ex multitudine cognoueris spectantium beneficoꝝ ♃ ♀ ☿ & signoꝝ natura. nam si fuerint signa bicorporea ubi sunt inspicientes stellæ illoꝝ duplicem ratiocinabimur formositatẽ & deformitatem ornate ex præbentibus stellis cognoscem⁹ habitudine. mundane enim bene dispositi formositatẽ significant. male uero deformitatem absolutionemq; eã. utrum mares an fœminæ sint didiceris ex stellarum speciosa natura utrum masculescant an fœmineicant cõpte præbẽter fratres stellæ. masculescũt & fœminescunt compte tripliciter aut per angulos & centra prout fuerint alii quidem in masculinis quadrispartiis. Alii aũt in fœmininis & si in masculinis fuerint signis isti illi uero in fœmininis & iuxta suas fulxiones hi masculi erunt illi uero fœminæ. hæc nempe in præcedentibus integre didicisti primos significant qui in subsolanis locis. ut q; in ab horoscopo ad meridiem usq; & ♋ locis. posteriores aũt in libycis magis locis hoc est a meridie ad occasum usq; & horũ ♋. amici manent quicũq; habent præbẽtes stellas consonas dño meridici significando nobis de fratribus orationẽ. at si non solũ præbentes fratres figurentur ad dñum meridiei sed fortẽ fortunæ quã curæ sit intueri tum non amicos solũ ipsos dixeris sed etiam una uitam agere. qđ si figuræ sint exptes dic fratrum inimicos. 48. FERE & ab his. Nõ temere fere ascripsit sed indicãs ut examinatius ex ipsis cognoscamus geneses. nunc per alias geneses tũc alias augurabimur & hic ut in parentibus fere adiecit. 49. ET Non ultra potestatem ac numerũ. Nõ utiq; oportet numeri acrius ratiocinio insistere uel qđ multitudo fratrum uel qđ positio multi sit fæminii. Satis enim est dicere pinguiore mõ proximũ numerũ. 50. QVANdo & æque matte natis solum. bene quærit in patre licet ☉ admiserint quando quidẽ & ipse de fratribus significat. Semper igitur cũ maleficis inuentus totam facit fraternitatem. Cum beneficis fraternã multitudinem. 51. SIN Autem in centris. Sæpe diximus centra potestatẽ in ipsis præbere euentis quodq; ualidiores centroꝝ sectiões in primis horoscopus cum igitur aduersatio figurationum maleficoꝝ fuerit præcipue horoscopi tum ♄ existente primiparæ uel primifæmines fiunt ♂ alios ipsorum ab sumũt fratres ♄ quidem quo antiquiorẽ ob suã naturã faciat. at ♂ ut corruptiõis fiat causa. 51. DE Saturno. Hinc ægyptii dicere consueuerunt quod si ♄ horoscopi Luna medii cæli primiparas uel primialtos faciat si super inuehatur contra. necesse nimirum stellas ab sumptionem facientes aut ait ad loca figurari quæ de fratribus ad ad spectãtes stellas cũ igitur spectarint figuratos breuis temporis efficiunt qui mundanæ masculescũt ut aũt masculi fiant suapte natura uel fœminæ & uel ĩ subsolanis uel in libycis dando stellas supposito ut te docuit in oratione quã de parentibus habuit ut oportet ab ipsis & particularia dicere eodem mõ & hic uult facere capere enim expedit dantem ✳ si una sit ipam solam. sin multæ cuiuslibet propria quærentia q̃ proportionem habeant illãq; pro horoscopo effictam ex singulis locis particularia dicendo. 53. DE Masculinorum & fœmininoꝝ aduisum deq; fratrum oratione. Rursus diuisionem comitatur de marib⁹ & fœminis oratio. Hoc enim consequens erat ut completo de genesi capitulo & post genesim reliquum est ut q; in ipsa genesi dicatur ex quo par est de maribus & fœminis dicere. oportet aũt in uniuersum ad lumina & horoscopũ spectare ac ut inuenerit hos dispositos uel etiam domicilii dños ipsorum ita prædicito. non enim inuentis ĩ huiusmodi locis definiendum sed si inueniantur congrue ipse necnon domiciliorꝝ dñi positi tũ audacter definiendũ sin aũt contra oportet potius plures habẽtes rationes cõsequi enumerat aũt modos quibus masculescant & fœminescunt stellæ ut utendo disciplina inuenias contemperamentum & qui imperent quã uim consequantur eligendo hoc est congruendo iuxta fæminii affectionem & perinde difficillimum hoc præceptum ĩ totum enim inenit pinguiore mõ idq; est qđ superius dixit iuxta id qđ possibile sit. 54.

De Natis

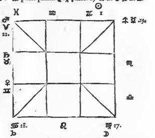
DE NAtis geminis. Ac de geminis natis est propositum differere ac de geminis natis propositum est tractare & hoc de eisdem capitur locis considerare opus est lumina ac domicilii dominos ipsorum si enim hi inueniãtur insignis bicorporeis bicorporei erũt qui eduntur præsertim etiã domiciliorum domini in his inuenti fuerint locis idem au tem faciunt cum in bicorporeis quidem non fuerint signis cum alia stella proportionẽ nãq; habet numerus stellarum naturæ geminorum ac si plures inueniantur. idẽ fit qđ si bicorporea sint signa & stellæ non duæ solũ sint sed plures simul plus uel quæ pariter bina. potueris autẽ discere multitudinem a multitudine custodientiũ facientem stellã at genus a figuratis stellis ipsi ☉ & ☽ & horoscopo. Iam utiq; didicimus quo pacto cõ ueniat discernere fœmininam & masculam stellam speculatione considerat fœtus ac reducit singulos ad diuinam aliquam potestatẽ non temere ut quispiã censuerit faciẽs sed conferentia quæpiam ad prædicta scribit: quoniã necessario aut fœminia quæ edũt aut masculina aut utrunq; sunt ac uel plura masculina uel fœminia masculina quidem imperiis fœminina uero gratiis & reliqua geminis castori pollucíq; ac cereri & proser pinæ & dionysio putarunt dari. Quomodo igitur ex his præscierimus nõ enim cõme morauit nisi quæpiam consideratio iam conficiat quod didicimus. opus nimirũ est cõ sequi cõiecturã & indicare ex diuersa singulorum ꝓprietate ante genesim inspectoꝝ in. quiunt deoꝝ in imperantium ordinationẽ & mundum prædicto ingratus euphrosy nem & in geminis metum & metus liberationem & in cerere sumministrationẽ uario rum fructuum aliaque præsciscere potueris ex eis quæ accidant puerperæ cõsequi nam que consueuit tenebras inquit horoscopus & lumina præter namque cõtemperatiões horum locoꝝ fieri consueuerunt gemina aut tria puerperia. 55. MVLtitudinem quidem ab hoc scientia. Vult te reliquũ docere quomodo debeat dicere & quotus sit nu merus & utrum masculina an fœminina. multitudinẽ quidem a domicilii dominis cũ inuecti fuerint uel simul inuicem positi uel ipsi per se at genus ab ĩspectis stellis utrũ ma sculinæ an fœmininæ. iam didicimus quo pacto opus sit discernere masculinos & fœ mininos fœtus. cũ autem talis fuerit affectio opus est in rotũ unum ex centris assumere luminibus ut uel horoscopum uel sectionem siquidẽ horoscopum cum luminibus cõ siderans cõperetis bicorporea signa in quib⁹ sunt parata gemina esse. Quod si horosco pum nõ inuenias. medium cælum in his tum alicendũ quid & de puerperis ꝙ gemina sunt puerperia quæ plura aut domicilii domini indicarint. 56. DE MOnstris. Nõ est autem alienum: ut cum de puerpera habita sit oratio deq; naturaliter effictis at nũc de non naturalibus docet quo undiq; elaborata ꝑfecta sit oratio. Considera igitur lumina ut habent utrũ sine figura sint ad horoscopum: aut ad ipsum figurantur. si enim decli narint lumina sintq; sine figura borosco po & malefici sint in centris duobus alterutrĩ aut ænigma est puerperiũ aut talis est infelicissimus. quo pacto discemimus a se inuicẽ talia: cõsidera præfactã coniugationẽ & domicilii dominos non solũ in coitu aut ple nilunio te querere opus est sed etiã in eductione. Iidem quidem sunt. contingit aliubi quidẽ ipsos cõpositos esse in coitu si cõtigerit & aliubi in partu ac si hos in ueneris lumi naq; quæ sint inconnexa ad factã cõiugationem monstrũ dicito puerperium inde ĩ his quære utrũ uerũ boium monstrũ sit qualia consueuerunt ex hoib⁹ parturiri an ex rõtis ex parte sit qđ genitũ est & rursus tenuius & exactius hoꝝ singula exquire cũ nãq; inue neris irrationale puerperiũ exquire utrũ in numeꝝ agrestiũ an cicurũ & si cicuꝝ utilũ hominibus quorũcunq; anne at cũ ex hoibus quære utrũ ænigmaticũ sit quod factum uel honoratoꝝ ut hermaphroditi uel harpactores Quo pacto igitur discememus utrũ ex irrationali an ex hoie editũ sit considerare expedit cognoscendo prædictas figuras ꝙ monstrũ sit puerperiũ in qualibet signis sint lumina in humanis formis an ferinis & ad signi naturã dic esse puerperiũ. ceterũ sit signũ ubi lumina cõstiterũt. beluosum & malefici centra amplexi sint. dicemus irrationale esse ob signi formã. Considerandum aũt in his si figurant beneficí ad lumina necne. si enim non figurentur dicemus puerpe tiũ immite etiã sin figurentur esse mite pronũtiabimus. sin autẽ qualecũq; ẽ adhuc exa minatius exquiremus considerum beneficũ luminaribus figuratũ ♀ enim existẽte. dic mite genitũ eẽ felles & canis & taliũ editoꝝ uel ♄ & ♀ spectabit tale erit ☿ aũt spectãs ad usum humanũ tendẽtiũ dicem⁹ sin aũt nõ inuẽto hoc puerperiũ mõstrũ est si lumi-

na in humano inueniantur signo puerperium ex hoibus coitum esse dicemus. at si ue-
limus ut in ratione carentibus dicere proprietatẽ: cõsideranda proprietas signoꝝ ubi
sunt centra uel in quibus sunt malefici uel ubi sunt lumina & si nullũ beneficum ad hæc
delatum loca inuenerimus ænigmaticũ ipsum pronunciato si inuenero ♄ uel ♀ aio
beneficoꝝ monstrorum genitum esse si ☿ inspexeris edentulos & surdos facit & intẽ-
pestiue loquentes his tales erunt causæ quales sunt uaticinia præsagiaq;. 57. DE MOn
stris non alienũ. Superiori hoc subiecit capitulũ quo per omnia unio & cõmunicatio
cedat. nam de monstris puerperii est oratio. necessario namq; puerperia aut naturalia
aut contra naturam cõparari ut plurimũ: inuenitur enim idem inquit in humilibus ge
nesibus eiusmodi: unde nolis admodũ confidere huic soli statim considerando: quan-
doquidem qđ dictum est cõmune est humilium & monstrosarum genesium consequẽ
ter docet qualibus potius cõfidendũ & credendũ præceptis præsagium 58. DOMIci
lio dominantem. Iterũ domicilii dñm te uult capere in coitu dñantem sed iuxta euer-
sionem significat p quæ inquit & euersionis lumina & ☽ & horoscopi cum dixerit iam
domicilii dominos luminum rursus ☽ memorauit indicans ut magis necessaria ẽ aliis
eius cõsideratio ipsa siquidẽ prohibet corporis domina. 59. SI IGItur hoꝝ dña erit.
Cum dixerit quo pacto dinoscere oporteat an mõstrum sit puerperiũ necne nũc aliud
scribit elegãtissimum quo pacto possimus dicere an ex feris sit partus aliisue aĩalibus
an ex hoibus. 100. CVM hæc ita habeant. Hoc est nõ inspectis cõsideranb⁹ cõiunctio-
nis loca maleficos & centrũ faciẽtes signi unde ad lumina beluosi existẽtis putare opor
tet beluosum esse partũ. at ex bñficiis cognoscemus mite sit an ĩmite id ita aliis habẽti-
bus nẽpe domicilii dñatũ habentib⁹ cõuersis existentib⁹ & maleficis centrũ habẽtibus
nõ ꝓnunciauit ut in eis. quæ antecesserunt q; omnino erit ex hoibus aut ꝑter hoies nã
qualitatis inquit inuenies ꝓprietatẽ cõsiderando signoꝝ formationes: sed cũ malefici
figurati fuerint ad lumina centraq;: tũ cõsidẽtes ꝓnuntiemus ex hominibus esse partũ.
101. DE NON altis & editis. Cũ de mõstris habuerit orationẽ docueritq; quid te nos
se oporteat an sit naturalis partus an cõtra naturã nũc cõsequenter querit utrũ nutrien-
dus accedat partus necne id namq; reliquũ erat. querens prius differentiã eius qui ẽ de
tẽpore uitæ & de eis qui nõ alent inquitq; tẽpus eẽ annũ q cunctas in se horas cõtineat
& pfectũ sibi assumat qcunq; igit de tempore uitæ differit nõ de mensibus nõ de dieb⁹
sed de annis. 102. QVIA igit opus est ꝓfectũ esse uaticiniũ. Non solũ scire quotannis
uiuat sed etiã mẽses solos & dies uel horas q de fratrib⁹ sermo cõtra inducit ex quo di-
scemus utrũ dies uel mẽses uel horas uiuat & p inde qualitate quidẽ cõmunicat. de ui-
ta nãq; ac morte differit at de quãtitate omittũt loquit aũt nobis pri⁹ de eis q circa par
tus uersant absolutos & de uiuẽtib⁹ mẽses aliquot uel dies & de expositis & si pariter
assumant uel in seruitutẽ elabant an filioꝝ ꝓcreationẽ. cũ enim non nutritile radio be
nefici mitigatũ fuerit tũ ad expositã decidet figurã & cõsequens erat de nõ nutritilibus
differentii utpote hoc quoq; nõ omitteret. rursus disciplina uniuersali utẽdo ex lumi-
naribus cõsiderat lumina & maleficos nã si maleficos inuenias cũ luminibus existẽtes
aut dimetientes p partes & nõ signifere & domicilii dños ipsoꝝ nõ simul existẽtes uel
figuratos maleficis nõ nutritile dicito & illico abolitũ iri puerperiũ. Idẽ ãt hoc erit & si
lumina nõ dicto fuerint mõ disposita: sed alio. Quod si nõ æque partibiliter figuret ma
lefici nõ erit uerũ dictũ dimetiẽs sed cũ inueneris aliquã distãtiã ĩter axẽ luminũ & ma
laꝝ stellaꝝ tum erit cõsiderandũ an due sint spectãtes stellæ. tum nãq; id ꝓpemodum
erit attẽuat nãq; & oblitetat a distãna partiũ auxiliũ at malefici additamentũ nõ dubiũ
quin si distent inuehant aut p ☍ uel p ꝓsentiã ambo p dimetientẽ alter. & alter p ꝓsen
nam uel ambob⁹ luminarib⁹ uel uni solũ nullo bñfico figurato erit manifestũ qđ dixi-
mus q; si figuret aliud quidpiã erit. Sed qa cõtingit mortua uel semiuiua edere planeq;
eiicere hoc pacto id licebit intelligere ☉ & ☾ ne inspiciãt malefici: nam tum ex centro
magis offendentẽ habebũt actionẽ ut iã didicim⁹. hæc nimiꝝ ita dinoscant a malefi-
cis & luminarib⁹. etiã beneficoꝝ lumia nõ succedere si curæ sit hæc quoq; lumina cõne
ctere. id hoc mõ discemem⁹ cũ lumina uel ipsoꝝ alteꝝ defluxerit. cum poreutici & cũ
apbætetici fuerint sunt aũt poreutici cũ ꝓgrediunt. aphæretici autẽ cum repedãt retro
q; gradiunt benefici inquã cum indictis partibus q̃tenus malefico alligant. quot enim

fuerint partes inter luminare & maleficum totidem oportet dicere menses uel dies uel horas uiuere puerperiũ. id sane discernere potuerit ex potestate uel ĩbecillitate stellarũ inspectaꝝ: nam si fuerint prosthetici & orientales ualidiorẽ habebunt potestatẽ qui uero occidentales. aphæretæ imbecilles imbecilliũ aũt dies & horas præsagiemus. ualidorum aũt menses sin contra cõtingerint bñficum defluatq; a malefica extheta dicit. Inde querendũ est si in seruitutẽ reuoluatur an sobolem ꝓcreandã. considerandũ an quispiam maleficoꝝ feratur ad beneficũ radium ĩmittendo luminibus an lumini. nam si super euadetur a malefico in seruitutẽ reuoluetur. sin beneficus supereuadet ad libertatẽ est aũt cũ recognoscentes partes resumpserint. id erit cũ beneficus lunæ cõnectetur aut centro qđ horoscopũ facit assumpserit spectantẽ maleficum uel alterutrũ ipsoꝝ habuerit potestatẽ & constitutũ sit sub fulgore luminaris planeq; cõbustum eodem modo & in plurimis genituris considerandum namq; cũ inuenerimus unũ aliquẽ dictoꝝ simul inspicere. ✳ ✳ sub radiis tum dicimus ĩperfectũ fore & carnulentũ quiddã neq; omnino perfectũ editũ iri si a malefico supereuadetur manens cõbustus tum erit nutrimenti expers & temporis ꝙ non inquã uictuꝝ puerperium. 103. MOdus habetur de tẽporibus. diximus nimirũ de uita & morte. considerandũ præmonet tẽpus proprie tale annus assumitur potestate. nam perfectũ est cõpræhensorũ existens quattuor. ĩperfectum aũt ex una uel duabus & paucioribus perfectũ horis. 104. HInc. Hac inquit de causa ꝙ unus quidẽ circa mensem fit alter uero circa annos unus quidẽ simpliciorem habet cõsiderationẽ alter uero multifidã & magis uariã in eis quæ maleficoꝝ. duo igĩ ex omni modo oportet querere si centrũ teneant ✳ ✳ cum luminaribus maleficæ & si nulla benefica ipsas respiciat pataraætes aũt utraq; alterius inuenitur. 105. SI COhibeant localiter. Hoc ẽ adsint tũ ☉ & ♂ mortua uel semiuiua pariũtur cũ ut dictũ est ☉ qdẽ ♄ dimensus fuerit ☽ aut ♂. si igĩ ualidi inueniatĩ mortua aut ꝓsthetæ aut orĩtales iuẽti. sin imbecilli semiuiua. ĩbecilli autem facti dictis contraria faciũt ut aphæretæ occidui. 106. DETEmpore uitæ. Q m̃ circa uitã & mortẽ de nõ nutritilibus & de tpe uitæ sermo surrexit iure tum unã ambobus & eandẽ dixit & ꝓcessit quidẽ de nõ nutritilib⁹ sequitur aũt de temporibus uitæ cũ de non nutritilibus Ptolemæus dixerit pas est ut de uitæ tempore loquatur incipiensq; causam perfert ob quam post genesim ante omnia collocauit hoc capitulũ ridiculũ inquit Ptolemæus est qđ scripsere quidã de nuptiis aut reliquis apotelesmatis. cum necdũ tẽpus uitæ ostendisset præuenit namq; mors ipsa apotelesmata. expedit igitur prius de tempore uitæ dirigere capitulũ. quo autẽ hoc habeamus capienda prius hæc tria apheticos in quibus esse debet stella quã oporteat emeritã esse inde aphetas hoc est emissas & tertio anæretas. sunt autẽ anæretici loci & stellæ. 107. HOC qđ faciunt apherici loci positionis sunt quinq;. Q uoniã igitur antecedunt alios aphetici loci age doceamus qui sunt & quot aphetici loci. sunt nempe omnes quinq; horoscopus: mediũ cœlum ascensio medii cœli qui est locus undecimus & nonus & occasus: hos namq; inuenies locos insupra terrã hemisphærio non iniuria supra terrã solum hemisphæriũ assumpsit. id namq; habet cũ uita ꝓportionẽ ĩ aperto existens mundo sed quia pars una est quæ facit horoscopũ & una mediũ cælũ & altera sublata & occidua opus est horoscopũ & reliqua centra locosq; latius inspicere quid pars faciat & quã dicamus centrũ obtinere habet quasdã ante productas & alias sublatas igĩtur ex productis partibus quæcũq; fuerint cape quinq; partes reliquas uero ad cõplendas triginta partes relictas ex ascensionibus. neq; enim opinionẽ sequitur ægiptiã ut opus sit quindecim partes capere & perductas & sublatas nõ ipsos sequitur id asserens. ex his nãq; sit consequens capere insupra terrã hemisphærio partes triginta infelicis excedẽdo ut habeas sequentes fœlicitatis & ꝓxime triginta medii cœli & post illas. 9. ipsius & cõsequentes. 8. loci deinde occasus & perinde iuxta hãc doctrinã sæpe fœlicis loci partes ad infœlicẽ cadere cõtingit signifere aut partibiliter nõ simpliciter neq; absolute neq; enim ut alius unũ aphetẽ suscipit neq; indefinite partientes est. dicit sane particularẽ horoscopũ dextræ ac nõ sinistræ. nec enim inueniuntur insupra terrã hemisphærio. 108. INDE eoꝝ qui ad orientẽ. Hoc cõtra Dorotheum est ille siquidẽ præponit horoscopũ hic uero cœlũ mediũ uidetur nãq; cœlũ mediũ cum capite habere proportionẽ atq; caput cætera ꝓcellit corporis mẽbra. 109. NEq; qđ in cõnexũ. Cũ dixerit

loca oīa aphetica nunc cās dicit per quas sub terra hemisphæriū relinquat partesq̧.25. sublatas horoscopo suscipiat cur ꝑstituendo hoic supra terrā neq̧ octauū suscipiat dodecatemoriū qđ in cōnexū esse dixit neq̧ do decatemoriū qđ orit̄ ante horoscopū & trāsumit a terræ exhalatione perturbatq̧ ꝓpriā puritatē. 110. AD Qđ & coloribus. Inspicimus nāq̧ in solaribus artib⁹ nebulosiorē aerē ut nequeat pure ut plurimū oculoꝝ acies in ipsos intēdi. 111. POst uero ipsas. Rursus aphetas ꝑiudicādas censet dicendo aphetica loca & hoꝝ inuētionis doctrinā. nūc etiā inqt aphetas enumerosq̧ ipsos ī uniuersum & inordinate. siue ita discernit & ordinē exponit. sunt. n. inqt ☉ & ☽ aphetæ. horoscopus sors fortūæ & taliū domicilii dn̄i. tum aūt ex his iudicabit̄ aphetes cū i loco aphetico fuerit. Qđ si ita nō hēt non assumet̄. qs aūt ipsoꝝ ordo primū expedit cōsiderare otrum genesis diurna an nocturna in diurnis qdem genesibus solē ut dn̄m factionis considerabimus an in loco sit aphetico ꝙ si nō inueniat̄ in ollo dictoꝝ locoꝝ ad lunam procedimus & eodem modo exquiremos in loco ne sit aphetico. si autē ipsi non affuerit ad domicilii dn̄atum ☉ & ☽ & horoscopi at domicilii dominus nō omnes ex necessario trium erit. sed trium optimus hic est qui ad plures quam duos uel saltem unū tris habebit rationes ex quinq̧ dictis. Quod si neq̧ ☉ neq̧ ☽ neq̧ domicilii dominum inueniamus in aphetico loco tū postremo ad horoscopum cōtendimos. at in nocturnis genesibus incipimus quidem a ☽ non inueniendo aūt ipsam in aphetico loco ad ☉ pergemus ꝙ si nequidem ipsum inuenerimus ad domicilii dominos ☽ & sortis fortuoæ ac plenilunii. uidetur autem diorna quidem ☉ ☽ nocturnū pleoiluniū. Quod si nequidē domicilii dominos luminum inueniamus in apheticis locis considerabimus utrum coitioa sit positio an pleniluniaca & in pleniluniacis quidem sortem fortunæ capiemus in coitiuis autē horoscopum. uidetur enim. ☉ ☽ tanq̄ factionē trāsmutare & nocturnam existentē in diurnā transducere nam horoscopus diurnus est at sors fortunæ rursus ipsa ut mox demonstrabitur horoscopus est diurnus. Sciendū aūt ꝙ non quemadmodū alii sortem fortunæ capit Ptolemæus sed omnino a ☉ in ☽ numerat & æque ab horoscopo enim inquit nouerunt quæ sub sorte fortunæ scripta sont dicit aūt Ptolemæus nec hepso & petosiri. 112. DE SORte fortunæ. Hi namq̧ primi de astrologia præsagia cōplexi sunt. quinā igitur hi? Cum fortunæ sortem capias dies quidem a ☉ ad ☽ annumeres & per æque ab horoscopo & in consequentia signoꝝ absolue. noctu uero cōtra cōtra porro ē cum a ☽ in ☉ feceris & neutiq̄ in cōsequētia sed in præcedenoa absoluas. rursus namq̧ eadem inuenitur quæ prius inuenta numerata a ☽ in ☉ at quæ fiant non amplius contra in omnibus custodierunt sed in enumeratione quæ fuit ab ☽ in ☉ neutiq̄ ordinem signorum io contrarium est præcedentia fecerunt. Quod aūt sors fortunæ horoscopus quidem sit nocturnus & luminaris manifestum est ex eis quæ ait Ptolemæus. eandem namq̧ rationē patrium habebit ad sortē fortunæ ☽ eandemq̧ figurationē quam babet sol ad horoscopom. manifestum īsuper magis erit etiam ex his si eadem disciplina utemur per canonē qoa etiam in horoscopo. inuenietur enim rursus ut horoscopus sors fortunæ inducentes namq̧ partem lunæ in diurnis genesibus in nocturnis aūt per ☍. capiendoq̧ ascensoria tempora & horas multiplicamus & factū numerum componentes cum ascensionibus queremus in ipsorum climate ubi cadat nomerus & ibi esse dicimus lunarem horoscopum itidem inuenietur ab ☉ ad ☽ dimenso ut quam habet rationem & figurationem ☉ ad orientalē horizontē eundē babet & ☽ ad sortē fortunæ. eodē modo sors. fortunæ capta eandē habebit figurationē ad ☽ ut horoscopus ad ☉ & contra: quam figurationē ☉ ad horoscopum eodē modo habebit & ☽ ad sortē fortunæ. similiter & ratione uterq̧ ad alterum habebit. hoc est quot partes absuit ☉ ab horoscopo. totidem luna quoq̧ a sorte fortunæ. 113. IVXta conscriptom. Hoc est iuxta id qđ a principio conscriptū sit sunt q dicant nec bepso tangere qui primus bæc præcepta & indagauit & cōscripsit. 114. PRImum solem. Nam domicilii domious ratiotiē habere debet non ad parhæretas sed ad factiosos factiosi aūt diei ☉ & ob ipm coitus. opus enim est ipsi omnino apponi ☉ in de botoscopum. hoc namq̧ priocipium supra terrā hemisphærii. opus autem est domicilii dominum noo cum omnibus esse ductis sed aliquibus uel uno nam si omnium inueniantur bene habuerit siti secus nequidē ita abiiciendis. oportet aūt omnino ipsum

tris habere ratiões domicilii dominam stellam ex quinq; dictis nã duo obtinens unũ. ue non est domicilii domina. 115. SI Non postremum. Postremum ipsum capit quia idem inuenitur aphetes & apheticus locus. 116. HORoscopum & sortem fortunæ: ut in diurnis genesibus horoscopus admittitur ita & in nocturnis sors fortunæ & ipse nocturnus horoscopus. 117. SIN utrũq; luminare. Memorauit simpliciora iam de cõpositis loquitur unumquẽq; apheten dicendo ait nũc duos simul & tris inueniri aphetas. Cum enim inquit inueneris bina lumina in aphæticis locis considera quis magis ipsorum euenerit in dominantiori loco & illum præpone. Quod si inuenias domicilii dominum tum illũ cape. Cum etiã in dominantiori fuerit loco q̃ lumina. quærere par est de sorte fortunæ in nocturnis genesibus. Nam quia ipsum ultimũ assumpsit. non semp aũt ita in supra terram inuenitur hemisphærio. Cum non inueniatur quid faciendũ occurremus necessarium esse genesim aut cõiunctiuam esse aut pleniluniacã si igitur coiti ua sit non sortem fortunæ sed horoscopum capiemus sin lunaris omnino in supra terram hemisphærio sors fortunæ inuenit nec ulla nobis occurret ambiguitas. 118. CVM hæc ita habeant. Dixit apheticos locos & aphetas. nunc uult memorare quomodo capere oporteat factas ex ipsis apheses quibus peremptiones fiunt. Quoniam igitur quinq; locos accepit i supra terram hemisphærio apheticos distribuit super terrã hemisphærium primam in duo i subsolanum & libycũ hoc est a medio cælo ad horoscopum & a nono loco ad occiduum & quicũq; igitur inueniuntur aphetæ in subsolana parte ad horoscopum capiũtur & apheses ad illum suscipimus ut in. 9. in occasum opus estq; tẽpus capere occasus ipsorum & totidem dicere annos esse. quo pacto autem capiamus occasus tempora dicere necesse est. Nã Ptolemæus obticuit. tarditates ascensionum signorum celeres descensiones fiunt & contra. tardæ ascensiones exignæ descẽsiones igitur quæ per dimetientem æqualibus scandunt temporibus quibus descendũt & rursus ascendentia æqualibus sublatorum descẽdunt capere igitur opus est sublatas ad ♋ & quotquot hæ inuenta fuerint tot dic descensiones ut ♍ existẽte stella si uelimus descẽsiones inuenire capiemus ♋ ascensionem. age exemplo constituamus propositum. Sit igitur horoscopus ♉ partium. 19. ☉ in ♑ parte prima ☾ ♍ parte. 27. ♄ in ♉ ♃ in ♋ parte. 28. ♂ in ♈ parte. 22. ♀ in ♊ parte. 6. ☿ i ♐ parte. 19. Quia igitur ☉ diurna existẽte genesi aphetesim facit in. 9. loco capio per dimetiẽtem quæ est ♋ partem primam & in duco in tertio climate in hoc namque comparatum est capioque adhærentia ascensoria tempora inuenioq; ipsa existentia 76. & horoscopi inuenio. 36 auferoq; minorem a maiore & super sunt. 40. ac totidem aio tempora occasus posteaq̃ autem hæc inueni tempora opus est cõparare partes inter occasum & aphetũ si enĩ inueniãtur prope plus uel minus proportionem habẽtes examinatim sunt inuentæ si minus conueniant subest error ut etiam nunc

est inuenire consonum numerum cape ipsius ♃ post apheti partem deinde ♐ partem. 30. & ♏ ubi est occasus partem. 19. collectæ autem partes. 40. inueniuntur ut erat descẽsionum auferunt autem uel addunt obuiantes stellæ beneficæ quidem obuiãtes addũt at maleficæ subtrahũt. quædam autem sunt quæ in proposita genesi occurrentes ♃ prius per ☌ occurrit inde ♄ per △ & ♀ cum uero aphetes inueniatur in. 9. loco tum horimæa dicitur quod iuxta horarum constitutionem capiatur. opus autem est ita facere si in supra terram hemisphærio stella inueniatur ipsius partem proferemus ad rectam

sphæram sin autem sub terra ad ♈ capiemusq; adhærentes ei & medio cælo ascensoria tempora & minorem a maiore auferemos & relictum partimur per horiæa tempora. at tempora horiæa ita proferemus. i 18. QVO pacto opus sit inuenire horiæa tempora. inducendo inclima subiectum per ♈ partem ipsarum ✳✳ cuiusmodi inuenerim⁹ horas totidem dicemus abesse a medio cælo stellam igitur econuerso dicemus q sub terra centrum. Quoniā igitur ipsum centrum subterraneū sex horas distans fuit ab horoscopora mouentes ab sex quæ sunt a partitione reliquas esse dicimus distantiā horoscopi. sed quia cōtingit horiæa tēpora non esse æqualia horis sed uel plura uel minora opus est qd' superest uel deest partiri per duodecim & quot fiant tot horas addere uel auefere cuiuslibet horæ. Quod si inueniat stella in occasu oēs apponis numos sin distet a centris iam dicta utitur doctrina cū eo q mars & ♈ in ♏. his ita habentibus considerare opus est unde cognoscamus quantū auferat aut addat occurrēs stella sciereq; opus est ut opus sit supra terram existentem stellā ipsam capere minime operose at sub terra disponi in ♈ proinde rursus ipsam in supra terrā inueniri hemisphærio. inde opus est i ferre medium cælū in eo qd' in terra inueniantur hemisphærio adhærentia ascensoria tempora faciteq; id excessum auferēdo minorem a maiore & excessum hoꝝ hoc modo effectum partiendo per horiæa stellæ tempora. cōperies autem horiæa tēpora partem per ♈ stellæ in clima inducendo. & si ita inuēte fuerint pures. 12. horis atq; ita iuxta pportionē ipsaꝝ auferendū usus aūt horiæoꝝ tēpoꝝ sunt distātiæ horaꝝ horoscopi. Si igit inueniat stella in horoscopo apponimus cuncta horiæa tēpora. Sin absit ab horoscopo quot ab fuerint ab horoscopo horæ tot auferemus horiæoꝝ tēpoꝝ. Vnde etiā si inueniant horiæa tēpora plus. 12. horis aut pauciora partimur ipsa p. 12. & ut ita ex ipsis auferamus quas inuenim⁹. pprie tibi utriusq; hoꝝ efficaciā explicabim⁹. cū uoluerim⁹ discere quot distent horis horiæa stellæ tēpora in eū quē ex excessu partiētes inuenim⁹ horaꝝ aliquē habebimus numeꝝ. Inde cōsiderabimus utꝝ in pcedentib⁹ est medii cæli stella an incōsequentib⁹. ac si in cōsequētibus partib⁹ inueniat pmittemus inuētis horis ab horoscopo ad cœlū mediū q sūt sex. siqdē sol oris. 12. supra terrā mot⁹ hemisphæriū cōficit utrūq; supra terrā quadripartiū sex oib⁹ mouet horis. Sin aūt i pcedentib⁹ auferemus inuētas ex partitōe horas & quot fuerint relicte totidē dicemus eē distātiæ horoscopi i supra terrā hemisphærio. Sin cape uelimus distātiā in sub terra hemisphærio trāsmutabimus ipsa hoc mō. Quæ p ♈ inuicē quadripartia eādē uim hūt distantiæ ut qd' a nono loco ad hortiscopū usq; assimulat ei qd' est a tertio loco ad occasum usq; & qd' a tertio loco ad horoscopū usq; assimulat ei qd' ab nono ad occasum usq;. Proinde si uelimus inuenire distantiā qua absuit in. 9. medii cœli eadē pportiōe faciem⁹. exēpli aūt cā ponat circulus sectus in q̄ttuor quadripartia sitq; stella q̄piā in. 9. loco inueniat āt si cōiugat ex p hypothesim distāte medio cœlo horas. 2. in. 9. sumē di loco. dixerim⁹ distare ab hortiscopo horas. 8. ab occasu reliquas. 4. exaltera parte agētes dicem⁹ q i supra terrā hemisphærio ab occasu qdē. 4. abfuit horas at ab horoscopo. 8. hæc cū ita habeāt cernim⁹ ut exposita genesi cōiugūt q dicta sunt. ♃ prius i loco facit i supra terrā hemisphærio hoc ē in. 9. loco: & q̄rendo ad i medio cœlo recte sphæræ. 4. q pars est ♒ inuenio adhærētia ipsi ascēsoria tēpora. 36. hæc capiēdo q̄ro etiā ☉ ipsius ♍. 1. partē inducēs & inuenio unū mō tps auferēdo minorē ex maiore habeo relicta. 35. inde iteꝝ inducēdo ipsam ad clima ut dictū est tertiū inuenio horiæa tēpora. 12. 30. partior p. 12. 30. ipm 35. p. 12. 24. & bis. 30. 60. q fiunt. 125. tēpora relinquunt tēpora. 10. $\frac{1}{2}$ ipsoꝝ. 12. & 30. 6. & 15. reliqua. 3. 45. at. $\frac{1}{4}$. ipsoꝝ. 12. 30. 3 7. 30. reliqua. 2. 37. 30. q fiunt ipsoꝝ. 12. 30. 20. fiunt igit ex partitiōe horæ. 2. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{8}$. $\frac{1}{16}$. tot horas dicim⁹ ipam stellā distare a meridiæ. addētes aut ob horoscopo ad mediū usq; cœlū horas. 6. facim⁹. 8. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{8}$. $\frac{1}{16}$. & totidē dicim⁹ ipam abesse i supra terrā hemisphærio ab horoscopo. sed qa in sub terra est discem⁹ & econuerso dicem⁹ q i supra terrā hemisphærio ab occasu distat horas. 3 $\frac{1}{3}$. igit reliquas. 12. horas supra terrā hemisphærii dicemus abeē horoscopū hoc est. 8. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{8}$. $\frac{1}{16}$. igit totidē auferem⁹ horiæa tēpora. sed qa plura sunt. 12. horiæis tēporib⁹. 30. scrupula debemus. 30. scrupula ptiri in. 12. inueniunt aūt partes. 2. 31. si igit hora hēt ptē. 1. dic dimidiū at scrupulū. ptes. 6. 20. colligūt āt scrupula. 80. hoc ē accōmodat ipis. 3. 5. horis dic. 7. ad hæcq; ēt. 5. qd' ē. 12. fiūt. 19. ut dictū ē ppe. 30. q faciūt dimidiū ānū. ait auferri horiæa tpa

3. & fex

3.& fer. $\frac{4}{3}$.totidē igit̃ dico additos eē ānos itidē igit̃ & ī ♄ & ī ♀ & aliis occurrētibus
stellis cadē utemur duos modos amplectendo ptes ascensiones.36.capricorno ascensio
.i.excessus.35.at boriæa tpa.12.30. aliter.n. phetes ī sequēti pte mediū cœli mouebit̃ &
aliter in p̃cedēti. didicisti aūt iam ab eo qđ in consequentib⁹ p iactū radiorꝝ.uocat enī
in cōsequētia apbesim radiorꝝ iactū qn̄ per figurā etiā stellæ radiū inferūt aphetæ . ho-
riæá uero in p̃cedentia. qm̄ ex horarū distātia ad occasum sumptarꝝ inuenit̃ additio &
ablatio annorꝝ cū fuerint in declinationib⁹,q̄ saltē inclinate solū inueniatur hoc est in
quo loco.nam si in occidente neutiq̄ ad præcedentia capiat̃ sed ad consequentia. 119.
QVAE occidui horizontis.Opus est igitur capere distantiā apheti & occiduæ partis
ut iā didicimus per occidentiū signorꝝ ascensiones. capere enim opus ē p dimetientē
partes ⚹ & ad clima inducere & capere ipsius ascēsoria tēpora & occasum eodē mō
inducētes inuenire rursus ascēsoria tēpora minorēq; a maiore auferēdo & reliquū esse
dicēdo & distātiá apheti & occidētis qđ nō inferant̃.uidet̃ nāq; aphetes in ipsos ueni
re uniuersitatis motu delatus unde nō perimit & iterū aufert̃ q̄ritate.bn̄fici namq; non
auferunt at malefici auferunt quomodo aūt & quantū didicimus. 120. VTRis ipsorꝝ
figurent̃ præponēdo. Qui superficie tenus ꝓpositum attigerūt dicere cōsueuerūt ipsū
omnino p̃posuisse mercuriū siue maleficis siue bn̄ficis cōfiguret̃ at hoc nō ita habet sed
ait cuicūq; stellæ cōfiguret̃ illi addiicit̃ & eiusdē cū illa efficitur potestatis qualia fuerīt
horiæa tempora ipse profecto ꝑplexe & obscure locutus est ut ab horiæis temporibus
adhærentibus cuiuslibet parti opus sit ablationē & additionē facere. at nos perspicue ī
eis quæ antecesserūt doctrinā exposuimus die quidē existente diurnas ait insupra terrā
existētes hemisphærio.nocturnas uero in sub terra qđ & in oriente cū inquit inueneris
horoscopa tēpora stellæ.cōsidera stellá ubi est in horoscopo an ne & si inuenias eá ī ho
roscopo quo signo cūcta horiæa tēpora p̃pone aut aufer ut si cōtigeret natura succurē
tis stellæ ꝙ si nō inueniat̃ in horoscopo sed eius absentia iuxta ꝓportionem absentiæ
fac ablationē uel additionē quod in occasu obuiarit. illic namq; inueniendo stellæ ad
ditio uel ablatio ad nihilum uenit.Quid autem est cum inueniatur stella in occasu ne
que addit neque aufert . inueniuntur quippe horiæa tempora absumentia ad horas
quibus occidens stella absuit ab horoscopo. 121. DE RAdiorum iactu consequentiū
cum expleuerit ablationem in præcedentia quam horiæam quoq; uocauit nunc ad in
consequentia transiuit quæ etiá radiorum iactus appellatur obuiatiū stellarū radios
aphetæ inferentiū p ⚹ & △ & □ & ☍ nec solum occurrentes stellæ sed etiam aphetes
cum se mouens quadratū faciat aut sexangulá figurá aut triquetrá.cæterū non semper
⚹ capiemus sed cum ⚹ multi ascensoria fuerit tuo namque uidetur ob multiplicem
ascensionem æmulari □ potastatem.sed △ cum paucæ sint ascensionis:nam hæc quo
que correpta □ admittit potestatem nisi unum inueniatur signorꝝ multiplicis ascen-
sionis.alterū aūt paucæ tū enim opus ē aut lat⁹ totū capere aut a canone paucá ascēsio-
nem aut multiplicē ascēsionē inuenire.capiat̃ aūt hoc mō. inducere opus est in clima
unius signi partē & capere ei adhærentes ascensoria tēpora inde etiá alterius & auferre
minorē a maiore & quæ relinquant̃ cōparare ī parob⁹ lateris utrū pauciora sint an plu
ra.in sola uero lūa.glurinario ☉ pemptoria est nō enim ut in p̃cedentia concurrentes
auferunt aut apponūt ita & hic.illic enim aphæretes in illos ferebat̃. at hic aphetæ infe
runtur nō autē simpliciter anuntianda pemptio sed cōsiderandū ptius num iprobescat
aphetes an probescat iprobatus enim ualidus erit facietq; peremptionē & ꝓbatus con
seruabit & pro peremptione faciet climactera. si unq̄ compositas inuenias figuras alias
quidem bonas existentes alias uero malas considerare expedit qualis sit ualidior nu-
mero ac potentia maleficorum loci hoc est signa in quibus sunt . sunt autem nunquá
siue ex cōsequentib⁹ iam signis siue ex p̃cedentib⁹. nō enim ut iá dictū ē ptius ex cōse-
quentibus . nunc certe sumptus est aphetes instans uniuersitatis autem motui signa
in ipsum delata & ita inferuntur radio.prius non ita.ipse siquidem aphetes delatus uni
uersitatis motu in contingentes ferebatur stellas. 122. QVEnq; etiam ab audientibus
respicientibusq;.Cum a stellis pemptiones dixerit nunc a signis ait ut ⚹.△ □ & si nō
sit stella in his signis ipse aphetes suscipiens sexangulam ipsius partem uel triangulam
hoc est sese sexangulam hoc est sexangulissando peremptorius euadit addidit aūt quē
que ob deinceps illata opus est namq; tibi dicere ut non omnia sexangula perimat ne.

que omnia △ sed sexangulorum multipliciter ascensoria imitatur nanq; talia multiplici
ascensione improborum quadratorũ potestatem. triangulorum aũt contrariũ quæ sunt
pauci ascensus mala sexangula spectare autẽ & audire inuicem discutendo cũ aliis pôt
perinde non est necesse ipsi querere. Quo modo aũt possit improhescere ut inueniatur
in terminis malefici quo sublatus eueniat determinarit uero partiũ distantiam non ea
de latitudo dixit sane in eis quæ antecesserunt ut contactus & defluxus iuxta uẽtosquo
que capi quo eundem faciant uentum.hoc aũt querendum in ipso signis existentibus
nam si per figuram specto ipsos non tale mihi satagendum. 123. VTRum speciemm.
Hoc est bonarum malarumq; quoniã sensilem multitudinẽ dixit numerum tanq̃ nõ a mẽ
te sed sensu assumitur de potestate ante locutus q̃ sint potentiores stellæ & nunc tibi de
scripsit q orientales q in suis existentes domibus medius namq; temperamento est ☿
& conuertitur coeunti stellæ. 124. CONuersi. Hoc est non concedentes habere a con
ueniente maliciã. 125. REsolutæ. Sed sub boni potestate resolutus ob adiectã ipsi suh
malefico uitiosicatem. 126. QVOmodo sint anni capiendi annorum utiq; numerus quẽ
faciunt peremptiones capitur ex exapheteis & ex peremptoriis locis.uult nunc te doce-
re quomõ oporteat capere tẽpus absentiæ apheti & peremptorii & quia ægyptii semp
ascensiones capiebant in climate rectus quidẽ sermo ita non poscit ut primo diluenda
sit falsa opinio inde ita ueriorem exponit q̃ iubet ex horoscopo fortuitũ apheten iuxta
climatis inuenire disciplinã & euenientẽ ĩ medio cœlo iuxta rectã spherã mediũ cœli ita
tiamq; quilibet horum inueniatur ut horoscopum faciens signũ per clima alterũ autẽ
mediũ cœlum tenens per rectam spherã.opus igitur est in horoscopũ faciente induce-
re partẽ horoscopũ facientẽ & in ipso signo figuratã partẽ huic re alicui stellæ & cape-
re adhærentia utrinq; ascensoria tempora auferendoq; minorẽ a maiore & relictũ dicẽ
do esse tempus distantiæ. nam si partes capiebat centrorum horoscopi in quam & mediũ
cœli indifferens sit capere in climate ascensiones.inuenies namq; ipsa ascensoria tem-
pora herentia horoscopũ facienti parti & medio cœlo. Q m̃ distantias ipsorum capimus q̃
differũt nõ amplius eadẽ habẽt adhærentia tẽpora iure q̃dlibet ĩ suo ceperimus ut di-
ctum est loco. 127. FACTorum ortuum. Hoc est horoscopum facientium æquinoctia
lia tẽpora uocauit annos.præcedentẽ aũt apheten ad quæ ambo absentiarum similitudi-
nes. nã locus absentiã inuenit horoscopi & horoscopũ facientis stellæ eodẽ mõ inue-
nit etiam medium cœlum & paremptorium.similisq; inuentio est ex omni modo. di-
cta.hæc prius omnia in horimæa. nam annorum numerus quem faciunt. dicendo &
de hora in consequentia. 128. CVM autem in ipso meridiano ĩparticulariter horosco-
pum facientibus in climate ascensoriis utendum temporibus. At in medium cœlum te
nente rectæ spheræ ut existentibus in occiduo centro utendum diametrorum ascenso
riis temporibus in sub terra existentibus transmutabimus in supra terram meridianũ.
129. AT PRæcedente loco necdum existente. Modum dixit ut sit opus capere loca di-
stantiarum cum aphetæ particulariter fuerint centrum obtinentes nunc uult dicere de
eis quæ sunt in centris.non profecto particulariter sed signifere fuerint centrum obti-
nentes.uult nimirum dicere de existentibus in centris non equidem particulariter sed
signifere.uult indicare differentia inueniri tempora absistentium aphetarum in parti-
culari centro.nisi enim inquit centrum tenentes particulatim capiantur. Inde tanq̃ mo
uentes ipsos differentia non eadem inuenimus tempora multo magis cum non inue-
niantur centrum obtinentes itaq; in totum ut iam dictum est si non fuerint in horosco
po inducendo horoscopum agentem partem & consequentem ipsam eam quæ parem-
ptorii capiemus adhærentia tempora & faciemus excessum totidemque esse dicemus
tempora distantiæ. Sin in medio cœlo capiemus eadem omnia nisi q non inclinare
sed in recta sphæra. Sin autẽ in occasu quo modo horoscopo nisi q per 90 ascensiones
capiemus in quot enim horis per diametrũ scandent totidem hæc descendent. sequen
tesque locos iam pspicue indicauit. pinde aphetẽ p̃cedentẽ uocat at extinctoriũ
consequentem quibus intentis nunc non inflexerit ad aliena nomina. similiter illud
dicit eandem positionem habere & similem loci horizontis & meridiei hoc est eadem
habent tempora. nam si inducas medium cœlum tenentem partem & horoscopum fa
cientẽ unã quidem ĩ recta sphæra altera uero in climate eadẽ inuenies utriq; hærẽtia tpa
positionem

positionē.n.dixit tēpora ascensoria.nā eidē positioni eadē tēpora adiacent. 130.HOC aūt fere.His simile pariunt mō de uno & eodē existentes.Id aūt fere hemicycliū aut aūt sub terraneom & occiduū nā circulus per horoscopū descriptus cōpræhendit se occidē ti at per meridianū sub terraneū.qd aūt uult sibi illud fere.nempe aut crassiore mō æq̄ lem fere subaudiendū est ꝗ uelut si circūagat.Si.n.inquit noueris circūactā stellā aut ab horoscopo aut a meridiano in horoscopū inuenis distantiaꝝ tēpora.eodē mō & cū non fuerint in centroꝝ partibus.uident nāq; iam distantiā inchoare. 131. VNA aūt q̄ dam disciplina.memorauit aphetas & apherica loca & peremptoria nunc uult docere nempe doctrinā tradere qua possis inuenire tēpora distātiaꝝ siue in sequentib⁹ sint par tibus:siue in p̄cedentibus siue in centris siue in cōsequentibus ipsas uel p̄cedentes ptes ne uero laborē substituas maiorē in operibus.Si fuerit aphetes in horoscopo æquipar ticeps ascensionibus climatis uti opus est.Sin aūt in meridiano æquipartius existes ipse quoq; in recta ⊕ ut iam didicimus.Sin aūt non fuerint æquipartia sed distent aliquot partes tum utendū est subiecta doctrina:q̄ est hmōi capienda est pars medii cæli & īdu cenda in rectā ✳ & considerāda hærentia ascensoria tēpora & describenda inde rursus in rectā sphærā inducenda apheta partē & describeoda hærētia ascensoria tēpora & fa ciendus excessus.Inde ita capiendū a climate horiæa tēpora apheta partes & inducēda partiendaq; horiæa tempora in excessum q inueniat in recta sphæra & uidendū quot⁹ fiat numerus ex partitione.Inde cuncta hæc notādo rursus capienda est pars perempto rii & inducenda in rectā ✳ & scribenda in ipsa adhærētia ascensoria tēpora & faciēda ad meridianū excessum & capienda horiæa tēpora adhærentia parti peremptorii iteꝝ in q̄sito climate & ex prima partitione in aphetos factū numeꝝ multiplicādo in horo scopiæa tēpora peremptorii & factū numeꝝ auferendo ex excessu meridiani & perem ptorii & relictum distantiæ numeꝝ dic in quo copulas peremptoriū apheta ut in exē plo fit perspicuum qd⁹ dicimus capiat itaq; per hypothesim meridies ♒ partes.4.aphe tes aūt ♓ partes.2.peremptoriæ partes ipsius ♈.10.& inducendo in rectā ⊕ in uno q̄ dem inuenio hærentia ascensoria tempora.36.aphetæ aūt hoc est.2.partes ipsoꝝ.♓ 64. partiū quaꝝ excessus.28.inde ad clima tertiū in ducēdo aphetæ partē describo horiæa tempora.14.& partior excessum in ipsa & ab eo.2.horas bis enim.14.fiunt.28.quibus ait distate aphetē a meridiano.sed quia uolo inuenire quātū distet a meridiano anæretes siue peremptorius.si inuenio qbus distat aphe es habeoq; quot horas distet perempto rius ab aphetæ.facio iteꝝ hoc mō capiendo partē ♈ inducendo in rectam ✳ inuenio hærētia tempora.120.at habeo etiā meridiani.36.& faciendo excessum inuenio.72 & ca pio in climate horiæa tempora 15.47.& multiplico ab apheto partes.2.nempe horas in 15.47.& habeo partes.31.quas aufero ab excessu inuento ipsoꝝ.72.& relinquunt tēpora 40.26.q̄ aio ēt distātiæ tempora ꝗ aūt si horoscopum faciat idem erit & ex climate nec opus erit tanto labore manifestum nobis erit exemplo.Sit horoscopus partiū.19.♉ at ♋ peremptoria pars.1.primoq; per clima producat nobis tempus distantiæ ipsorū in ducendo in tertiū clima.19.♉.& habeo ascensoria tempora.36.iteꝝ ♋ partē.1.& inue nio tempora.76.aufero ex ipsis minore.36.& habeo reliqua.40.tēpora.at etiā per præ cedentē doctrinā perducat tēpus distantiæ.Inducēdo igit in rectam ⊕ horoscopi.19. partes inueoio ascēsoria tempora.136.atqui habeo etiā.36.excessus.100.sunt aūt horiæa tēpora in tertio climate 16.40.partior excessum circa.16.facio decies sex.sexies sex & fiūt 96.& scrupula sexies.40.fiuntq; relictæ.4.partes habemusq; sex numeꝝ horaꝝ ex partiti one 100.partiū iteꝝ.1.partem ♋ inuenio in recta ✳ hærentia.181.aufero partes mediī cæli & habeo excessum.145 & horiæa tempora.17.30.igitur.6.aphetæ partes nempe ho ras multiplico in.17.scrupula.30.habeo.105.tēpora hæc aufero ab excessu & relinquunt 40.tēpora qualia per clima.Cernis quēadmodū una & eadē doctrina cunctis congruit propositis.dicat autem ipse quoq; exemplo cuncta q̄ dicta sunt quibus præcipue mens adhibenda est una quædā in cunctis uidelicet cōueniēs qua in quali loco existēte aphe te poterim⁹ inuenire q̄to tēpore cōglutinatio erit in ipsa ferētiū hoc cū excessu intellectū facile esse deferā tale ꝓportionale eoꝝ q̄ ad ip̄m faciens excessu ferentiū.dicito in ip̄m sequentē locū quotas tēporales horas totā dixit intentionē ꝗ positum sit prius inue nire quotas horas distet a meridiano.quo pacto simus inuenturi a principio scribit ait nāq; ꝗ numerando inter ipsam & quæ medii cæli diximus quēadmodum opus sit ca-

pete excessum in recta sphæra aphetæ & mediĩ cæli & horiæa tẽpora in climatæ & excessum partiri p boriæa tẽpora & dicere tot esse horas distantiæ nempe supra terrã aut sub terra.hoc nempe est qđ ante dicebat nocturnoꝶ quidẽ nocturna & diurnoꝶ diurna.uidet̃ nãq; ut superfluũ esse subiectũ nã si apheten supposuit i supra terrã hemisphærio oĩo hic dixit in eo qđ sub terra cõmuniotẽ fecit orõnem.qñquidẽ sunt sunt aphetæ in eo qđ supra terrã ĩtuẽri nõ in eo qđ est de tpe uitæ sed in aliis capitulis ut ꝓcedẽte didiceris orõne. Capiemus aũt nõ eadẽ semp hotiæa tẽpora sed cũ aphetes in eo qđ supra terrã hemisphærio eidẽ parti adhærentia in climate horiæa tpa at cũ ĩ eo qđ sub terra p dimetientẽ.nã si supra terrã fuerit diurnoꝶ hoc est hærentiũ diurnæ parti.ea uero est supra terrã totũ nãq; hoc hemicycliũ diurnũ nuncupat̃ eoꝶ uero q̃ noctis sunt p dimetientẽ.Idem nãq; cõtinget ut sæpe dictũ q̃ in sub terraneo.trãsmutãtibus nobis ĩ id qđ supra terrã hemisphætiũ ut ipse supra dixit ĩ eodẽ hemicyclio tum mediũ cælũ & sub terraneũ dictoꝶ hemicyclioꝶ.bina siqdem ꝓposuit hemicyclia unũ qdem p mediũ cælũ & sub terra.alteꝶ aũt p horoscopũ & occasum. 132. ET Opus erit cape. Qm̃ inquit ĩuenimus p iã expositã doctrinã quot horas distet aphetes & meridiano opus est inuenire qñ pemptorius totidẽ absit a meridiano horas tum ad aphetẽ sit nõ hactenus sistemus.sed opus erit cõparare ascensoria tpa meridiani & pemptorii & inuenire excessum & horiæa tpa & multiplicationẽ & multiplicare horas aphetæ quas iam inuenimus ĩ horiæa tpa & multiplicationẽ ab excessu auferre.Scire aũt oportet ut nõ semp auferim⁹ ab excessu multiplicationem horiæoꝶ tempoꝶ sed est qñ apponim⁹ neq; auferimus sed ambobus an miscemus tã ex multiplicatione q̃ ex excessu idq; tẽpus esse dicim⁹ distãtiæ in quo cõsequens in ꝑcedens ibit.inuenies aũt dictũ cationẽ & in exẽplo cõseruatũ ut indicabo tibi in ipso qđ factũ & quot. 133. CVM æquales ẽt particulares horas faciebat ꝑcedenti.hoc est horas capiendo distãtiæ ꝑcedentis.nã cũ ad ꝑcedentẽ uel subiectã fiet p æq̃lem ipsam distãtiã distabit a meridiano. 134. SI Quidem ad id qđ supra terrã.geminos subiecit horoscopos diurnos & nocturnos exẽplo oĩa fient euidentiora.incipit exẽplo cuncta explicare & qa ut dicebamus nõ semp ex multiplicatõe horaꝶ ab excessu auferimus sed est cũ addimus.est cũ miscemus pluribus exemplis facit uerba. 135. ARGumentũ Ptolomæi quo mõ opus sit inuenire pemptoriũ quot horas a meridiano absit.Prius exemplũ est tale.horoscopũ facit ♈ & apheten facit horoscopus est ãt ♈ principiũ ut examinatĩ sit stellaꝶ termin⁹ meridianus utiq; ♍ erit.nã si capiendo ascensiones horoscopi in clima inducas ad rectã ♋ inueneris principio ♍ adhærentes.at peremptoriũ principiũ ♊.sit uero clima tertiũ ĩ quo dies efficit̃ horaꝶ 14.igit̃ dicta disciplina opus est primũ capere ascensoria tpa medĩĩ cæli.at sũt nihil neq; enĩ.1.parti ♍ æquoctiale tps adhæret atq; comparat̃ sed pars nulla adhæret principio ꝑsius ♍ inde aphetæ hoc est adhærentes principio ♈ in recta sphæra . sunt utique.6. ĩnon excessus erit ipse meridiani & aphetæ.iterum in clima in duco principium ♈ inueni horiæa tempora.15.hæc partior in.6.& inueni horas quibus aio abesse apheten a medio cælo.nam aphetes horoscopum facit diximus sane a centro ad.15.distãtiam horarum fore.6.rursus in rectam sphæram inducens principiũ ♊ inuenio adhærentia ipsi ascensoria tẽpora.148.q rursus erunt excessus ipsius meridiei q̃ hẽt ad adhærentia ipsi ascensoria tẽpora.rursus inducẽdo principiũ ♊ in dictũ clima inuenio adhærentia ipsi horiæa tẽpora.17.at q habeo horas.6.& multiplico.6.in.17.habeoq; partes.102.aufero has ex.148.excessu & relinquunt̃ partes.46.quas aio esse tẽpus distãtiæ.intueris ut abstulit a medio cælo excessum existente in sequẽtib⁹ medii cæli aphetæ. 136. VBI maxima clima noĩauit per inscriptionẽ.qa nil apponit ad sciendũ quot horis sit maximus dies in climate. 137. AT Horiæa magnitudo.intueris ut boriæa tẽpora ĩ climate accepit & nõ in recta sphæra.scite expedit horiæa tẽpora accepisse & distantiã aphetæ obticuisse ut mãifestũ faciẽtibus horoscopũ sint gemini & oĩm distãtia horaꝶ sit sex unde & ascẽsoria tempora ♊ descripsit.Quoniam ad sub terra partem diurna ait horiæa tempora ♊ accepit quod temperamemtum fiat ad medium cælum ut sit ad subterraneũ per ♋. 138. CAEperunt tempus absentiæ.absentiam uocauit excessum totidem nãq; sunt doctrinã tradentes in exẽplo dicit q cõsentit ipsi doctrina climaris.nã si capias in climare ascẽsoria tẽpora ♈ & ♊ feceris q; excessũ relictũ erit æq̃le memorato p expositãdo doctrinã. 139. MEDiũ teneat cælũ.Sicut mouet apheten & circũagit ipm per cẽtra.Quia

igitur medium

igitur mediũ tenet cælũ aphetes facile admodũ ut nnp p clima inuenimus tẽpus aphetæ horoscopũ facientis eodẽ mõ & tẽpus inueniemus per rectã sphærã qualiter i hæ rẽte medio cælo ♈ principiũ hẽt herentia tempora ascẽsoria in recta sphæra.6. capiãtur etiã ♊ hñt & hi hærentes numeros.148. excessus.58.tanto tpe dicemus glutinationẽ pemptionis iuxta secundã positionẽ debere mediũ cælũ agere quo pemptorius queãdmodũ aphetes mediũ cælũ agit prima nãq; positio aphetæ inquã uenturus est aphetes 140. POSSit sane hoc pacto.Itẽq; aphetẽ ad reliquũ centrũ adduxit.erat aũt occiduus inuenit̃ utiq; in p̃cedentibus partibus medii cæli & aphetes & anæretes & pinde auserim⁹ excessum ex multiplicatione horiæoꝝ tẽpoꝝ ut quia occiduus ♈ mediũ tenebat cælum ♋ inferemus igit̃ recte ♎ mediũ cælum habebimusq; hærentes ipsoꝝ ascẽsiones.180.at sunt ♈.6.est igit̃ differentia excessus.6.has.6.p horiæa tpa diuidimus.15.in principio Arietis adhærentia erunt igit̃ horæ sex q̃ etiã a principio manifestæ fuerũt q centrũ obtinuerit aphetes.oẽ aũt cẽtꝝ abest a reliquo centro horas.6.at nos ob exercitationis expientiã doctrina usi sum⁹ manifestoq; exñte apotelesmate inuenim⁹ quot horas a medio cælo absit aphetes.itẽq; medii cæli & pemptorii capiemus excessum adhærent ãt medio cælo.180.at ♊ principio.148.differentia igit̃ ipsoꝝ erit tpoꝝ. 32. Q̃m igit̃ horiæa sunt tpa.17.horæ aũt aphetæ.6.multiplico.6.in.17.& habeo tẽpora.102.ex his aufero excessum hoc est.32.inueniet̃.n.sequens in hac p̃cedente portiõe medii cæli dictũ aũt est ante ut cũ qdem aphetes & pemptorius in cõsequentib⁹ sunt portiõib⁹ medii cæli tum ex excessu auferim⁹ q̃titatẽ horiæoꝝ tpoꝝ ex multiplicatione facta cũ aũt in p̃cedentib⁹ cõtra excessum ipm auferim⁹ ex horiæoꝝ tpis multiplicatiõe i p̃cẽdẽtia tpa.32.Nã excessus ♊ ad mediũ cælũ aphetes p dictũ canonẽ q sit i cẽtro.nã septẽdeci sunt horiæa tpa in qb⁹ oportet facere horas.erunt ergo tpa.102.q̃ cõtinet principiũ ♊ horæ multiplicatæ in horiæa tpa pemptorii nil aliud fecerint q̃ distãtiã qua distat i ipso p̃cedentis loco cõstitutus medii cæli inquã quo fiat qđ dictũ est aptius p canonẽ qđ p posuimus indicemus.Q̃m in occasu accepimus principiũ ♊ capiemus p ♋ exurgẽtẽ quo inueniamus q̃ mediũ teneat cælũ.Inducendo igit̃ in clima ipsius ♐ partẽ.1.& iueniendo tpa.250.hærentia ipsi habeo etiã ♊ in recta ♋ tpa.148.Si aũt hæc auferam⁹ ex 250.relinquent̃.102.tpa q̃ dicemus abesse ♊ a medio cælo.tenet aũt cælũ mediũ pars.1 ♍ abest aũt iuxta receptũ q̃ñ ♋ mediũ tenet cælũ.Hæc necdũ erãt in occasu tpoꝝ.32. Quia igit̃ tota absentia tpoꝝ est.102.centri abfuit aũt a medio cælo.32.capient̃.70.tpa. 141.ATTollet̃ aũt.Quẽadmodũ cũ horoscopũ tenentẽ cœpit ♈ hac doctrina te docet ut oporteat iuenire q̃titatẽ tpoꝝ distãtiæ eo de mõ & hic capiendo ♈ occiduũ doctrina docet quo tum sit distãtiæ tp̃s eodẽ mõ nunc rursus ostendit ut pclinius sit occiduã capere distãtiã capere siqdem opus est dimeriẽtiũ ascensiões & auferre a maiore minorem & relictũ dicere esse tp̃s distãtiæ.nã sicut nunc inuenim⁹ tp̃s distãtiæ qđ uideam⁹ licet p clima idem inueniat̃.Inferemus igit̃ i tertiũ clima capiemusq; ascensiões p dimetientem ♐ & ♊.sed inuenio principiũ ♊.180.hærentia ascensoria tpa principio ãt ♐ 250.si.180 ab.250.aufero relinquent̃.70.qualia etiã p hãc disciplinã.est igit̃ etiã p hanc disciplinã & p clima idẽ facere cũ inueniant̃ centꝝ obtinentes. 142.VT Mediũ tenuerit cælum ♉.18.ptes.dixit de centꝝ obtinentib⁹ aphætis docuitq; quo mõ opus sit iuenire q̃titatẽ tpoꝝ distãtiæ p rectã ✳ & quo pacto expeditius p clima.qa cõtingit apheten nõ in eadẽ centri pte iueniri sed distãtiã aliquã fieri uult & hoꝝ doctrinã facere & supponit ♉.18 ptes mediũ cælũ inuenit̃ igit̃ anæretes sequentib⁹ portiõib⁹ medii cæli at aphetes in p̃cedentib⁹ portiõibus medii cæli.cõponẽdo igit̃ excessum & horaꝝ multiplicatiõem habebim⁹ distãtiæ q̃titatem ipse igit̃ ex se capit tria horas anæretẽ medii cæli absentiã tu aũt resolue docte sicut didicisti & iuenies qb⁹ abest horis.3.hæret.n.in recta sphæra ipsi.18.parti ♉ ascensoria tpa.135.at ♈ excessus est.45.partitor p.15.& iuenies horas.3.Sed si uelimus inuenire quot horas anæretes abest ab aphete q̃remus quot itẽq; distet anæretes in cõsequenti portiõe medii cæli & cõponendo distãtiã & ex multiplicatione horarum totam habebimus distantiam anærete ad apheten ut quia ipsi. 18.parti ♉ in recta ✳ adhærent.135.tempora principio autem ♊.148.differentia est tẽporum.13.atqui sunt etiã horiæa tẽpora.17.horæ.3.has.13 in.17.facio & habeo tẽpus.51. misceo ipsum cũ.13.& facio.64.quẽ aio esse tempus distãtiæ.dixim⁹ nãq; ut si inueniat̃

anæretes quidem in consequentibus portionibus medii cæli aphæretes aũt in p̃ceden
tibus tum etiã excessum ascensionum anæretæ & medii cæli & ex multiplicatione bo-
rarum aphetæ & horiæoꝝ tẽpoꝝ anæretæ cõponendo faciemus tẽpus distantiæ tem-
pora æquinoctialia tria hæc aũt sunt quæ esse dicim⁹ ipsius excessus oĩa aũt sicut habẽt
quantitatem distantiæ aphetæ dimensam. at faciebat per eandem ductionem. ductio-
nem uocauit doctrinã complendo iteꝝ exẽpla uult indicare assumptionẽ ex prius de-
monstratis relatũ conferens plurimũ ad ea q̃ dicta sunt ꝙ augumenta centroꝝ p æqua
lem additionem fiant ut ♊ horiæa tẽpora habet. 46. addita his sunt. 12. cum mediũ cæ-
lum obtinuit aphetes & fiunt. 58. itaq; non solũ per æqualem additionẽ factæ sunt au-
ctiones sed in qualibet hora. 2. tẽpora habet. at est cum pauciores. atqui semp in. 6. bo-
ras centri augumentũ distribuitur ob boc & ꝓportionaliter anæretes inter centra distã
tiam obtinuit. non quia tribus abest horis & quælibet hora tẽpora habet. 2. oĩa fiunt tẽ
pora. 6. his addimus præcedentis centri ut medii cæli tempora. 58. & facio. 64. quotũ in
uenitur & hac percepta doctrina uideamus quo pacto sequentibus accõmodetur id ꝓ
positis & proportionaliter. nõ simpliciter neq; fortuitu differentiã habet sed eadẽ ꝓpor
tione & similitudine. 143. Q VOniã hæc qdem in aliis. Hic uult dicere ut proportio-
naliter etiã trium augumentum factũ sit boraꝝ quia inquit additio cẽtroꝝ duodecim
nobis perspecta tẽporibus dimidium ipsaꝝ addam medii cæli tribus horis ut positum
est distate a centro sex igitur tẽpora inueniuntur his addamus medii cæli tẽporibus q̃
sunt. 8. & oĩa fiunt. 64. 144. Q VOniã aũt & in oĩbus an miscet & ex assumptione uti-
le corollariũ nã quod ostensum augumentũ inquit centroꝝ per æquale augumẽtum
factũ est. expedit uero nosse additamento geneseos quantum sit augumentũ centroꝝ.
non enim semp duodecim inueniuntur centra sed est cum eũ paucιorum. inueniemus
ascensiones in recta sphæra centroꝝ capiendo excessumq; faciendo. Inde etiã quot ho
ras absit a medio cælo aphetes & q̃tam inuenerimus esse partẽ ipsoꝝ. 6. tãtum addem⁹
ex augumento capiendo addemus his cõsequentia centra. Quod dicimus erit manife-
stum nobis & his q̃ deinceps cõponemus. 145. RVRsus enim oriente. multis & imen
sis auditorem liberat faboribus. doctrinã deinceps tradẽdo qua facile potent inuenire
quæ prius longa diuisione anxie capiebantur capiamus apheten ubi inuenitur. necessẽ
igit̃ ipsum aut in centris esse aut inter centroꝝ interualla. Quod si in centris inueniat̃.
horoscopum faciens per clima inuenitur. Nã inclimate ut iam didicimus in ducendo
aphetæ & anhæte æ partem & auferendo minorẽ a maiore ꝙ relinquitur dico esse di-
stantiæ numeꝝ at mediũ cælũ obtinendo per rectam sphæram iteꝝ ascensoria tẽpora
cõparando & auferendo minorem a maiore. Sin occidenti ad dimetientẽ existentibus
signis ascensiones in climate capiendo. simile horoscopo feceris. Sin in media sit cẽtro
rum distantia: tum considerabimus quot sint tempora cuilibet centro adiecta. quo pa-
cto discamus si aphetes particulariter horoscopum faciat hinc inferamus boroscopum
ad clima & capiamus ascensiones. Rursusq; in climate anhæretæ in ducendo minorẽ a
maiore auferemus & excessum tempoꝝ habebimus unius centri. deĩde ipsum horosco
pum ut medium cælũ supponendo eadem capiemus in recta sphæra & capiẽdo duorũ
centroꝝ excessum quota ipsoꝝ declinatio. iteꝝ in occasu supponentes ꝑ diametrũ in
climate capiemus in i hærente Aries est aphetes ♊ an hæretes capiatur prius horosco
pus hæret nãq; ♈. 70. ♊. 48. sed utiq; cælum mediũ teneat at igitur in recta ⊕ ascẽsio
nes considerabimus. hæret quidem principio ♈. 6. at principio ♊. 148. excessus itaque
ipsoꝝ est. 8. igitur declinatio centroꝝ. 12. tempoꝝ factum est cæteꝝ rursus occidat ♈ p
♋ capiemus ascensiones sunt autem tres per dimetientem quæ ♎ habendo hærentia
tempora. 180. & ♐. 250. ♍. 70. differentia igitur est tempoꝝ. 70. itaq; & ipsa. 12. tempora
declinatio a medio cælo. sed si aliud medium teneat cælum tum idẽ faciemus suppõtẽ
do totum locũ aphetæ mediũ cælum tenendo & horoscopum faciendo & occidendo
ut si nõ ♈ medium cælum teneat. sed ♓ eodẽ modo in centri transferimus. Inde quæ-
remus quot horas absit a medio cælo. Non dubiũ quin si debeat anhæretes aggluttina
tionem ipsi facere. debet similiter ipsi abesse a medio cælo. distando nãq; æquali distan
tia ab aphetæ in eodẽ sit loco. quo pacto aũt cognoscamus quot horas distet a medio
cælo medii cæli partẽ inferemus in rectã ⊖: capiemusq; hærentia tempora & similiter

aphetæ

aphetæ faciemusq; excessum ipsumq; partiemur per horiæa tempora quæ ex climate in uenìemus & quot ex partitione horæ tantundem abesse a medio cælo apheten quæremus autem quota pars sunt ipsæ.6.horarum.totidem namq; hæ omnis centri & tantã partem æquabilis additionis centrorum auferendo. addemus iniicientibus temporibus sequentis centri. at si auferre uelimus capiemus præcedentis tempora & auferemus ex ipsis proportionale & quod relictum est dicemus esse tempus quod iniiciat anhæretæ.uelut in proposita in V hypothesi augumentum per.12 tempora sunt tantum dum namq; additio præcedentium centrorum.nam horoscopus.46.medium cælum.58.centrum occasus.70. quia igitur receptum est tris horas abesse apheten a medio cœlo inuenio dimidiam partum eẽ has.6.horarum. dimidia ergo pars additionis uel appono sequenti centro:uel aufero a præcedente.at qui erat additio ut dictum est.12.igitur sex si apponam horoscopi temporibus inueniam iniiciens tempus auferendo autem ab occasu tempus idem habebo relictum. 146. MODus igitur quantitatis temporalis distãtiæ absoluit de apheticis glutinationibus tempus. Reliquum est ut ad aliud perueniatur capitulum sed quia ipsæ glutinationes omne apertæ non sunt.sed aliæ quidem habent cuncta mala effectiua aliæ autem pereque & quæ cuncta habent mala cunctæ peremptionem adducunt.at quæ plurima mala climacteras quæ plurima bona transuolãtes tristicias.non iniuria de his de his prius tractat docetque quando sint peremptiones.quando autem climater & quãdo transuolans tristicia.considera namque peremptoorũ locum an malo inquinetur an insistat quispiam maleficus si radium quenq; inferat.considera incessum tum & terminum si per fixionem sit maleficus in loco aut ad ipsum figuratur.si fuerit terminus talis significat interitum si fuerio· bona plurima trãsuolans erit climacter ut quo per fixionem sit maleficus sin incessus & rectitudo benefici fuerit.sin incessus introitusq; solus bonus sit & reliqua omnia mala difficilis & difficulter liberabilis erit climacter.unũ præterea apponendo præceptum absoluit de uitæ tẽpore orationem quandoquidẽ binos contingit aphetas inuenio simul & duos anæretas. cum uerbi causa ☉ unus & alter horoscopus aut medium cœlum tenet aut in decimo loco. at si in medio cælo tum per factionem ☉ adicio iuxta loci dominatum ☽ aliquãdo autem simul duo eodem in loco occurrunt anhæretæ partes permutantes & tum fit dubitatio quem ipsorum capere opus sit anhæretem seu peremptoorum· neq; turbaõ opus est sed ambo aphetæ capiendi & anhæretæ. dominantiorẽ autem cognoscemus ex omnibus quæ præcesserunt iuxta ordinẽ paucioris temporis uim habentiũ hoc est ꝙ pauci temporis & qui multi paremptoriasq; horum uires ac glutinaões cognoscemus.deinde scribit quomodo debeas discernere totidem glutinationes dictoiam a oobis mõ dictum.n.a nobis prius quicunq; benefici pariter existentes aut ascensione sublati conseruent. 147. INGressuum temporalium.Hoc est ꝓinde tempus euenientium ingressuum dñantissima loca aphetæ autem dicit. 148. AT ALterius ut ingressus seu ut nunc introitus aut terminoꝝ.Quod si utrũq; bonũ fuerit tum facta erunt sola trãsitoria. 149. ET In his ꝓpoetatis speciẽ inqt detrimẽti & purgatõis cognoueris a propoetate occurentis loci. nã si in cœlo medio inciderit circa actiones erit de tomẽtum.sin i forte fortunæ circa possissiones ac simili mõ i aliis oñdeẽ locis. 150.PERemptoriam dñam.hinc orditur quæ occurrãt ambigua.cũ duo pariter occurrerint ipse nõ solũ in anhæreticis intelligas.sed etiã aphetis.binos tibi canonas dicit aut enim ad ingredientia iudicandũ dñantius aut ambos dicere oportet anheræ tas & ostẽdi aut hoc aut illo tẽpore fore peremptionẽ & si nõ perimit uterq; ueꝝ tristitias & climacteras efficiet. 151. DE FOrma & cõplexione corporali. Tradita de uitæ tẽpore cogitatione existimat sibi de corpoos scribendũ proprietate.quã animæ præposuit siquidẽ prima dissingitur.at illa post effictionẽ instrumento corpore utitur & com illo ptãtes cognatas habet ipsa uero demum suã indicat actionẽ his omnibus de causis præponit de corpore orõnẽ q̃ eẽ uideẽ duplex aut uãq; & figurã & effigiationẽ ante ire inde ex altero pricipio secundã habet orationẽ de affectibus quæ corpori aduenìũt faciteq; hic doctrinæ in uẽtionẽ horoscopũ & lunã & ipsoꝝ domiciliorꝝ dños & quales hi fuerint ꝓprietatesq; suscipientiũ locoꝝ & stellaꝝ diametri stantiũ talẽ dicas esse figurã & cõplexionem. ai r nãq; ipse de stellis ꝓpria de locis ꝓpria tuũ postea reliquũ ẽ ipsoꝝ cõplexionẽ cõsequi

coniectura at alterum adhuc tenuiorem sermonem habet cunctas ut ipsorum natura-
les & ascititias exquiremus potentias sicut qualem faciat complexionem ♄ per se ful-
xionem aliquã faciens talem ad ☽ talem in totũ stellæ orientales quidem existentes ĩ
differentes suas consuetudines & salubres faciunt. occiduæ aũt imbecilliores & easdẽ
& matutinæ quidem ac orientales existentes magna faciunt corpora . primam aũt sta-
tionem facientes ablationem firma & ualida. uidẽtur namq; ipsæ in genesi esse ualidio
res auferendo ĩmoderata stationem aũt facientes ad additionẽ secundam stationem ĩ
becillam: quandoquidẽ nec dum ualidæ in additione fuere. cæterum adhuc ferunt ab
lationis reliquias & idonea ad malos humores cum aũt fuerint occiduæ in gloria & im
moderata. stationariæ autem in additionem secundam stationẽ imbecillã . quoniam
necdum ualidæ in additione fuerunt sed adhuc feruntur ad malũ humorem idonea &
ablationis reliquias. ita igitur stellarum uires tenuius subtiliusq; consideraueris . at si-
gnorum hoc pacto primo ad ipsorum integriora. faciendo distributionem inde ad tenuĩ
us secedit cum proportione q̃ quædã in æstiuo solstitio quædã in uerno æquinoctio
quædam in autumnali. inde ut quædã magna sunt quædam parua . magna quidem.
♌ . ♍ ♎ . at parua ♓ ♑ & rursus concinna quidem & alia in concinna & ad partes nõ
omnia signa partes sortita sunt similes. sed alia quidẽ anteriora ualida posteriora uero
imbecilla sunt. ibecilla sunt aliquibus anteriora quia siluosiora qđ sit magis siluosum
corpus. consueuit uero præ aliis siluam natura sufficere. igitur & corpus materiam ma
gis participat in genesi reliqua posterius: multo igitur inquit magis ĩ aliis post memo
rabimus capitulis cuiusuis doctrinã iuxta suum ordinem explicando. particulatim ☽
eodem modo nã magis particularia & magis specialia ex ☽ cognoscemus. hoc autem
itidem uult hoc est in horoscopo considerabamus namq; quæ ipsum sequerentur & ip
sius domicilii dñm & complexionis aliam speciem nec expedit proprietatem solum
cuiuslibet dictorum inspicere ut ꝓprietates signorum faciant & hærentium cœlo . parua
namq; signa parua corpora significant. at magna ingentia. ac ut quis simpliciter ita tri-
buerit hoc est sine complexione. ipse namq; figuras omnes exponit separatim . tuum
autem fuerit concernere & cõiectare. 152. AT IOuis domicilii dominus. Vides ne ut
non simpliciter stellarum dicit proprietates: sed qñ domicilii dominũ faciant. manifestũ
autem & quando horoscopum faciant a principio operis istius dixit introducendo ut
distantia ☉ humidiora sunt aliquatenus. Item aliquando ab ipso calidiora ex figura
ita licet cõplexionem coniectare cum fulxionem faciunt nempe cum orientales primo
hoc est per ablationem. 153. PRæcedente. Hoc est aphetico. & extra hoc est hærentiũ
cœlo stellarum proinde tibi regulam prodidimus ut debeas & de hærentibus cælo
stellis facere cõiecturam: quæ enim insignis inquit hæc & inhærẽtibus cælo audire ex
pedit ad ualidius effigiandum ꝓspicere dixit enim in ♐ . intuemur namq; ut anteriora
sunt tenuiora. posteriora uero minus nutrita & magis uieta at in ♒ quando pedes ma
iores sunt & præoriuntur. cõtingit aũt eadem signa etiam bene compositum habere re
liquũ corpus. habitiora namq; sunt aliqua membra atq; in aliis idem eodẽ inquit mo-
do & in aliis signis opus est ratiocinari qualia sint cõpositiora & qualia incõpositiora
a constructione & pariter orientibus ratiocinãdo. 154. DE OFFensis & affectibus cor-
poreis. Post hæc & de corpore oratio in binas dirimitur species in naturalem & contra
naturã. præcedit aũt naturalis eam quæ cõtra naturam. cum ergo dixerit de naturali
nunc par est ut dicat de ea quæ contra naturam dicat. ut igitur in ꝓximo capitulo uni-
uersaliter primũ perfecit capitulũ deinde exposuit particulariter eodẽ mõ nũc uult ma
gis uniuersalem tradere doctrinam inde ita quid particularia exercitare. considera igit
inqt tria in signifero loca horoscopũ & occasum & sextũ ab horoscopo q̃re ĩ hoc capi-
tulo proximũ offensam aut morbũ habebit hoc corpus. inde circa quã partẽ & causam
in his a qua significat. q̃re aũt hæc signifere ĩ totũ malefici radiũ mittunt iuxta statũ □
aut ☍ aut ꝑsentes affuerint extẽdit aũt malũ. & ualidius efficit cũ aũt alterum luminum
aut utrũq; in dictis inueniat locis ut in signo & horoscopo tũ. u. & si nõ æquipartes in
ueniant malefici luminaribus. Cæterorum aũt ꝑemicãt: aũt supra iserunt. signifere ãt solũ ꝑ
sentiã habuerint offensas & morbos opus est ratiocinari discernitq; id tũ a fulxione ma
leficorum. nam si inueniant oriẽtales detrimentũ erit sin occidẽtales morbus. nam detri

mentum est a ualida cā factū & stabile ī corpore. at morb⁹ ex defectib⁹ ꝓiectus ī corpus
incertior quo ualidiores fuerint stellæ lesionē facient quæ sunt oriētales imbecilliores
aūs morbū. exquirēdū aūt a modoꝝ natura consequentibusq; stellis dicitoq; quale de
trimentū sit & morbus dicet tibi utiq; qualis stella qualē morbū facere in uniuersum
consueuerit. quo prouidus in stellæ partibus insistas ut de aspectu pponaf nobis cōside
randū. Quoniā ☉ & ☽ aspectui dn̄antur si ☽ luna in aliquo dictoꝝ inueniatur locoꝝ
coitū cū sole aut plenilunīū faciens nempe ☽ ☉ uel pleniluniaca in altero duoꝝ ocu
loꝝ erit detrimentū & cum inueniaf occurrens. ☉ in ☽ ☉ aut plenilunio copulata ali
cui nebulosaꝝ conuersionū annumerat tibi ipse Ptolemæus inuenies quomodo opus
sit euicere tales attactus ex canone. erit aūt idem & cum nō in aliquo dictoꝝ locorum
malefici orientales existentes inferunt radiū utiq; p ☍ aut □ ut sit expulsoriū id eodē
modo si ☉ spectarint aut inuehanf in totū magis ad ☉ fecerint matutinæ figuratiōes
at circa ☽ uespertinæ. Sin aūt de ambobus hoc idē contigerit amboꝝ oculorum erit
interimentū Dixit ex stellarum natura essentiā ex natura martis quæ ignē comitantur
& ferrū & tales causas ex natura ♄ quæ de frigore manant turbatione & glauco colore
& quæ de talibus omnibus casu aliquo obueniāt & præcedens occasum ut ueteres pro
prie de lesione locū uocant qui est etiā horoscopi abalienatio si ascensiones spectes ne
quomodocūq; capias signifere. sed ut iam assumpsisti super ascendētes & nō uergētes
deorsum quo diximus modo ne simpliciter cētrū nactæ sed aut in. 7. aut in horoscopo
rursus namq; etiā utraq; luminaria in dictis inueniantur centris non solum si non præ
supraferātur. nam quia simul receptū est luminaribus maleficos adiungi ait ne incuses
ipsos omnino æquis esse uiribus licet præferantur in morbis inferendis. curæ ei est de-
finire ac dicere magis faciant cum matutini ad solem fuerint figurati uespertini aūt ad
☽ pōt id euenire cū ☍ fuerint lumina & malefici cum ipsis ipsos dispartianf ante attol-
latur aliquis maleficoꝝ: ut cum simul steterint lumina id cōtingit ut quæ figurationū
sint præferanf cuiusmodi horizontis loca. curæ est dicere ipsæ pre se stellæ facere cōsue
uerint qualia ipsa signa & partes ipsoꝝ male agentiū & male passoꝝ ut ☉ & ☽ & ♀
cū enim male acta sint uisus offendūt at ♀ fæminalia & germinatiuū genera itemq; fi-
guratis cum ipsis p ☍ aut □ nā si alter inspiciaf inde cōmodū nullū. at ī dn̄antissimis
dicere ordif quæ corporis partes cui opponanf stellæ a ♄ sumendo exordiū is utpote
frigidus frigidioribus omnibus partibus dominari ꝓhibetur ut spleni uesicæ. at ♃ ta-
ctui & pulmoni. nam moderatus temperatis dominaf & ♂ renibus. sunt nāq; partes
calidæ. sicut ☉ cerebro quæ ꝑcipuæ & dn̄antissimæ partes. quæ in medio cōstituta fo-
li & āno ob mobilitatē ☿ sicut ☽ utpote toti dn̄ata corpori cunctas habet ptātes p cor
pus cōstituit proportionē nāq; habet cū gustus electrix. potionē cōfirmans. stomachū
alterans. in aluo excernens. 155. EXCEcationes quidē uisus apotelesmata efficiūt. Præ
cepta delige deligit obseruationis. ordif in totū dicens supra quæ reliqua particularia
& cōsequentia. ea quæ ꝑcesserūt exponir in coitu illud dicit q̄ si inueniaf ☾ ☉ aut ple-
niluniū in dictis locis erit excæcatio & cum in altera ad ☉ figura quæ rationē habeāt
hoc est diuiduaꝝ hæc enim sunt quæ relicta & habentia ad ☉ rationē de ☍ præuenie
do dixit. Quia igitur dixit □ & ☍ figuras temporꝝ capi ꝑueniendo de dimetientib⁹
quas græci diametros uocāt cum dicebat coitiua uel pleniluniaca. reliquū est ut de □
dicat quæ ad ☉ dixit habere rationem & cum ipsius ♂. rursus aliā tradit obseruationē
talem cū unus maleficoꝝ aut ambo ☽ expulsoriæ existenti attoluntur in centrum ali-
cui iam dictorum existenti offendunt uisum ipsi epicentri existentes. nam iterum ues-
pertini inueniuntur doryphoriam facientes ad ☉ in locis lesoriis in unum uero col
ligens ambas figuras in ☉ & ☽ dicta deinceps refert ubi in eodem signo cum ☉ & ☽
inueniantur ☉ quidem præ sublati ☽ insublati ut inter duo luminaria inueniantur am
bo oculi offenduntur si ut diximus figurentur in memoratis centris nam ♂ uult tibi
causas memorare in quibus accidunt quæ dicta sunt. dicit autem a causis facientibus.
sunt certe malefici an misceteq; ipsis ☿ utpote cōmunem existentem & cōmutabilem
beneficis & maleficis stellis iterum supra locutus de ♀ de eis quæ oculis obuenirēt nūc
de eis quæ accidat circa seminales partes loquitur opponuntur aūt hæc ♀. nam sicut
q̄d a luminaribus de oculis perfecit eodem modo & de seminibus a ☍ quia lesionem

uult inuenire simul cum ipsa compræhendit maleficos. Cæterum ipsam uult habere
rationem ad loca lesoria ubi affuerit ipsis præsertim in occasu multam habet rationem
occasus ad germen ubi nuptialem locum appellare ueteres consueuerunt. Cum igitur
uenus in his fuerit locis & cum ♄ figureturq; ad ipsum & unus ex maleficis ipsi superin
uehatur ubi id quadrangula uel dimetientem faciat figurã scrupulis partibusue. nã tũ
ipsam ferunt sine stirpe uiri & fœminæ erũt in abortus & embrionũ sectiones incidunt
eunuchi admittũt ☿ prima figura obseruata. is namq; ob cõmunem naturã facit ipsos
ambiguos cõmunes cum mulieribus & uiris. Cum aũt ☉ admittens ☿ assumit ☉ qui
si similiter figuret & inueniat cum his quædã huic masculescunt. at ☽ appulsoria male
ficis radiũ supra illaris partibus mittentibus sine langore fiunt masculescenriũ. mascule
lescunt aũt aut fulxione aut signis aut finiente tales uisibus ꝙ soi cum ipsis sit admissus
fiuntq; balbi id ob mercuriũ euenit. nam is linguæ dominat subiiciunt & figuratur. rũ
maxime efficax erit figura cum lunæ figurabuntur. ipsa namq; ut sæpe dictũ totius est
dña corporis. 157. OCCIduus. Hoc est cõbustus his interueniens ♂ ob acumen ipse
♂ a ♄ linguæ uinculũ aduenies soluit. iterũ si ☽ de germinib⁹ dicta. dicit nũc de eis q̃
in membris cõtingant ut claudicantibus gibosis & toto corpore offensis. Si igitur fue
rint lumina centrata in dictis centris & malefici comites ac & dimetientes supra aũtil-
lati similiter æque ☽ assistente aut in coitibus aut in flexuris hoc est quadrãgulis figu-
ris aut eclipticis erũt dicti morbi signis idoneis hoc est quæ ad hæc accedãt ac ut sic lo
quar simul cãm afferentibus. nam ♉ & gibbosus est & ꝓcumbit at ♑ & ♋ squalens
talesq; ꝑnicies corporib⁹ solent iuehere. 158. INFLexura. inflexuras dicit ☍ ecliptico-
rum coituũ. Ita apud Dorotheũ dici cõperias inflexuras perniciosas a genesi ipsius di-
cendo ex qualibus figuris fiãt lesiones & morbi. nũc dicet unde uã scire liceat utrũ ex
genitura cõtingant ipsis detrimẽta ante postenus succedãt. cum igitur malefici inuẽti
fuerint cum luminib⁹ significat ex genitura malũ fore. cũ uero in medio cælo figuras
habẽtes ad luminaria super aduenie͂do tũ aduentuq; significat malũ & cũ dimensi fue-
rint superne inuecti luminib⁹ nõ detrimẽta mõ aduẽtura significant sed etiã ex ingen-
tibus periculis significãt fore discrimẽ. 159. CIRca tropica de uniuersalib⁹ detrimẽtis
a signis. Simplicẽ quendã canonẽ tradit quo noris detrimẽta. Cõsidera ubi sit luna &
si signum tropicũ fuerit æquinoctiale dicito detrimentũ fore speciemq; detrimenti a
natura signoꝝ poterit cõiectari in ♈ quidẽ existẽte ui iligines dicito humorib⁹ nãq;
in aere redundãtib⁹ uitiligines fiũt in cute ♋ aũt in petigines habebũt ĩ genesi ex acu
tioribus & aridioribus humorib⁹ at in ♎ leptas facit prohibet aũt namq; ex humore
melancholico hic humor in autũno capit incrementũ in ♑ canctos quia hi ex frigidis
& humidis fiũt genesib⁹. 160. MORbi aũt aduenriũt. De detrimẽtis locutus. nũc de af
fectib⁹ in uniuersum aũt querit dictas figuratiões in detrimẽtis & affectib⁹. at si inuenia
tur matutini quidẽ ad ☉. uespertini uero ad lunã detrimẽta faciunt ualidiores nãq; in
uenfũtur in quib⁹ diximus inueniri figuris sin aũt cõtra affectus ob ꝓcognitã ipsis ex
cõtrariis flatib⁹ faciũt ĩbecillitatẽ itidẽ febres quia ꝓnuntiauit partẽ dicturũ illa ad de-
trimentũ cõcurret nũc ait figuratas stellas quæ sunt in lesoriis locis & ab hærẽtib⁹ ipsis
partib⁹ prædicito fore detrimẽtũ quæ uero cui opponat parti iã didicimus. 161. MER
curii ✳. Iam dicet unde scias utrũ morbus iugis lãguenti sit an ne hoc autem a ☿ ca-
pit. is namq; nõ solum mobilis est motu cõtinuo causa morbo efficitur sed etiam cum
stella pariter mutatur intenditq; ipsius uim maleficã in duobus centris non solũ inquit
ab stellis fiunt uicissitudines morboꝝ. sed etiam a natura signorum uerum ut in stellis
non cuncta stellarum suscipimus sed quæ in lesoriis sunt locis. eodem modo non om
ne signũ admittimus sed quæ lesoria inueniantur in centris & in totum terrestria & pi
sculenta. dicit terrestria quæ faciunt strumas & fistulas ꝙ reliquis gaudeãt elephãtiores
autem ob squalorem. hæc cum ita habeant rursus apponit sibi considerandum utrum
futurum sit aliquod auxilium an potius detrimentum. benefici loca spectantes & mor-
bos & lesionem facientes tum inuectos morbos & detrimenta faciunt si minus perspe-
xerint tristes & laboriosos ĩfestosq; morbos incurrent & si spectarint maleficos benefici
considera quĩ quos super inuehantur. nam si malefici beneficos super inuehentur ma-
lum intendetur sin contra benefici maleficos superinuehentur lãgores cõciliabuntur.

cum fuerint etiam orientales tum namque suam potestatem custodiunt aut dignitates
morbi namq; cursu opulento plurimam habent cōciliationē. dein in suis non popu-
laribus lauacris exuunt formosa ut strabismum est inmeri sæpenumero factū cum gra-
tia & ex contionibus ueteres namq; adducentes in sacra loca agros supplicationes nu-
minibus proferebatit extendentes languentes ut multitudo cogeretur & morbus ostē
taretur ac prædicaretur. 161. DE Animæ qualitate cum de corporalibus dixerit omni
bus nunc animam spectantia promittit ac ut de corpore orationem bifariam distribuit
in id quod de qualitate & id ꝙ de detrimento codem hic modo bifariam q̄ ad animā
attinent distribuit in qualitatē & detrimentum proposuitq; sibi nunc de animalibꝰ tra-
ctare qualitatibus quia animæ pars una intellectiua.altera aūt rationis expers & contē
tiosa sciendū ītellectile ab intelligibili cognosci.at morale quicquid est a ☽ & domici
liorum dominis & a pariter cum sole figuratis & centra dicit & item signorum naturæ
in quibus stellæ inueniuntur in proposita babitatione considerabis earumq; naturas &
aliud tropica significat aliud solida & alterū bicorporeum & aliud horoscopum consi-
derando & aliud medium cælum inspiciendo in aliisq; centris. 163. ET ITErum oriē-
tales existentes aliud significant at aliud occidui. accepisti hæc singula ex ordine a Pto
lemæo perspecta singulorum circunstantia figurationū qualiumcūq; ait id enim signi-
ficat quandocūq; ipsi & ipsos excipientium quorum natura corporatior. nam quæ ha-
bent positionem terrestrium complentur uaporibus nam quæ lōge magis tenuia sunt
ea non sunt corpulentiora. nam semper signoꝝ concisiora ibi memorat de considera
tione quattuor sola contemplatus.stellas inquit considerato propositā sortientes actio
nem & ipsarum domicilii dn̄os naturasq; ipsorum signorum quæ excipiunt domicilii
dn̄os & facientes domicilii dn̄os & figuratos ad ☉ ac ad centra quibus dicuntur oriē-
tales centrati uel insuper ascendentes & declinan naturasq; stellaꝝ dn̄ari dixit domici-
lii dn̄atum.nam domicilii dn̄i iuxta imperium rationem habentium stellarum capiun
tur. 164. ET QVI rationem habent.Nō solum domicilii dn̄os dicit sed etiam dn̄os
ipsos considerationis ut ☿ & ☽ ad'☉ & ad centra.nā figurationes quæ ad ☉ faciunt
ortus occasus stationes non dixit aūt centrales sed stationarii ad centra. ut non solum
centratos dixerit sed etiā superlatos & declinatos diuinos cæsatiæ & diuinos cuiusmo-
di insomnia diuina offendunt conficiunt dn̄is quid implicando iura solida signa ꝙ me
dium ius habeant. nam iusticia medietas quædam est & figuratio exposita comitatur
quodlibet enim expositum exercet. 165. DE FIgurationibus. Cum dixerit de natura
signorum tūc de figuratione differit ad ☉ & ad centra & æquantes exponit simul figu
ras ut ꝙ matutinæ simul orientales sint assimulantur boroscopi centro & eadem signi-
ficantur ab ambobus & matutinæ stationes medium tenentibus cælum . sed prægres-
sus hoc est ablationes occidui centri. at uespertinæ stationes subterraneis.item in mer
curio hoc comparatum est proportionem faciendo cum dictis.nam potest quādo ma-
tutina statio & sub terra centra. id possunt quæ dicta sunt de mercurio & uenere. Inte-
rim audiendum qui dn̄atum habent hoc est ☿ & ☽ & domicilii dn̄i ipsorum stellæ
præcipue cum iidem melius est eandem stellam domicilii dn̄am eē boc est ☿ & ☽ uel
non duos uel unum. proinde eundem haberem ad ☿ unum alterum autem ad ☽ sed
unumquenq; habere ipsam ad ambos rationem non uere affecti non in suo existentes
loco in suis inueniendo factionibus neque ad utrosque figurati obscura & imperfecta
erunt quæ ex ipsis apotelesmata. 166. MALEficorum imperantia. Volens memorare
& in contrario apotelesmata transfert ad malefices . Quærit igitur tradere doctrinam
qua possit prius procedere male agendi uis aut interimentum & ultio . nam si fuerint
in illis locis & in illis factionibus inueniantur ad malum & ultionē erit ipsis iniustum
& aliud alterius sententiæ ut non putetur ipsis iniuriā facere aut malefacere. 167. DE
BEneficis. Cum de maleficis satis sibi dixisse uideatur iam de beneficis loquitur .Si igi-
tur inuenias maleficos domicilii dn̄um habentes iuxta ea quæ dicta sunt per nuntia.
sin beneficos considera si non superinuehuntur ab aliquo malefico & in suis locis & in
suis factionibus existentibus.Nam si ita habeant si in masculinis inueniatitur signis ui-
ri quidem ferociores euadēt mulieres aūt uiragines si præterea ♂ & ♀ uel eorum alter
solū masculescunt tum non uiri solū ad ferocius tendūt sed etiā libidinis habebunt cu-

piditatem ingentem & adulterii. at mulieres masculorum opera imitabuntur. tribaces fricantes & turpitudine repletæ latent aũt hæc si sola ♀ cõtigerit masculari at si ♂ manifesta erunt quæ facta. ꝙ si fœmininis fuerint signis & luminaria & ♂, uel etiã ♀ tum erit momentum ad fœmininam ꝓpensius. Sin rursus considerare uelimus utrum manifesta futura an occulta sint a ♂ id cognoscemus. capiemus aũt hoc ab matutinis & uespertinis figurationibus ♂. matutinis nãq; existentibus palam erunt uespertinis aũt occulta. excedunt id qđ naturale hoc est. non est ipsis excessus contra naturam uito nã que uirile ut fœminæ fœminile & solubile intensio igitur istoꝝ alicuius efficitur magis p naturam subtenditur simul aduentante ☿ & ♀ & ♂ & cunctis. ut ipse quoq; rationem habet ad ea quæ animæ sunt hoc est ad id qđ facile depræhendat & conspiciatur nã ☿ tam & si prius dictũ ob celerẽ mobilitatẽ omniũ quæ diximus causa efficitur.

GEORGII VALlæ Placentini in quartum uolumen Ptolemæi apotelesmaton: Commentarium:

Vm ea quæ genesim præcedunt absoluerit tertiumq; uolumẽ non simpliciter neque ut casus tulit imposuit finem: sed ꝓsequendo quam fecerat diuisionem. nam astronomiæ præsagium considerat quæ ante genesim uel quæ in ipsa genesi uel quæ post ipsam qđ post genesi duplex est. unum quidem est circa cõplexum alterum uero circa extrinsecus euenientia. dixit i tertio de eis quæ ante genesim & quæ in ipsa genesi. nunc reliquũ est ut dicat de extrinsecus aduenientibus qđ dicere ꝓposuit. sunt aũt hæc de fortunæ adeptione & de fortunæ dignitate & de actione ac nuptiis & amicitiis & id genus aliis. Sciendum est ꝙ fortunæ equidẽ adeptio corpori attribuitur at fortunæ dignitas animæ & quemadmodũ de corpore prius dixit inde etiã ita de anima. ita nunc de fortunæ adeptione ꝓstruit capitulum inde porro de dignitate subiungit. quo pacto igitur de adeptione facienda sit consideratio capitulum. Capiemus igitur sortem fortunæ a sole i ☽ cunctaq; & considerabimus quæ hos sequãtur stellæ & qui domicilii dñi quam positionem ac uim habeãt & figurationẽ ad luminaria. bene enim figuratæ a bñficis uel parheretis abundantes & copiosos efficiunt male uero affecti uel etiã ad maleficos figurati inopes efficiunt qualitatẽ uero possessionis & causam qua possessio aduenit ipsis significabunt ex stellis qualitates. manifesto ipsas Ptolemæus descripsit nec de ipsis longa habenda est oratio. 2. QVAE constitutionis sint ꝓpria peculiariter contingerit testimonia non enim ab oĩbus quæ ad constitutionem. Nec simpliciter dixit peculiariter. sed indicatus non ad utraq; luminaria prorsus figurari sed ad eum qui sit factiõis qđ si ad utrunque melior ac utilior figura. Verum quæ ♄. Subaudiendum domicilio dominans præcipue figurata adeptioni fortunæ simul comparq; erit. Iure autem ♄ assumpsit is siquidem est facultatum effector in superioribus centris horoscopo & medio cælo opus est igitur domicilii dñm esse ♄ & bene disponi erga ♄ & ferri ad ☽ & bicorporeo insidere signo. 3. DE ESSentiæ delebilitate. Maxime necessarium pceptum tradit quo pacto cognoscere conueniat an indelebilis maneat essentia an delenda uideatur. Considerandi domicilii domini. nam si hi sub eadem pspecti fuerint factione firmam adeptionem habent sin sub contraria factione supereuaserint tum deletiones possessionum faciendo peculiaria loca. Quo domicilii dñi supereuadant sortem fortunæ uniuersalis temporis aliud tertium cõmodissimum subnectit præceptum a quo cognoscemus qñ erit adeptio uel deletio. considera qui causam habent adeptionis uel deletiõis ut habeant ad centra & ad ascensiones. nam si centrẽtur celerius conficient. sin subter agantur serius & a sulxione erit dicere nam si matutinæ fuerint celerius conficient sin uespertinæ serius & extremis temporibus. 4 DE FOrtunæ dignitate. Cum de dignitate & tali fœlicitate dicendo de fortunæ adeptione sermonem compleuerit. Nũc hoc præcepto uult referre de fortunæ dignitate sequitur namq; ut iam didicimus de anima Considerãdum ergo quo pacto habeant positionis luminaria & doryphoriam eis facientes stellæ. ut enim positionem habuerint ita & dignitatem fecerint. Sciendum sane fore aliam doryphoriam in ☉ & aliam in ☽. nam si in ☉ doryphoriam facientem stellam non plus uno signo absentem in præcedentibus partibus. at in luna insequentibus admodum ex ordine ac proposito præceptorum progressum facit. primo quidem

ponit extremas

ponit extremas & regificas positiones.inde consequenter spectãs & sub ueniẽs exponit
ut illa dicit regifica in quibus luminaria sunt in masculinis signis aut alter ipsorum fa-
ctionis dñs & in doryphoria habetur a quinq; uagantibus stellis ubi ☉ in præcedenti-
bus partibus doryphoriam habere dederint at ☽ in sequentibus.ex hoc sane modo co
gnoscemus regificas positiones.Sane est uidere quomõ oporteat discernere.num pos-
sint necne.Quæri igitur duo quædã constituta circa stellas.doryphoriam facientes si
nãq; hæ inuentæ fuerint centratæ quæ sint domicilii dominæ potentes fecerint sin de-
clinantes fuerint impotes & imbecillos & rursus si inueniantur supra terram cẽtrati do
ryphoriam facientes præsertim dextri.hoc est præcedentes ☉.sin cuncta alia affuerint
sintq; eccentra & in doryphoriam agantur a quinq; uagis his quidem matutinis existẽ
tibus illis uero uespertinis sintq; centrati doryphori solũ aũt luna in fœmininis signis
at sol in masculinis duces erunt hoc est non reges sed uitæ & mortis solũ domini. Sin
dictorum omnium neq; in masculinis signis hæc affuerint.neq; doryphoriam faciẽtes
centrati fuerint uel attestabũtur circa terrã centra tum duces nõ inueniunt sed pisiri dũ
taxat in fastigio & non sollertes.sin luminaribus nõ existẽtibus in centris plurimi inue
niantur centrati stellarum q doryphoriã agant tum erunt mediocres dignitates & præser
tim ciuiles quales consequi solent uitas præcedentes.militiamq; obtinebunt nam cõse
qui eos talis dignitas consueuit.nullis uero in his doryphoriã habentib⁹ uel centratis
uel figuratis obscuræ fiunt actiones.ut igit didicimus quales erunt regificæ & extremæ
positiones & qualia media.ita est nosse necessarium qualia fiant postrema hæc aũt sunt
quæ hñt contrarias dictis figurationes ubi fuerint luminaria ĩ signis masculinis ubi nõ
centrentur doryphori facti sub maleficis aut ex parhæretis doryphori facti.in cũctis au
tem his unum præbet præceptũ quo possimus causam perscere qua in dignitatem eue
ctus dignus habitus.Considera igitur inquit admittentẽ doryphoriã & ab illius quali-
tate pronuncia nã si ♄ inueniat ob copiosas possessiones sin ♃ & ♀ ob congiarium &
gratiam sin ♂ ob uictoriam.sin ☿ ob orationes uel dispẽsationem & rerũ tractationẽ.
5. VESpertinorum aũt ad lunam uespertinũ non sumitur ut ad ☉ hoc est in consequen
tibus partibus ☽ ad supra terram centrũ simul figurantur.figurãtur ait non ut p △ aut
□ aut alia tali figura sed ubi non fuerint in hac centrata parte prope ac non oĩno inci-
dentes. 6 SI Doryphori stellæ dextræ supra terrã centris figurant.Dextri sunt qui in p
cedentibus ☉ partib⁹ ubi medii inueniantur ☉ & ☽ ante ☉ quidem at pone lunam ĩ
fœminino non est enim ☽ detrimentũ.bene si utrũq; lumen centretur & in masculinis
signis.sin secus ☉ in masculinis signis omnino esse opus est in fœmininis nãq; inuen-
tus offendit magisq; ☽.attestãtur centra hoc est horoscopum aut mediũ cælũ nã in su
perioribus utrũq; memorauit q dixit supra terrã cẽtris.hoc aũt per egressionẽ eius qd
antecessit dictum.nã ante ipsum alterum luminare erat solum in masculino signo centra-
tus hoc postea non centrari subiũgit doryphoros. 7. SIN lumina & hoc per egressio-
nem dictum est nã ante hoc habuit & alterum luminum centratum est & alterum masculi-
norum signorum.at hoc neutrũ nisi q in priore prædictis omnibus existẽtibus dorypho
riam nacti nõ erant centrati.at hic plurimos doryphoriã habentium centratos capit p-
ter aductum acceptiones quæ dignitates ex præceptione uitæ consequuntur ut in præ
cedẽti præceptione dictum est:deniq; humiles & malefici demones.hæc est genesis cõ-
traria oĩno primæ adeptitiæ.nã cæteræ oẽs bonum medium inueniunt.inter hæc uero
præter dictas mixtiões relinqt subauditiõi ut in aliis fecit pceptionib⁹. 8.HVIus siqdẽ
circa factionẽ hñtes docuit ut te oporteat cognoscere utrũ authẽticas & firmas esse di-
cas dignitates necne.inuenies autem hoc a doryphoriam habẽtibus stellis. nam si hæ
& synæretæ & beneficæ inueniãtur adminiculatrices euandem dignitatem. sin ad par-
hæretas:aberrabunt. 9.DE Actionis qualitate actionis dominam capiens iure post de
dignitate orationem de actione præponit.q contermina utraq; fortunæ uideatur con
siderare uero oportet a ☉ & medii cæli signo actionis qualitatẽ.Quærere enim opus
est quæ absit a medio cælo.quæ matutinam fulxionem Solem proxime faciat ubi
sub signo uno fulxio sit. Hoc est usque ad partes. 30. Doryphoriam uero hanc no-
minare consueuerunt antiqui. Necesse namque aut eandem stellam in medio esse
cælo aut differentes.aliã præcedentem ☉ aliã uero medium cælum:aut unam modo

adesse aut in p̄cedentibus partib⁹ ☉ aut in medio cælo. si igit̃ una affuerit & in medio
cælo & in p̄cedenti parte ☉ aut una solum in utrouis dictoꝝ locoꝝ illo solo utemur.
Sin duæ quæremus quæ magis ipsaꝝ duaꝝ potentior sit & plures habeat rationes illā
q; præponendo nobis ascibimus. si uero nulla inueniatur apud ☉ & nequidem in cæ
lo medio huiusmodi sunt inertes. Considerare autem opus est domicilii dn̄m. is enim
significat suo tempore studia. ita nanq; considerabimus actionis causam. at qualitatem
cognoscemus ex capientis stellæ proprietatis actiōem. Scite aūt expedit quēadmodū
non omnis stella in præcedenti parte ☉ aut in medio cælo inuenta p̄bet actionē. sed
si inueniatur actionem præbentibus stellis. sunt aūt tres ☿ ♂ ♀ hæ nanq; ob celerē mo
tum actionibus sunt accōmodatiores quodq; soli sint uiciniores doryphorias faciunt.
at quæ ex aliis stellis inuenta adducit aliquid suæ proprietatis. ipse uero manifesto mix
tiones stellaꝝ faciens non dedit separatim uolentibus ab ipso longā habere orationē.
Scite sane opus est ut etiam signoꝝ proprietas multā quandam actionibus mutationē
præbeat. formā nanq; humanā habentia artem ab hominibus indicant. quæ aūt quadru
peda circa ista etiam mercimonia indicant. at aquatica circa aquas & quæcūq; argutæ
possimus ad usum reuocare signoꝝ proprietatibus p̄terea considerare maxime necessa
rium iubet utrum actionē habens primos faciat studio uel secundos & uicarios. Consi
derare enim inquit opus est capientes domicilii dominatum actionis & si hi inuenian
tur orientales & epicentri faciunt authenticum. sin autem declinantes secundos & suc
cedentes atq; uicarios. at medias horum figuras est cognoscere & in ipsis factis explica
re moliemur. 10. FVLxionem uero matutinam proxime facientē. Non simpliciter ma
tutinam fulxionem facientem sed proxime solem existentem in præcedentibus parti-
bus. Neq; enim siquis putatur duabus existentibus in præcedētibus partibus uiciniorē
præferemus sed quæ non plus absit uno signo a sole utq; paucis absolnā doryphoriam
facientē ad studia ipsam nanq; ut dn̄am medii cæli. tales nanq; scurræ actionib⁹ fiunt ali-
as alii intenti studio nō uni soli modo ex suis trium modis. Certis ut nolit oēs stellas
doryphoriam facientem ad solē aut ad mediū cælum actionis esse dominas sed ex tri-
bus unam uelut qui ante ipsum omnes. simpliciter cuncta sequentia medium cælū dici
to domari actioni & in illius spectantes proprietatem impotens fiunt in qualitate actio
nis motus ac præsagii. at ♀ mixtiones facit aliaꝝ stellarum erga actionem admittētes
♄ & ♃ destituerit autem nbi ipsos ad se inuicem miscendo dominos actiōis. adhucq;
magis intelligentiores facit mixtiones ipsarum pariter & dominorū actionis aliarūq;
stellarum ♄ ♃. 11. RECEptus. Receptus uocat transitus quos a se inuicem mutuant.
12. AT ♂ cum ☉ figuratus. ♄ stellam duobus capit modis præter alias stellas. aliæ. n.
siue cum sole fuerint siue minus eadem dimetientem habent. at ♂. cum ☉ utpote ex
igni complexionem habēs adhuc magis ad in moderantiam conuertitur ex ad solem
uicinitate. 13. CIRca fusiones hi nanq; aquæ & ignis seruiunt locis ut sunt admittentes
ubi ☉ uerbi causa existente in geminis ♀ quidem cum ☉ inueniatur at ☿ in altero si
gno nempe ♉. 14. FACile conficientes. Facile negocia transigentes hoc noīe appel-
lauit. 15. OCCursantes. pro aliis obiectos & supra alios agētes ob armatos quales sunt
qui ob armati saltitant. quos uocant armaturas apud priscos animalia sacra quæ seruie
bant uariisq; actionibus honore præscrebantur. quia enim compares simul binæ stellæ
non unam aliquam artem faciunt sed multa significāt iure præceptum asciuit quo pos
sis discernere artium uarietatem. erit tibi discretio a signorum natura quæ ad coitū igi-
tur si uelit in folleri esse curam loco ab ☽ ☉. ☽ aut in medio cælo erit. neq; enim in p̄
cedenti signo poterit ☉ adesse quia a plenilunio erit ac non ab ☽ ☉. 16. EX Domici-
lio domitiatibus domicilii dominos dicit. dominos actionum qui in medio cælo aut
in præcedenti parte ☉ inueniuntur. coloris mixtiones hoc est fœditates. 17. DE Incō
gruis nuptiis aut amicitia post hæc cum hoc sit capitulum est de multiplicibus ac mul
tifidis in eo namque dicit de legitimis nuptiis: necnon de aliis non legitimis priusque
acquirit num nuptiæ futuræ sint necne & si fiant num tempori an sero & utrum cum
unica sit cohabitaturi an cum pluribus & qualis erit nubilis aut uir & postremo utrum
perduraturi an nuptias dissoluturi: repudium inquam diuortiumque facturi: & si
persistiterint utrum mutuo amaturi an secus. Considera igitur Luna inquit utrum in

libycis sit

libycis sit quadripartiis an in subsolanis.nã in subsolanis nouas facit nuptias at in liby
cis serotinas. 18. DE Mulieribus. De mulieribus aũt non a ☽ sed a ☉ similiter eodem
mõ cõsiderabimus nisi q̃ aliud circa ☽ quadripartitũ capiemus aliud aũt in ☉.nã in ☽
a lũa ☉ ad primũ usq; diuiduũ & a plenilunio ad secũdũ usq; diuiduũ subsolana sunt
quadripartia.at boꝝ dimetiẽtia libyca.at in sol cẽtra sæpe dicta q̃ ab horoscopo ad me
dium usq; cælũ.aliaq; consequenter.Si igit̃ inueniat̃ in bicorporeo signo uel ☽ uel ☉
uel si cũ pluribus inueniant̃ stellis multinubos faciũt q̃nq; & in multi fæminii signis in
uenta duplices ꝑbet nuptias.& si ☽ ad bonos feratur pulchrã & maritũ amantẽ mulie
rem significat.sin ad maleficos cõtra.poterisq; a stellaꝝ ꝓprietate ipsis qualitatẽ dicere.
ꝑseuerant̃ igit̃ cũ lumina cõgrue inter se inuicẽ figurata fuerint & ꝑsertim cũ alterabũ
tur & ☉ quidẽ ipsi ☽ altero & ☽ ☉ neresse figuratiões stellaꝝ inspicere sub stellis aut
non.si nõ inspiciam⁹ erũt q̃ diximus.si inspiciam⁹aut cõsonæ figuratiões erũt aut in cõ
sonæ.si consonas figurationes malefici spectarint dissoluent̃ deniq; sin cõsonas benefi
ci ꝑmanebunt amantes se inuicẽ.Si malefici cõsonas inspiciẽt & benefici consonas me
diæ erunt figuræ ut neq; oĩo dissoluant̃ nã rursus redintegrabunt̃ & restituent̃ cõicati
oni. 19. DE Legitimis.Est dicturus de illegitimis copulis in hoc eodẽ capitulo.nõ igit̃
opus est ostẽdere ac memorare nouas nuptias sæpe nouas iteꝝ iteꝝ capiunt ipsi ꝓueni
entes.sin cõbustæ fuerint quo iuxta ꝓportionẽ cũ aliis cõbustũ capias sub.15.partibus ĩ
una specie unius speciei esse dicit tropica & solida ꝑ ter multi fæminii:ea nãq; ꝓportio
nẽ bñt cum bicorporeis. 20. AVT etiã ꝑ conglutinationẽ.conglutinationẽ uocat ꝑ
sentiã attestationẽ uero cõfigurationẽ.Item ♀ post ♃ a ☽ iuxta legẽ factã copulã uati
cinat̃.at a copula ipsa mulieris qualitatẽ ꝑ discendã uel una matutina stella quõ & lũa.
uult aũt non simpliciter stellã adesse sol sed in ꝑcedentib⁹ partib⁹ hoc est q̃ faciat matuti
nã fulxionẽ.Significare aũt opus est q̃ absolute dixit unã stellã matutinã sit nãq; oriẽ
talis solũ matutina & ita excipit ipsam ♄ igitur itidẽ ut in luna a figuratiõibus qualita
tes cœpit eodẽ mõ & i ☉ unde & itidẽ ita adiecit quo simile & idẽ indicet etiã occidẽ
te.at hoꝝ dimetiẽtia obticuit ut libyca ac iam de ipsis percurrẽdo at in lũa a coitu.non
ut capias a coitu figuras sed a sole genesis.Sæpe nãq; præueniẽs coitus lõge est at sol ꝓ
pior unde a ☉ capere opus ẽ distantiã diuiduoꝝ siquidẽ a ☽ ☉ & plenilunio nil aliter
ipsi significat q̃ angumentũ & diminutionẽ.ꝑmanent igit̃ Nunc dicere incipit utrũ ꝑ
maneant cõtacti an distẽt.ueꝝ qa contingit ꝑmanere quidẽ cõuentus at iurgia & rixas
consequi.id quoq; ipm coniectat̃.Incipit iuxta consuetudinẽ id a moderatis figuris &
desinit ex ipsis in extremas usq; ac malas ꝑueniendo figuras.lumina nãq; necesse est aut
in connexa esse:aut figurari & si figurent̃ necessario aut congrue aut incongrue didici
mus nãq; quales q̃dem sint congruoꝝ figuræ:& incõgruæ ac si cõgruæ fuerint aut utri
q; lumina in utrisq; positionib⁹:aut alteꝝ altera & si alteꝝ aut sol soli aut ☽ lunæ aut ꝑ
mutatæ ☉ lunæ & ☽ soli tum nãq; naturali quodã mõ mas putat̃ coire. 21. OMNiũ
aũt pulchritudo est cũ non simpliciter naturali quodã mõ putatur mas cõuenire. Cun
ctoꝝ aũt est pulchritudo cũ non simpliciter sol lunæ figurabit̃:tum nãq; maxime natu
raliter inspicitur nã mulier uiro copulat̃.didicimus queadmodũ a ☽ q̃dem mulier.at
a sole uir ut si cõtigerit uiro solẽ hĩc in ♋ mulieri aũt solẽ in ♓ nã si uir habeat ☽ in ♓
non erit tale.age nõ solũ uicissim ut exẽpli cã ostendit;sed etiã alteꝝ & ꝑinde ☽ uiri cõ
grue ☉ figurari.ponat̃ nãq; uirum hĩc ☽ in ♒ at mulierẽ ☉ in ♋.& rursus uirũ ☉ in
♒ mulierem aũt in ♓ lunã.est igit̃ hic uicissim factum non equidẽ uiri ☽ spectabat ☉
mulieris positum nãq; erat sol mulieris in ♋ lũa uiri in ♒.si permutem⁹ lunas & uiri q
dem ♓ subiecerimus at mulieris ♒ inueniemus ☽ mulieris spectãtem ☉ uiri & figura
tam ad ☉ mulieris præcipue cum uicissim fiat ubi non ☉ ipsis ☉ sed ☽ ipsi ☽ sed ☽ lu
næ & ☽ sol aderit uel in non connexis tam inconnexa q̃ incõgrua dissoluit. Queãd
modũ igitur beneficæ stellæ connectunt maleficæ uero dissoluunt. Cum similes inuen
tæ fuerint figuræ tum extrema congruunt ut si congrue figurantur & a beneficis spectã
tur cum pari affectu etiam unio erit.sin aũt inconnexa fuerint lumina uel incõgrue fi
gurentur uel a maleficis aspiciantur rursus omnimõ dissoluent̃:uel etiã prorsus nõ erit
concursus & idẽ iter.Si uero mediæ fuerint figuræ & an mixtæ tũ erit disiunctio aut cõ
ciliatio postea fiet.mixtæ erunt figuræ cum uel luminibus inconnexis existentibus be

nefici inspexerint:uel cum cognatis luminibus spectatis.malefici figurati fuerint. cum eo q̄ ueneris maleficis inquā figuratis. 22. AT Alias quoquomodo factas de illegitimis nuptiis.Cum de legitimis dixerit nuptiis.Nunc sibi dicendum existimat de non legitimis .non legitima frequenter ad legitima recidunt nam clanculū conueniens post succedente tēpore legitime copulatur capit aūt tales considerationes a ♂ & ♄ & ♀ uidetur nāq; hi quandā ad se inuicem habere affinitatem intuere ut ♂ in ♑ habet exaltationem at ♀ in ♓ rursus in △ ♂ habet exaltationem atq; ♂ & ♀ non amplius exaltationem sed domesticos nam ♄ ♎ & ♀ in ♑ assumitur ad legaticum munus ♄ senilē q; personam.miscetur nāq; uulius & patrius & diuinis.at ad pubescens ♂ fratribus nāq; uel sororibus an miscet figuratur ♀.prius a ♀ considerat qualem habebit mulierem at nunc ipsam considerat genesim qualem ipsam efficiat.considera igitur ♀ ut diximus quomodo afficitur cum ♂ quidem existens & simpliciter per se amatorias efficit animas.Quod si ☿ affuerit quippe qui ut dictum est celeris est motus diuulgationes facit Sane in his considerandum signorum naturas.nam si inueniātur ultra hæc affines nuptias faciunt.Sin autem ♀ & ♂ uel ☽ uel ♄ affuerint tum binis sororibus cōmiscetur nisi q̄ uirorum considerare oportet ☽ at in mulieribus ♄. uerum assumitur utiq;. rursus ♄ is nempe solus uel cum ☿ copulat⁹ ♀ facit utiles copulas at cum ♂ perniciosas. ac ut in ♂ diximus a promiscuis signis constitues copulas.modus in his quærendus est nunc aduersus eiusdem ætatis sit ipsorum mixtio an aduersus ānus uel seniores. consideranda inquā talia a stellarum fulxione hoc est ♄ & ♂ & ♀ hanc enim necesse est aut figuræ similis esse uel dissimilis figuræ.Quod si similis figuræ cōperta sit aut optabiliores aut magis orientales neq; alia præter has figuras.sed similis figuræ inueniantur eiusdem ætatis esse significat.sin occidentalior cum anibus copulas sin orientalior cū senioribus.Conueniendo nāq; cum luminib⁹ familiariter hoc est ♂ ♄ & ♀ & alterutro nō dubiū quin elāculum fiant ad legitimam conueniendo copulā & perinde nos hic Ptolemæus docet quō cognoscere conueniat utrū domestica sit copula & legitima an nō. at familiariter quid uult.nēpe ut in fœminis ad ☉ splendores bene disponi in marib⁹ aūt ad ☽ ad senilitatem tanq̄ quopiā p̄cunctante si ambobus una habitet quispiā ipsorū aut differentia inquit q̄ cū ♂ ♀ pubertatem significat faciei oris in primis at cū Saturno senilē ætatem.& si figuræ similis ubi quā habet figurationē congrediēs ♀.stella eādem habet ipsa quoq; siue occidua sit siue orientalis.hoc aūt ut cōe iniecit ambarū stellarū p̄cepto.perinde a ♄ neq; ♂ dices nomen senile uel pubescens. at a figuris ætatē scribes.eiusdē ætatis senes cū iuuenis iuueni nouercæ:uel amitæ:eiusdē ætatis necesse est cū iuuenes duo fratres.senex ad iuuenē:cum pater filiā īpubis ad īpubem cū mediæ ætatis cū iunion sorore.senex cū seniore cū uiridis ætate cū amita.adolescēs cū grādioti ætate ut iuuenis cū maiore sorore.æquales ætate senes cū amita.eiusdē ætatis grandiores natu cū sorore.cōtigerit nāq; ætatem æqualē esse.at nomē senile ut in amita nā pater & filia produxere.at qui est amitæ nomē ætate maius ætas eadem.dices igit̃ a ♄ ut diximus senile nomen ut cū auunculo aut patri aut patruo cōiungetur.at a ♂ cum fratribus uel consobrinis uel fratruelibus prædicta figura ubi ♄ cū ♀ & ☿ uel etiā ♂ ī horoscopo uel etiā in medio cælo inueniat̃. 23 SI In sequentibus signis. reliquū ē ut incipiat te docere quomō debeas cognoscere nō solū q̄ naturale capietur connubium sed etiā qd̄cūq; cū dictis oībus utrū agit adsit ipsis ☉ & ☽.utrūq; enim lumen ostēderit faciei p̄prietatē cognatorū.cognata uocat signa q̄ promiscua.Cum igitur dictæ fuerint figurationes in cognatis signis.sed in fœmininis locis & personis tum simul affectos facit homines.loca uero uocat signa.personas aūt subsolana & libyca quadripartia & uesptinas & matutinas fulxiōes & hæc oīa masculescūt & fœminescūt & tibiales ut testes nō habeāt at tibialē solū.freqnenter his aliquis p̄portionalis cōuenit ut non per se non inueniantur quæ dicta ut in sterilibus uel rarorū filiorū.habent nāq; tali an proportionē aliquā qualēcunq; ad uenerea non plurimæ sunt horū differentiæ alia nanq; sunt legitima. Alia uero illegitima.& alia sunt unius generatiōis alia confinia.hæc oīa didicisti in uiris quidem a ♂ at in mulieribus a ♀ nunc dicturus quales habebit uterque ipsorum appetitus.utrum honestos an inhonestos & immodestos.hoc autem capit a ♂ neq; ut alii oēs in mulieribus ♂ ipsum spectat at in uiris ♀.nam ad beneficos

delati fiunt

delati fiunt honesti ad ♄ inhonesti. inuenies aũt figurationes in particularib⁹. neq; no
bis longius ducenda est oratio uolentibus particulatim inquirere asente ♄. is nãq; tur
pem præbet & adminiculatoriũ nã ☿ utpote solus existes q̄ facile moueatur p̄bet & si
uespertinus fuerit & si fœminescãt stellæ. Deinde uult ostendere quomodo erit cupidi
tas quam in superioribus uocauit affectionẽ. utrum fœminarum an marium sit appeti
tus. hoc aũt considera ex figurationibus. nam uespertinum proportionaliter significat
fœminas. at matutinũ mares. ut inueneris affectos ♂ ♀ ita dicito & appetitum fore nõ
supra uim affectus hoc ẽ immoderate & ĩportune. Sin aũt ♂. nam ♀ utpote muliebrẽ
significans faciem humile significat. at ♂ utpote uirile cum formidine occultum aut si
figuris quo duplicem ostendat modum: tam ad ☉ q̃ ad horoscopum propositis figu-
ris ♄ quærit naturam. orientalis quidem existens efficit petulantiã ad apertũ agit imo
destiam. at occiduus cõtra. 24. DE Liberis. Quoniã de cõnubio sermonẽ sequit̃ q̄ de
liberis est inde ordinẽ consequentẽ admisit. est aũt ut alia iam indicata multifidum ca-
pitulum: quærit enim in ipso an habeat liberos inde etiã quot & tertio utrũ claros an
obscuros inde offensos an ĩmunes offensa & solitarios an nõ & si amicos an infensos
quicũq; procreabunt̃. Capitur aũt capitulũ ex locis & stellis quæ sunt datrices liberoꝝ
quæ anhæreticæ hæ sunt sine sæmine. q̃ sæminales audias nãq; Ptolemæum dicentem
sæminis expertes & multi sæminii locos. Sunt autẽ quattuor loci ex quibus qui delibe
ribus inspicitur. 10. & 11. & horum dimetientia hoc est sub terrestre & 5. locus at quin-
tum locum ægyptii in definite liberis præbuerunt. Si igit̃ hi omnes loci uel qui ex ipsis
in multi sæminii signa inciderint circũsteterint liberi. sin aũt in sæminis ĩmunibus nõ
circũsteterint. stellaꝝ porro aliæ qdẽ sunt effectrices aliæ anhæreticæ seu peremptoriæ
☽ quidẽ & beneficæ datrices sunt liberoꝝ ☉ & maleficæ anhæretæ siue pemptoriæ ☿
cõi existente. Si igit̃ datrices in occiduis inueniant̃ citra impedimentũ p̄bent. sin mix-
tim alios quidẽ dabunt alios uero periment. at q̃titatẽ cognoscemus ex signoꝝ natura
in bicorporeis nãq; uel multi sæminii existentes uel duos uel plures p̄buerunt. at in so
litariis unũ mõ fœtum cõficient. Si masculescant datores liberoꝝ iuxta dictos modos
marẽ dabunt. Si minus fœminã. & si hi ipsi datores fuerint liberoꝝ & in suis locis p̄cla
ros dabũt liberos. sin occidui inueniantur & in locis alienis obscuros ignobilesq;. Cõsi
dera uero in his utrum erunt hi parentib⁹ cari necne. Si enim datores liberoꝝ consonã
habeant figurationem ad horã & ad sortẽ fortunæ quã iam didicisti & cari parentibus
erunt & instituentur bonis artibus. Sin ipse datrices liberoꝝ. Consonũ inuicem inspe-
xerint cari permanebunt sin incõsoni inimici. 25. AD Verticem loco. Nã inde fratrib⁹
loco a. 10. & 11. ☽ loco cœpit. proporcionẽ nãq; habet ut sæpe didicisti matri ☽ & ♀. Iu
re igitur & hic ab. 10. & 11. loco horoscopi. nam horoscopus ipsi edito refertur dato tq;
cum datricibus est stellis nihilominus & si orientalis fuerit nã si orientalis fuerit nihilo
minus est ablatiuus & ad ☉ figurationibus. reticuit circa horoscopum figurationem.
Quia uero iam subiecit locoꝝ in p̄cedentibus partibus horoscopi alios. & alios in cõ-
sequentibus. & perinde certum superfluũ semel dicentes semel memorando ipsos. 26.
FACtionum ambaꝝ rõnem. Factiones nũc dicit non nocturnas & diurnas sed stellaꝝ
quæ dent quæq; auferant. 27. AVT potentiores hoc plus ut clarescat non eget interp̄
tatione. at potentiores deinceps dicit ut opus est indicare. at in serri significat indifferẽ
tibus aliquos peremptorioꝝ datiuo in serri uel contra. 28. QVæ uero particulariter.
Doctrinã tibi p̄bet gratissimã qua possis cognoscere q̃ particularia. Iam uero huius ĩ ali
is supra mentionem fecit datricẽ nãq; stellã dicit ut horoscopum ĩtelligas & cõsequen
ter reliqua considerãda. 29. DE Amicis & inimicis. amabiliũ affectionum. Cũ dixerit
de cõnubiis & liberis cõsequens est ut in p̄xima pmaneat habitudine aut ad extra posi
tas conuertat habitudines quæ est amicitia: hocq; capitulum est multarum partiũ. neq;
enim est una amicitiæ species. nã est maxima & extrema & secunda ac media nomina-
que apponit utraque amicoꝝ primam & maximam appellando parem affectionem. al
teram uero synastriam. Secũdo loco præterea quærit utrum taciturnitates in amicitiis
fiant qualia cõtingũt amicitiis necne sed manent in defessi. tertio cãm quærit qua con
sistit amicitia. nõ enim est eadẽ amicitia. sed alii quidẽ ob modestã & sapientẽ cõstitue
rũt amicabilẽ electionẽ. alii ob utilitatem. alii ob uoluptatẽ. Quarto & de ad tempus

aliquod' cōstitutis amicitiis erga cōsecutos disputat ut etiam dicat utrū dissolutum iri uideantur causamq; consecutionis postremo an miscet de dolis orationem non iniuria uidetur náq; quoquomodo inserere inter amicitias & inimicitias alii náq; sunt bonesti & mites dominis. alii perniciosi & inhonesti. amicitias igit' in totū considerat ex quattuor locis ex solari & lunari & horoscopis solaris & lunaris quæ ipse sortem sortunæ nominauit. nā si in ambobus genesibus dicta loca in eisdem inueniantur signis uel mutuis. & proinde ☉ cum ☽ aut cum aliquo cuius horoscopo uel cōtra erit dicta par affectio maximæ amicitiæ. sin autem non in eodem signo sed in triquetra figura tum synastria continget. at inimicitia infestissima cum in non cōnexis aut quadratis aut dimetientibus & rursus maxima quidem & insuperabilis erit inimicitia cum in non connexis. maxima porro in dimetientibus at media cū in □. causam qua amicitia constat cognoueris hoc modo quandoquidē non oēs inueniun'ur in oībus figuræ; sed aut aliquæ aut plurimæ considera sint ne luminarium figurationes necne. nā si luminariū sint figurationes delectu ac proposito bono erit amicitia q̄ ab aliis differt omnibus firmior ac constantior est. sin sortes magis ex usu. at horoscopi ex uoluptate sin simul oīa inueniantur ex oībus dictis constituentur uel etiam plura. idem enim erit licet nō oēs figuræ conueniant sed plurimæ in alio ēt septē & circa. 7. ubi non multū distent horoscopi sed sub dictis fuerint partibus neq; aliter extiterint neq; in eodē signo neq; male figurātur sed dumtaxat in cōsonis triquetris. triquetris aūt ait uel sexangulis synastriam solū fieri. 30. CVM malefici figurationem. Docet etiā quo modo possis scire si taciturnitas aliquando erit amicitiæ ex beneficis inquit hoc cape & maleficis. nam cum fuerint cōpræhensiuæ amicitiæ figuræ inspexerint malefici tum detectiones erunt secretorū cū aūt benefici intēsiones. 31. CVSTodiendum aūt. Rursus docet uter amicoꝝ amicitiæ est magis tenax & obseruantior & uter utiliorem & magis cōmodam inimicitiā. Cōsidera igitur inquit loca inuicem figurata ut horoscopoꝝ. sortiū; luminarium & si ambo æquipartes fuerint ambo igitur erunt iuxta rectitudinem q̄ si plures alteri habere contigerit paucioꝝ erit director uā eminet. sed intuere spectantes stellas nā qui beneficas habuerit inspicientes in sua genesi ad admunificentiam & officiū erit propensior. 32. SI idem ipsum uel proxime. Memorauit tibi horoscopos sub. 7. partibus cōtingit aūt has non solum in eodē compleri signo sed & in sequentibus ut habeat quis horā ♌ partes 5. alius aūt ♍. 29. is náq; habet eminentiam sequentis signi pauculus enim ipse uīu' partis erit ipsis benignus at reliquus plurimus quoad aphetes altero aliquo aliū cōtigerit locum. 33. HANC igitur ad magis & minus. Quoniā quæ tēporariæ constantur amicitiæ multæ sunt indifferentes ipsaꝝ náq; aliæ sunt magnæ aliæ paruæ. scire aūt oportet q̄ cum apheres alicui dictorum quattuor locoꝝ glutinabitur tum ingens futura est utilitas cū aūt alicui aliaꝝ stellaꝝ exigua & fortuita. 34. DE Hospitalitate. qui de hospitalitate modus in hoc capitulo non unū aliquod quærit; sed plura. prius náq; cōsidera num prorsus facit hospitalitatē necne & cōmode an cū damno & imunē a periculo an periculosam & an bene repensurā an male repensuram. Inde & qbus in locis erunt peregrinationes considera igitur inquit declinamenta & occiduū centrum hoc est. 3. 6. 9. 12. 7. nam si in his luminaria inueniantur hospitalitates faciūt sin ♂ adhuc magis & plures cum rationem habet aliquā figurationis ad ☉. sin aūt sors fortunæ dicta in quē q̄ hoꝝ locū inciderit uitā propetē tales in hospitiis faciunt. q̄ si solida fuerint firmaq; signa diu peregrinant'. Sin bicorporea continue. 35. QVANdoq; illud quádoq; & sæpe ipse explicuit qua de causa posuerit. ait náq; cum luminaria figurant'. non enim satis est solum occidere aut declinare ♂ & si non declinare contingent: feratur aūt ad lumina: hospitalitatis cā erit tali genesi. 36. ET Difficulter repensutos. Difficulter repensuros dicit difficulter & sero admittentes at cōmixtum porro tibi reliquit. nam si inueniātur simul malefici tum etiā inutiles & difficulter rependētes erunt hospitalitates & cū aliqua difficili actione cōmoditates prouenient definiemus dixit náq; in præcedentib' ut opus sit ad numeꝝ & occasum inspicientium stellaꝝ considerare licet īperantibus īperium tribuere apotelesmatis. 37. IN Eis quæ matutinæ docet & ubi peregrinatiōes euenturæ. matutina náq; uocant' quadripartita orientalia hoc est. 12. & 6. loca uespertina uero occidua hoc est. 3. & 9 loca. 38. VEL domicilii dn̄atum habentes didicim' ubi

de geminoꝝ

de geminorum genitura quomodo stellæ fiãt duplæ & proportionem habentes cum hicorporeis aĩalibus cũ nõ solitariæ sed cũ aliis inueniant̃ p sublationes ut anollant̃ & simpliciter & temere fieri uaga itinera. 39. DE Seruatione. Vult te porro docere cãm peregrinationis quomõ oporteat. cognoscere. cõsidera inqt q̃ nã sit q̃ peregrinationẽ faciat stella & ĩpositiõe quis nã dñs nã si uitæ horoscopus. siue mediũ cœlũ actiõis seu sors fortũæ pecuniaꝝ & causæ siue cõmoda siue incõmoda etiã hinc p̃dicito. 40. DE mortis qualitate & destitutione & adhuc mortis qualitate. Cũ tp̃s ꝓtulerit libet iam de qualitate dicere: est sane ut dictũ una qdem naturalis: altera uiolẽta: sed nõ naturalis ac de ambabus differit ubi: q̃ris nãq; utrũ erit hæc uiolenta uel non uiolenta sed naturalis siue ita in utroq; q̃re qualitatẽ. alia nãq; qualitas naturalis alia uiolentæ: ut in naturali qui aliud facere ♄ cõsueuit at in uiolenta aliud & aliæ oẽs stellæ consequẽter faciũt. utitur sane aliquo eoꝝ q̃ ante demõstrata sunt. demõstratũ nãq; iuxta horimæã atq; iuxta radium. Cõsiderare igit̃ prius opus est quomõ fiat periclitatio. Cũ aũt ipsam inuenim⁹ iuxta horimæã tum occiduo utimur cẽtro. cũ aũt iuxta radioꝝ iactus tum ꝑemptorio periclitatorioq; loco. Cõsidera nãq; q̃ abfuerit ei ✶ uel figuret̃. utimur nãq; figurata. si nulla figurataꝝ inueniat̃ aut naturali signi ꝓprietate aut etiã ipsis terminis. ita demum naturalẽ inueniemus ipsius mortis qualitatẽ at uiolentã. hoc mõ. non cõtingit cũ ĩ uniuersum uiolentã sequi mortẽ nõ aphetis existẽtibus uel una luminibus uel ipsoꝝ altero. alio nãq; iudicato uiolenta nõ erit periclitatio. opus est aũt ad inuenienda aphetica lumina etiã peremptorios esse maleficos ut obuient luminibus sufficit unus maleficus cũ utraq; lumina aphesim cohibeant. at cũ alteꝝ e luminaribus aphetẽ habuerit tũ oẽs malefici obuiarint. Sane inueniemus hoc iuxta p̃cedentẽ expositã doctrinã: aut occiduum cõsiderãdo locũ aut ꝑemptoriũ radiũ aphetis inferẽdo. 41. DOMinatoris hoc est esse aphetẽ. aphetẽ. n. dñatorẽ ĩpatorẽq; uocitauit uel qa habeat ĩperiũ multãq; uim. in positione. hãc aũt aphesim inde uitæ tp̃ibus horimæã appellauit. Alioꝝ primi. Primos dixit ꝓxime illatos uel p figurã: uel p p̃sentiã. contingit aũt nõ unũ solũ esse sed ẽt duos signi ferẽ. ꝙ aũt modi qualitas bifariã ei assumpta sit manifeste indicauit significat enim & signi naturã quatenus q̃dã dicunt̃ arida. q̃dã humida. q̃dã uulsoria. nã a dñis terminoꝝ cognoscemus etiã mortis qualitatẽ. ꝓprie igit̃ dicendo de interitibus naturalibus. nũc inqt de: ut sic loquar: cõtra naturã & ꝓprie uocauit ultroneos & nõ aliũde nobis illatos. dicit autẽ prius in totũ quo pacto nosse queas an ꝓprias mortes faciat an uiolẽtos interitus. cũ igit̃ inquit ꝑemptores nõ prorsus in alienis iacẽt signis. sed quãdã hñt necessitatẽ & ne substernant̃ a maleficis tum interit⁹ ꝓprii cõtigerint at ĩpropria uel etiã domestica ꝓpriã dicit cũ in synheretoꝝ fuerint domib⁹ in quib⁹ gaudẽt uel ubi diurni in diurnis. 42. AT Qualitatis alia nimirũ ẽ qualitas ꝓprioꝝ interituũ alia uiolentoꝝ ☉ aut ☽ ubi ambo fuerint anhæretæ altero luminariũ aut ambobus existẽtib⁹ aphetis. Quod si fuerint aphetæ nõ ubi inueniant̃ indifferentibus apheticis locis sed in eodẽ signo & in eadẽ parte. similiter & si occidat ubi ☽ in. 9. inueniat̃ hñs aphesim: at ♄ in occasu tum nãq; infert̃ saturno ☽ hoc est ad ipm̃ fert̃. 43. ET Si q̃ ♃ licet dixerit ipse ubi de tẽporib⁹ uitæ ꝙ benefici non solũ non perimũt sed etiã cõseruãt & illati. quo pacto etiã hic dedit ipsis mortis qualitatẽ. hisce nõ oino perimẽtibus sed ẽt seruãtibus. at qui adiecit male actis ubi ĩbecillior fiat etiã ex signi ꝓprietate utpote in aliena domo & in alienis terminis & in humilitate & ab maleficis inspectus cõtra spectãs ubi post ☍ habet statũ ad lumina & horoscopũ faciat. 45. PRæcipue in sphæra serpentes. dicit serpentes cælo hærẽtes ut dracone & hydrã. at q̃ ♂ ab ♄ & capiendo ipm̃ figuratam reliqs magis rursus similẽ circa ♄ eodẽ inqt mõ capitq; figuratione mẽbris laborantẽ ĩperfectoꝝ ĩperfecta qdem ut ♉ mẽbris uero laborãtẽ ut ♈ & ipse ♉ & ♓ at in ♏ & ♉ hæc enim signa uulsoria dicunt̃ unde & cauent in his medici mamariã actionẽ adhibere luna in ipsis existẽte. Confectis aũt sua de singulis dicẽdo. nunc simul de ambobus dicit. Si inqt simul inueniant̃ in aliquo dictoꝝ anhæriticoꝝ locoꝝ tum multo plus fecerint & ambobus martis p̃buit qualitatẽ. 46. IVXta qualitatẽ. Quoniã cõtingit sæpe in eadem parte ambos esse aut indifferentib⁹ inqt. ꝙ si indifferentibus inueniant̃ partibus similitudinẽ mortis continebit qualitatis qui insederit in ipsa ꝑemptoria parte. Sin aũt ambo in eadẽ inueniant̃ parte duplos facit interitus. sæpe enim uocant̃ & abscindũtur uel iuxta quantitatẽ. hoc admirabile uideat̃ nemo siquidem bis aboletur. at ita non est

dicit igiť aliquis lapsus ĩ aquã præscripto regio enatasse & euitasse. 47. SIMilẽ specie. nã qđ coruus aut canis extẽdit. 48. IN Declinationib⁹. In declinationib⁹ didicim⁹ ut declinationes sola sunt de hospitalitate. 49. DE Tempoꝝ diuisione. Progrediente nobis capitulatim fato quoddã est uniuersale: quoddã particulare & supat & una cõuertiť particulare ab uniuersali. quo circa opus est astrologũ uniuersale ĩprimis fatũ considerare. iam didicimus ut in Italia nõ quisq̃ inqt sororẽ admiserit at in ægypto capitũ. & ĩ ægypto uitať matris cõnubiũ in pside aũt nõ. & æthiopes qdem nigri at scythæ sunt albi. ꝑinde si incidas in indũ ex stellaꝝ positione albũ corpus non dices ꝙ nõ contingat ut uniuersali fato cõuertať. uelut in quolibet genethlialogico substituiť aliqđ uniuersale fatũ: eodẽ mõ sunt tẽpora uniuersalia q̃ cunctis cõueniãt hoĩbus qbus usq; quaq; aliqua hoĩbus efficiãť. sunt ætates. annis utiq; quattuor existentib⁹ si cõnubialis figura contigerit nõ dicemus nõ cõnubio cõiuncturi talẽ neq; nonaginta annoꝝ dixerimus infantẽ esse particulari tẽpore hoc significante. uniuersale. n. mouet particulare & auertit. ꝓportionale dicemus qđ puer a puero spectať uel ut paruus ualde ꝓcabiť uel a muliere amatũ iri. sunt igiť uniuersalia tẽpora septẽ ætate. hñt hoc mõ. infans puer. adolescens. iuuenis. uir. senex. decrepitus. habetq; ꝓportionẽ q̃libet dicta ætas uni sphæræ ex 7. prima lunari. secũda mercuriali & cõsequenter aliæ aliis. nã ferť q̃ uis ætas cuiuslibet numinis insidẽtis ⊕ ꝓpria. Prima lunæ secũda ☿ ita cæteræ eodẽ ordine & tẽpus qđlibet ætatis definiť a reuolutionis quolibet tpe ꝑter ☿ & ☽ ꝙ ad ãnos usq;. 4. uel sub ipsam ꝓcedit ætatẽ. mercurii aũt ad. 14. usq; annos. uideturq; ☽ reuolutio una cũ plenilunius p. 4. annos siqdem ☽☉ & pleniluniũ in eadẽ parte cõtigerit ad quattuor annos at ☿. $\frac{1}{2}$. reuolutionis ꝑbemus ob eius duplicẽ naturã & partitionẽ uã cũ nocturnis inuẽtus eis gaudet unde. $\frac{1}{2}$. totius reuolutionis capit q̃ in qualibet specie. iam tibi de oĩbus dixit capitulis nec ullũ ab ipso ꝑteribiť: consequens aũt & particulatim nõ ut casus tulerit amplectemur ait de tẽpoꝛibus: sed ut dixit prius differuit ut ꝓposita hñt ordine capitula ut si de cõnubio differam⁹ dicamus & de tẽpore in quo erit & si de possessiõe scribemus de possessione tẽpus & ex ordine de aliis capitulis. 50. ASSimile. Inueniunť naq; assimilãria ꝑcepta apud indos & germanos sed nõ eosdẽ colores ĩueniemus sed ut uniuersale factũ indiceť. 51. VNA iniectione. Vniuersale dicit tẽpus nunimeq; particulare nam in cunctis hoĩbus eadẽ sunt & eadẽ possunt. 52. PRImo a nobis. Natura quidem nõ est primũ sed ultimũ. 53. NEQuaquã iuxta suã reuolutionẽ cõtigit hoc. Nã qui post ꝑeuntem illã ætatẽ oẽs ad ipsum referunť. 54. ET IGitur iuxta cõem. Cũ dixerit de uniuersalib⁹ tempoꝛib⁹ & tempoꝝ dñis nunc loquiť de particularib⁹ in qualibet genesi inspectis. neq; unũ capit tẽpoꝛis imperatorẽ sed plures nam quia nõ contingit ut plurimũ humanã naturã immixta habere bona uel mala: habeat plures aphetas necesse est. sæpe enim in eodẽ tẽpore cõtingit mœsticia & lucrũ & ab eodẽ apheto cõtraria dicere nõ possumus. sed ex alio & alio. opus est igiť aphetica loca quattuor quodam mõ capere horoscpũ. sortẽ fortunæ ☉ & ☽ & ꝑterea mediũ cælũ. nam horoscopus significat corporalia & hospiciũ sors fortunæ quæ sunt fortunæ. ☉ q̃ sunt dignitatis ☽ q̃ sunt aĩæ & cõnubialia. mediũ uero cælũ actiones & amicicias & liberos. ita igitur aphetica loca capiemus at apheten neutriq̃ desinitũ quenq̃ ut in de tẽpoꝛibus uitæ didicimus. Sed primo queramus quis insederit in parte horoscopũ faciẽte aut mediũ cælũ tenẽte: q̃ est iuxta figurã ut qñ radiũ imittat. sin aũt nõ affuerit q̃sq̃ ueq; figurať assumemus q sit ꝓximus in partib⁹ ꝑcedentib⁹. rursus aut p corporis ꝑsentiã aut p radiũ illũq; dicem⁹ apheten inde q illũ cõsequiť. in cõsequentib⁹ partib⁹ & nõ in ꝑcedentib⁹ atq; ita cõsequenter. secundũ aũt apheten & uelut una dñantẽ capiemus terminoꝝ dominiũ. a quib⁹ incipit horoscopus aut mediũ cælũ. at tẽpus glutinationis capiemus hoc mõ partẽ horoscopũ facientẽ inferemus in clima capiẽdo adhætẽtia tẽpora inde futuræ stellæ tẽpora suscipiendo eodẽ mõ inducendo. capiemus ascensoria rursum tẽpora & excessum dicemus esse tẽpus aphesis ad mediũ cælũ in recta ⊕ cũcta eodẽ faciemus mõ. sed age quæ diximus exẽpla faciamus clariora. ꝓponatur talis quæpiã genesis ☉ ♋ partẽ. 1. at ☉ radiũ ꝑcedentib⁹ partib⁹ imperat tẽpoꝛib⁹. sed tempoꝝ aphesim non ab ipso: sed a centro capiemus ut nũc ♀ radiũ misit. 6. parti ♉ aphesim ab. 19. parte horoscopi feci ☽ ♍ parte. 27. ♄ in ♌ parte. 26. ♃ ♋ 0. 30. ♂ ♉ parte. 20. ♀ in ♌ parte. 6. ☿ ♒ parte. 9. horoscopus ♉ parte. 19. mediũ cælũ ♒ parte. 3. quia igiť neq; iuxta cor-

pus neq̃ iuxta figurã est in horoscopo ꝓxime præcedentẽ ♀. ea nanq̃ radiũ mittet p ♊. 6. partis. hoc in horoscopi præcedentib⁹ partib⁹ & dñatur tẽporib⁹ a. 19. parte ad. 20. usque. at ab. 20. ♂ candẽ suscipit. post ipsum ♄ post quẽ ☽. inde post. 30. partẽ hoc etiã. 6. ♒ uel etiã ascensionẽ postq̃ iteꝝ ☿ inde ♂ & ♄ & ☽ perinde tẽpus. age igitur & in canone tẽporis quo pacto sit opus eiicere apponamus Quia igit̃ in. 3. climate factũ est illinc tẽpora capiemus. 19. quidẽ partis tẽpora. 35. 39. at ♉ partes. 20. tpa. 36. 28. in anno igit̃ dicemus ♂ tẽpora suscepisse. at sumptæ sunt ascẽsiones ipsi⁹. 26. partis. sunt aũt. 41. & dicemus in. 6. annis ♄ glutinationẽ fore. eodẽ aũt mõ & ĩ aliis dictaꝝ glutinationũ capiemus. ita ẽt in medio cælo cõsiderabimus & hæc capiemus nõ in climate sed in recta ☽ & primo insidentẽ medii cœli parti capiemus aut p figurã radiũ mittẽtẽ uel ꝓxime ꝑcedentẽ Q m̃ igit̃ mediũ cœlũ ꝓpositæ geneseos est ♒ pars. 3. nullus aũt insistit neq̃ radiũ p △ emisit. 27. parti ♍ ipm. r. ☽ apheten putamus & aphesim tẽpoꝝ uidelicet a. 3. parte ♒ facimus iuxta rectæ sphæræ canonẽ iuxta prius expositũ exẽplũ. ꝑ monui nãq̃ ut in ipsis partitionib⁹. q̃dã sunt uniuersaliora. q̃dã magis particularia & q̃ dicit q̃dẽ ipse de uniuersali. deest aũt artifici magis particulariũ inuẽtio. hoc igit̃ nunc cõmemorat & inq̃t: hocq̃ capitulũ ꝓpemodũ uult q̃ ante p currere magis dñantiũ dñantissimas apheses uult q̃nq̃ eẽ q̃ a ☉ q̃ a ☽. q̃ ab horoscopo. q̃ a medio cœlo q̃ a sorte fortũæ nõ. n. sicut ĩ eo q̃d de tpe uitæ unũ aliquẽ apheteẽ iudicauit. ita & hic. cũq̃ p quã plures capit mũdanos dños ĩ priore inspectione inueniat̃ liberoꝝ ꝓcreatio ueluti porphyrius ait pꝛbus iure mediũ cœlũ capit. hic. n. aiæ ꝑmeant ad pemptorias nõ q̃n sunt hic pemptores. sed q̃ ĩmansit in momẽto & nõ in eo q̃d est de tpe uitæ unũ cœpit pemptoriũ: ita & hic. sed oẽs stellas iuxta qualẽcũq̃ figurã & rursus aliũ dicebat modũ ut illic q̃le. si parũ ascendẽs sit △ neq̃ multũ ascendens ⚹ sed differentet cũcta cõparet̃ in tpib⁹ ꝓpriis inueniunt̃. aphetes nõ usq̃ quaq̃ horoscopi cõtingit apheten uocaturq̃ tpis imperator & tertius q terminoꝝ dñs q etiã simul domicilii dñs cũ tẽporis ĩperatore dicit̃ 55. DE Hypãtetore. Cum dixerit de aphericis locis & aphetas nunc doctrinã tradit qua possis tps ꝓportionaliter inuenire hypãtetoris. neq̃ est in cũctis cadẽ disciplina sed in horoscopo q̃dem & medio cælo cadẽ uel p ascensoria tẽpora q̃ per ꝓpriũ clima & per rectã ⊕ assumpta & reliquoꝝ per ad mediũ cœlũ & subterrancũ distãtiã ex qua disces at iuxta eas q̃ a reliq̃s ut q̃dem capere opus sit q̃titatẽ in horoscopo & medio cælo iam didicisti. reliquũ est ut tractet̃ ut opus sit & luminũ iuenire tempa & sortis fortunæ necesse aũt id aut in centris inuenire aut abesse a centris. sed si in horoscopo inueniat̃ admittemus in climate ascensiones. sin aũt in medio cælo similiter in recta ⊕. si in occidenti iuxta clima ascensiones ratiocinamur hoc est per ☍ ascensiones demonstratũ nãq̃ est q̃ quanto tempore ascendit tanto descendit. Si in subterraneo rursus in recta ⊕ eo mõ quo & mediũ cœlum q̃ si in nullo inueniat̃ centro necessario distantiã ĩ horoscopo ad centrũ inuenias siue ita cognitas ad ipsum centrũ cõparationẽ facio quãtitatem tempoꝝ inueniemus sciendum aũt est q̃ si in sequentibus partibus centri fuerint aphetes & hypantetor ex excessu ceotrorũ & hypantetoris multiplicationem horaꝝ tempoꝝ & horarum non ab excessu auferimus sed cõtra ex multiplicatione excessum eximimus sin aũt fuerit in præcedentibus unus: alter uero in consequentib⁹ tum etiam multiplicationem & excessum unum faciendo. numerũ hunc esse dicimus tempus glutinationis ut aũt hoc manifesto dicamus in exemplo ꝓpositæ positionis quod diximus exerceamus. Capietur ☽ & quia ipsa est in ♍ non est q̃dem in centro necesse est inuenire quot horas distet a sub terreno centro. sed non inueniemus tempoꝝ quãtitatem hoc prius nõ cognito in totũ aũt cum uelimus inuenire in quacũq̃ stella quot absit horas a sub terraneo aut medio cælo tum inseremus in rectã ⊕ stellæ distantiam & stellæ excessum & ascensionũ excessum rescribemus. Inde porro inde temporis partem medium cœlũ tenentem inducendo si sub terraneo fuerit ipsam stellæ capiemus in climate horiæa tempora & ea iuxta excessum partiendo facta ex partitione tempora esse dicemus horoscopoꝝ ut insident rectæ ⚹ in recta parte ♌ ascensoria tempora. 215. si uero ♍. 27. partes tempora uero. 307. igitur excessus ipsoꝝ. 52 sunt tẽpora & dimidium. 15. ẽ 7. $\frac{1}{2}$. ut fint. 42. dicimus igitur abesse ☽ a sub terraneo centro. 3. $\frac{1}{2}$. horis inde rursus ca

piendu partem qua uolens continget hypantetor & excessus ad subtetraneum faciẽdo
capiemus horiæa tempora iterum in dimenente & multiplicando horas quibus abest
☽ a sub terraneo ad horiæa tempora glutinationis auferemus excessum subrettanei &
partis ut ☽ in impropofito ♍.27.partes ponatur at ☿ in ♊ parte.9.capiatur igitur.19.
pars horoscopi. 56. QVOT partes ascensoriæ in recta ⊕ ascensiones igitur huius in
recta ⊕ sunt.287.sunt autem etiam sub terranei ascensiones.215.at excessus ipsorum ē.
72.excedit.19.pars.3.partibus sub terranei temporis.72.sunt autem ♈ horiæa tempora
15.45.ipsius.19.partis ♈ horarum.3.$\frac{1}{2}$.si igitur horas multiplicemus ☽ in horiæa tem
pora habebimus.52.Sin hæc tempora ab excessu capiamus.72 relinquetur nobis.18.di-
cemus ergo in.18.annis copulatam iri ☽ ♎ cæterum capiatur ☉ quo uorimus etiam
duobus existentibus quomodo opus sit in præcedẽtibus centri facete partiemur aphe
ten & anhæreten.quia igitur in ☿ unius partis ponit quærẽdũ prius est quot horas ab
fuit a subterraneo centro ☉.capiatur itaq; in recta ⊕ per hanc ipsius ♋ parte.$\frac{1}{2}$.hui⁹
ascensoria cõmunis est.181.sunt aũt subterranei ascensiones.215.excessus.34.horæ tẽpo
rum.1.partis ♍ climatis tertii ponãtur.12.30.partimur p excessum & inuenimus horas.
2.$\frac{1}{2}$.6.$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$.fere ac totidem horas dicimus ☉ a sub terraneo abesse centro.Capiamus
igitur sola boriæa tempora in ♈ capiemus.20.♋ partem uel quam etiam cõtingat.1.
pars ♉ ubi etiam ponitur ♂ huius igitur ascẽsio est.201.excessus igitur ad sub terra cẽ
trum erunt.4.horiæa tempora ♉.20.parti.12.multiplico.2.$\frac{1}{2}$.6.$\frac{1}{12}$.horas quibus ☉
abest & habeo.35.ex his.35.aufero excessum subterranei.14.contra prius dictis & relin-
quuntur.21.tum igitur dicemus post annos.21.occursurum ♂ ☉.cæterum ♄ ipm con
tingat capiatur igitur quæ per ♌ ascensio.excessus.23.ad subtertaneum & horiæa tem
pora.27.partis ♒.13.42.quæ ipsorum collectio multiplicationis tempora.16.apponit &
excessum temporum.23.& ait in.49.temporibus fore occursum ♈ cum ☉ per corpus
ascensionum uel descensionum.nam si inueniantur in horoscopo ascẽsiones ipsius ho-
roscopi capiemus inclimate.at in occasu ascensiones cæli medietatũ.medium cælũ ait
subterraneũ & in recta ⊕ capiemus & in uitæ tẽporibus.hæc oĩa nus euidentiæ cã scri-
bere ĩpulsi sumus q̃ in eo qđ de uita aperte nos docuit. 57. DE Annis & qñ cõtingat
apotelesma. Qm̃ scire uult in hoc anno euẽtuꝶ apotelesma ꝑpetuale docuit ut scire q̃-
as nũc te docere uult quo pacto scitu possibilis ann⁹ & ps. Cũ.n.ann⁹ figurat⁹ sit ad aphe
ten & ĩpressio stellæ bonæ in bonũ locũ.tũ inqt & in illo ãno sequit᷑ apotelesma.at mẽ
sis de mense ĩ primis cũ in simillimis fiat signis.rursus ad aphetẽ sumptis ipsis.scire por
ro expedit ut est in quolibet aphetoꝶ annũ capere ꝓpria ab horoscopo ꝓpria a ☽ & ☉
& sorte fortunæ uel medio cælo & menses itidẽ.Si.n.de possessione.qro & aphesim a
sorte fortunæ capiam⁹ & occursum ad ipm & annũ ab ipso & mẽsem & dies.annũ igit᷑
ab ipso eiciendo.singulis signis annũ unũ dabimus at mẽsem eiciẽdo nõ amplius.30.
dies q̃tũ & mẽsis est dabimus horas cuiuslibet signi sed.28.neq;.n.aliqd cõtinget.nã si
30.dies mẽsem cõputemus duodecim oẽs erunt & in duodecim incident signa & non
unde in cœpit & cõtingit pomũ mẽsem secũdi anni nõ ĩcipere a principio anni aliũde
& ante ipm desiit ut qd dicã ♈ si obtigerit ann⁹.igit᷑ & mẽsis ex ♈ aphesim sumet.30.
igit᷑ diebus in singulis signis cõputatis.♓ terminabit incipiet igit᷑ & secũdum annũ in
♉ mensis nõ ex Tauro sed ex ♈ in ♓ uẽq; desiit.si etiam ex ♉ unde annus incepit di-
cat quispiã debere mẽsem incipere.audiet ut etiam ita absurdum aliquid appareat.erit
plane intercedens signum desinentis mensis & incipientis & dies propemodum mensi
bus distribuit nam ipsi quoq; incipiunt unde mẽsis exorsus est & prorsus oĩa unũ & idẽ
habuit principiũ hæc dicẽs.adducit uniuersalia pronunciata significantia nobis ad co-
gnoscendũ tẽpus præsagii.inquit igitur oportere custodiri ingressus proprie tẽporum
nã ♄ stella conficit in perpetuũ cũcta ut ingrediẽs in eũdẽ aphetecũ locũ uel hypãteto-
ris intensionẽ facit uniuersaliũ tẽpoꝶ actionem & firmã fidẽ nobis præbet.at ♃ in an-
num ingressa uel figurata intensionem facit actionis & tum præcipue dicere opus est
apotelesmatis actionẽ at ☿ & ☽ & ♂ ad mẽses capiunt᷑ & coitus ☽ ad diurnos motus
ut si significat ♃ ad uniuersalẽ uenire tpis ĩperatorẽ at ad annũ pmutes ordinẽ ĩbecil-
lum & obscurũ inuenies ĩgressum.ꝑterea sciendũ ut uniuersales tẽpoꝶ dñatores perfe
ctionem

ctionem apotelesmati graficant. at ingressus & intensiones sunt. sunt aũt uniuersales tempoꝝ dñatores tres. aphetes & hypantetor. & termini iperator qualitatemq; cognoueris ex naturali ꝓprio modo stellaꝝ. nam ut iam didicisti benefici benefacere agnati sunt. sicut malefici cõtra a quolibet apheticoꝝ locoꝝ. nec oportet ab uno ipsoꝝ annũ fieri & annũ a ☽ uel a fortunæ sorte & a medio cælo ordiente ex hoc in quo est aphetes & confecto signo. cum igiẗ inquit deseris in signum quesiti anni tũ opus est te domicilii dñm signi illius querere. ille enim est dñs anni. manifestũ aũt q; ꝓsthetes quidẽ existens & orientalis & bene affectus cooperabiẗ apotelesmatis orientalibus. & illo anno dicemus fore actionem. Siu aũt etiam aphetes & cõbustus impediens constituet: & aut omnino impediet eius actionẽ aut ipsam efficiet obscuriorẽ: dieꝝ diuisionẽ iuxta lunæ motũ conficiet. ipsa si qdem frequentissime binos pluresue uel pauciores dies facit ad tempoꝝ loca: nec simpliciter capiendi sunt ingressus & in quolibet ut te docet scribens ubi capiendus sit. & stella ingressus summenda. opus est namq; ipsum esse in loco ubi sunt tempora. qualis demum is fuerit? nempe signum i quo fit glutinatio hypantetoris ad apheten. ueluti in prius exposita genesi ♊. ponitur ☿ partium. 19. ♉ aũt horoscopus. glutinatio igitur est ☿ ad horoscopum cũ fieri debeat occursus si sub ingressus fiat in ♊ circiter. 19. partem tum maxime erit apotelesmatis ad ea quæ sunt diurnalium cũ enim inueneris ☽ in signo dierum ingressam tũ maxime dicas fore expectatum ut opus est prius scire uniuersalia tempora ex aphesibus inde annũ & mensem & dies ut quodlibet dictoꝝ inueniendum est iam satis didicisti: nam uniuersale uult tibi memoriæ. unde temporum ꝓprietas unde ipsa qualitas qua bonum malumq; cognoscimus. speciem igitur discamus ex aphesis loco. nam mediũ cælum significat agibilia horoscopus autem hospitalitates & corporalia. quilibet enim locus naturalem quandam habet ꝓpriam uersionem: iamq; dictum. tempus autem ex intermedio interuallo aphetæ & hypantetoris. at bonum uel malum a naturali proprietate temporarii imperatoris cõplexionis ubi naturalem aphetæ & hypantetoris remisceas ꝓprietatem. inuenias a mixtione absolutã complexionem aduersus imperitatẽ. Considerandũ uero & quomodo familiaritatem habent stellæ ad loca utrum familiares & in ipsis gaudeant uel contra patiantur. hæc nãq; beneficæ & maleficæ potestatis fit causa. 58. AD CAVSALES LOCOS. Causales nominauit apheticos locos quibus opus est annũ figurari iuxta ♒ uel ♈ naturalis & temperatæ. naturalis quidem qua dictum beneficum constat. temperatæ uero ad ut ita dicam assiticiã & aduenticiã potestatem iuxta genesim habitudine ut si factiosus ẽ in genesi aut in sua ẽ domo aut in sua exaltatione aut in △ aut in bono loco aut in genesi est erga imperio habitũ locum. quomodo erga apheticum locũ hypantetor. Considerare prius oportet num familiariter erga ipsum habeat an contra hoc est aut est alicuius factionis aphetæ locus aut ipsius hypantetoris & an quempiam ad ipsum simpliciter habeat rationem domicilii dñm uel repugnantiam. quid enim q; in sua est humilitate aut sibi ipse aduersaẗ aut etiã sua domo aduersus causales ubi etiã annus apheticum quadratum faciat uel dimetiatur & mensis. in his siquidẽ perfectio cõuenit apotelesmatis iuxta ingressus ut ingressus quadratescat aut dimetiatur aphericũ locum & lunæ fulxionem ubi ☽ ☉ aut plenilunium aut diuidua in aliquo quadratoꝝ signorum propemodum ut aliis fit. nam consone habentes ad disposita loca a principio in genesi & iuxta ingressus. 59. DE EO quod. qualia sunt bona & qualia mala: Dixit tibi in totum in qualibus te oporteat figuris discernere honestum & malum nũc peculiarius ait qualia bona & qualia mala ubi aphetes & hypantetor in primis a principio & in genesi potentiores & ualidiores inueniant ut rationem habeant multã in positione. nam si imbecilli fuerint iuxta fixionem & in tempoꝝ imperiis imbecilli permanent. Sin autem in cousone & ad monitionem. non ipsas per se coniiciunt figuras: sed stell s non bene positas. figuræ igitur & ualidæ sunt & potestatem habent in ipsis inuẽtis. siue in ipsis sunt positæ: siue in bonis ipsoꝝ extendunt actionem. quo circa nõ dixit inconsone figuræ sed intulit ad monitionem ubi solius intensionis fiat figura nec qualitatis. 60. ET SI QVIdem sunt iidem. Vult memorare tibi quæ sint de mensura fœlicitatis uel infœlicitatis nam quia docuit quomodo te scire oporteat utrum

bonum uel non bonum erit & simplicites qualitatem apotelesmatis nunc uult tibi me morare per quæ possis cognoscere utrum in temperans sit uel qualitas necne cū inquit temporis imperatores inueniantur & aduenientes & domicilii dominatū aphesis per auersionē hītes tū extrema erūt apotelesmata. cū aūt q̄dā affuerint q̄dā uero absuerint tum medietas quædam erit: atq; symmetria quam cōmensurabilitatem quiddā dixere. 61. PER omnia simul infeliciter agunt. Hoc theorema consequit̄ quæ a principio dicta sunt. q̄nquidē principio eius capituli qd' est de tēporis diuisione id demonstrauit. ut oporteat apheten unū capere sed plures. cōtingit enim aliquē tristari & adiuuari. cōtingit etiā uel simul tristemur & simul undiq; oblectemur. nūc ut aliquo instante & interrogāte qd facere oporteat. præterea dicit cum aphetæ simul oēs īueniant̄ in uno & eodem signo: uel qū in differentibus inuenti glutinationes fecerint similiter etiā erga stellas inueniunt̄ una oēs cum in horoscopo ☉ & ☽ inuenta fuerit. tum nāq; etiā sors fortunæ inueniat̄ & illic inuenit̄. Ptolemæus itaq; hoc solū scribens denuntiatū cōplet quartū apotelesmaticū librū hoc aūt ꝓnunniatū iam sæpe scripsit. nā quia possibile nō est perito scribere particularia necesse est auditorē ꝑincipia & uniuersalia capientē reliqua indagare reꝝ sequēdo partes. hoc igitur sciens exhortat̄ ubiq; ne aliquo pacto imperfecte scribere uideat̄ ob inuidiā sed ob rei usum magis particularia cōticuerit capitula. 62. DE TEmpore diuisionis. De uitæ tēporibus oratio absoluta est ex apheris & apheticis locis. sunt quidē aphetæ ☉ & ☽ & ☽ ☉ & sors fortunæ & plenilunium & horoscopus: apherica uero loca q̄ttuor cētra & ascensiōes medii cæli. opus est igit̄ eē apherē & in apherico loco & spectari a domicilii dn̄o ut domoꝝ dn̄o aut termini aut exaltatiōe aut triquetra figura: nā nisi īspiciat nō erit aphetes. opus aūt ē primū pemptoriū lumen exquirere ut si fuerit genesis diurna solē. si nocturna ☽. ac si fuerit pemptorius lumen in aphetico loco & inspiciat̄ ab aliquo iam dictoꝝ quattuor ipso utemur. Qd' si nō fuerit aliud lumiare cōsiderabimus ut ☉ quidē nō existente lunā at ☽ nō existente solē. qd' si luminariū neuter fuerit aphetes ad sortē fortunæ cōuertemur. si nō sortē fortunæ ad sactū ☽ ☉ uel pleniluniū. coitiua nāq; exīte genesi ad coitū. uerū plenilunitiaca ad pleniluniū qd' si neutrū istoꝝ aphesim admiserit ad horoscopū postremo ueniemus qui etiam est aphetes: & aphericus locus. cum ergo apheten inuenerimus. cōsideremus radios quos emittūt ipsi stellæ p figurā aut p corpus & deābulatū ab ascēsiōe signi capiēdo & diuidēdo in. 30. partes signi p clima ubi genitū fuerit & uniuersalē quidem apheten cuius est deābulat⁹ dicemus parocularē ueso terminoꝝ dn̄m. 63. EXEmplum eius qd' est de tēpore uitæ. In eo qd' habitū est de uitæ tēporib⁹ nō simpliciter capere oportet ante latas qnq; partes & sup illatas ascēsu. 25. partes frequēter enim nō inueniunt̄: 30. partes ꝑficientes dodecatemoriū. Capere igitur oportet distantiā partiū a mediū cælū tenēte ad horoscopū usq; & querere utrū desint ad. 6. partes an supsint. & si desint opus ē querere quota parte. 90. partiū desint & si redūdent quota parte superfluant & capiēdo qnq; partes ut ad oriētē auferēdo ipsoꝝ multipartiū qd' pollostemoriō græci uocāt qd' inuenimus defficiēs aut etiā addendo cū supfuerit ab examinata medium cælū tenēte parte ut ad horoscopū & post institutuꝝ deinceps capiēdo bonæ fortunæ partes. 30. auferēdo ab ipsis quantitatē deficientē hoc est apponēdo si qd redūdet & iteꝝ annumerādo ab occiduo cētro retrorsum ad partes ad mediū cælū usq; & cōsiderare nū deficiāt an superfluāt & pollostemoriū inuenientes rursus absistere. 5. partes ut ad occasum auferēdo uel addēdo atq; ita. 9. locū faciēdo ueluti exēpli causa. Sit quēpiam habere horoscopū ♒ partes. 25. at mediū cælū ♐ partes. 5. annumero igit̄ a. 5. partibus ♐ ad. 25. usq; partes ♒ & habeo partes. 80. habeo eni. 25. partes ♐ & ♑. 30. & ♒. 25. igit̄ desunt partes. 10. qd' est ipsoꝝ. 8. nonū capiendo igit̄ dimidiū signi hoc est partes. 15. aufero ex ipsis. 9. ipsius medii cæli qd' deficiebat nonagesimæ parti. at est unū $\frac{1}{2}$. igitur relinquit̄. 13. $\frac{1}{2}$. has partes quæ sunt. 13. $\frac{1}{3}$ ab. 5. partibus ♐. dimitto ut ad ortus hoc est ad horoscopū fiūtq; partes. 18. $\frac{1}{3}$. hoc est. 18. & scrupula. 20. & iteꝝ. 30. partiū bonæ fortunæ aufero. 9. eaꝝ quæ medii cæli qd' est 3. $\frac{1}{3}$. dimitto ab. 18 partibus ♐. 24. $\frac{1}{2}$. partes & cadit ad qntā partē ♑ atq; ita inueniemus bonā fortunam ut græci loquunt̄ agathodæmona at. 9. locū deū ab illis appellatū. proinde numerādo rursus ab occasu

ad medium

ad mediũ usq; cælũ ab.25.parte ♌ ad.5.partes usq; ♐ inuenimus partes.100. habemus náq; ♌ partes.5.& ♍ partes.30.& ♎ partes.30.& ♏ partes.30.& ♐ partes. 5. quæ fiũt partes.100.atq; itez ipsa superfluũt decẽ partes ipsaꝝ.6.partiũ.itaq; iteꝝ capiẽdo.25.partes addo ipsis.9.ipsaꝝ partẽ quæ est una bina tertia & ab.5.parte ♐ est.17.pars eius. deuenio ad.9.locũ & appono.9.ipsaꝝ.30.partiũ hoc est.3.$\frac{1}{2}$ & ab.13.partib⁹.30. numerãs ꝑuenio ad.16.partẽ ♎ in temporꝝ distributione hæc aũt opus est cognoscere ĩ medio cælo & horoscopo.hæc doctrina inuentionis ipsoꝝ facilis & directu ꝓcliuis quia centrum est aphetes.cui opus sit an ne terræ quia horoscopi inserẽdo horoscopi partẽ & q̃ hypantetoris ad suũ clima & excessum ascensoriũ temporũ describendo totidẽ tempora dicemus esse tempora glutinationis seu adhærentiæ.at medii cæli eadẽ faciemus in eandẽ sphærã inducẽdo partẽ cæli medii & sideris partẽ epicratetoris inquã.at quia ☉ & ☽ & centri fortunæ neutiq̃ simplicior ipsoꝝ est indagatio.nam necesse est aut in centris esse aut nõ in centris.ac si inueniant̃ in centris eadem utemur disciplina qua & in horoscopo & in medio cælo.nã & in occasu & in subterraneo inueniri eundẽ cũ dimetientib⁹ locis indagat̃. demõstratũ náq; ꝙ quoto tẽpore ascẽdit tãto etiã descendat & sub terraneũ ꝑ rectã sphærã inuenimus.Qđ si in locis q̃ post centra sunt inspiciat tum oportet considerare utrũ aphetes & hypantetor in eisdẽ sit locis ut in cõsequentib⁹ aut in antecedentibus aut in locis differẽtibus hoc est aphetico loco . Vbi in cõsequentib⁹ fuerit locis unus.alter aũt in ꝑcedentibus aut cõtra.non.n.eadẽ est disciplina.at cõe in oĩbus est præceptũ inueniẽdo quotas horas distet a medio cælo aphetes. Capiẽda aũt pars aphetæ & adducẽda in clima aut in rectã sphærã & capiẽdæ ascẽsiones & excessus ipsaꝝ describẽdus rursus inducẽdo partẽ sideris capimus nõ ascẽsiones sed horiæa tpa illius climatis q̃ partiendo' circa descriptum ascensionũ excessum ex partitiõe facta numerũ dicem⁹ esse horas qbus absistit aphetes a centro scire aũt oportet ꝙ si stella inueniat̃ in sub terraneo centro ꝓpius accedẽs nõ ad eandẽ inseremus partẽ in eã q̃ horaꝝ sed ea q̃ sit ꝑ 90.Ita igit̃ in cunctis inuentis horis ꝑ apheten. Capiendo iteꝝ ipsius hypãtetoris partẽ cõsideramus eius ascensiões & cẽtri excessumq; similiter describẽdo. ut ẽt in aphete faciebamus.secũdo loco inseramus hypãtetoris si ꝓpius accesserit medio cælo.Si uero minus ꝑ 90 & capiẽdo horiæa tpa boras multiplicamus unũq; faciendo ex multiplicatione numeꝝ si in cõsequentib⁹ centri fuerint utriq; horiæoꝝ tẽpoꝝ multiplicationẽ auferendo excessum ascensionũ q inuentus fuerit ꝑ hypantetore relictũ habebimus tẽpus glutinationis seu ad hæsiõis sin in ꝑcedentibus centroꝝ utriq; fuerint contrariũ faciemus excessum a multiplicatione horæoꝝ tẽpoꝝ auferemus in ꝑcedentibus excessus numeꝝ & multiplicationis factũ dicemus esse tẽpus glutinatiõis adhæsionisq;.Hic finis est expositionis Ptolemaicorum apotelesmatum.

q VOniam frequẽter contingit horoscopi ad mediũ cælũ distantiã non ꝑ.4.signa fieri sed ꝑ.5.& ꝑ.3.ut ambigendũ sit nobis ĩ quo loco q̃libet sit stella:loca discernere oportet hoc pacto inducendo horoscopũ facientẽ & mediũ cælum tenentẽ partẽ signiferi in eũ qui rectã sphærã canonẽ capiendo adhærẽtes ipsi ascensiones & quia dictũ est a Ptolemæo ualere centra a quinq; præactis partib⁹ auferendo ab ascensionũ partibus quinq; & hærentes sumptis ascensionib⁹ signoꝝ capiendo partes habebimus principiũ horoscopi & medii cæli inde differentiæ taliũ ascensionum tertio capiendo & auferendo ex adhærentibus principio horoscopi ascensionibus & in eundẽ inducẽdo rectæ sphæræ.scribemus etiã adherentẽ ipsis signiferi partẽ capiẽdo habebimus.12.loci principiũ idẽ in reliquis centris faciendo ex eo qđ infertur ex ablatione ascensionũ rectæ sphæræ capitulo 16. oĩm cẽtroꝝ habebim⁹ primordia.

IMPressum Venetiis ære Emditi Viri Marci Firmani In officina Simonis Biuilaquæ. illustrissimo Principe Domino Leonardo Lauredano Rem publicam moderante. Anno Domini. Milesimo quingentesimo secundo. Die tertio mensis Nouembris.

A B C D E F G Omnes sunt terni præter G qui est duernus.

IOANNES Petrus Valla Magnifico Victori Pisano Veneto optimati patricio Salutem Dicit æternam.

Mecum aliquãdiu reputanti Doctissime Victor Pisane quidnam demum: meæ erga te obseruantiæ pignus: exhibere possem: unde animum meum ob tua de me iugiter benemerita singularemq; doctrinam tuam tibi deuinctum esse cognosceres: succurrere patris in Marci tulii partitiones ad filium commentaria: utilitatis non contemnendæ: quæ tuo nomini destinando id præstare pollicerentur. Tum qđ præceptoris tui amantissimi essent: in quibus animum tuum morte ipsius proxima exhulceratum & inerctum mœrorem si non penitus leuare: saltem quietes reddere leniorem: te a moribundis cogitationibus ad imortales rerum scientia reuocando. Tum quia autoris eminentissimi ciceronis a quo & iam persuasum omnibus est: ipse totus pendes: quẽ ut par est tã q̃ humano generi datum numen suspicis: admittis: sequeris & præceptis eius pares ac obtemperas. Hinc dicendi arte excellis opulentæ quãdam ciceronianæ facundiæ præteferens imaginem. Hinc debitis quoq; tuæ doctrinæ decoraris magistratibus: ut in hac tua iustissima ciuitate nunq̃ fere ab officio uel publico magistratuum: uel priuato amicorum plane tibi cessare liceat; ita in ea insignibus uirtutibus cunctis te spectantibus ad oẽm æquitatem offers affabilem: iustũ piũq;: quo Venetis ipsis in tã inclyto senatu nihil benignius: nihil hũanius: nihil ĩtegrius eẽ uspiã prædicatur. Possem certe hic plures meritis tuæ cultus celeberrimos multis laudibus efferre: quibus supersedeo: ne dum pluribus tecum agam subblandiri tibi aliquibus uidear quandoquidem te eum esse cognoui: qui malis re ipsa in conscientiæ tuæ penetralibus esse q̃ dici bonus. Cæterum pulcherrimæ esse facultatis nobilitatem ad gratiam utriusq; autoris conciliandam memorare conniterer, nisi teq̃ eruditatissime cuncta de ipsa tenere sciam: & amborum cineres uenerari ne dum conciliatos habere. Quæ igitur ad te dedimus commentaria inspicito non enim admodum multis litteris continentur ut possint plurimum occupata tua tẽpora longiore sermõe distinere: qđ cũ facies nostri memineris scio. Vale & nos amore ꝓsequere.

GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN CICERONIS PARTITIONES COMMENTARIA.

m ARCVS TVLLIVS Latini eloquii specimẽ insigne partitionum ad Ciceronem filium opusculũ scripsit iam natu grandior quo suam de rhetorica facultate nobis aperiret sentẽtiam. Siquidẽ rhetorica uolumina admodum scripsisse adolescentem: tam ipse ad fratrẽ: q̃ Quintilianus in oratoriis institutionibus memoriæ prodiderunt. De inuentione quidem: ut ipse in secũdo eiusdẽ operis ostendit uolunutne Aristotelem & græcos alios secutus autores. Ad Herennium uero suum uelut ipse attestatur præceptorem. ut mihi non uideantur audiendi: qui ad Herẽnium libros negent eẽ Marci tullii cassa nuce inaniores adducẽdo rationes: quasi eadem aliquando dici a pluribus autoribus non possint & quasi id nusq̃ inueniatur: quod frequẽtissimum est stilum eundem non esse ciceronis ubiq;. Quid mirum cum ipse ab Apollonio rhodio se in dicendo ita rediisse instructum noua quadam dicendi forma dicat: ut a priore dicendi more mutatus iam alius esset: ut etiam diuus dicat Hieronymus ipsum inq̃ Marcum Tullium in xenophontis interpretatione non iam aureo illo suo eloquẽtiæ genere nitescere: sed adeo scabris turbulentisq; retardari obiicibus: ut q interpretata nesciãt a cicerone dicta nõ credant: nec mirum. Erat enim tum adolescens cum tam oeconomicos q̃ rhetoricos libros scripsit: ut ipse fateatur rhetoricos adolescẽti sibi excidisse planeq; subrusticos uocet: Cumq; desint ad comprobandum ciceronis non esse rationes citant Laurentii Vallæ testimonium quod nusquam est ut circunspectum planeq; prudentissimum uirum leuissimum uideri uelint quippe qui ubiq; testimonia ex eo ciceronis citat libro ciceroni ipsum semper attribuendo. Quam ridicule deinde aiunt indicem spectari non oportere. quisnam quæso improbarit a ciceronis tempore propagatum per tot manus uirorum doctissimorum ad nostra usq; tempora sincerissime peruenisse. Quis adulterinum eẽ titulum arguat? aut quo modo. Quis inuenit? aut cur? aut qñ proferãt si possint. si nequeunt sileãt peruicaces. Cõtra uero antiquissimi clarissimiq; eloquentia autores ciceroni semper abacta omni dubitatione id opus deputant. Ii uero q̃ maxime dici possit ridicule aiũt eorum tollẽdam autoritatem. Cum ipsi falsa laurẽtii rũtãtur autoritate. Antiquissimorum eorundemq; præstantissimorum auferri hi iubẽt autoritatem. satis imperiose si nacti sint qui obediant & peruertant eoꝝ ĩperio quæ rectissime ab aliis posita sint. At nõ sũt tanti. Aiũt porro quod in quæstione sit id ratum haberi non oportere. quis est quæso antiquorum qui hoc faciat ambiguum nisi isti pauculi modo neoterici parum prospicientes rentur ambiguum. His ergo: quo modo non sit certi autoris liber probandum est quando id addubitẽt. Aiunt etiam ideo ciceronis non uideri quod Quintilianus id opus nusq̃ nominarit: q̃ id acute. Nemo certe negauerit multos esse ciceronis libros quorum nullã prorsus facit mentionẽ Quintilianus. Quid tũ? quasi uero hanc sibi quintilianus susceperit prouintiam ciceronianos libros nominádi: quos ergo nõ nominauit asciticios adulterinosq; dicamus. Cum præterea in eodem libro Terentiæ uxoris suæ meminerit: aiunt acute sane ideo non uideri ciceronis quod anteq̃ uxorem duceret rhetoricos illos scripsisse libros necesse fuerit quasi ariolos habeamus: qui sine testimonio ullo præterita tã bene noscitarit ut necesse putẽt hos libros editos antequã duceret uxorem: q̃q̃ si ciceronis non sunt quid hæc dicere attinet. Aiunt ꝑterea in libro de oratore ad herennium libros damnatos sua iam: nõ amplius aliena innixi autoritate. Alios libros dici: nõ illos. nec rõnẽ uel rõnis umbellã ꝓferũt. At nõ eadem ꝑcipit quæ in aliis? quasi uero multis modis eadem præcipere non soleat Cicero. aliter in libris de oratore: aliter in topicis. In partitionibus aliter. Et quoniã Hermetis meminit præceptoris Cicero aiũt opus uideri ñ oportere cicerõis quod eius nominis nemo ciceronis tempore fuerit. quasi uero isti pythagorei euphorbii titu ab eo tempore iteratam generationẽ ad nos uirium more propagarit nõ alia certe de causa nisi ut id modo indicarẽt ad Herẽniũ libros rhetoricos Ciceroni falso deputatos: qui tam audaculi ausint asserere nullum fuisse tum hermetem. Sane Aulus Gelius in. xii. noctium atticarum ait se non comperisse queq̃ ante Augusti imperium eorum qui ĩtegre

Censet Autor Rhetoricam ad Herennium ciceronianam esse multis rationib⁹ et testimonijs freto

locuti sunt dixisse barbarissimum: Idem quoq; in quinto neminem aut latinũ: aut græ-
cum: eorum qui facundi haberentur dixisse barbarismum: aut solœcismum. si uerum
sit quod Aulus Gelius inquit dici profecto potuit: ideo etiam Ciceronẽ eos libros sub
rusticos appellasse: Verum ut in hoc: ita plerisq; aliis in locis Aulus Gelius hallucinatus
est: siquidem elegantissimi autores græci tã barbarismum q̃ solœcismum dixisse faci-
lime arguuntur: ut Aristoteles: & Dionysius halicarnaseus: ita alii. Cumq; ut Strabo do
cet id a græcis cõfictum sit uerbum: usq; sint ante Augustum plæriq; insignis doctrinæ
elegantiæq; auctores. Cur tandem eis latini non utentur uerbis? ac si post Ciceronem
idoneum uerbum: quo uteremur existimatum a clarissimis est auctoribus: cur nõ fuis-
se semper existimabitur. & quoniã Laurentii Vallæ mentiuntur auctoritatem: p̃feram
ipse quid Laurentius dicat in pogium: Verba certe quæ Auli gelii proferunt. nec enim
iterandi ea locus est neq; attinet. statim subiungit immo in utraq; lingua Aule geli p̃
bissime. nam & græce Aristoteles tũ atticus: tum elegans scriptor: eo utit̃ in libris elen
chorum: et de arte poetica: & eum ac cæteros imitati sunt. cũ alii tũ Cicero atq; Quin
tilianus. hæc ita Laurentius. Quis hoc ergo opus ciceronis esse potest ambigere? Cũ
incorruptissimus ad nostra usq; tempora eius operis titulus ad nos peruenerit. Cum
Marcellus & Seruius & Priscianus & Diuus Hieronymus & Diuus Augustinus cicero
nis id opus esse confirment: etiam ex eo citando testimonia. Cum ipsemet familiari ut
fieri solet uxoris utatur exemplo: cũ in aliorum rhetoricorum secundi libri parte extre
ma reliqua rhetorices præcepta se deinceps dicturum polliceatur. neq; eis quicq̃ tamẽ
libris addiderit. nam de oratore libri strictim Antonii: & Crassi de oratore continent
sententiam. partitiones aliam rhetoricorum præceptorũ faciem. quis ergo potuit am-
bigere mentis compos quin ad herenium scribens omnem rhetoricam præceptionẽ
tradere uoluerit. Ait subinde Cicero cum biennium uersatus esset in causis: eiusq; no-
men in foro celebratum se adolescentem athenas concessisse: & philosophiæ studium
a prima cultum adolescentia nunq̃ intermissum: & semper auctum: quod conuenit cũ
eius operis prohemio ad Herennium: qui Herennius an is fuerit: cuius meminit Pro-
pertius aliusue mihi curæ non est quærere. Velut is: cuius pro Celio meminit inquiẽs.
Animaduerti enim Iudices audiri a uobis meum familiarem. L. Herennium pattente.
in quo etsi magna ex parte ingenio eius: & dicendi genere quodã tenebamini & quæ
sequuntur. Cur inquã hic esse herẽnius non possit. At inquient hunc non legeramus
locum. non ergo tam præcipites ad id asserendum esse debuerunt nõ fuisse quenq̃ he-
renniũ: qui tam familiaris esset ciceronis. Et perinde cum a præceptoribus: ut alius: ita
hermere dicendi præcepta hausisset: ea in libros regessisse ad herennium: quod uisus
est annotasse Quintilianus. sunt enim inquit uelut regesta in hos cõmentarios: quos
adolescens deduxerat schola & si qua in his culpa: tradentis est. siquidem de aliis idĩ
telligi rhetoricis quĩ potest? Cum in secundo eius operis uolumine quos græcos sit
secutus antiquos auctores dicat. Deniq; ne in re apertissima diutius commoremur. si
Cicero non scripsit: alius ergo quicunq; fuit post ciceronẽ scripserit necesse est. si Quin
tilianum: si alios audiamus autores. si id. quid est ergo quod stupidi isti non uident in
quarto uoluminis eiusdẽ operis prohœmio dixisse cũ probat suis sibi utendũ exẽplis:
ponitq̃ exemplis a Catone. a Gracchis. a Lelio. a Scipione. galba: Porcina: Crasso: An
tonio: nec ciceronis ulla facta mentione: si cicero non est. Vnde queso magisq̃ a cicero
ne exempla petere oportuit: aut quis ei rei magis potuit suffragari. quis potior? quis
dicendi rationis accuratior locupletiorq; adduci potuit? Ait nãq; de se ipse. nulla est
enim ullo in genere laus oratoris: cuius in nostris orationibus non sit aliqua si nõ per
fectio: at conatus tamen: atq; adumbratio. q̃ ridiculum sit putare: cæteros eum quisquis
sit multo inferiores nominare. unum uero omittere Ciceronem: non Hortensium Ci-
ceronis etiam æmulum: philippumue: uel post Ciceronem quẽpiam alium. facessant
ergo istorum præstigiæ: quisquiliæ neniæq; : ne in mentes rudium repant doceantq;
non scientiam sed uecordiã: & imperitia teneras adhuc mentes imbuant. proinde hæc
satis. nos id procuremus: ut in hoc opere quicquid minus obuium sit id aperiamus: ne
utilissimum capessendæ eloquentiæ librum in situ iacere permittamus & aliquando
ad oratoriam facultatem aspirantibus innotescat. Cicero filius patrem itaq; percuncta

tus inquit. STVDEO MI Pater latine audire ea:quæ mihi de ratione dicendi græce tradidisti. His uerbis docet nos patrem Marcum Tullium filium Ciceronem græce p-cunctatum quæcunq; latine percunctaturus. SI MOdo tibi otium est & si uis. Magnā filii ostendit modestiam:qui otium pariterq; uoluntatē patris cupit adesse. QVONIAM aliquando mihi romam excundi potestas data est. Hinc colligitur nō in urbe roma hæc scripta esse:ac forte in uilla dum eo animi mulcēdi causa cōcessisset. OMNIS DOctuia dicendi. Quā uoce græca rhetoricam appellamus. CEDO QVAS: Hoc uerbo cedo tam in dicendi quam in dandi significatione usurpatur: cuius pluralem numerum Terentius cete patri meo posuit. INVENIENDA SVNT & collocanda. Quæ partes sunt binæ rhætorices inuentio ac dispositio:sed dispositionem utcunq; tā elocutioni:quā inuentioni deputetur. Ait tamen peculiatiter inuentioni deputādam: ut elocutioni pronunciationem:quam in uocem:motum:uultum & omnem diuidit dictionem nempe corporis motum: ut inuentionis:dispositionis elocutionis:pronunciationis:custodem & quasi thesaurum memoriam esse det intelligi. QVATTVOR. Non ita in cæteris preceptionibus rhetoricis. Plures namq; orationis partes esse alibi uoluit. At hic ex sua alibi ex aliena id pronunciat sentētia. DVAE VAlent ad rem docendam. Narratio & confirmatio. Ideo areopagitæ ut Trophonius ait has solas admitebant ad quos cum orator accedebat causam dicturus pro foribus precone exordio: atq; peroratione uteref pscribebat inquiēs μυ τοροἴμιαξοῦ μυλε εμπλεξε. Nempe quo oīs a iudicibus abesset affectus. INFINItam. Quam græci thesin. nostri tum infinitam quæstionem:tum propositum:tum consultationem uocant. ET DEFINItam: Quam Græci hipothesin. Nos modo controuersiam modo causam nominamus. QVONIAM igitur inuenire. Distributa omni ratione dicēdi in partes tres primam primo sibi diuidendam tractandamque ducit:& quia eius partes inuentio antecedit: præponendū cæteris recte iudicat inuētionē:quā ait spectari in fide facienda alioqui psuadere non poterit auditores nisi uere dici putent:quæ ab oratore significantur:tum etiam in motum:quem animis orator afferat quod potuerit obtinere nisi moueatur auditor. PROBABIle inuentum ad faciendam fidem. Argumentum certe triplex est aut necessarium:quod mathemathicis congruit:& sophisticum quod sycophantis: & topicum:seu probabile:quod dialecticis pariterq; rhetoribus:ac oratoribus. Cumq; demonstratiuum constet ex ueris necessariis primis medio carentibus notioribus causisq; conclusionis ex suo primo ac precipuo modo atq; secūdo ea: quæ per se insunt prædicato recipit. Sophisticum ex eis quæ non probabilia quidem:sed uidentur:probabile porro ex eis quæ probabilia qa omnibus placēt:aut pluribus aut clarioribus. ORACVLA:quæ uoce diuina proferuntur. Vnde etiam oracula diui augustini testimonio in libro de spiritu & anima dicimus insomnia in quibus futuris rebus aperiendis diuina quæpiam persona appareat. AVSPICIA:Ex auium enim aspectu futura ueteres pnunciabant. VATICINAtiones: Quas uates prophetæq; fore protulerit RESPONsa. Sacerdotum quæ custodienda obseruandaq; pontifices præscripserint. HARVSPIcum. Ab aragie intestiginis inspiciendis sunt haruspices dicti. Hariga uictima est:quod ex hara idest stabulo agatur dicta. CONIEctorum. Qui somnia quid portendant pui dent atq; prenuntiant. EX AVTOritate. Vt unius cuiusq; sua. nam ut Platonis Aristotelisq; est philosophiæ:ita Virgilii poeticæ facultatis:ita aliorū. EX VOLVNtate. Vt superioris cuiuspiam. AVT LIBEra Cui non tenetur. AVT EXPREssa Ideo tenetur ut scriptis pactis promissis iuratis quesitis per tormenta. TVM EX toto. Vt si res tota queritur definitione uis uniuersa explicanda est:sic si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis:is eam minuit:qui exercitum populi romani hostibus tradidit. non qui eū qui id fecisset in populi romani potestatem tradidit. PARTIbus. Partiendo hoc modo aut senatui parendum est de salute rei pu. aut aliud consilium instituēdum: aut sua sponte faciendum. Aliud consilium superbum:suum arrogans. utendum igitur consilio senatus. TVM EX nota. Hoc est ex uocabulo ut Carbo si consul est qui cōsulit patriæ quid aliud fecit opimius. QVAE QVOdammodo affectæ sunt. Nempe quandam habentes inter se inuicem relationem. DIFFINItio adhibetur Vt quia rhetorica est bene dicendi scientia. Cognoscenda rhetorica igitur. TVM PARtium enumera-

tio. Si liber est: aut censu: aut uindicta liber est. aut testamento nō est ullo horum modo. nō ergo liber. TVM NOtatio uerbi. Aether a ppetuo cursu dictus ergo ppetuo currit: ut Aristoteles ait. ALIA CONIVgata. Si pietati summa tribuēda laus est. debitis moueri Cum. Q. Metellū tam pie lugere uideatis. ALIA EX genere. Si magistratus in po. Romani esse potestate debent quid Norbanum accusas: cuius tribunatus uoluntati paruit ciuitatis. ALIA EX forma. Si omnes qui rei. p. cōsulunt cari esse debent certe imprimis imperatores quorum consiliis uirtute periculis retinemus & nostram salutem & imperii dignitatem. ALIA EX similitudine. Si feræ partus suos diligunt qua nos in liberos nostros indulgētia esse debemus? ALIA EX differētia Non si pluribus cœna potest una sufficere uox quoq; docentis multis eam excipientibus non potent quoq; satis esse. ALIA EX contrario. Si gracchus nefarie preclare opimius si amplectendæ bonæ artes fugiēdæ sunt malæ. ALIA EX coniunctis. Si amanda uirtus: bene uiuendum est. ALIA EX antecedentibus. Si grauida est: cum uiro cōcubuit. ALIA EX consequentibus. Si ferro interfectus ille & tu inimicus: & cum gladio comprehensus ī illo ipso loco: & nemo preter te ibi uisus est: & causa nemini imputetur: & tu semper audax: quid est quod de facinore dubitare possimus? ALIA EX repugnantibus. Vt Crassi adolescentis. non si opimum defendisti Carbo idcirco te bonum ciuem putabant simulasse te & aliud quesisse perspicuum est ꝙ Titi gracchi mortem sæpe in contionibus deplorasti. ꝙ Publii africani necis socius fuisti. ꝙ eam legem in tribunatū tulisti. ꝙ semper a bonis dissensisti. & qui sapiens est: stultus non est. ALIA ex causis. Auaritiam si tollere uultis: mater eius est tollenda luxuries. si doctrinam quætiris doctissimos quos legatis autores: & quos adeatis præceptores uobis deligatis. ALIA AB effectibus. In topicis ipse ab effectibus rebus hoc modo cum mulier uiro in manum conuenit omnia quæ mulieris fuerint uiri fiunt dotis nomine. In locorum tractatione paulopost coniunctus huic causarum loco locus ille est qui efficitur ex causis: ut enim causa effectum indicat sic quod effectum est: quæ fuerit causa demonstrat. Hic locus suppeditare solet oratoribus & poetis: sæpe etiam philosophis sed his qui ornate & copiose loqui possunt mirabilem copiam dicendi cum denuntiant quid ex qua re sit futurum causarum enim cognitio cognitionem euentorum facit. In libro de oratore ex his autem quæ sunt orta de causis si ærarii corpore & ad belli adiumenta: & adornamenta pacis utimur uectigalibus seruiamus. Quintilianus quæ utiq; fiunt talia sunt. si sapientia bonum uirum facit: bonus uir est utiq; sapiens: ideoq; boni est honeste facere: mali turpiter & qui honesta faciunt boni: qui turpiter mali iudicantur recte. Ant plerūq; exercitatio robustum corpus facit: sed non quisquis est robustus exercitatus: nec quisquis exercitatus robustus est. neq; quia fortitudo prestat ne mortē timeamus: quisquis mortem non timuerit uir fortis erit existimandus. nec si capitis dolorem facit inutilis hominibus sol est. et hæc ad demonstratiuum genus maxime pertinent. Virtus facit laudem: sequenda igitur. At uoluptas infamiam fugienda igitur. Recte autem monemur causas non utiq; ab ultimo esse repetendas ut Medea utinam ne in nemore pelio: & q̄ secuntur. ALIA EX comparatione maiorum aut parium aut minorum. Ipse ī topicis ex comparatione autem omnia ualent: quæ sunt eiusmodi: quod in re maiore ualet: ualeat in minore ut in urbe fines non reguntur: nec aqua in urbe arceatur. Item contra quod in minore ualeat in maiore licet idem exemplum conuertere. Item quod in re pari ualet ualeat in hac quæ par est: ut quoniam usus auctoritas fundi biennium est: sit etiam ædium ut in lege ædes non appellātur: & sunt cæterarum omnium: quarum annuus est usus ualeat æquitas: quæ paribus in causis paria iura desiderat in locorum tractatione. Comparantur igitur ea omnia quæ aut maiora: aut minora: aut paria dicuntur in quibus spectantur hæc: numerus: species: uis quædam etiam ad res aliquas affectio: numero comparantur ut plura bona paucioribus bonis anteponantur: pauciora mala: malis pluribus: Diuturniora bona breuioribus. longe & late peruagata angustis ex quibus plura bona propagentur: quæq; plures imitentur & faciant: & in hoc genere quæ secuntur: Commonstrato enim loco quilibet longius poterit prospicere. In libro de oratore maiora autem inquit & minora & paria sic & maiore. si bona existimatio diuitiis prestat: & pecunia tātopere expetitur quanto gloria magis expetenda est. Ex mi-

nore si hic paruæ consuetudinis causa huius mortem fert tam familiariter quid si ipse
amasset?Quid hic mihi faceret patri? ex pari si est eiusdem & eripere contra rem pu.
& largiri pecunias. Quintilianus.apposita uel comparatiua dicuntur quæ minora ex
maioribus maiora ex minoribus paria ex paribus probant.confirmatur coniectura ex
maiore si quis sacrilegium facit: faciet & furtum ex minore qui facile ac palam
mentitur peierabit:ex pari qui ob rem iudicandam pecuniam accepit: & ob dicen-
dum falsum testimonium accipiet.Iuris confirmatio est einsmodi ex maiore si adulte-
rum occidere licet:& locis cædere.ex minore si furem nocturnum occidere liceti quid
latronem?Ex pari quæ pœna aduersus interfectorē patris iusta est eadem aduersus ma
tris.Quorum omnium tractatus uersatur in syllogismis illa magis finitionibus: aut
qualitatibus prosunt.si robur corporibus bonum:non est minus sanitas.si furtum sce-
lus:magis sacrilegium:si abstinentia uirtus:& continentia.si mundus prouidentia regi
tur:administratida ea res publica.si domus ædificari sine ratione non potest quid agē
dum in nauium cura & armorum.sit inquit etiam Quintilianus ex plurib⁹ ad unum:
& ex uno ad plura comparatio.unde est qui semel & sæpius & ex parte ad totū ex ge-
nere ad speciem ex eo quod continet ad id quod continetur.aut ex difficilioribus ad
faciliora:& ex longe positis ad propiora infinitaq; est rerum comparatio. Iucundiora
grauiora magis necessaria honestiora utiliora:ac ut ex Cicerone quæ ponit Quintilia
nus proferamus exempla ex maiore pro cecina Cicero qui exercitus armatos mouet
is aduocatione non uidebitur mouisse.ex faciliore ut in clodium & curionem at uide
an facile fieri potueris tu cum is factus non sit cui tu concessisti.ex difficiliore uide que
so Tubero ut qui de meo facto non dubitem de ligari audeam confiteri:& ibi an spe-
randi ligario causa non sit cum mihi apud te locus sit pro altero etiam depræcandi.ex
minore pro cecina ita nescire esse armatos sat est ut uim factam probes in manus eo-
rum cecidisse.VT DIFFINItio.Breuiter tractat locos quos exposuimus.VT PRIMOr-
dia rerum & quasi præcurrentia.Causas dicit hoc est locum a causis.AVT RERum cō
tentiones.Idest comparationes quoniam comparando alterum cum altero contendi-
mus.AVT NATVræ rerum.Comparationes enim fiunt in naturis rerum ut dulcibus
ad austera.utilibus ad inhonesta.FACVLTATES.Vt professiones:& artes:& scientiæ
inter se comperantur:& facultates idest opes.facultates inquit Cicero sunt aut quibus
facilius fit:aut sine quibus aliquid confici non potest.OMNIBVS ne igitur.Ex istis lo
cis argumenta sumentur.Sane docet in ultima topicorum parte quibus questionibus
qui loci magis congruant itaq; hic ait eruenda ex omnibus his locis argumenta.at ad-
hibēdum iudiciū:ut leuia reiiciamus.nam leuia a coniugatis putat argumenta Quin-
tilianus:sed causa una leuia aliquādo habet:quæ alia causa grauia putauerit:quare hoc
ipse orator poterit perpendere & perinde reiicere inutilia:& utilia causæ accōmodare.
LOCOS TV quidem quæris.Idest ubi nam motus excitetur & in qua orationis par-
te auditoris animus incendatur.CVM INVENEris. Cum materiam fueris assecutus.
in qua ubi orandum.COLLOCARE.Suo loco digerrere. INDEFINITA autem ad-
hibenda sunt illa.Hoc dicit in questione infinita fidem faciemus eo modo:quo locos
digessimus.at in ipsa definita locos alios adhibebimus de quibus dicetur suo loco ad
motus animorum faciendos.HABEO COMMVnia præcepta fidem faciendi.Et cō-
mouendi.nam eodem tempore inquit & fidem faciam & commouebo ex locis defini
tæ quæstionis idest q̄stionis:quæ in causam & cōplexū uenit personaę. QVONIAM
fides est firma opinio.Ideo si mouet aīm obnixe opinat̄. TOT SVNT enim genera:In
tot genera diuidit̄ affectus ut ipse in tercio q̄stionū tusculanarū itaq; uoluptatē nūc pro
spe & molestiam pro dolore posuisse uidetur hic Cicero ut Virgilius in sexto exponit.
PARTES PLVRES generum.Idest multæ sunt species in quæ hæc genera diuidun-
tur ut ipse in tertio quæstionum tusculanarum docet.COMMVNEM Collocationē.
Tam fidem faciendi q̄ mouendi. INCONSVLTATIONE.Idest definita quæstione.
VEL PROPOSItione.Idest infinita questione.IN CAVSA.Hoc est definita questio
ne.nam ita eam Cicero ipse uocat in topicis. IN QVA est propositum. Idest questio
infinita ut ipse alibi uocat.In causa autem ideo propositum esse dicitur quoniam cau-
sa idest finita questio probatur semper per propositum idest per infinitam questionē:

neq; enim obtinere unquam potuero licuisse clodium utpote insidiatorem occidere:
nisi constet licere omnibus insidiatores suos occidere. AVDITORVM Causa genere
distingui. Idest quot sunt auditorum genera: tot sunt etiam causarum genera. AVSCVL
tator modo. Idest solum auscultat non etiam deliberat: aut iudicat. AVT DISCEPTA
tor. Hoc est discussor propositæ sententiæ. VT AVT Delectetur. Quod est demonstra-
tiui generis. DE PRAETEtitis. Vt iudex: & inde iudiciale genus. AVT DE futuris. Vt
senatus: & inde deliberatiuum causæ genus. IVDICII. Idest iudicialis. DELIBERA-
tionis. Hoc est deliberatiui generis. ET EXORNAtionis. Hoc est demõstratiui. quod
rebus exornandis accõmodatur. PROPRIVM Habet nomen. Quia a multis laudati-
uum & panagyricum nominatur. DELECTATIOnem. Quod in demonstratiuo: siue
laudatiuo: uel ut nunc libuit Ciceroni appellare exornatione nihil fere aliud sibi pro-
ponit: q̃ ut delecter. IN IVDICIO: Idest genere iudiciali sæuitiam si accusat: quam ex
torquere uult a iudice. AVT CLAEMENtiam. Si defendit. IN SVASIONE. Idest de
liberatiuo genere in quo suademus: uel dissuademus quid: quod fieri oporteat. AVT
SPEM aut reformidationem. Cum spem habemus ita deliberatum iri. AVT REFOR
midationem. Cum metuimus ne senatus contra nostrã deliberet sententiam. VT RA
TIONEM collocandi. Propria cuilibet generi accommodandi. NAM AVT tempo-
rum seruantur gradus. Namq; inquit Quintilianus alias ætatis gradus gestarumq; re-
rum ordinem sequi speciosius fuit: ut imprimis annis laudaretur indoles: tum discipli
næ post hoc operum: idest factorum dictorumq; contextus. AVT GENErum distribu
tiones. In species ibidem inquit Quintilianus uirtutum diuidere laudem fortitudinis
iusticiæ: continentiæ: cæterarumq; ac singulis assignare quæ secundum quanq; earum
gesta erant. AVT A MINOribus ad maiora ascendimus. A bonis externis uel corpo-
ris ad animi bona: aut quæ pusilla & ĩde ad maiora. AVT HAEC in æquali uarietate.
De omnib⁹ pariter ac tempore uno bonis tractabimus. SIMPLICIA. Quæ solus quis
aut primus fecisse dicitur. CONIVNCTIS. Vt si cum paucis uel etiam pluribus & eis-
dem illustribus fecit quis. OBSCVRA. Minus cognita. DILVCIDIS. Quæ palã sunt
omnibus. LAETA TRIstibus. Vbi cordis magnitudinem in aduersis ostenderit. IN
CREDIbilia. Quæ credi sua magnitudine non posse uideãtur. PRINCIPIA. Hoc di
cit in deliberatiuo genere aut breuia: aut nulla esse exordia expedit PRAETERITA-
rum rerum. Vt in iudiciis. AVT PRæsentium. Vt in demonstratiuo genere. AD MO
tum. Vt cõcitatum habeat auditorem. RERVM ORdinem prosequitur. Idest ut reus
accusari pro cõmissis dignus uideatur facinoribus. QVASI HAsta in manu colloca-
ta. Quod ita argumenta contorqueat: eisq; compungat reum: ut in militia hostem su
um miles hasta petit. VAEHEMENTER proponit in exordiis. Vehemẽs est & erectus
ut in uerrẽ Cicero. CONCLVDIT acriter. Instãdo adurgẽdoq;. CONFIRmat tabu
lis. Hæc supra exposita sunt ubi de locis dixim⁹ artis expertib⁹. ACCVRAnuis. Vt mo
tus aĩoꝝ maiores faciat. IN PEROratiõis ꝑceptis. De qb⁹ suo loco dicet̃ ubi de prib⁹
orõnis ꝑcepta tradent̃. PAVLVLVM digrediẽs decursu. Quod facit aliqñ in uerrem
Cicero ut in segestana diana. VT IRATVM iudicẽ efficiat. In reum iudicis aĩum exul
ceret. AVT RELINQuendæ. Idest nullæ narratiõis partes referẽdæ ne molesta q̃ nar-
rata sunt iudicis mentem adhuc in odium reficiant. FIRMAMENTA. Quibus subla
tis defensio nulla sit ut inquit Quintilianus in tertio libro. Hoc est firmissima argumẽ
ta: quibus magnopere nititur aduersarius. AVT PER SE diluenda. Sine aliis argumẽ
tis infirmanda. AVT OBSCVRANda. Idest non plana non aperta esse ostendenda.
AVT DIGRESSIOnibus. Hoc est a proposito reuocanda. AVDITORES MOdera-
tur aures oratori. Hoc est audiendo quid dicendum & quid fugiendũ sit oratori ostẽ-
dunt: quod ex ipsorum uultu motuq; facile depræhendi poteit. VNVM GENVS est
eloquendi. Postea q̃ de inuentione simulq; de dispositione locutus est sequitur ut de
elocutione: unde & eloquentia nomen habet dicat. Eius itaq; duo esse ait genera unũ
sua sponte fusum hoc est naturale: ut omnes loquuntur. ALTERVM uersum atq; mu
tatum. hoc est tropis schematisq; distinctum. SIMPLICIA Inuenienda sunt. Hoc di-
cit naturalis oratio: aut in simplicibus: aut coniunctis consideratur uerbis. simplicia in
ueniẽda hoc est eligenda: ut Quintilianus libro octauo inquit. sunt alia aliis honestio
ra: sublimiora:

ta:sublimiora:nitidiora:iocundiora:uocaliora ut syllabæ e litteris melius sonantibus
sunt clariores: ita uerba syllabis magis uocalia & quo plus quoque spiritus habent au-
ditu pulchrius: & quod facit syllabarum idem uerborum quoq; inter se copulatio: ut
aliud alii iunctum melius sonet. diuersus tamen est usus nam rebus atrocibus uerba
etiam ipso uultu aspera magis conuenient. NATIVA Sunt. Quæ significata sunt sen-
su. idest proprietate intellectus. proprietas inquit Quintilianus non ad nomen: sed ad
nim significandi refertur: nec auditu: sed intellectu perpendenda est. Secundo modo
dicitur proprium inter plura quæ sunt eiusdem nominis & unde cætera dicta sunt: ut
uertex est contorta in se aqua: uel quicquid aliud similiter uertitur. Inde propter flexũ
capillorum pars summa capitis ex hoc inquam in montibus eminentissimum recte di
xeris hæc omnia uertices. & tertius est huic diuersus modus cum res communis pluri
bus in uno aliquo habet nomen eximium. ut carmen funebre proprie nenia & taber-
naculum ducis augustale. Item quod cõmune est & aliis nomẽ intellectu alicui rei pe-
culiariter attribuitur: ut urbem Romam accipimus & uenales nouicios: & corinthia
æra cum sint urbes aliæ quoq;: & uænalia multa: & tam aurum & argẽtum: q; æs corin-
thium sed ne his quidem uirtus oratoris inspicitur. At illud iam non mediocriter p-
badum qui hoc etiam modo laudari solet: ut proprie dictum idest quo nihil possit in-
ueniri significantius ut Cato dixit. C. Cæsarem ad euertendam. R. publicam sobrium
accessisse. ut Virgilius deductum carmen. & Horatius acrem tibiam: Annibalemq; du-
rum in quo modo illud quoq; est a quibusdam traditum proprium genus ex apposi-
tis quæ epitheta dicuntur: ut dulce mustum: & cum dentibus albis. de quo genere po-
stea dicemus. etiam quæ bene translata sunt propria dici possunt: quæ sunt in quoq; p
cipua propriũ locum accipiunt ut Fabius inter plures imperatorias uirtutes cunctator
est appellatus. REPERTA. Quæ ex his facta sunt. idest reperta dicuntur: quæ ex nati-
uis. hoc est naturalibus: quibus omnes utuntur a nobis deducta repertaq; sunt: ut Cice
ro ab eo quod est beatus beata beatum finxit repertq; beatitas & beatitudo: quæ dura
inquit Quintilianus quidem sentit eẽ. Verumtamen usu putat posse molliri ac ut a Ci
cerone etiam syllabatum ita ab Asinio fimbriatum: & figulatum. NOVATA. Vt quæ
memorauimus. AVT SIMILItudine. Sicut bonitas dicitur: ita beatitas beatitudo ita
dicit: ut magnitudo. AVT IMMITATIOne. Vt enim græci dicunt μεσοτυτασ. Ita Ci
cero de uniuersitate medietates. ac sicut a græcis ὢν & οὐσια dicit. ita a sergio flauio
ut Quintilianus ens & essentia. & quæ a græcis ἀναργύ dicitur a Cicerone in hortẽsio
tum perspicuitas: tum euidentia. AVT INFLEXIOne. Quemadmodum piraticam
ut tradit Quintilianus sicut musicam a piratis deriuarunt multi usq; eo sunt uerbo nec
ideo ait hic Cicero inflexione quin superiora quoq; inflectantur: nam ait primo reper
ta quæ ex his facta sunt: sed propter id quod sequitur. AVT ADIVNCTIONE uer-
borum. Hoc est cum per compositionem nouantur: ut Lucretius terriloquis dictis
inquit & barbigerum pecus & Cicero soliuagas feras. nam cum sint eorum simplicia
natiua composita certe reperta sunt: quod genus uehementer Horatius in arte poetica
probat cum inquit. Dixeris egregie notum si callida uerbum. Reddiderit iunctura no
uum. ALTERA Natura. distinguit Cicero adhuc uerba ut alia natura dicat. alia tracta
tu ipso considerari. Natura ut sonantiora sint alia quẽadmodũ ductor: q; dux. GRAN-
diora. Vt uastum pelagus: q; magnum. LEVIORA. Idest magis lubrica & quodãmo-
do nitidiora: ut meliuscule leuiuscule: & tales molliusculæ pronunciatæ dictiones.
ALIA CONTRA. Vt horrida terra tremit & similia. TRACTATIONE. Cum aut
propria sumunt uocabula eo mõ quo tradẽte Quintiliano diximus fieri ut cũ dicimus
sterilẽ platanũ: tõsasq; myrtos: maritã ulmũ: & uberes oleas. AVT ADdita ad nomẽ.
Idest epitheta ut ipiũ parricidã: euersorẽ carthaginis & numãtiæ Scipionẽ itelligimus:
principem eloquentiæ ciceronem. AVT NOVA: ut cicero fauorem: & urbanum tra
dente Quintiliano noua putat: ut putat Terentius primo dixisse obsequium. AVT pri
sca. qualia Ciceronis sentẽtia in libro de oratore sunt reor: autumo & ut Quintilianus
inquit nuncupare: fari & huiusmodi multa quæ certe grandem & sanctiorem & magis
admirabilem nostram reddunt orationẽ. AVT AB oratore modificata & inflexa quo
dammodo. Qualia sunt ea quæ transferũtur: uerba inquit in alium modum trahuntur;

aliũq; inflectuntur significatum q̃ sit eotum naturalis significatio per trãslationem.trãſ-
fertur ergo nomen aut uerbum ut Quintilianus inquit ex eo loco in quo primũ erat
in eum in quo aut proprium deest:aut translatũ proprio melius est.id facimus aut quia
necesse est:aut quia significantius est:aut ut dixi quia decentius est ubi nihil horum pre
stabitur quod transferetur improprium erit:necessitate rustici gẽmã in uitibus ide gem
mare etiã uites inquit Cicero:sitire segetes & frutices laborare:nos necessitate durũ ho-
minem aut asperum:non enim proprium erat quod daremus his affectibus nomen.nã
incensum ira & inflamatum cupiditate & lapsum errore significandi gratia nihil enim
horum suis uerbis q̃ his arcessitis magis proprium erit. Illa ad ornatum Lumen orati-
onis:& generis claritatẽ & concionum procellas:& eloquentiæ flumina ut Cicero pro
milone clodium fontem gloriæ eius uocat & alio in loco segetem ac materiem quædã
etiam parum speciosa dictu per hanc explicantur hoc faciunt nimio ne luxu obtusior
usus sit genitali arno & sulcos oblimet inertes. AVT IMMVrantur:quæ figura meto-
nymia dicitur:quã ut Cicero in oratore inquit hypallagen eẽ rhetores dicunt:hæc inuẽ
ta ab inuentore & subiecta ab obiicietibus significat ut cererem corruptam undis. Et re
ceptus terra Neptũnus.refert autem inquit Quintilianus in quãtum dictus tropus ora
torem sequatur nam ut Vulcanum pro igne uulgo audimus & uario Marte pugnatum
eruditus est sermo: & Venerem q̃ coitum dixisse magis decet:ita liberum & Cererem ꝓ
uino & pane licentius q̃ ut furi ueritas ferat. AVT EA quibus tanq̃ abutimur.hæc figu
ra a græcis catachresis nominatur quam ut inquit Quintilianus recte dicimus abusio-
nem:quæ non habentibus nomen suum accõmodat quia in proximo est: ut patricida
matris quoq; aut fratris interfector & si dicas ut sis bonus hoc ego non metuo & cum ĩ
quit Iuuenalis quartanam dudum sperantibus ægris pro timentibus . AVT EA quæ
obscuramus:hanc græci allegoriam uocant:quam nos ut Quintilianus inquit inuersio
nem interpretamur ut aliud uerbis:aliud sensu ostendat aut interim contrarium.Prius
ut o nauis referent in mare te noui fluctus o quid agis fortiter occupa portum: totusq;
ille Horatii locus quo nauem ꝓ populo : fluctuum tẽpestatem pro bellis ciuilibus.por
tum pro pace atq; concordia dicit:tale Lucretius auia pieridum peragro loca & Virg.
Sed nos immensum spacio cõsecimus æquor.Et iam tempus æquum spumantia solue
re colla.Sine trãslatiõe uero ĩ bucolicis Certe equidem audieram qua se subducere col
les Incipiũt molliq; iugum dimittere cliuo. Vsq; ad aquam & ueteris cõfracta cacumi-
na phagi.Omnia carminibus nostrum seruasse menalcam:hoc enim loco preter nomẽ
cætera propriis expressa sunt uerbis:uerum non pastor menalcas:sed Virgilius est intel-
ligendus.Apud Ciceronem equidem cæteras tempestates & procellas in illis duntaxat
fluctibus concionum semper miloni putaui eẽ subeundas nisi adiecisset inquit Quinti-
lianus dũtaxat fluctibus concionum allegoria eẽt eam nunc miscuit:est ergo mixta cũ
translatione allegoria.Illud uero longe speciosissimum genus orationis in quo trium
est permista gratia:similitudinis:allegoriæ & translatiõis ut ꝓ Murena cicero quod fre-
tũ:quẽ euripum:tot motus tantas tam uarias habere creditis cõmutationes agitationes
fluctus quantas perturbationes & quantos æstus habet ratio cõmitiorum dies intermis
sus unus aut nox interposita sæpe perturbat omnia & totam opinionem non nunquã
cõmittat aura rumoris.Hæc allegoria ĩquit Quintilianus quæ est obscurior ænygma
dicitur uitium meo quidem iuditio siquidem dicere dilucide uirtus quo tamen & poe-
tæ utuntur Dic quibus in terris & eris mihi magnus apollo tris pateat cœli spatium nõ
amplius ulnas.ænygmata itaq; sunt quæ nisi quis interpretetur non intelligas iõ dum
ait Cicero aut quæ obscuramus non uerisimile est ut ænygma intelligat . Sed allegoriã
quæ paulo obscurius effert quod sibi uult ut tamen possit intelligi. QVAE INcredibi
liter tollimus.hanc græci figuram hyperbolem uocant ut Geminiq; minantur in cœlũ
scopuli.& Fulminis ocior alis.& Illa uel ĩtactæ segetis per summa uolaret gramĩa:Nec
teneras cursu lesisset aristas.Cicero in Antoniũ quæ charibdis tã uorax: charibdi dico
quæ si fuit animal unũ oceanus medius fidius uix uideret tot res tã dissipatas distanti-
bus in locis positas tã cito absorbere potuisse.& rursus in uerrẽ Pindarũ secutus uersa-
batur in sicilia longo interuallo non Dionysius ille nec Phalaris. tulit enim illa quon-
dam insula multos & crudeles tyrãnos sed quoddã nouũ monstrũ ex uetere illa ĩma-
nitate:quæ

nitateꝗ quæ in hiſdem uerſata locis dicitur:nõ enim carybdim tam infeſtam: neq; ſyllã
nambus:q̃ iſtũ in eodẽ ſreto fuiſſe arbitror. QVæq; admirabilius q̃ ſermonis cõſuetu
do patiꝰ ornamus.Hanc figurã piphraſim uocãt græci circuitũ loquẽdi ornatũ: iuquit
Quiutllianus petit ſolũ q eſt apud poetas frequẽtiſſimꝰ tẽpus erat quo prima qes mor-
talibus ægris incipit:& dono diuũ gratiſſima ſerpit.Et apud oratores nřos:ſemp tamẽ
aſtrictior qcqd eni ſiguificari breuius põt & cũ ornatu latius oſtenditur periphraſis eſt.

NVMEri qdam ſunt iu cõiunctione ſeruãdi.Expoſitis ſimpliciũ uerboꝝ præceptis
nunc tradit cõiunctoꝝ:& primo qdẽ numeros in orone cuſtodiendos dicit:q quales
nam ſint breuiter & utiliſſime ex oibus colligemus autoribus q de numeris locuti ſũt
Numerus omnis oratorius:quẽ græci rhythmon uocãt:tũ in principio clauſulæ tum
in fiue conſideraꝰ.In principio qdem clauſulæ nõ duo.aut tres mõ qualeſcunq; qui flu
ant bene iunguntꝰ pedes ſed ẽt incipiꝰ a carminis principio: & aliqñ ab iotegro uerſu
ut Plato timæũ orſus a uerſu heroico εισ δυο τρεισ ο δε δη τεταρτοσ ημιν ab inte-
gro aũt ſenario iambico dicẽdi accuratiſſimus præter alios oẽs oratores Iſocrates pa-
nathenaicũ icepit cũ iqt νεωτεροσ μεν ων προηρουμην γραφειν Tituſq; liuius ut qn
tilianus putat a uerſu heroico hiſtoriã ſuã incboauit ut melius q̃:ut nũc legaꝰ facturus
ne operæpreciu; ſim.ita Diomedes annotat Saluſtiũ in principio Iugurtæ & Ciceronẽ
ſæpiſſime principia orationũ a metris integris icepiſſe: q̃re ut in principio clauſulæ bñ
a carmine incipiꝰ:ita male deſinit in carmẽ clauſula ſiue integrũ ſiue uerſus ultima par
te.Luſoriũ ſiqdẽ habet qddam et pinde cõtemnendũ: cuiuſmodi ergo pedibus clauſu
la recte termineꝰ iam uideamus.Cũ igiꝰ aures extremũ ſemp expectẽt in eoq; conquie
ſcant id uacarẽ numero nõ oportet. At & Ariſtoteli & Ciceroni & Quintiliano placet
ſententiæ quoq; initiũ cuiuſmodi diximꝰ numeroſum eẽ:qꝺ ſtatim a principio ſenten
tiæ dictionis cõcinitate multũ afficiamur:& ipa cõcluſione ne claudicãs ac quaſi fluctu
ans ſed æqualiter habeat oratio:illud igiꝰ primo nos nõ ſugiat non tñ referre qui pe-
des:ſed ẽt quæ uerba cõmiſſura quadã claudant orõnem.Primo igitur pedes numerus
oratorius nullos ut ẽt Quintilianus exiſtimat reſpuit:quare non pedes ſed pedũ iun-
cturæ damnãdæ ſunt.aut eligẽdæ.Cõmouebimus ergo iuncturas aliquas ut ex eis au-
rem ſuã cõſulens & iudiciũ adhibens cæteras poſſit cuſtodire:ut ergo de uerbis loqua
mur ſi in extrema clauſulæ parte breuiora locaueris infringiꝰ illa quaſi mẽbroꝝ com-
prehẽſio:quare aut paria ſyllabis eẽ oportet poſteriora ſupiotibus: aut ut Cicero putat
melius iucundiuſq; lõgiora claudẽt.Verum tamen non refert ſi monoſyllabum ſit : in
fineꝰ enim antecedenti iungi uidetur:ut auxiliũ eſt:ſpondeus ergo ut a duarum ſyllaba
rum pedibus ordiamur:quo Demoſthenes plurimum uſus eſt morã affert:ac illud ge-
neraliter tenendum eſt quod qui pedes ſunt temporibus pleniores lõgiſq; ſyllabis cõ
ſtant hoc ſtabiliores ſunt & grauiores:grauioreſq; reddũt orationem: breues autem ce-
lerem ac mobilem.ſpondeus præcedente ſe pyrrhichio bene ſonat ut timueram:uel tro
chæo ut arma ſumpſi:& acta res eſt:uel iambo ut manus armant.ipſe aũt ſibi male ſpõ-
deus præponi creditur.ut oratores preterq̃ in cæſis ac mẽbris ut craſſi illud oos oppu
gnant. neqdem dactilus bene præponiꝰ quod finis uerſus uideatur heroici ſunt tñ qui
admirãt:ſi Anapeſtus antecedat in una parte orationis lubrica ſtructura eſt : ut dõabaꝰ
ubi diuerſæ fuerint partes orationis retẽtus ſpiritus firmitatẽ facit:ut uideãt ipſi.Idẽ de
tribracho dicimus ut gerere morẽ & facilitates.Spondeus recte iambo præpoonitur ut
doctus fui ſeipſm præcurrit iambus bene ut bona fide.& cretico antecedẽte:ut proſpera
fide.Trocheus bñ ſe præcedit:quo frequẽter utiꝰ numero Tullius ut eſſe ei penas pſolu
tas:& gracchi illud temeritas filii cõprobauit.Trochæus aũt ſpondeus& iambus ut Ci
cero putat male concludunt rerum tamen tumor ex ſpondeis atque iambis maxime
cõnnetur ut ſceptrum mihi liquit Pelops.Pyrrhichius curritur quid igitur faciam. Da
ctylus Ariſtoteli amplior ſicut humanior uidetur iambus clauſulam is fortem reddit
antecedente trochæo:ut iure fecimus pyrrhichio antecedẽte:ut bene dicitur ſpondeo.
Cauſas audias iuſte fecimus Iambo fide dicitur dies attulit. Tribrachus dactylum bene
præcedit recole nomina. Anapeſtus repetes cætera & moloſus quærebat dicere . Facit
etiam tribrachus ad clauſulam præcedente cretico.ut ſi dicas de cæteris agite:deprælii
reddeo : de litteris dubito . Amphibrachus quoque recte ponitur in clauſula ſpondeo

fere antecedente ludos habete recte locutus trocheo iuxta querela. Anapestus etiam cõ
uenit:sed in rhythmi modum profluit ut inocentiæ leue præsidium est:mollior fiet p̃
cedente spoudeo ut si mutes leue Innocentis præsidium est:profluit etiam si trocheum
anteponas ut nomen erat imperii. Creticus antecedés eum paulo fortiorem reddit:ut
nobiles homines ante spondeum exultat: ut de quo nihil dicam nisi depellendi cri-
minis causa & quousq; tandem abutere catillina patientia nostra. Duo autem:aut tres
ut uult Cicero sunt ferme extremi seruandi pedes si modo superiora breuiora nõ sint
aut creticus:aut herous:aut pæon:creticum bene antecedent:uel anapæstus:ut populo
conferunt:uel pæon ultimus.ut placat facilitas nobiles: uel epitritus tertius leuare q̃
plurimos:uel trochæus turpe ducerem. Hæc de duarum & trium syllabarum pedibus.
Nunc alios uideamus pæonem primum & quartũ probat Aristoteles.cui a priore ot-
diendum placet:ut hæc uerba sunt desinire:incipite:comprimite: posteriore autem fi-
nire.ut in hæc uerba agilitas facilitas domuerant. Pæona tertium aiunt omnes bñ cõ-
cludere:cui Cicero tribrachum anteponit ut facere uideamur:aliquando Iambum: ut
in catillinam cum omnibus potius q̃ soli pati uoluerunt:sæpissime autem trochæum:
ut quantum laboris sit habitura:& diu multumq; mecum Brute dubitaui. & frequen-
tissime. esse uideatur. Dichoreo quoq; frequenter utitur.ut dicere maluerunt. & crimi-
na detulerunt.& exercitum compararunt: & contra amentiam perditorum. Antispa
stum bene dactylus antecedit ut uir optimus uideretur:& trochæus ut interfectam eẽ
fateretur:Ionicum maiorem bene præcurrit tribrachus:ut te ad crudelitatem acuet ora
tio nonnunquam trocheus uestit oratio his Cicero utitur. Ex quinque autem syllabis
pedes fluxiorem structuram faciunt: ut arbitramini. Interrogauerunt. desiderauerunt
omnium quinque syllabarum Cicero dochymum probat maxime: cuius ponit ex-
emplum amicos tenes: & ubique aptum esse dicit modo semel ponatur: quoniam
iteratus apertum faciat numerum. Hæc sunt quæ breuissime dicenda de numeris puta
uimus. Nunc reliquam prosequamur interpretationem. NVMEROS Aures ipsæ
metiuntur ne aut non compleas uerbis quod proposueris aut redundes. Hoc est ne
claulula quæ numeris clauditur sit longior quã uno spiritu pronuncietur: aut breui-
or ut aures frustretur audientium. CONSECVTIO Autem. Ne generibus: nume-
ris. personis: casibus: perturbetur oratio. Hoc est ne solecismum grammatices uitium
facias. VT IN SIMplicibus. Quod non est latinum: sed barbarum reprehenditur.
ita in coniunctis inquit solæcismus. Vitanda ergo hæc duo in oratione uitia monet
barbarismum. & solecismum. DILVCIDVM Apellat dilucidum: quod etiam aper
tum in Rhetoricis nominat: ubi narrationis præcepta tradit. Quintilianus aperta in-
quit & dilucida erit oratio si fuerit primum exposita propriis uerbis & id significanti-
bus & non sordidis quidem. non tamen exquisitis. & abusu remotis. tum distin-
cta rebus: personis: temporibus: locis: causis ipsa etiam pronunciatione in hoc ac-
commodata. ut iudex. quæ dicuntur quã facillime accipiat. Hæc de narratione lo
cutus. At de elocutione nobis inquit prima sit uirtus perspicuitatis: propria uerba: re
ctus ordo: non in longum dilata conclusio. Nihil neque desit: neque superfluat. ita
sermo & doctis probabilis. & planus imperitis erit. Hæc est eloquendi obseruatio.
Nam rerum perspicuitas quomodo præstanda sit diximus in præceptis narrationis
similis autem ratio est in omnibus. Nam si neque pauciora quã oportet: neque
plura: neque inordinata: aut indistincta dixemus erunt dilucida: & negligenter quo-
que audientibus aperta. Recte ergo monet Cicero ut si dilucidam elocutionem ue-
limus: usitatis utamur uerbis: idest non a loquendi consuetudine remotis. PRO
priis. Quod Quintilianus inquit id significantibus hoc est bene explicantibus. DI-
SPOsitis: Suo in loco collocatis. AVT Circũscriptione conclusa Idest clausa astri-
cta non uaga. AVT INTERmissione. Cum parenthesim facimus. AVT CONCI
sione uerborum: Cum uerba subticemus non necessaria: ut Plinianum illud an ue-
naris: an piscaris: an aucuparis: an simul omnia. & infinita huiusmodi.

OBSCVRVM. Tangit uitium dilucido contrarium uirtuti nam corrupta ut inquit
Quintilianus oratio in uerbis maxime impropriis redundantibus comprehensione

obscura.

obſcura. Compoſitione fracta uocũ ſimiliũ aut ambiguarum puerili captatione conſi
ſtit. AVT LONgitudine. Igitur inquit longius euagatur oratio. AVT Contractione.
Cum oratio conciſa eſt & uerba neceſſaria ſubtrauit. AVT Ambiguitate. Cum ſenſus
multiplex eſſe uerborum poteſt. AVT inflexione. Cum uerborum deriuatio non per
cipitur: uelut apud Ciceronẽ in Bruto cũ ſiſenna dixiſſet ſputatilica a grannio irriſus ẽ
quod pro eo uerbo uilia intelligeret AVT IMMutatione uerborũ. Cum alia pro aliis
ponuntur uerba: ut qui ſolem aurũ & lunam argentum uocant. BREVItas autẽ. Quin
tilianus ac merito laudatur breuitas inquit integra: ſed ea minus præſtat quotiens ni-
hil dicit niſi quod neceſſe eſt βραχύλογιαν uocant quæ redetur inter ſchemata. ẽ ue
ro pulcherrima cũ plura paucis cõplectimur quale Saluſtii eſt Mythridates corpore in
genti proinde armatus. Inter ſchemata aũt utimur hac figura inquit non ſingulis mo
do uerbis: ſed etiam ſententiis: ut Cicero dicit contra contionẽ Metelli. qui iudicaban
tur eos uocari cuſtodiri ad ſenatum adduci iuſſi in ſenatum ſunt poſiti: & totus hic lo-
cus talis. Hoc genus βρασύλόγιαν uocant. hoc ergo dicit Cicero. BREVItas Cõfici-
tur ſimplicibus uerbis non aceruatis. PROBAbile autem genus. Probabile autem in-
quit Cicero id genus dicit: quod non plus minuſue eſt: q̃ dicit non quia comi expoli-
tiq; non debeat. nam & hæc ornatus pars eſt: ſed quia uitium eſt ubiq; quod nimium
eſt. SI NON nimis comptũ. Atq; expolitũ. quoniã hæc ueritatis fidẽ tollunt. SI EST
autoritas. In uerbis: ne laiciuire compoſitione uideamur. ILLVStris eſt autem oratio.
Quintilianus quoq; cũ de probabili loquitur oratione ſubiungit itaq; in nobis eſſe au
toritatẽ. in uerbis ſententias uel graues: uel aptas opinionibus hominum ac moribus.
his enim ſaluis licet aſſumere ea quibus illuſtrem fieri orationem putamus delectant
tranſlata ſuperlata ad nomen adiuncta duplicia & idem ſignificantia atq; ab imitatio-
ne rerum non abhorrentia: ubi licet nobis intueri aduerbum Cicerotus uerba ex hoc
loco ſuſtuliſſe nec tamen eum nominaſſe. & aliquãto poſt itaq; εναργαίαν inquit cu-
ius in præceptis narrationis feci mentionem quia plus eſt euidentia: uelut alii dicunt
repræſentatio: q̃ perſpicuitas magna uirtus eſt res de quibus loquimur clare atq; ut cer
ni uideantur enunciate: neq; enim ſatis efficit neq; ut debet plane dominatur oratio ſi
uſq; ad aures ualet: atq; ea ſibi iudex de quibus cognoſcit narrari credit non exprimi
& oculis mentis oſtendi. Eſt igitur unum genus quo tota rerum imago quodammo-
do in uerbis depingitur conſtitit indigitos extemplo atrectus uterq; & cætera quæ no
bis illam pugilum congredientium aciem ita oſtendunt ut non clario futura fuerit
ſpectantibus. Cicero quoq; in Verrem. Stetit ſoleatus prætor populi Romani cum Pal
lio purpureo: tunicaq; talari muliercula nixus in littore non ſolum qui legit hæc ip-
ſum os intueri uideatur & habitum: ſed quædam etiam ex his quæ dicta non ſunt ſibi
ipſe aſtruat ego certe mihi cernere uideor & uultum: & oculos: & deformes utriuſq;
blandicias: & eorum qui aderant tacitam auerſationem: ac timidam uerecundiam. In-
terim ex pluribus efficitur illa: quam conamur exprime re facies: ut eſt apud eundem.
namq; omnium ornatum uirtutum exemplum uel unum ſufficiat in deſcriptione con
uiuii luxurioſi. uidebar uidere alios intrantes alios uero exeuntes quoſdam ex uino
uacillantes: quoſdam heſterna ex potatione oſcitãtes. humus erat in munda. lutulen-
ta uino: coronis languidulis & ſpinis cooperta piſcium. quid plus uideret qui intereſ-
ſet? hæc eſt ergo illuſtris oratio de qua Cicero loquitur cum inquit illuſtris eſt autem
oratio ſi & uerba grauitate delecta ponuntur non ridicularia ſed quæ pondus ſuũ ha-
beant. ET TRanſlata & ſuperlata. Hoc hyperbolem de qua dictum figura. ET AD no
men adiuncta. Quæ dicuntur epitheta: de qua ſane figura ita Quintilianus epitheton
quod recte dicimus appoſitum. a non nullis ſequens dicitur: eo poetæ & frequentius
& liberius utuntur. itaq; & dentes albi & humida uina in his non reprehendem⁹ apud
oratorem niſi aliquid efficitur redundat. id autem erit huiuſmodi ut ſi dicas o facinus
indignum. o durum pectus quod ob rem ridiculam amiciſſimum perditum ire poſſit
ſolet fieri aliis adiunctis epitheton tropis: ut apud Virgilium turpis egeſtas. triſtis ſene
ctus: uerumtamen talis eſt ratio huiuſce uirtutis ut ſine appoſitis nuda ſit & uelut in-
cõpta oratio. ET DVplicata. Et idem ſignificantia ut Ciceronis illud in Catillinam.

Tandem aliquando quirites Catillinam furentem audacia scelus anhelantem:pestem patriæ nefariæ molientem nobis:atq; huic urbi ferrum flammamque minitantem ex urbe uel eiecimus:uel emissimus:uel ipsum egredientem urbe prosecuti sumus. abiit: excessit:euasit erupit.HIS enim maxime sensus attingitur.Hoc est animus compungitur.ET Cæteris.Quæ dicta:& quæ statim dicentur de suaui oratione. ALTEro fit ut intelligamus.Dilucidum dicit. SVAVE autem erit genus. Vt uno Ciceronis modo contenti simus exemplo si patres conscripti uestris immortalibus in me fratremq; meum liberosq; nostros meritis parum uobis cumulate gratias egero quæso obtestorque ne meæ naturæ potiusq̃ magnitudini uestrorum beneficiorum id tribuendum putetis quæ tanta enim potest existere ubertas ingenii? quæ tanta dicendi copia? Quod tam diuinum atq; incredibile genus orationis.quo quisquam possit uestra in nos uniuersa promerita non dicam complecti ornando:sed percensere enumerando:& totus ille locus. DEINDE coniunctione.Idest uerborum structura. QVAE neq; habet asperos cursus.Vt sextus Roscius melius dicas sextus quoq; roscius & non sed rex Xerxes at pro eo rex autem Xerxes & similia.NEQVE disiunctos atq; hiantes.Cum extrema uocalis uocalem primam uerbi sequentis includit:ut si dicas ære emit:illi incumbit fore omnia:& similia.hiat enim iunctura quæ structior pleniorq; fieret si consonantes uocalibus applicarentur hoc modo ære mercatur.illi totus incumbit.fore cætera. ET SI circunscripta Non longo anfractu: sed ad spiritum uocis aptum. hoc dicit si clausula longior non fuerit q̃ ut uno possit spiritu enunciari:ut in ipsa clausulæ pronunciatione uocem mutare non necesse fuerint.HABE atq; similitudinem æqualitatemq; uerborum.ne alia grandia magnificaq;:alia porro humilia depressa. nam in sermone tenui sublime nitidumq; non conuenit:fitq; corruptum quia in plano tumet.Ita humilia circa res magnas carpimus:itaq; ut uidetur illud prætextam in cistam utes rosere camilli: ita probatur Virgilianum illud sæpe exiguus mus.nam exiguus Epitheton aptum proprium effecit ne plus expectaremus. Et casus singularis magis decuit: & clausula ipsa unius syllabæ non usitata addit gratiam imitatus itaq; est utrunq; Horatius nascetur ridiculus mus.TVM Ex contrariis sumpta uerbis.Crebra crebris:paria paribus respondeant.hæc figura anthitheton appellatur.Latine contrapositum: cuius exemplum nō uidemur commodius pro ferre posse:q̃ Ciceronis illud in Catilinam ex hac enim parte pudor pugnat:illinc petulantia:hinc pudicitia:illinc stuptum hinc fides:illinc fraudatio.hinc pietas:illinc scelus:hinc constantia:illinc furor.hinc honestas: illinc turpitudo.hinc continentia:illinc libido. Deniq; æquitas temperantia. fortitudo:prudentia:uirtutes omnes certant cum iniquitate cum luxuria cum ignauia cum temeritate cum uitiis omnibus:postremo copia cum egestate.bona ratio cum perdita. mens sana cum amentia.bona deniq; spes cum omnium rerum desperatione confligit.Quintilianus autem de hac figura locutus non uno inquit fit modo nam & fit si singula singulis opponuntur ut uicit pudorem libido.timorem audacia: & bina binis non nostri ingenii est.uestri auxilii est.& sententia sententiis:dominetur in concionibus iaceat in iudiciis.RELATA Ad idem uerbum: ut neq; is es Catilina ut te aut pudor a turpitudine:aut metus a periculo:aut ratio a furore reuocarit ad idem enim uerbum plura referuntur:quod fit aut proposito uerbo:aut in ultima parte collocato ut hic:aut in medio.ET GEMINata ac duplicata.Vel etiam sæpius iterata ponantur. ut perturbatio istum mentis: & quædam scelerum effusa caligo: & ardentes furiarum faces excitarunt & illud inuestigata comperta patefacta sublata deleta extincta. & illud. pater hic tuus: patrem hunc appellas patris tui filius est.CONSTRVCTIOque uerborum. Tum coniunctionibus copuletur. ut testumque laremque armaque amyclæumque canem cressamque pharethram. TVM DISSOLVTIOnibus relaxetur. Vt de Alexandro Aquila ne in deliberando consilium in præliando uirtus. in beneficio benignitas non deerat; sed dumtaxat in supplicio crudelitas. nam cum aliqua res dubia accidisset apparebat sapientissimus. Cum autem confligendum esset cum hostibus fortissimus:cum uero primum dignis tribuendum liberalissimus & cum animaduertendū cleméntissimus & apud Virgiliū hic illū uidi iuuenē bis senos:cui nostra

dies altaria fumant. hic mihi responsum primus dedit ille petenti: sed utrunq; horum
inquit Quintilianus coacervatio etenim iuncta aut dissoluta omnibus scriptores sua
nomina dederunt: sed varia & ut cuiq; fingere placuit. fons quidem unus qui & acrio-
ra facit & instantiora: quæ dicimus & vim quandam præseferentia velut sæpius erum-
pentis affectus. FIET etiam suauis oratio: Si aliquid in uisum: aut in auditum: aut no-
uum dicas: ut ipse Cicero pro Celio prægestit animus iam uidere primum lautos iuue
nes mulieris beatæ ac nobilis familiares. deinde fortis uiros ab imperatrice in insidiis
atq; in præsidio balnearum locatos: ex quibus requiram quo nam modo latuerint: aut
ubi. alueus ne illeati equus troianus fuerit qui tot inuictos uiros muliebre bellū gerē-
tes tulerit: ac texerit. Illud uero respondere cogam cur tot uiri ac tales hūc & unum: &
tam imbecillum: q̄ uidetis: non aut stantem comprehenderint: aut fugientem consecu
ti sint: qui se nunq̄ profecto si istum in locum processerint explicabunt quā uolent in
conuiuiis faceti: dicaces. nōnunq̄ etiam ad uinum diserti sint. Alia fori uis. Alia Tricli
nii. Alia subselliorum ratio. Alia lectorum non idem iudicium commessatorumq; cō-
spectus. lux deniq; alia est solis: & lychnorum. DELEctat. Etiam quicquid est admi-
rabile: maximeq; mouet ea quæ motum aliquem animi miscet oratio: Vt ipse in Piso-
nem: sed multam carnem subrancidam serui sordidati ministrāt: nōnulli etiam senes:
idem coquus: idem atriensis. Pistor domi nullus: nulla cella. panis & uinum a propo
la: atq; de caupona græci stipati: qui i lectulis sæpe plures ipse solus babiturus: quæ eo-
dem de solio ministrentur. ubi galli cantum audiuit auum suum reuixisse putat: men-
sam tolli iubet. Q VAEque significat oratorius. Ipsius amabiles mores: qui exprimun
tur aut significando iudicio ipsius: & humano animo: ac liberali: ut pro Celio adulteræ
ego putarem: siquis hāc paulo liberius salutasset: & contra Catilinam Serui me hercu-
le mei si me isto pacto metuerent: ut te metuūt omnes ciues tui: domum meam relin-
quendam putarem. Etrursus pro Celio O magna uis ueritatis: quæ contra hominum
ingenia calliditatē sollertiā: contraq; fictas hominū insidias facile se per se ipsam defen
dat. AVT Inflexione sermonis. Quæ figura apostrophe dicitur a græcis. hæc ut inquit
Quintilianus mire mouet: siue aduersarios inuasimus. quid enim tuus ille Tubero in
acie pharsalica gladius agebat: siue ad inuocationē aliquā conuertimur. Vos enī iam
ego albani tumuli atq; luci: siue ad inuidiosam implorationē o lex portia: legesq; sem
proniæ. AVT Augēdi alterius. Vt in Tuberonē memorato in exēplo. AVT Minuēdi
sui causa. Vt pro Milone o me miseræ. o me infœlicē: reuocare tu me in patriā milo po
tuisti. ALIA dici ab oratore: alia existimari uidentur. Idq; comitate fieri magis: q̄ ueri-
tate. Hæc figura Ironia dicitur: ut illud in Catilinā a quo repudiatus ad sodalē tuū ui-
rū optimū metellū demigrasti. Vnde q̄m Socrates: ea plurimū usus ē appellat[r] εἴρων.
Q VAE orationē. Aut magis obscurā: aut minus probabilē faciūt. Ideo illa a nobis re
pudiata sunt præcepta. CVM Aut propriū: aut idē significans. Aut uerbū factū in plura
uerba deducit. Vt Te nemus anguitiæ: uitrea te fucinus unda. Et hæc nauis honusta p̄
da siciliensi. Cū & ipsa quoq; esset ex præda. Et multi & graues dolores inuenti parentī
bus & propinquis multi. CVM AVtem diffinitiones ad unum uerbum reuocantur.
Vt qui sunt qui fœdera sæpe ruperunt? Carthaginēses. Q ui sunt qui bellum crudelis
sime gesserunt? Carthaginenses? Quisunt qui italiā deformauerūt? Carthaginenses.
Qui sunt qui sibi ignosci postulāt? Carthaginenses. AVT assumpta uerba remouent.
Per correctionē hūc ego non imanē: sed feram duco. AVT ī circuitus dirigūtur. Idest
in clausulā uerba extendūt: ut quod dicit Sexto Roscio qui scænā introeat solus cū ar
tifex eiusmodi ut solus uideat dignus esse qui scænā introeat dignus uideatur qui nō
accedat. AVT cōiunctione. Fit unū uerbum ex duobus nouatiōe uocabuli de qua di-
ctum superius est. VT CVM semel dictum sit directe Sicut natura ipsa intulerit inuer
tatur ordo quæ figura græce ἐπάνοδος dicit ut ppositis duobus secundū prīo deinde
primū capimus ut apud Virgiliū. forte sub arguta cōsederat illice daphnis. Compule
rantq; greges coridon & thyrsis in unū. Thyrsis oues corydon distentas lacte capellas.
ET IDEM quasi sursum uersus retroq; dicat hæc κλῖμαξ græce latine gradatio nomi
nat: hæc repetit ea quæ dicta sunt & p̄usq̄ ad aliud descēdat in priorib[us] resistit ut afri-
cano uirtutē industria. uirtus gloriā. gloria æmulos cōparauit & calui: nō ergo magis

nonulli legunt germana

pecuniaꝝ repetundaꝝ q̃ maiestatis:neq; maiestatis magisq̃ planciæ legis: nec planciæ legis magisq̃ ambitus. neq; ambitus magisq̃ oīum legū iudicia perierūt. DEINde intercise atq; pmixte ut stupere gaudio simul enim audit cœpit pmixte:ut tā deest auaro q̄d habeat q̃ quod nō habet. FACIT enim Et dilucidā orōnem & illustrem. Cum sit actio rhetoꝝ: oīum cōsensu in duas diuisa partes uocē & gestū:quoꝝ altera oculos altera aures mouer p quos duos sensus oīs ad aīum penetrat affectus. nō dubiū quin dilucidā orōnem & illustrē & ,pbabilē & suauē si fuerit decora effectura sit. cuiusmodi aūt eā esse cōueniat copiosissime exposuit Quintilian⁹. QVAE est gēma litteraturæ. Talis inquit est memoria:qualis gēma in qua sculptæ sunt litteræ:quæ in cera designantur. nā & ipsa quoq; memoria ita reꝝ figuras cōtinet impssas uel etiā uerba. est aūt memoria qdem duplex alia naturalis. alia arte cōparata: Naturalis adiuuari ac augeri arte adhuc potest. Arte cōparatur aut p imagines:ut Cicero in rhetoricis ad herēniū tradit: Aut sollertia & diligentia quā exponit Quintilianus melior euadit:aut tertio medicamine robotat. nā queādmodū medici ,ppemodū oēs & philosopbi tradunt memoriæ omnis ībecillitas aut a cerebro frigido est:aut a frigido & arido: aut a frigido & humido:Aut aliquando etiā uarias mutat imagines propter calidū in humido ut ī biliosis solet accidere. his oībus causis inspectis medelæ singulis suæ possunt accōmodari. QVOniā igitur Quoniā totus hic oratoriaꝝ partitionū liber in tris diuisus est partes in uim oratoris. orōnis partes & questiones. Cū dictū de prima sit:de reliquis nūc dicendū est:primoq; de orationis partibus. QVA tum prima & postrema ad motum animi ualēt nō quin reliquæ quoq; idē prestent:sed qd in his duabus fere tota uis mouēdi explicet. ideo in areopago his uti oratores p præconē ,phibebātur ingredienti siquidem oratori p̄co aiebat μη προοιμιάζου μηδὲ παθαίνου id aūt ideo quoueꝝ facilius ab omni affectu semoti possent diiudicare. SED amplificatio. De hac dicemus ubi de cōclusione tractabit̄ VT ILla docendi. Hoc est ut cōfirmatio docēdi cā adhibetur ita amplificatio causa mouendi. SVNT aūt reꝝ tria genera. Ita Quintilianus causa principii nulla alia est:q̃ ut auditorē quo sit nobis in cæteris partibus accōmodatior p̄paremus. Id fieri tribus maxime rebus inter autores plurimos cōstat si beniuolū:attētum:docilē fecerimus:nō quia ista nō p totā actionē sint custodienda: sed quia initiis p̄cipue necessaria p q̃ in aīum iudicis ut ,pcedere ultra possimus admittimur QVOrum primus:Locus est in personis nostris disceptatoꝝ aduersarioꝝ. Quintilianus:sed personaꝝ inquit est ut plæriq; tradiderūt triplex ratio ex litigatore. ex aduersario. ex iudice. nā exordiū duci nōnunq̃ ab actore causæ solet:q̃q̃ enim pauciora de se ipso dicit & parcius:plurimū tn̄ ad oīa momēti est in hoc positū. AVT meritis nostris. Vt ipse ad quirites anteq̃ iret in exiliū. Si quādo inimicoꝝ impetū ,ppulsare ac ,ppellere cupistis defendite nūc uniuersi unū qui ne oēs ardore flāmæ cōcideretis mei capitis periculo nō dubitaui ,puidere. nā quē uirtutis gloria cū summa laude ad cælū extulit eundē inimicoꝝ inuidia indignissime depssum opprimit. & Demosthenes ,p ctesiphonte πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ᾽ ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα. COntrariisq; reb⁹. In aduersarios cōferēdis: ut ipse in uatiniū si tua tantū modo uatiui qd his uehemēter placebat ut te cuius testimonium ,ppter turpitudinē uitæ sordesq; domesticas nulli⁹ momēti putares tacit⁹ dimitterem. nemo. n. hoꝝ ita te refutandū ut grauē aduersariū aut ita rogandū ut religiosum testē arbitrabat̄. Demosthenes cōtra Midiā τὴν μὲν ἀσέλγειαν ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ τὴν ὕβριν ᾗ πρὸς ἅπαντας ἀεὶ χρῆται μειδίας οὐδένα οὔθ᾽ ὑμῶν οὔτε τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀγνοεῖν οἴομαι. Ita Isocrates in lochitā ὡς μὲν τοίνυν ἔτυπτέ με λόχιτης ἀρχὼν χειρῶν ἀδίκων ἅπαντες ὑμῖν οἱ παρόντες μεμαρτυρήκασι τὸ δὲ ἁμάρτημα τοῦτο οὐχ ὁμοῖον δεῖ νομίζειν τοῖς ἄλλοις. AVT deprecādo Dep̄cor uehemēter p̄cor & refuto. Statius nec dep̄cor umbrā accipere. Virgi. eqdem merui nec dep̄cor inquit. Luca. Nō dep̄cor hosti seruari dum me seruet ceruice recisa. Ouidi. in fastis Ille metu pauidus mortē nō dep̄cor inquit. Augusti. in psalmo octuagesimo nono deprecor cōmune est uerbū: dicimus enim dep̄cor te & dep̄cor a te: aut dep̄cando hic intelligendū ē recusando refutādoq;. INTELligenter aūt: ut audiamur & attente

& attente a rebus ipsis ordiendum: quia quæ primo dicuntur illa magis considerari solent: ut de prouinciis consularibus ipse. Si quis uestrum. P. C. expectat: quas sim prouincias decreturus consideret ipse secum qui mihi homines ex prouinciis potissimum detrahendi sint non dubitabit quid me sentire conueniat: cum quid me sentire necesse sit cogitarit Lysias in epitaphio auxiliantium corinthiis. οἱ μὲν, ἡγούμενοι οἷόν τε εἶναι ὦ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶνδε τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ' αὐτῶν ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν. SI COMplectare a principio genus naturãq; causæ. Vt ipse pro publio sylla. maxime uellẽ iudices ut. P. sylla & ante eã dignitatis suæ splendorẽ obtineret: & post calamitatẽ acceptã modestiæ fructũ aliquẽ potuisset pcipe: sed qm̃ ita tulit casus infest' ut ãplissimo i honore cũ cõi ãbitiõis ĩuidia tũ singulari antonii odio euerteref: & q̃ sequunf Dẽosthenes ad philippi epistolã ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἐνεβάλετο τὸν πόλεμον, πᾶσιν ἡμῖν φανερὸν γέγονεν. ἐπειδὴ γὰρ Φαρσαλίοις Ἅλον παρέδωκε, καὶ τὰ περὶ Φωκέας διῳκήσατο, καὶ τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο πᾶσαν, αἰτίας οὐκ οὔσας πλασάμενος, καὶ προφάσεις ἀδίκους ἐξευρών. SI DEfinitas. Hoc est determines ut ipse in catilinam. Semper quirites uitamq; oium uestrorũ bona: fortunas: coniuges liberosq; uestros: atq; hoc domiciliũ clarissimi ĩperii fortunatissimã pulcherrimãq; urbẽ hodierno die deorũ imortaliũ erga uos summo amore laborib' consiliis piculisq; meis ex flãma atq; ferro: ac pene ex faucib' fati ereptã & uobis cõseruatã ac restitutã: uidetis: Dẽosthenes de cheronẽsib' ἔδει μὲν ὦ Ἀθηναῖοι τοὺς λέγοντας ἅπαντας ἐν ὑμῖν, μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, μήτε πρὸς χάριν, ἀλλ' ὃ βέλτιστον ἕκαστος ἡγοῖτο, τοῦτ' ἀποφαίνεσθαι. ἄλλως τε, καὶ περὶ κοινῶν πραγμάτων, καὶ μεγάλων ὑμῶν βουλευομένων. ἐπειδὴ δ' ἔνιοι τὰ μὲν, φιλονεικίᾳ, τὰ δὲ, ἧ τινι δήποτε αἰτίᾳ προάγονται, λέγειν ὑμᾶς ὦ Ἀθηναῖοι τοὺς πολλοὺς δεῖ πάντα τὰ ἄλλα ἀφέντας, ἃ τῇ πόλει νομίζετε συμφέρειν, ταῦτα καὶ ψηφίζεσθαι, καὶ πράττειν. SI DIuidas. Cicero ipse pro Cluentio habito. animaduerti Iudices omnẽ accusatoris orõnẽ in duas diuisam eẽ ptes quarũ altera mihi niti & magnope cõfidere uidebaf ĩuidia iã inueterata iudicii iuniãi altera tãtũmõ cõsuetudĩs cã timide & diffidẽter attigere rõnẽ ueneficii criminũ: q̃ de te lege ẽ hæc q̃stio cõstituta. Isocrates i orõne q̃ ab eo de pace ĩscripta est. ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύσειν. οὐ μὴν, ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νῦν παρόντων πραγμάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου, καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων. NAM aut magna quædam proponemus: aut necessaria: aut coniuncta cum ipsis apud quos res agitur. Vt ipse in uerrem Cicero. quod erat optandũ maxime iudices: & quod unũ ad inuidiã uestri ordinis infamiamq; iudiciorũ sedãdã maxime ptinebat: id nõ hũano cõsilio sed ppe diuinitus datũ atq; oblatũ uobis sũmo rei. pu. tẽpore uidef. Inueterauit. n. iã opinio pniciosa rei. pu. uobisq; piculosa q̃ nõ mõ apud exteras natiões: sed oium sermõe pcrebruit his iudiciis q̃ nũc sint pecuniosũ hoiẽ q̃uis sit nocẽs nẽiẽ posse dãnari: & Dẽosthe. cõtra Timo. τῶν μὲν ἀγώνων ὦ ἄνδρες δικασταὶ τῶν παρόντων, οὐδ' ἂν αὐτὸν οἶμαι Τιμοκράτην εἰπεῖν αἴτιος ἐστιν ἄλλος τις αὐτῷ πλὴν αὐτὸς αὑτῷ. χρημάτων γὰρ οὐκ ὀλίγων ἀποστερῆσαι βουλόμενος τὴν πόλιν, παρὰ πάντας τοὺς νόμους νόμον εἰσήνεγκεν οὔτ' ἐπιτήδειον, οὔτε δίκαιον ὦ ἄνδρες δικασταί. ὃς τὰ μὲν ἄλλα ὅσα λυμανεῖται, καὶ χεῖρον ἔχειν τὰ κοινὰ ποιήσει, κύριος εἰ γενήσεται, τάχα δὴ καθ' ἕκαστον ἀκούοντες ἐμοῦ, μαθήσεσθε. ἓν δ' ὃ μέγιστον ἔχω, καὶ προχειρότατον πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, οὐκ ἀποστήσομαι. τὴν γὰρ ὑμετέραν ψῆφον, ἣν ὀμωμοκότες περὶ πάντων φέρετε, λύει, καὶ ποιεῖ μηδενὸς ἀξίαν ὁ τουτουὶ νόμος. SIT AVtem hoc etiam in præceptis: Vt siquidem tempus ipsum aut res aut locus. Quintilianus autem ad causam inquit extra pertinet tempus unde principiũ pro celio. locus unde pro deiotaro habitus unde pro milone. opinio unde in uerrem deinceps ne omnia enumerem fama iudiciorum expectatio uulgi nihil enim horum in causa est ad causam tamẽ pertinet. MAXime in perorando. Hoc est in ipsa conclusione quod dictum fuerit: quoniam ultimo dictum loco magis hæret dabit aliquãdo exordii nobis occasionẽ. QVOniam narratio. Post exordiũ cõtinuo sequif narratio. FVNdamentũ cõstituendæ fidei. Quoniã narranf quæ facta sunt: aut quæ p̃sentia ex quibus magna uis argumentorũ inde elicif. PARtim sunt. Assumpta

ad ornandū: quæ nō tā necessaria:q̄ ornantia sunt. VT DILucide. Quid dilucidū: qd
probabile qd suaue in dicendo sit iā memorauimus. PROBAbilis. In rhetoricis uete-
ribus probabilis inquit erit narratio si in ea uidebuntur esse quæ solent apparere in ue-
ritate si personarum dignitates seruabuntur si causæ factorū extabunt si fuisse facultates
faciendi uidebuntur. si tempus idoneum. si spacii satis. si locus oportunus ad eandem
rem qua de re narrabitur fuisse ostendetur. si res & ad eorum qui agent naturam & ad
uulgi rumorem & ad eorum: qui audient opinionem accōmodabitur: ac ueri quidem
similis ex his rationibus esse poterit. quæritur enim ut sit probabilis narratio quis. quid
cur. ubi. quando. quemadmodū: quibus adminiculis. natura nostra. opinio iudicū uul-
gi mos: quæ sunt omnia persona. factum. causa locus. tempus. modus. facultas. opinio.
SI TEstata dici uidebuntur. Idest de quibus testimonia habita sint. EVENti causa po-
netur. Euentus inquit ipse in rhetoricis est exitus alicuius negocii i quo quæri solet qd
exquaq; re euenerit eueniet euenturūq; sit quare hoc in genere ut cōmodius quid euen
turum sit ante animo colligi possit quid quaq; ex re soleat euenire considerandum est
hoc modo ex arrogantia odium: ex insolentia arrogantia. OPINIone. Opinio est cū-
ctorum ad quæ ancipiti feramur sententia uni uel pluribus propensior existimatio. AV
TOritate. Autoritas est mentis & corporis quædam dignitas quæ efficit tum sua præ-
sentia: tum etiam oratione cæteri: ei reuerentiam prestent. SI CVM lege Lex ut Papi-
nianus inquit est cōmune præceptum prudentium consultum delictorum quæ & spō-
te uel ignorantia contrahuntur coertio cōmunis rei. pu. sponsio. SI CVM more. Mos
est quod inter hoīes solitum est fieri. CVM REligione coniuncta. Religio ē: quæ diui-
næ naturæ cultum & cerimonias affert. SI ANtiquitas. Idest ueneratio. SI MEMoria.
Ne uera exciderint & falsa narret. SVAuis aūt narratio. ut Celii in Antonium. tamq;
ipsum offenderunt temulento sopore profligatum totis stertentem præcordiis ructuo-
sos spiritus geminare præclarasq; contubernales ab omnibus spondis transuersas incu-
bare: & reliquas circumiacere passim: in quæ tamen exanimatæ terrore hostium aduen
tu percepto excitare antonium conabantur nomen inclamabant: frustra ceruicib' tolle
bāt blādius alia ad aurem inuocabat. uehementius etiam nōnulla feriebat. quarū omni
um cū uoce tactuq; oscitaret ꝓxime cuiusq; collū amplexu petebat: neq; euigilare ebri-
us poterat: sed semisomno sopore inter manus cēturionum cōcubinarūq; iactabatur.
QVAE ad fidem faciendā pertinent. Nam tam & si narratio ad fidem faciendam per-
tineat imprimis tamen confirmatio & confutatio. QVOniam omne qd in cōtrouersi
am uenit id ita. habet. Genus totius artis ē rhetorices facultas. rhetoricæ uero species
tres quæ tria genera cārum appellanť. Iudiciale. Demōstratiuū. Deliberatiuū. materia
quæcūq; q̄stio circa quā uersan oratoris possit orō. partes huius materiæ q̄stio infinita:
& definita defitita diuidiť in cōstitutiones siue status seu cōtrouersias libeat appellare
eæ itaq; oēs aut in scripti alicuius cā uersanť: aut ex re ipsa sibi nomē uendicāt. & perin-
de q̄ in scripto legitimæ: q̄ in re rationales nominanť. In scripto cum unus scriptoris
uerba defendit. Alter sententiam: qui status scriptū & uolūtas appellať. Alter si inter se
leges dissentiāt: & utraq; pars defendať status legis contrariæ. Tertio cū scriptū de quo
cōtendiť sententiā amplectiť ambiguā. ambiguus status diciť. Quarto cū ex eo quod
scriptū nō est per collectionē aliquid intelligiť: qd' quia p ratiocinationē & p syllogis-
mi collectionē inuestigať. a græcis syllogismus a nr̄is ratiocinatio noīať. Quinto cū
scriptū qdem ē: sed in quo uis e st id uerbū nō clarescit finis uel finitiuus in scripto no-
minať status. Earū porro cōstitutionū: q̄ rōnales, appellanť: ita distinguntť iuxta Cicero
nem in rhetoricis: q̄q̄ uaria ē de his inter rhetoras opinio sicut de mēoratis. In his ergo
q̄riť an sit & q̄le sit & p̄ter hoc: an iure: an more possit tractari iudiciū: qd' si qd factū ne-
gať cōiecturalis: uel īficicialis stat' appellať. si factū cōstet & quo noīe sit appelladū q̄rať
finitiuus stat': qd' si utrūq; cōtrouersia careat. sed quale id sit q̄rať generalis status uoiať
In hoc aut queriť de p̄terito. aut de p̄senti: aut de futuro. si de præterito iurisdicialis. sin
de p̄senti uel futuro negocialis. Iurisdicialis igr̄ cu' inqsitio p̄teritū respicit in duas p
tis diuidiť: aut. n. i ip̄o facto uis defensiōis ē & absoluta cōstitutio noīať: aut extrīsecus
assumiť: & assūptiua nūcupať: hæc porro diuidiť quadrifariā: aut. n. cōcediť crimē aut re
moueť: aut referť: aut qd' ē ultimū cōpať. cōcediť crimē cū nulla facti īduciť defensio:
sed uenia

ſed uenia poſtulaſ. Id fieri duob⁹ mõis põt. ſi depceris: aut purges. depcaris cũ nihil ex cuſatiõis attuleris: purgas cũ ſacti culpa his aſcribiſ: qb⁹ obſiſti obuiariq̧ nõ poſſit. ſunt aũt iprudẽtia. caſus. neceſſitas. error. Remoueſ uero crimẽ cũ ab eo q iceſſiſ traſſerſ: in aliũd duob⁹ ſit mõis cũ aut cã referſ: aut factũ referſ. cã cũ aliena ptãte aliqñ factũ eẽ cõtẽdiſ factũ uero cũ ali⁹: aut potuiſſe: aut debuiſſe facere demõſtraſ. referſ crimẽ cũ in ſe in aliquẽ facin⁹ cõmiſſũ eẽ cõtendiſ: qđ is puocarit laceſſiueritq̧ iniuria. Cõperatio cũ meliore de cã factum diciſ. Nunc qđ hic Cicero dicat ĩtueamur. NVNC cõiecturæ locos quæro. Hoc dicit qm̃ rõnaliũ. cõſtitutionũ prima eſt cõiecturalis uelim mihi explices locos unde in hac qõne poſſim argumenta deducere. IN VEriſſimilibus & in ppriis reꝝ notis tota poſita eſt. Ideſt qm̃ factum eſſe negaſ. a ueriſimilib⁹ & ppriis notis reꝝ argumentandũ. ppriis aũt notis ait ideſt. ſignis unde uideri poſſit aut factum aut nõ factum eſſe quidpiam. VT FVmus ignẽ. Videſ ſiqdem unde fum⁹ erũpit: ibi ignis eſſe. EXP Arõb⁹ & quaſi membris narrationis. Q uod facit Cicero pro Milone cum ĩ narratione ipſa nihil apparatus fuiſſe Miloni oſtendit: ut inſidias faceret. At contra fuiſ ſe clodio. NATVræ primũ ſpectanſ. Sint ne pclines ad id: an minime. Q VEMadmodum affecti ſunt uirtutib⁹ uitiiſq̧. Hoc eſt an bene educati an ſecus. ARTIbus. Nunqđ laſciui uagi: errabũdiq̧ ſint nulla arte inſtituti: an ſecus. INERtiis. Hoc eſt an ſint artiũ expertes. AN Queãdmodum Cõmoti: ut facili⁹ potuiſſe fieri: aut nõ potuiſſe oſtendaſ. ſi affectuoſos: aut minime: eſſe oſtendamus. ſi nullo uerbi cã mõ ad irã puocari potuiſ ſeut id fecerit cõtendamus. IN FORtuna genus amicitiæ. Quibus oĩbus pbari põt aliquid facilius fieri potuiſſe OPES quib⁹ colimur: q nõ tam uſum q̃ lautũ uſum rerũ nobis ſuggerunt: ut canes uenatici & ſimilia. DIVItiæ. Quibus utimur: ut ſi abundem⁹ frumento: uino: oleo: cæteriſque huiuſmodi. IN LOcis aũt. Loci ad coniectandum argumenta maxime ſuppetent cũ in omni genere tum ĩ deliberatiuo: ut ſi queraſ an Cæſar renum traſgreſſus ſueuos obſtãtib⁹ locoꝝ iniqtatibus poſſit debellare: an morinos qui ſe in paludes condant & huiuſmodi alia. LEVES. Prima producta accipiendũ. hoc eſt minime herbidi uel arboroſi. O PACI. Crebris arboribus ſolares radios arcentes. APRICI. Sole gaudẽtes. unde apricis ſtatio mergis: & apricos meminiſſe ſenes Virg. Perſiuſq̧ dixerunt. CELEbres. a multis habitati. OBSCVri. Incogniti. PROFAni. Ab omni religione remoti. ex his propoſita materia cuius ducere argumenta minime erit difficile. TEMPEſtas. Tempus quo aliquid agitur ut cum dicimus hac tempeſtate boc non ſicut nulli maior fuit uſus edendi tempeſtate mea dixit Iuuenalis. FORTVITa. Quæ obueniunt ut ipſis forte libuerit hominibus colere. ET EVENtus. Supra quid p euentum accipere oporteat expoſuimus. CASV. Eſt ſiquidem proprie caſus aut in ratione carentibus: aut prorſus anima. ſicut fortuna in ratione utentibus cum aliqua præter propoſitum eueniunt. nunc ergo caſum fortuitum euentum accipiendũ. IN Imprudentia. Neceſſitas ponenda. quoniam prudentia: ac imprudẽtia arbitraria: ac in noſtra optione poſita ne utiq̃ ſunt. PERluſtrandæ animo: ut quotiens quæſtio aliqua coniecturalis in quouis genere fuerit oblata ex his oĩbus ſedibus educere poſſimus argumẽta. EX FActi ueſtigiis. Quæ ſigna ſuperius diximus appellaui de quibus ſuperius abunde dictum eſt. Q VOD ſenſu percipi poſſit. Præſertim uiſu & auditu: qui omniũ acerri mi ſunt. MVLTum tamen Cum ſint coaceruata proficiunt. dixiſſe autem ideo uideri hunc illũ occidiſſe: qđ eum oderat parum eſt: at & qđ minitatus erat ſe occiſuꝝ: & qđ inuentus cum gladio cruento: & qđ argutus titubarit: & cætera huiuſmodi ſi addanſ: hac coaceruatione fieri uideſ iam ĩdubitatũ. PRImum exemplũ Si proferamus alios idem feciſſe. & ſimilitudinem oſtendamus. FABVla Etiã nonnunq̃: qđ ex uſu ipſo apparet. Q VID Diffinitionis. Poſt coniecturalem ſtatum ſequitur: ut paulo ante oſtendimus finitiuus. tractatis ergo coniecturæ locis ſequitur iam: ut finitiui quoque ſtatus locos pariter exponat. NON DVbium eſt id quidem. Quin diffinitio genere declaretur. Quintilianus ubi hunc ſtatum tractat: qui priuatam pecuniam inquit de templo ſurripit ſacrilegii reus eſt: culpa manifeſta eſt: quæſtio an huic crimini nomen quod eſt in lege conueniat. ergo ambigitur an hoc ſacrilegium ſit: accuſator quia de templo ſit ſurrepta pecunia utitur hoc nomine. Reus quia priuatam ſurripuerat negat eẽ ſacrilegium. ſed furtum fatetur. Actor ergo ita finiet ſacrilegium ẽ ſurripere aliqđ de ſacro.

Reus sit finiet sacrilegiũ est surripere.aliquid sacri.uterq; finitioẽm alterius impugnat
ea duobus generibus euertitur si aut falsa est aut parum plana.docet ergo Cicero diffi
nite.NON DVbium inquit est id quidem quin diffinitio genere declaretur & ꝓprie-
tate quadam aut cõmunium frequentia.hoc dicit diffinitio fit multis modis: sed potis
simum genere & differentia ut homo est animal genus expressi rationale adiecta iam
a cæteris seperatis animantibus differentia:quã Cicero nunc proprium uocat quæ aũt
inter sit inter differentiam:& proprium ab Aristotele in topicis & porphyrio in quin-
q; uocibus percipi potest:sed addit aut cõmuniũ frequẽtiam.id autem fit cum proprio
aut differentia caremus:ut si dicas homo est animal bipes latis unguibus & protensis
sursum in cælum spectans:cui ab humeris bina demittuntur brachia:& cetera hoc mo
do.EX Quibus proprium.Quid sit eluceat.nam ex omnib⁹ uideri potest proprium
factum eẽ.DIFFIniendum.Sæpe ex contrariis.Subaudiendum addita negatione:ut
horatianum illud uirtus est uitium fugere:sapientia prima stulticia caruisse.id maxime
solet fieri de principiis quoniam genera superiora non habent:ut punctum est cuius
pars nulla.SAEPE ex dissimilibus.Vt si dicas rhetorica est ars liberalis:quæ nec gram
matica:nec poetica & reliquas enumerando aliã ab aliis esse significes.SAEPE ex par-
tibus.Vt rhetorica est.quæ inuentione.dispositione.elocutione memoria pronuncia-
tioneque consistit.QVAMobrem descriptiones quoq; sunt in hoc genere sæpe aptæ
Subaudi quoniam desunt propriam:ut si dicas homo est in quo pietas.in quo iustitia:
in quo æquitas:in quo religio:& rursus flagitium:scelus:& cætera:quæ tam uitiorum
q̃ uirtutum nomen habere inueniuntur.ET ENumerationes Consequentium:quæ-
cunq; res id quod diffinias consequi uideantur.IMPRimisq; Cõmouet explicatio uo
cabuli ac nominis.hoc est etymologia.Idem ait Quintilianus.maximos enim inquit
usus in approbando refellendoq; fine propriorum ac differentium non nunq̃ ethymo
logiæ:quæ tamen oĩa sicut in cæteris confirmat æquitas nõnunq̃ & coniectura mentis
etymologia maxime rara est.quid enim est aliud tumultus nisi ꝑturbatio tanta ut ma
ior timor oriat:unde ei nomẽ dictũ est tumultus.& Cicero:q sicut pro celio ꝑ conse-
quentia diffinit accusare hoc mõ.Accusatio crimen desiderat rem ut definiat:hominẽ
ut notet:argumẽto probet:teste confirmet.Ita pro balbo aduersarii etymologiã uerbi
carpit inquiẽs erat accusatoris interprætatio indigna respõsione q ita dicebat comiter
esse cõmuniter:q̃si uero priscũ aliqđ:aut insolitũ uerbũ interꝑtaret comes benigni:fa
ciles:suaues hoĩes esse dicunt:q erranti comiter mõstrat uiã benigne nõ grauate cõiter
qdẽ certe nõ cõuenit.IN EO genere subaudi q̃litatis.nã posteaq̃ an sit & qd sit nouit
quærit tertio loco q̃le sit.hoc ẽ statũ q̃litatis:q tertius rõnalis est status.AVT Iure factũ
Depellendi:aut ulciscẽdi doloris cã:ut orestes q ideo se matrẽ defendit occidisse qa il-
la patrẽ suũ occiderat.AVT deniq; Necessitate:inscitia:casu.hæc in diuisiõe q̃litatis sta
tus supius exposuimus.IN LEgitimis iudiciis nõ hñt.Quia legũ ꝑscripta iudices seq
oportet.IN LIberis.Vt sunt apud principes q statuũt libere ut uolũt aĩaduertẽdo igno
scendoue.EX LOcoꝝ descriptione.Quos ipsamet ꝓferre nobis cã.AVT Totũ est negã
dũ.Posteaq̃ de cõfirmatiõe dixit:sequit locus repꝛhẽsionis de quo Quintilian⁹ patroꝛ⁹
inqt neget:defendat:trãsferat excuset:depcet:molliat:minuat:auertat:despiciat:deride
at quare in directa fere & ut sic dixerim clamosa est actio.hinc mille flexus:& artes desi
derãt cũ accusator meditata plæraq; domo affert ꝓtinus etiã ex inopinatis frequẽter
occurrit.accusator dat testẽ ꝓtinus ex re ipsa refellit.ideoq; accusatiõibus etiã medio-
cres ĩ dicẽdo suffecerint.boni⁹ defensor nemo nisi q eloquẽtissim⁹ fuit q̃q̃ ut qđ sentio
semel finiã tãto est accusare:q̃ defendere:q̃to facere:q̃ sanare uulnera facili⁹.pꝛimũ igit
intuendũ est:cui respõsuri sumus ꝓpriũ sit ei⁹ iudicii:an ad cãm extra accersitũ.nã si ꝓ
priũ aut negãdũ aut defendẽdũ:aut trãsferẽdũ extra hæc in iudiciis fere nihil ẽ.depca
tio qdẽ:q̃ ẽ sine ulla spẽ defensiõis rara admodũ & apud eos solos iudices q nulla cer
ta ꝓnũciãdi forma tenẽt:q̃q̃ ille quoq; apud.C.Cæsarẽ & triũ uiros pro diuersaꝝ ptiũ
hoĩb⁹ actiões ẽt si ꝓcib⁹ nitunt adhibẽt tñ ꝓcinia:nisi hoc nõ fortissime defendẽtis ẽ
dicer qd aliud egim⁹ tubero nisi ut qđ hic põt nos possem⁹.qđ si apđ pricipẽ aliũue cui
utrũ uelit: liceat dicẽdũ erit morte dignũ eũ ꝓ quo loqmur clemẽtia tñ seruãdũ eẽ hic
nõ cũ aduersario:sed cũ iudice res erit.ide delibatiue potiusq̃ iudicialis mãæ forma ẽ.

In perspicui

INPER Spicui. Falsis. dicemus naq; talia esse accusantis argumētaait in manifesto falsis eadē dici possint. NON Effici. Quæ uelit. hoc est nō sequi ex eis q̄ arguerit. ACCEdere oportet ad singula. Singulas inquit partes repræhendemus quo uniuersam argumētationē improbemus. COMMEmoranda exēpla. Alia in mediū proferemus exēpla in quibus licet tales adhibitæ sint argumētationes tñ est creditū. CONQuerenda. Hoc dicit exclamabimus & ingemēdo q̄ sit conditio humana piculis obnoxia ostēdemus si acumine dicētis alicuius innocētes picula sub ira cogantur & infamias & dāna. QVAE sumpta. Ex locis his qui sunt expositi: quos in cōfirmatione & repræhensione attigimus hypotheseos idest causæ siue cōtrouersiæ. nā loci theseos idest infinitæ q̄stionis ante expositi: & queadmodum ex singulis argumēta educant̄ abunde ostēsum est. EXPLIcatio argumēti. Argumētatio. quid sit argumētum supra abunde ostēsum est. argumētatio igitur est argumēti extensio. Argumentationū aūt duo sunt genera unū syllogismū græce. latine ratiocinatio alte℞ inductio a latinis. a græcis epagoge noiat̄ nam epichirema parum admodū a syllogismo differt. nam ut Quintilianus inquit differt a syllogismis nullo nisi qd' illi & plures habēt spēs & uera colligunt ex ueris quēadmodū in mathematicis. epichirematis frequētior est usus circa credibilia: quare fere semper epichiremate orator: rato syllogismis utetur utitur & enthymemate qd' a syllogismo nascitur propositione modo una detracta. EX Quibus id Efficias. qd' aut dubiū: aut minus probabile p se uidet̄. quoniā si certū est qd' argumentatione accusatoris colléctum est ut respondeni non possit stultū est contra dicere. ARGVmētandi duo sunt genera. Idest duobus tēporibus utimur argumētatione & cum probare aliquid ex aliquo uolumus & cū mouere acrius uolumus auditorē. DIRIgit̄ cū proposuit aliquid quod probaret. Sane Cicero ipse in p. imo rhetorico℞ uete℞ copiosissime argumentationū tractationē nobis exposuit illicq; petere satius est: q̄ a nobis perdiscere: q̄ in hac re dicenda sint paucis tñ tum ipsius tum Quintiliani snia quid obseruādum dicemus. Quare argumētatio q̄ ratiocinatio est appellata tres habet Aristotelis & consensu fermeaio℞ oium partes. nā ita habet ista natura ut sit de quo quærat̄ & p qd' probet̄ tertium additur uelut ex consensu duo℞ antecedentiū. prima ergo erit pars intētio. secūda assumptio. tertia cōnexio ut si quærat̄ an uirt⁹ sit utilis. ita texatur argumētatio. ois habitus bene instituiæ mentis est utilis. uirtus ē habitus bene institutæ mētis. ergo uirtus est utilis. sunt qui quinq; faciant partes ut Cicero in rhetoricis ostēdit ut sit propositio: deinde ratio eius tum assumptio: & eius probatio quinta cōplexio: sed neutrā ꝓbationū a suis separe oportet propositionibus p̄sertim cū sint aliq̄ñ tam notæ propositio & assumptio ut probatione nō egeant. sunt inquit Cicero qui putant nōnunq̄ posse & oportere cōplexione supsederi cū id p spicuū sit qd' conficiat̄ ex ratiocinatione hoc mō si peperit uirgo non ē. peperit aūt hic satis esse proponere & assumere qd' conficiat̄ qm̄ pipicuū sit cōplexionis rem nō indigere. At Cicero existimat oīo inferendā cōplexionem hoc mō cōcubuit igit̄ cū uiro hoc si nobis inferre inferas qd' sequit̄ fecit igit̄ incestum. poterimus etiā breuius colligere ut dicamus qm̄ peperit cū uiro cō cubuit. uel p interrogationē cū peperit quis dubitat adulteriū cōmisisse? Quod si ad motū tendem⁹ pluribus uerbis rem ipam amplificabimus. Comere ergo & expolire conuenit orōnē multa aggerando nō statim concludēdo. subiungit porro Cicero uariare aūt orōnem magnope oportebit tūi oibus in rebus similitudo ē facietatis mr. id fieri poterit si nō similiter semp ingrediamur in argumētationē. nā primū oium genenb⁹ ipsis distingue re cōuenit hoc tum inductiōe: tum rōcinatione deide in ipsa argumētatiōe nō semp a ꝓpositione incipe: neq; semp qnq; partib⁹ abuti: neq; eadē rōne partitiōis expolire: sed tū ab assumptione incipe licet tū a ꝓbatione alterutra: tū hoc: tū illo genere cōplexiōis uti. Illud quoq; uolum⁹ Itelligi nos ꝓbe tenere aliis quoq; rōnibus tractari argumētationes in p̄hia multis & obscuris de q̄bus certū est artificiū cōstitutū. Ve℞ illa nobis ab horrere ab usu oratorio uisa sunt. ILLA aūt altera. Argumētatio: q̄ p cellere audiētium aios cupit. Q VASI retro & cōtra. Quæ non directe ꝓponit: assumit: & cōcludit: sed q̄ uult cōcludere sibi primo assumit Deinde confirmat. DEINDE id qd' ꝓponendū fuit. Quod in prima parte collocādū. PERMotis aīs. Iā incalētibus ꝓpe q̄ dicta sint. IACit ad extremū. Et iacit inqt hoc est in aliqua exaggerationis & ardore uerborum profert. VT CVM interrogamus. Nosmetipsos: aut percunctamur. Quintilianus qd enī tā cōe

q̄ īterrogare uel pcūctari.nā utroq; utimur īdifferēter quo℞ cū alte℞ noscēdi Alte℞ ar
guēdi gratia uidetur adhiberi.Interrogamus igit̄ cū nosse uolumus.pcunctamur con.
tendi & instādi urgēdiq; causa ut Cicero ipse pro ligano apud quē igit̄ hæc dico nēpe
apud cū qui cū hæc sciret anteq̄ uidit me rei.pu.reddidit.Aliter pro cælio ficta īterro
gatione dicet aliquis hæc igit̄ est tua disciplina:̓sic tu instituis adolescētes:̓& totus ille
locus cui diuersum ē cū aliū rogaueris nō expectare respōsum & statim subiicere dom⁹
tibi deerat:̓At hēs.pecunia superabat:̓at eges.aliquando cōuicíantes & tamē interro.
gantes quasi scite cupiētes ut in pisonē scite cupio quid tandē isto in uersu reprehēdas
cædant arma togæ tuæ dicis inquit togæ fummū īperatorem esse cessu℞ quid nunc te
asine litteras docea:̓nō opus est uerbis:sed fustibus nō dixi togā qua sum amictus nec
arma scutū:& gladiū unius imperatorē:sed quod pacis est signū & otii toga cōtra aūt
arma tumultus atq; bella more poeta℞ locutus.hoc intelligi uolui bellū ac tumultum
paci atq; otio concessu℞. AVT Imperamus.Vt pro cluentio uestrā iudices æquitatē &
mansuetudinē mulier oppugnat atq; uia quā cæcā crudelitate & scelere cuius cupidi.
tatē nulla unq̄ turpitudo retardauit q̄ uitiis animi in deterrimas partes iura hoīum cō
uertit oīa cuius ea stulticia est ut nemo hoīem ea uis ut nemo fœminā ea crudelitas ut
nemo matrē appellare possit eo iam deniq; adducta est ut sibi p̄ter formā ad similitudi
nē hoīs reseruarit:quare iudices si scelus odistis prohibere aditū mulieris generis neq̄
simi. AVT Optamus.Quod frequentissime quotidie solet fieri cū dicimus o utinam
nūc elucescat ne℞ taciteq; id ita esse uolumus significare.Q VAE sunt.Cū aliis plurib⁹
sententia℞ ornamenta.qm̄ infinitis propemodū inflexionibus uti ad repræhendendū
possumus dicendi ornamentis q̄ nos figuræ locutionis docent.VITAre aūt similitudi
nem.Docuit argumētari nos posse uariis modis.docet rursus uitare nos posse similitu
dinē:uel non ex ordine ut res postulat si orsi fuerimus & si non oīa cōfirmare contenda
mus:& si q̄ erunt aperta paucis cōpræhēdamus.Q VODQ ue ex iis efficit̄.Idest signi.
ficat.ut tota argumentatione.NECEsse est.Semper concludere.ne fallatur aīus audien
tis si forte minus q̄ inferre oporteat cognouerit.Q VAE sine arte Idest loci:quos artis
ex partes diximus supiusq; tractauimus:ubi cæteros quoq; Thescos locos excussimus.
ARGVmenta rerū.Ad res explicandas.PROPria testimonia uoluntatū.Testes enim
ut ex sua pronunciāt uoluntate ita res esse uideri faciūt & contra testes memorat locos
quibus nō credi oportere dicit qm̄ hæc pars repħensionis est.Q VAEstionib⁹.Vbi tor
ti hoīes & excruciati cōtra nos respōderint.Q VAM uere inficiādo dolere q̄ ut uera p
ferēdo diutius torquerent̄.Inficiari est in factū ire hoc est negare se quicq̄ deliquisse in
quo arguat̄.SVAM uitā neglexerunt.Et pinde mori maluerūt ut alios liberarēt:quos
amarunt.Inde nobis nascent̄ argumenta:q̄ ad nos faciant.AVT Natura.Corporis:aut
consuetudine dolendi.ut cappadoces.ATQue hæc exēplis.Docēdo aliquos qui id fe
cerit.EXTRema tibi restat.Quoniā de partibus fidē faciētibus dictum de ultima parte
hoc est peroratione dicēdum in qua imprimis motus exciri consueuerūt.NAM Est di
ui/a in duas partes.Amplificationē & enumerationē.Quintilianus peroratio sequebat̄
quā cumulū quidā:conclusionē alii uocāt eius duplex ratio est posita:aut in rebus aut
in effectibus re℞ repetitio & cōgregatio:q̄ græce dicitur ἀνακεφαλαίωσις:a quibus
dam latino℞ enumeratio & memoriā iudicis reficit & totā simul cām ponit ante ocu
los etiā si p singula minus moueat turba ualet in hac q̄ repetemus q̄ breuissime dicēda
sunt & qd̄ græco uerbo patet decurrendū p capita:nā si morabimur non iam enume.
ratio:sed q̄ altera fiet oratio:q̄ aūt annumeranda uidētur cum pondere aliquo dicenda
sunt & aptis excitanda sentētiis & figuris utiq; uarianda.AVGEndi aūt.Hic ē proprius
locus in perorando.prima sane spēs augēdi in noīe ipso est cū tum qui sit cæsus:occisum
qui sit īprobus:latronē dicas.Quattuor tamē maxime generibus constat incremēto:ut
facinus est uincere ciuē romanū:scelus uerberare prope parricidiū necare.quid dicā in
gandi ratio quib⁹ fiat modis —
crucē tollere.Compatione ut P.Scipio pontifex maximus gracchū mediocriter labefa
ctantē statū rei.pu.priuatus īterfecit.Catillinā orbē terræ cæde atq; incēdio uastare cu
pientē nos cōsules pferemus.ratiocinatione:ut tu istis faucibus:istis laterib⁹ ista gladia
toria totius corporis firmitate.nā respiciētes ad hæc possumus æstimare q̄rū ille uini ī
hippiæ nuptiis exhauserit:qd̄ ferre & cōcoquere nō posset illa corporis gladiatoria fir.
mitate.Congerie ut qd enī tuus ille tubero districtus in acie pharsalica gladius agebat:
cuius latus

cuius latus mucro ille petebat? quis sensus erat armorum tuorum: quæ tua mens? oculi ma
nus? ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas? Est etiã cõparatio cũ cõgenere iuxta
sit pro cluentio. p. octauii ingenii prudentior iure peritior: fide: religione officio diligẽ
tior: aut sanctior commemorari potest? Quis consilio constantior quis iudiciorum au
tem eius dignitatis quæ in iuditiis publicis uersari debent peritior Quis uirtute cõsilio
autoritate præstantior? ne is quidem absoluit longum est de singulorum uirtute ita di
cere quæ quia cognita sunt ab omnibus uerborum ornamenta non querunt: & pro quin
tio qui mæror dignus inueniri in calamitate tanta potest? miserum est exturbari fortu
nis omnibus miserius est iniuria: acerbum est ab aliquo circumueniri. acerbius a ꝓpin
quo. Calamitosum est bonis euerti calamitosius cum dedecore. funestum ẽ a forti atque
honesto uiro iugulari. funestius ab eo cuius uox in præconio questu prostitit. indignũ
est a pari uinci: aut superiore. Indignius ab inferiore atque humiliore luctuosum ẽ tradi
alteri cũ bonis. Luctuosius inimico. Horribile ẽ causam capitis dicere. horribilius prio
re loco dicere omnia circumspexit quintius omnia periclitatus ẽ. IVNcta. Quæ per cõ
positionem. nouata de quibus superius dictum ubi de ui oratoris ꝑcepta exposuimus.
FACta. Quæ ex sese inuenta de quibus item dictum. COGNominata. Vt si dicas p an
tonomasiam euersorem carthaginis & scipionem des intelligi. INCOntinentibus so
luta. Quæ per dissolutum figuram proferuntur de quibus iam dictum etiam relata uer
ba Quintilianus de Ciceronis uerbis locutus relationem inquit quid accipi uelit non
liquet mihi: nam si apalagen aut epanodon aut metabolen dicit de omnibus locuti su
mus. Quæ ascendunt gradatim Gradationem figuram dicit de qua diximus. NATV
ralis & non explanata oratio. Quæ ex naturali sensu animi proferri uideatur. non in or
namenta ambitiosa diffusa. QVIDque deceat. Vt seruemus τὸ πρέπον quod per diffici
le est. MAXImeque diffinitiones ualent conglobatæ. sane diffinitionem. Plato ita diffi
nit. ὁρισμὸς ἐστὶ λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου
πράγματος. idest diffinitio oratio breuis est quæ subiectæ rei naturam exprimit. Ari
stoteles autem in topicis hoc modo ὁρισμός ἐστι λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων
idest ut uerbum uerbo reddamus diffinitio est oratio quid erat esse significans: ubi erat
pro est ponitur: ut sæpe etiam porphirias & alii ponunt. non differt igitur a platonica
sententia aristotelica quoque diffinitio. hoc ergo dicit multe diffinitiones ad amplifican
dum in conclusione copulabuntur hoc est expressiones rerum de quibus iam dictum
supra ubi de finitiua quæstione locos tradidimus ad argumenta eruenda. ET DIssimi
litudines & exempla. Hoc est & similitudines. Nam a similibus exempla ducuntur. FI
ctæ denique personæ. Quintilianus illa adhuc audaciora & maiorũ ut Cicero existimat
laterum fictiones personarum quæ prosopopoeiæ dicuntur miræ: nã cum uariãt ora
tionem tum excitant his & aduersariorum cogitationes uelut secum loquentium pro
trahimus. qui tamen ita demum a fide nõ abhorret si eos locutos finxerimus qui cogi
tasse eos non sit absurdum & nostros cum aliis sermones & aliorum inter se credibili
ter introducimus suadendo obiurgando: querendo: laudando: miserãdo: personas ido
neas damus: & quæ secuntur. nam pluribus hanc figuram prosequitur q̃ hic scribendũ
existimarim. MVTæ denique loquãtur. Nã ut Quintilianus inquit urbes etiã & populi
uocem accipiunt quemadmodum Cicero ipse in catilinam inquit etenim si mecum pa
tria mea q̃ mihi uita mea multo est carior: si cuncta Italia: si oĩs res. pu. sic loquatur. M. T.
quid agis? & quæ secuntur. NATVra: Vt cælestia ut diuina nam ut inquit. Quinti. in
ꝓsopopœia quin deducere deos ĩ hoc gñe dicẽdi & ĩferos excitare licet: & q̃cũque inq̃
ĩducent q̃ mõ ꝓdesse aut obesse hoibus possint ad mouẽdos audiẽtiũ affectus. ET IN
eos a qbus ea uiolata ut Cicero in Catillinã inuectus facit. CITO enim arescit lachryma
ĩ alienis malis. Ita ĩ rhetoricis cõmotis aũt inq̃t ais diutius ĩ cõquestiõe morari nõ opor
tebit quẽadmodum enim dixit rhetor Apollonius lachryma nihil citius arescit idque
est ibi ultimum de conclusione præceptum. NIMis enucleandum. Ne illud arguendi
acumẽ ipsi officiat amplificatiõi: quod ipe ostẽdit minuta est oĩs diligentia hoc est si
milis & deiecta. QVAE ad delectationem. Hoc est in demonstratiuo genere. IN CO
HOrtationibus. Idest in deliberatiuo. IN IVdicis. Iudiciali genere. ACCVSATOR
misericordiam ut in pupillo compilato. ET DEFensor iracundiam. A falso & a pessi

mis accusatum se hominibus dicat. ET REO rarius utendum est. Raro contingit ut reus enumeratione utatur quoniã contraria ab accusatore sibi referenda sunt. QVOrum Subaudi enumeratorum breuis ponatur dissolutio: sed aculei pugnẽt hoc ẽ acumen inuentionis & respõsionis: ut quẽadmodũ aĩaliũ aculei in cutẽ figunt: ita uis argumẽtorũ aĩos audiẽtiũ pcellat: ac sicut accusator ipm̃ reũ multitudĩe: ita reus accusatorẽ acumine urgeat & obtũdat. denique Cicero ĩ rhetoricis cõclusionẽ in tres diuidit ptes enumerationẽ indignationẽ: cõquestionẽ: & indignationẽ qdem qndecim: cõquestionem uero sexdecim locis tractandã eẽ docet. Verũ enimuero qm̃ exemplis plerũque magisq̃ pceptis cõmonemur: atque erudimur existĩo utriusque eminẽtissimi oratoris græci alterius: & alterius latini exẽplis ostendere. & quomõ enumerandũ: & quomõ amplificandũ ĩ poratione esse uideat. Amplificatiõis itaque unicũ cũ multa sint exẽplũ satis erit p celio ciceronis q̃re obtestor oroque iudices ut qua ĩ ciuitate paucis dieb⁹ his sextus clodius absolut⁹ sit quẽ p bienniũ: aut ministrũ seditionis: aut ducẽ uidistis: q ædes sacras q censum. p. Ro. q memoriã publicã suis manibus incẽdit hoĩem sine re: sine fide: sine spe: sine sede: sine fortunis: ore: lingua: manu: uita omni inqnatũ: q catuli monumentũ afflixit: meã domũ diruit mei fratris icẽdit: q ĩ palatio atque ĩ urbis oculis seruitia ad cædẽ & iflãmãdã urbẽ incitauit ĩ ea ciuitate ne patiamini illũ absolutũ muliebri gr̃a. M. Celiũ libidini mulieris cõdonatũ ne eadẽ mulier cũ suo cõiuge & frẽ turpissimũ latronẽ eripuisse & hõestissimũ adolescẽtẽ opp̃ssisse uideat Dẽosthenes uero de halonneso.

καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν τινὲς ἔφασαν γεγράφθαι· οἳ πολὺ ἂν δικαιότερον ὑφ᾽ ὑμῶν, ἢ Φίλιππος μισοῖντο· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἑαυτῷ κτώμενος καὶ δόξαν, καὶ μεγάλα ἀγαθά, πάντα καθ᾽ ὑμῶν πράττει. οὗτοι δὲ Ἀθηναῖοι ὄντες, μὴ τῇ πατρίδι, ἀλλὰ Φιλίππῳ εὔνοιαν ἐνδεικνύμενοι, προσήκει αὐτοὺς ὑφ᾽ ὑμῶν κακοὺς κακῶς ἀπολωλέναι, εἴπερ ὑμεῖς τὸν ἐγκέφαλον ἐν τοῖς κροτάφοις, ἀλλὰ μὴ ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖτε. enumeratiõis aũt pulcherrimũ ẽ Ciceronis septimiæ actiõis in uerrẽ cũ inqt nũc te o Iuppiter. op. max. cui⁹ iste domũ regale dignũ tuo pulcherrĩo tẽplo. dignũ capitolio: atque ista arce oĩm nationũ dignũ regio tibi munere factũ ab regib⁹ tibi dicatũ atque pmissũ pnefariũ scelus de regis manib⁹ extorsit cuiusque sãctissimũ: & pulcherrimũ simulacrũ syracusis sustulit: teque Iuno reginæ cui⁹ duo fana ĩ isulis posita: & tot⁹ ille locus: quẽ utpote paulo lõgiorẽ ãnotare sup sedim⁹ pserti cũ eo mõstrato qlibet sibi eũ possit nẽ dicar. Dẽosthe. uero cõtra aristocratẽ

ὁ πρῶτος νόμος ἄντικρυς εἴρηκεν, ἄν τις ἀποκτείνῃ τινά, τὴν βουλὴν δικάζειν· ὁ δ᾽, ἄν τις ἀποκτείνῃ, ἀγώγιμον εἶναι γέγραφεν. τοῦτο φυλάττετε, καὶ μέμνησθε ὅτι πάντων ἐναντιώτατόν ἐστι τὸ κρίνειν τῷ μὴ διδόντα κρίσιν ἔκδοτον ποιεῖν. μετὰ ταῦτα ὁ δεύτερος νόμος οὐκ ἐᾷ τὸν ἑαλωκότα ἀνδροφόνον λυμαίνεσθαι, οὐδὲ χρήματα πράττεσθαι. ὁ δέ, τῷ ποιεῖν ἀγώγιμον, πάντα ταῦτα δέδωκεν· ἔξεστι γὰρ τοῖς λαβοῦσιν, ἔσται ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται. ἀπαγορεύει ὁ νόμος ὡς τοὺς θεσμοθέτας κελεύει καὶ ἐάν τις ἐν τῇ τοῦ τεθνεῶτος λαβὼν ποτὲ πατρίδι ὁ δ᾽ ἀπάγειν αὐτῷ τῷ τὴν αἰτίαν ἐπενεγκόντι δίδωσιν ὡς αὐτόν, κἂν τῆς ἀλλοτρίας που ληφθῇ, ἔστιν ἐφ᾽ οἷς ἀδικήμασι δίδωσιν ἀποκτείνειν ὁ νόμος· ὁ δ᾽ οὐδὲν ὑπειπών, κἂν δικαίως τις κτείνῃ, δίδωσιν ἔκδοτον τὸν ἄνθρωπον ἀφῃρημένος ἐν τοῖς νόμοις. ἄν τις πάθῃ τι τοιοῦτον, δίκας ὁ νόμος κελεύει ἀπαιτεῖν πρῶτον. ὁ δέ, τοὐναντίον οὐδὲ μίαν κρίσιν οὔτ᾽ αὐτὸν εἰπών, ὅτι παρ᾽ ὧν ἀξιοῖ λαβεῖν αἰτήσας, ἀπώλλυμεν ἐποίησε. κἄν τις ἀφαιρῆται παρὰ γνώμην, ἔκσπονδον ποιεῖ τὸν ἀφαιρούμενον, τῶν δ᾽ ἄλλων ὁ ὑποδεξάμενος· ἂν δὲ μὴ δῶσι, δίκας κελεύουσιν οἱ νόμοι μέχρι τριῶν εἶναι. ὁ δέ, ἂν ἀφέληταί τις τὸν ἄγοντα, μὴ βουλόμενος πρὸ δίκης ἐκδοῦναι, ἀλλ᾽ αὐτὸν ἔκσπονδον ποιεῖ, οὐκ ἐᾷ νόμον ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τιθῇ τις εἰσφέρειν· ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἀνδρὶ γράφει ψήφισμα ἴδιον. οὐκ ἐᾷ ψήφισμα ὁ νόμος κυριώτερον εἶναι νόμου· ὁ δ᾽ ὑπαρχόντων τοσούτων νόμων, ψήφισμα ποιεῖ κύριον, τοὺς νόμους ἀναιρῶν. ταῦτα φυλάττετε, καὶ μεμνημένοι κάθησθε. DVO sunt ut initio dixi questionũ genera. Duabus expositis libri partib⁹ & pinde generib⁹: qđ in ui oratoris ẽ: & qđ ĩ orationis partib⁹. Tertiũ restat genus qđ in questiõe positũ est. Repetit ergo qđ a pricipio dictũ est duo esse q̃stionũ genera Infinitũ unũ: finitũ alterũ. Itaque infinitũ qđ propositũ uocat in duo rursus diuidit genera sicut & in duob⁹ pterea aliis tradit locis in libro de oratore: ac in Topicis. & qm̃ plurimũ: tã & si idẽ dicat ĩ libro de oratore differre uidetur nõ alienũ putamus eius hic uerba referre. ait itaque oĩs igr̃ res eandẽ hẽt naturã ambigẽdi de qua q̃ri & disceptari põt: siue ĩ infinitis cõsultatiõib⁹ disceptat: siue ĩ his causis q̃ ĩ ciuitate & ĩ forensi disceptatiõe uersant: neque ẽ ulla q̃ nõ aut ad cognoscendi: aut ad agendi uim

agendi uim rationemq; referatur nam aut ipsa cognitio rei scientiaq; pquiritur ut uirtus suam ne propter dignitatẽ:an propter fructus aliquos expetamus:aut agendi consilium exquiritur:ut sit ne sapienti capessenda respu. Cognitionis autẽ tres modi coniectura:definitio:& ut ita dicam consecutio nam quid in re sit coniectura quæritur:ut illud sit ne in humano genere sapientia. Quã autem uim quæq; res habeat definitio explicatur ut si quæratur quid sit sapientia. Consecutio autem tractatur quom quicq̃ qđ rẽ sequatur anquiritur:ut illud sit ne aliquando mentiri boni uiri:redeunt rursus ad coniecturam eamq; in quatuor genera dispartiunt. nam aut quid sit queritur hoc modo natura ne sit ius inter hoies:an opinionibus aut quæ sit origo cuiusq; rei:ut qđ sit initium legum aut reiпu. aut causæ tractatio ut si quæratur cur doctissimi homines de maximis rebus dissentiant:aut de imutatione:ut si disputetur num interire uirtus in homine. aut nũ in uitium possit conuerti:definitiones autem sunt disceptationes. ut cum queritur qd in cõmuni mente quasi impressum sit ut si differatur id ne sit ius quod maxime parti sit utile. aut cum quid cuiusq; sit proprium exquiritur:ut ornate dicere propriũ ne sit oratoris:an id etiam aliquis præterea possit aut cum res distribuitur in partes ut si quæratur quot sint genera rerum expetẽdarum. aut sint ne tria corporis animi externarumq; rerum:aut cum quæ forma & quasi naturalis nota cuiusq; sit describitur ut si quæratur aua ri species:seditiosi:gloriosi. Consecutionis autem duo prima questionum genera ponuntur:nam aut simplex est disceptatio ut si differatur expetenda ne sit gloria. aut ex cõparatione laus. an diuitiæ magis expetendæ sint: simplicium autem tres sunt modi de expetendis fugiendisue rebus ut expetendi ne honores sint num fugienda paupertas: de æquo aut iniquo æquum ne sit ulcisci iniurias etiam propinquorum. de honesto. aut turpi ut hoc sit ne honestum gloriæ causa mortem obire. Comparationis aũt duo sunt modi unus cum idem ne sit an aliquid intersit quæritur:ut metuere:& uereri rex: & tyrannus ut assentator & amicus. Alter cum quid præstet aliud alii quæritur:ut illud optime cuiusq; sapientes:an populari laude ducantur atq; eæ quidem disceptationes quæ ad cognitionem referuntur sic fere a doctissimis hominibus describuntur. Quæ uero referuntur ad agendum aut in officii disceptatione uersantur quo in genere quid rectum faciẽdumq; sit quæritur:cui loco omnis est uirtutum silua subiecta. aut in animorum aliqua ꝑmotione. aut gignenda. aut sedanda tollendaue tractantur. huic generi subiectæ sunt hortationes. obiurgationes:consolationes. miserationes omnisq; ad omnem animi motũ & impulsio. & si ita res fert mitigatio. VT Veri ne sint sensus. Nam a philosophis quæsitum est. εἰ ἀληθεῖς αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ φαντασίαι. Stoici itaque aiunt τὰς μὲν αἰσθήσεις ἀληθεῖς τῶν δὲ φαντασιῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς τὰς δὲ ψευδεῖς καὶ ἡ μὲν αἴσθησις μοναχῶς ψευδοποιεῖται τὰ κατὰ τὰ ῥοντα ἡ δὲ φαντασία διχῶς καὶ γὰρ αἰσθητῶν ἐστι φαντασία καὶ νοητῶν. QVIb⁹ officiis amicitia colẽda sit. Vt an ꝑpter amicos ab honestate aliquãdo declinandum sit:qđ Aulus gelius quoq; querit & a plurimis quæsitum fuisse ostendit. Vt IVS in natura situm in more. An ius naturale dici possit:an in consuetudine collocatum. saue ut Vlpianus inquit ius aliud publicum aliud priuatum. Publicum ius est quod ad statum rei romanæ spectat. priuatum qd ad singulorum utilitatem pertinet. Publicum ius in sacris & sacerdotibus & magistratibus consistit. Priuatum ius tripartitum est collectum & enim ex naturalibus ꝑceptis:aut gentium:aut ciuilibus. Ius naturale est quod natura docuit omnia animantia. Nam ius istud non solum humani generis proprium est. sed omnium animalium quæ in terra: uel in mari nascuntur:auiumq; commune est. Ius gentium est quo gentes humanæ utuntur: quod a naturali recedere facile licet intelligere ueluti ut inquit Pomponius libro sexto erga dñm religio ut parẽtib⁹ & patriæ pareamus:ac ut hermogianus libro prĩo inqt ex hoc iure gentiũ itroducta bella sunt discretæ gẽtes. regna condita:Dominia distincta. agris termini positi. & ædificia collata:cõmertium emptiões:uẽditiones locatiões cõductiões obligatiões istitutæ. Ius ciuile inqt Vlpianus libro prĩo institutionũ ẽ qd neq; in totũ a naturali:uel gentiũ recedit:nec p oĩa ei seruit: itaq; cũ aliqd addimus:uel detrahimus iuri cõmuni ius ꝑpriũ. i. ciuile efficimus. Papinianus aũt libro secũdo digestorũ ius ciuile inqt ẽ qđ est ex legibus plebescitis senatus consultis decretis:placitis principũ:autoritate prudẽtiũ uenit. Ius ꝑtoriũ est qđ ꝑtores introduxerunt adiuuãdi uel supplendi uel corrigẽdi iuris ciuilis grã pp utilitatẽ publicã qđ &

honoratium dicitur ab honore ꝓtorũ sit nominatũ. QVEMadmodũ in pauptate ui
uendũ. An cõtentũ esse oporteat ea cõditione: an q̄rendũ quo mõ possis ipsam deuita
re. RVRSVS aũt ex cognitiõis cõsultationibus. Primũ genus q̄stionũ qđ in cogni
tione uersat̃ hic trifariã diuiditur in topicis aũt in quattuor partes cõiecturæ ingens ratio
in quattuor partes distributa est quarũ una ē cũ q̄rit̃ sit ne aliqd. Altera unde ortum sit.
Tertia quæ id cã effecerit. Quartũ qua demutatiõe rei quærit̃. ET qs nã pfecte sapiens
esse possit. quoniã solus est deus sapiẽs. QVO nã pacto uirtus pariat̃ Natura ne: an
ratione an usu. Nã sunt q dicãt naturalẽ esse quæ si ita sit oẽs utiq; hoies cũ ab eadẽ ui
naturæ oriant̃ uirtutẽ habebũt. Itẽ qđ a natura est laudabile nõ est: q̃m mutari nõ põt
nõ igitur uirtus erit laudabilis: atq mutari põt sicut & uitiũ nõ ergo a natura sunt: qui
apud platonẽ dicant eam diuino cõcessu traditã hominibus. sunt tñ etiã uirtutes nam
tales sed illæ nõ morales dicunt̃ ut appetendi escã cõquoquendi & id genus aliæ. Alii
porro uirtutes morales in ratione esse collocatas ꝓtulerũt. Quoniã cũ prudẽtia in rõne
posita sit: & a prudẽtia oẽs morales uirtutes dirigant̃ ipsas in rõne positas esse duxerũt
qđ tñ nõ seqtur. Nã tã ex affectibus q a parte oriunt̃ irrationali q̃ ab ipsa ꝓficiscunt̃ pru
dentia quæ de ratione manat. Alii porro per ipsum hoc est assuetudinẽ fieri uirtutes pu
tauerũt quod frequentes actus habitus faciant. NATVRAlibusq; q̄stiõibus. q̄ sunt in
naturali philolophia. ILLIVS aũt generis ĩ quo qđ sit id de quo agitur q̄rit̃ duo sunt
genera. In topicis uero aliquãto secus dicit: qđ ĩ tñ idẽ recidere uidet̃ ait. n. cũ aũt quid
sit q̄ritur notio explicãda est & ꝓprietas: & diuisio & partitio. hæc. n. sunt diffinitioni
attributa. addit̃ etiã delcriptio. VT pertinatia & perseuerãtia. Varro de lingua latina ad
Ciceronẽ a qua re sit inq̄t pertinatia consequitur ostendit̃ esse a ptendendo in qua re sit
impositũ dicit̃ cũ demonstrat̃ in quo nõ debet ptendi: & ptendit pertinatiã esse. quod
in quo oportet manere si in eo perstat pseuerantia sit. TERTIO aũt in genere in topi
cis aũt aliter hunc locũ tradit inq̄t namq; cũ aũt q̄ritur quale qđ sit. aut simpliciter q̄rit̃
aut cũ pate. simpliciter expetenda ne sit gloria cõparate ꝓponenda ne sit diuitiis gloria
simplicium tria genera sunt: de expetendo fugiendoq; de æquo & iniquo. de honesto
& turpi. cõparationũ aũt duo. Vnũ de eodẽ & alio. Alterũ de maiore & minore. RE
STAT actionis locus. qui ad uirtutem & uitium totus refertur. QVOD ad rationẽ
officii pertinet. ut totus ciceronis officiorum liber est. ALTERVM ad sedandos ani
mos. ut cum consolamur ut ipse in quæstionibus tusculanis facit Cicero & præterea
plærũq; in orationibus: qui proprie locus est conclusionis cum aliquid amplificamus
in indignationem cõmouemus: aut in conquestionem descendimus. COLLOCANDI
autem. quæ est exposita in aliis: quam tradidimus supra ubi de motu & pariter de col
locatione locuti sumus. PROPOsitarum consultationum. quæstionum quæ sub the
si continentur. CONtrouersiarum. idest causarum quæ sub hypothesi definitaq; q̄stio
ne sunt. CAVSArum genera restant admodum. Prorsus supersunt tractanda tria cau
sarum genera demostratiuum deliberatiuum: iudiciale. DELECTAtionem sectat̃ au
rium demonstratiuũ genus dicit. ALTERA ut obtineat probet & efficiat quod agit:
quæ est deliberatiui & iudicialis generis. LATVM genus esse potest multifarie. Lau
dando ac uituperando. SANEq; uarium. idest admodum multiplex. VNVM ex eo
delegimus quod ad laudandos claros uiros suscepimus: & ad improbos uituperandos
Genus enim nullum est orationis quod aut uberius ad dicendum. aut utilius ciuitati
bus eẽ possit. Quintilianus ĩ huius g̃nis tractãdi exordio potissimũ icipiã iq̄t ab ea quæ
cõstat laude ac uituperatione: quod genus uidetur Aristoteles atq; eum secutus Theo
phrastus a parte negociali hoc est πραγματικη remouisse: totamq; ad solos auditores
relegasse & id eius nominis quod ab ostentatione dicitur proprium est: sed mos roma
nus etiam negociis hoc munus inseruit nam & funebres laudationes pendent frequen
ter ex aliquo publico officio: atq; ex senatus consulto magistratibus sæpe mandant̃: &
laudare testem uel cõtra pertinet ad momentũ iudiciorũ: & ipsis etiã reis dare laudato
res licet & editi incõpetitores in .L. Pisonẽ: in Clodiũ: & curionẽ libri uituperationẽ cõti
nent & tñ ĩ senatu loco sententiæ habiti sunt. RELiquũ aũt genus causarũ. idest reliq̃
duo genera q̄ unũ separatũ a superiore genus facere uident̃ q̄tenus illđ ĩ delectatiõe positũ
in hoc autẽ aliqđ ut supra dictum aliquid statuit auditor. QVAE nõ ad bñdicẽdum
solũ. quoniã quæritur delectatio. SED etiam ad honeste uiuendum. q̃m laudatur &

uituperatur. ALTErius. Hoc est laudationis finis est honestas. ALTErius. Idest uituperationis finis est turpitudo. SINE ullis argumentationibus. Itaq; & Quintil. manifestũ que est inquit errare eos qui nunq̃ oratorẽ dicturũ nisi de re dubia putauerunt: an laudes capitolini Iouis perpetuæ sacri certaminis materiæ uel dubiæ sunt? uel non oratorio genere tractantur? ut desiderat autem laus quæ negotiis adhibetur probationem sic etiam illa quæ ostentationi componitur habet interim aliquam speciem probationis. ergo locus hic intelligendus Ciceronis est sine ullis argumentationibus acribus acutis: uehementibus: ut sunt aliorum generum ut tamen scias speciem argumentationum in hoc quoque genere aliquam adhibendam. SINGVlorum uerborum insignibus. Idest tropis & schematis: quæ orationem comunt poliuntque & eis quæ supra ipse commemorauit. FACTIS uerbis. Idest nouatis. AVT VETVstis. Non tamen nimium ab usu remotis: ut supra diximus: quæ sequuntur omnia iam dicta sunt ubi de elocutione locuti sumus. NON AD similitudinem uersuum. Admonuimus namq; in uersum clausulam concludere uitiosum esse. AD EXPlendum aurium sensum ut tantum periodus extendatur: ut uno spiritu possit enunciari: nec breuius contrahatur: q̃ possit ipse spiritus protrahere: ac ut pedibus iam dictis ambitus ille concludatur. Q VASI quodam uerborum modo. Idest modulatu. ORNAmenta rerum. Idest figuræ sententiarum: SIVE quæ admirabilia. Cum ea dicimus quæ mirentur auditores. MONStris. Cum quid nascitur insolitum: ut si mula pariat. PRODIgiis. Vt cũ arma in cælo splenduisse aut crepuisse dicuntur. ORACulis. quæ Apollo aut alius dæmon aut sanctus etiam uir prophetatus fuerit. DIVINA atque fatalia. Quæ diuinitus & fato quodam prouenisse uideantur. hoc est quod necessario futurũ uideretur. SED quoniam tribus. In generibus omnia siquidẽ bona malaue aut animi aut corporis aut externa sunt. animi ut scientiæ artesq; omnes ac morales uirtutes: corporis ut forma robur bona ualetudo. Externa gloria amplitudo amicicia: quæ omnia suas habent species: sed quæ necessariæ sunt eas Cicero attingit. Q VAE dicũtur a genere. Idest q̃ sibi nomẽ uẽdicãt a maioribus: qui excellentes fuerint aut si uituperamus qui obscuri: aut ĩfames. BREVIter modiceq;. Laudato. ut ĩ laudãdi genere ne nimii simus sed paucis attingamus. SI ERIT infame. Prætermisso si infamiæ nota insignitum sit dum reliqua laudamus ipsum genus prætermittamus. VEL SI humile si ignobile præteribimus in quit aut augendo gloriam eius: quem laudemus quantum illustrauerit ipsum significabimus. DE FORtunis. Quæ feliciter gessit & quas opes iuste: ac pie fortiterue sibi cumulauerit dicemus. FACIllime forma laudatur. Quod quædam in ea uideatur spirare diuinitas: cultusq; animi: sicut e diuerso deformitas incompositos immanesq; mores significare uideatur. TEMPorum seruandus ordo est. quia narratur historia. AVT imprimis recentissimum quodq; dicendum. Quoniam facilius persuademus. IMPRoprie uirtutũ genera. Quæ ad prudẽtiã q̃ ad fortitudinẽ q̃ ad iusticiã cæterasq; uirtutes prinne uidebunt: quod pro lege manilia de Pompeii imperio ipse facit Cicero. SED HIC uirtutum atq; uitiorum. sensus est longe lateq; de uirtutibus: ac uitiis hoc loco possemus utiq; disputare sed cum non philosophiam doceamus: uerum oratorem quid sit in laude uituperationeq; tenendum admoneamus satis esse ducimus si anguste breuiterq; omnia attingamus. AVT enim scientia cernitur uirtus. Idest quæ scientiam parit ab Aristotele διανοητική appellata: unde & omnis scientia artesq; oritur. AVT actiõe. Quoniam uirtutes morales omnes in actione sunt: siquidẽ ut Aristoteles Ptolomeus Theonq; tradunt: aut homo inspector: aut agens est. Inspicit quidem aut Theologica: aut mathematica: aut physica. Agitur uero in moralibus uirtutibus iuste: fortiter temperate: atque in cæteris eodem modo. Q VAE Prudentia: Hæc ut inquit Aristoteles sapientiæ seruit cum omnibus affectibus moderatur. ita enim in ethicis inquit magnis ἀλλ' ἴσως ἔχει ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ ὁ ἐπίτροπος. οὗτος γὰρ πάντων κύριος, καὶ πάντα διοικεῖ. ἀλλ' οὔπω οὗτος ἄρχει πάντων, ἀλλὰ παρασκευάζει τῷ δεσπότῃ σχολὴν, ὅπως ἂν ἐκεῖνος μὴ κωλυόμενος ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, ἐκλύηται τοῦ τῶν καλῶν τι καὶ προσηκόντων πράττειν. οὕτω καὶ ὁμοίως τούτῳ ἡ φρόνησις ὥσπερ ἐπίτροπός τις ἐστὶ τῆς σοφίας, καὶ παρασκευάζει ταύτῃ σχολὴν, καὶ τὸ ποιεῖν τὸ αὐτῆς ἔργον κατέχουσα τὰ πάθη, καὶ ταῦτα σωφρονίζουσα. Q VAE Calliditas.

Cicero de natura deorum uersutos inquit eos appello quorũ mens celeriter uersatur. Callidos autem quorũ tanq̃ manus opera:sic animus usu cõcalluit. QVAEq; grauissimo tuue sapiẽtia appellat. Cũ sit sapientia rerũ diuinarũ humanarũq; scientia QVAE iure moderãdis cupiditatibus qđ prudẽtiæ ut diximus ẽ munus. PRVDEntia in suis rebus domestica:quam œconomicam dicimus. IN PVBLIcis. Ciuilis appellari solet pollitica a græcis nominat. TEMPErantia aũt. Aristoteles aũt σωφροσύνης δὲ inqt ἐστὶ τὸ μὴ θαυμάζειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, καὶ τὸ εἶναι πάσης ἀπολαυστικῆς αἰσχρᾶς ἡδονῆς ἀόρεκτον. καὶ τὸ φοβεῖσθαι καὶ τὴν δικαίαν ἄδειαν, καὶ τὸ τάχθαι περὶ τὸν βίον ὁμοίως ἔν τε μικροῖς, καὶ μεγάλοις. παρέπεται δὲ τῇ σωφροσύνῃ, εὐταξία. κοσμιότης. αἰδώς. εὐλάβεια. Nam quæ uenientibus malis ubstat fortitudo. de fortitudine inquit Aristoteles. ἀνδρίας δὲ ἐστι, τὸ δυσέκπληκτον ὑπὸ φόβων τῶν περὶ θάνατον, καὶ τὸ εὐθαρσεῖν ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ τὸ εὔτολμον πρὸς τοὺς κινδύνους, καὶ τὸ μᾶλλον αἱρεῖσθαι τεθνάναι καλῶς, ἢ αἰσχρῶς σωθῆναι. καὶ τὸ νίκης αἴτιον εἶναι. ἔτι δὲ ἀνδρίας, καὶ τὸ πονεῖν, καρτερεῖν, αἱρεῖσθαι, καὶ ὑπομένειν. παρέπεται δὲ τῇ ἀνδρίᾳ καὶ ἡ εὐτολμία, καὶ ἡ εὐψυχία, καὶ τὸ θάρσος, ἔτι δὲ, ἥ τε φιλοπονία, καὶ ἡ καρτερία. Magnitudo animi dicitur. Aristoteles μεγαλοψυχίας δὲ inquit ἐστι τὸ, καλῶς ἐνεγκεῖν καὶ εὐτυχίαν, καὶ ἀτυχίαν. καὶ τιμὴν, καὶ ἀτιμίαν. καὶ τὸ, μὴ θαυμάζειν μήτε τρυφὰς, μήτε θεραπείας, μήτε ἐξουσίαν, μήτε τὰς νίκας τὰς ἐναγωνίους. ἔχειν δὲ τι βάθος τῆς ψυχῆς, καὶ μέγεθος. ἐστὶ δὲ μεγαλόψυχος, ὁ μήτε τὸ ζῆν περὶ πολλοῦ ποιούμενος, οὔτε φιλόζωος, ἁπλοῦς δὲ τῷ ἤθει, καὶ γενναῖος. ἀδικεῖσθαι δυνάμενος, καὶ οὐ τιμωρητικός. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ μεγαλοψυχίᾳ ἁπλότης, καὶ ἀλήθεια. Cuius est liberalitas in usu pecuniæ. de liberalitate inquit Aristoteles ἐλευθεριότης δὲ ἐστι προαιρετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετά, τὸ δαψιλεῖα ὑπὲρ ὧν δέοντι ἀναλωθῆναι. τὸ βοηθητικὸν εἶναι ἐν τῷ διαφόρῳ, καὶ τὸ μὴ λαβεῖν ὅθεν μὴ δεῖ. ἔστι δὲ ὁ ἐλευθέριος, καὶ περὶ ἐσθῆτα καθάριος, καὶ περὶ οἴκησιν, καὶ κατασκευαστικὸς τῶν περιττῶν καλῶν καὶ διαγωγὴν ἐχόντων ἡδεῖαν, ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος. καὶ θρεπτικὸς τῶν ζώων, τῶν ἰδιότητι ἐχόντων, ἢ θαυμαστόν. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ἐλευθεριότητι τοῦ ἤθους, ὑγρότης, καὶ εὐαγωγία, καὶ φιλανθρωπία, καὶ τὸ, εἶναι ἐλεητικὸν, καὶ φιλόφιλον, καὶ φιλόξενον, καὶ φιλόκαλον. In cõmune autem quæ posita pars est iustitia dicitur. de iustitia quoq; egregie Aristoteles inquit δικαιοσύνης δὲ ἐστι τὸ διανεμητικὸν εἶναι τοῦ κατ' ἀξίαν τὸ σώζειν τὰ πάτρια ἔθη, καὶ τὰ νόμιμα. τὸ σώζειν τοὺς γεγραμμένους νόμους. τὸ ἀληθεύειν ἐν τῷ διαφέροντι. τὸ διαφυλάττειν τὰς ὁμολογίας. ἔστι δὲ πρώτη τῶν δικαιοσυνῶν πρὸς τὸν θεόν. εἶτα πρὸς πατρίδα, καὶ γονέας εἶτα πρὸς τοὺς κατοιχομένους, ἐν οἷς ἐστι καὶ εὐσέβεια. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότης, καὶ ἀλήθεια, καὶ πίστις, καὶ ἡ μισοπονηρία. In moderatione aĩaduertendi. idest ulciscendi lenitas. de qua Aristoteles πρᾳότης δὲ ἐστι τὸ δύνασθαι φέρειν μέτρια ἐγκλήματα, καὶ ὀλιγωρίας μετρίας, καὶ τὸ μὴ ταχέως ὁρμᾶν ἐπὶ τὰς τιμωρίας, καὶ τὸ μὴ εὐκίνητον εἶναι πρὸς τὰς ὀργάς. ἄπικρον δὲ τῷ ἤθει, καὶ ἀφιλόνεικον. ἔχοντα τὸ ἠρεμαῖον ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ στάσιμον. SVNT aliæ quasi ministræ comitesq; sapientiæ. Idest philosophiæ quæ sapientia primu dicta. postea a Pythagora philosophiæ nomẽ sibi uẽdicauit. QVArum altera quæ sint in disputãdo uera atq; falsa. dialecticã idest artẽ differẽdi dicit:cui hæc attribuunt oĩa. ALTEra aũt oratoria:quæ græco noĩe rhetorica noĩatur. hæc eadẽ ꝑpe quæ & dialectica ꝑsequit:nisi qđ pressius dialectica. eloquẽtia copiosius oĩa tractat. motusq; animi disputatiõi adiũgit. ATq; ii sunt quidẽ fere quasi quidã habitus utpote uirtutes & in actione uersati. SVNT aũt alii quidam perfecti animi habitus ad uirtutem quasi preculti. Qui propter uirtutem amplectendam nos premuniunt exornantq;. STVdia litterarum. Quæ græco uocabulo grãmatices nomen adepta sunt. VT NVmerorum ac sonorum: Vt mensuræ: ut siderum. hoc est mathematicæ omnes disciplinæ: quarum dux Arithmetica est. quod ut ostendã Nicomachi: & nihil amplius uerba aponã: q in primo arithmeticesiuquit. ὅσης μὲν γεωμετρίας, ἀνάγκη καὶ ἀριθμητικὴν ἐπιφέρεσθαι. ἅμα γὰρ τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, ἢ ὀκτάεδρον, ἢ εἰκοσάεδρον, ἢ διπλάσιον, ἢ τριπλάσιον, ἢ ὀκταπλάσιον, ἢ ἡμιόλιον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐν γεωμετρίᾳ λέγει, καὶ ἐκ αὐτῶν τῶν ἐν ἑκάστῳ ζῷ ἐπιφαινομένων ἀριθμῶν ἐπινοεῖσθαι ταῦτα δύναται. πῶς γὰρ οἷόν τε τριπλάσιόν τι εἶναι λέγεσθαι, μὴ ὑποκειμένου τοῦ τρία ἀριθμοῦ. ἢ ὀκταπλάσιον, μὴ τοῦ ὀκτώ. ἔμπαλιν δὲ, τὰ τρία ἄνευ δύο, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ τὰ ἑξῆς, μὴ ὄντων ὁμωνύμων σχημάτων. συναναιρεῖ ἄρα ἡ ἀριθμητικὴ τὴν γεωμετρίαν. ἀλλ' οὐ συναναιρεῖται ὑπ' αὐτῆς. καὶ συνεπιφέρεται μὲν ὑπ' ἐκείνης, οὐ συνεπιφέρει δὲ αὐτήν. πάλιν δὲ ἐστὶ τῆς μουσικῆς τὸ μὲ

ὅτι πρεσβύτερον τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ πρὸς ἕτερον, καθάπερ ὅτι καὶ αἱ μουσικαὶ συμφωνίαι διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, κατ' ἀριθμὸν εἰσιν ὠνομασμέναι. ὁμοίως καὶ τοὺς ἁρμονικοὺς λόγους ἀριθμητικοὺς πάντως ἔχουσιν. ἡ μὲν διὰ τεσσάρων, ἐπίτριτον. ἡ δὲ διὰ πέντε, ἡμιόλιον. ἡ δὲ διὰ πασῶν, διπλάσιον. τετραπλάσιον δὲ ἡ διὰ πασῶν ἅμα, καὶ διὰ πέντε. τριπλάσιον δέ, ἡ τελειότης, ἡ δὶς διὰ πασῶν. ἐκδηλότερον γεμὴν ἡ σφαιρικὴ δι' ἀριθμητικῆς τυγχάνει πάντων τῶν προσηκόντων αὐτῇ σκεμμάτων. οὐ μόνον ἐπειδὴ μεταγενεστέρα γεωμετρίας ἐστι, ἡ δ' κίνησις, φύσει μὲν πάλιν μόνιμον, οὐδ' ὅτι ἁρμονίας ἐμμελοῦς ἐκ παντὸς τὰ τῶν ἄστρων κινήματα τέτευχε, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀριθμῶν περιόδοις καὶ ποσότησιν, ἀνατολαί τε, καὶ δύσεις, καὶ προποδισμοί, καὶ ἀναποδισμοί, καὶ ἐπιπροσθήσεις, καὶ φάσεις παντοῖαι διαρθροῦνται. VT NVmerorum. Hoc est. Arithmetices. AC SOnorum Hoc est musices. VT MEnsuræ. Id est geometriæ. VT Siderum. Idest Astrologiæ. PROpensiora studia. Hoc ē in quibus sciēnis magis se exerceat: quē laudem⁹. AVT DIuinis reb⁹ deseruiēdo. Operā dādo religioni. VITiorꝫ aūt. Posteaq̄ uirtutes oēs. amplexus ē: eaꝝ nūc ad uitupationis materiā suggerit cōtraria. NAm & prudētiā malicia. Prudētiæ cōtraria enumerās Aristo. inqt. ἀφροσύνης δέ ἐστι τὸ κρίνειν κακῶς τὰ πράγματα. τὸ βουλεύσασθαι κακῶς. τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς. τὸ χρήσασθαι κακῶς τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. τὸ ψευδῶς δοξάζειν περὶ τῶν εἰς τὸν βίον καλῶν, καὶ ἀγαθῶν. παρακολουθεῖ δὲ τῇ ἀφροσύνῃ, ἀμαθία· ἀπειρία· ἀκρασία. ἐπαριστερότης· ἀμνημοσύνη. ET TEmperantiam immanitas. Hoc dicit sunt qui dum temperantes uideri uolunt ac uoluptates aspernari immanes fiant truces immites. ET MAGnitudinem animi superbia in animis extollendis. Hoc est alii dum magnanimi uideri uolūt dū animos extollunt elati nimiū aīo sūpbi & itollerabiles fiunt qđ sane genus boīnū odit deus: quare & Augustin⁹ ī psalmo qnquagesimo octauo. dauid illud ē uitiū inqt capitale qđ cū qs bene pfecerit supbia temptat̄ ut pdat totū qđ pfecit. Dēiq; oia uitia in malefactis timēda sunt supbia in bn̄factis plus metuēda ē. ET DEspiciētia ī cōtemnendis honoribus. sunt enim qui dū honores cōtemnere uideātur & minime ambitiosi uideri uolūt in aliud maius uitiū deuoluūtur dū omnes homines cōtemnūt. ET LIberalitatem effusio. Alii dū liberales esse cupiūt effusi sunt & prodigi. ET FORtitudinem audacia imitatur. Alii existimant se fortes uisum iri si audaces extiterint. ET PAtientiam duricia inanis pati debemus. AVT propter honestam rem nobis comparandam: aut utilē: aut deniq; iucundā. at cū nihil horum subest inanis & irrita stultaq; est huiusmodi patiētia. IVsticiā acerbitas. Alii dū nimiū ad unguē iusti esse uideri cupiunt: agrestes: duri: barbariq; efficiunt̄. inde ut inquit Cicero summū ius summa iniuria factū iā triui sermone prouerbiū est. ET REligionē supsticio. Seruius sulpitius religionē eē dictā tradit quæ pp sanctitatē aliquā remota ac seposita a nobis sit quasi a relinquendo dicta: ut a carendo cærimonia. Lactantius autem in quarto nimirū inquit religio ueri cultus est. superstitio falsi. superstitiosi aūt uocātur nō q filios supstites optā omnes enim optamus. sed aut hi q supstitē memoriā defunctoꝝ colūt: aut q parentib⁹ suis supstitibus colebāt imagines: eoꝝ domi tanq̄ deos penates. nā q nouos sibi ritus assumebāt: ut in deoꝝ uice mortuos honorarēt quos ex hoibus in cælū receptos putabāt: hos supstitiosos uocabāt: eos uero q publicos & antiquos deos colerēt religiosos noiabāt: un̄ Virgilius uana supstitio ueterūq; ignara deoꝝ. Idē quoq; Lactātius rursus de religiōe locut⁹ hāc sequamur inqt hoc uīculo pietatis obstricti deo & religati sumus unde ipsa religio nomē accepit nō ut Cicero interpretatus ē a relegēdo q ī libro de natura deoꝝ secūdo ita dicit. nō enim philosophi solū: uerū etiā maiores nostri supstitionē a religione sperauerūt nā qui totos dies pcabant̄ & īmolabāt ut sui sibi filii supstites essent supstitiosi sunt appellati: q aūt oia quæ ad cultū deoꝝ ptinēt retractarēt & tanq̄ relegerēt hi sunt dicti religiosi a relegēdo tanq̄ ex legēdo legētes & diligedo diligētes. his. n. uerbis oībus inest uis legēdi eadē quæ in religioso ita factū est ut ī supstitioso & religioso. Alteꝝ uitii nomē Alterū laudis. LENItatem molicies animi. ut qui lenis haberi uult plerūq; nimiū remolescat. ET VErecundiam timiditas. Vt qui uerecūdi sint in proximū uitiū delabunt̄ timiditatem. ET ILlam disputādi prudentiam cōcertatio captatioq; uerboꝝ. hoc eē qui dialectici, esse uolūt sophistæ sint: & captiūculis sermonnes aucupent̄: & illi rei soli studeant. ET Hanc oratoriā uim. Hoc est fit etiā ut qui oratores uideri cupiant inani uerborum tinnitu & loquaci utantur. ac inutili oratione.

STVDiis autem bonis simillia uidentur ea.quæ sunt in eodem genere timia. In omni inquit studio qcquid est timiũ carpi põt.Q VEmadmodũ qsq; generatus.quales parẽtes habuerit.Q VEMadmodum educatus.Molliter ac delicate an contra. Q VEmad. modum institutus.Quibuscũ uersatus sit peritis ne:an imperitis:quales mores habuerit & si quid diuinitus ei apparuerit.AD EA quæ proposita sunt. Vt si iuste si fortiter: si argute:si facunde.dixerit feceritq; quidpiam:id illis ipsis uirtutibus adiungatur de qbus illum laudantes locuti simus. NEq; uero mors.Hoc dicit si quid nobile in morte euenerit ne id quidem silentio prætereundum est: uel quod mortem constantissime tulerit:& si quid post mortem ipsam laudabile acciderit obliterandum silentio nõ est. EST IGItur in deliberando finis utilitas.traditis in demonstratiuo genere præceptis nũc iam deliberatiui generis præcepta explicat:eiusq; finem facit utilitatem:a quo plane dissentit Quintilianus inquiens deliberatiuas quoq; miror a quibusdam sola utilitate finitas ac si quid in his unum sequi oporteret potior fuisset apud me Ciceronis sententia:qui hoc materiæ genus dignitate maxime contineri putat:nec dubito quin ii si qui sunt in illa priori sententia secundum opinionem pulcherrimam ne utile quidem nisi quod honestum esset existimarint & hæc est ratio uerissima si consilium contingat semper bonorum atq; sapientium:Verum apud imperitos apud quos dicenda frequenter sententia est populũq; præcipue:qui ex pluribus cõstat idoctis discernẽda sunt hæc & secundum magis cõmunes intellectus loquendũ.Cicero tamen ut hic ita in topicis finem facit utilitatem. VT ILla prima sint suasori aut dissuasori uidenda. Quid aut possit fieri:aut non possit.Quintilianus autem. quare in suadendo inquit & dissuadendo. tria primum spectanda erunt.qui sunt qui deliberent: quis sit qui suadeat rem de qua deliberatur : aut certum est possefieri:aut incertum . si incertum hæc erit quæstio sola ac potẽtissima.sæpe enim accidet ut prius dicamus si possit qdem fieri esse faciendum: deinde fieri non posse:cum autem de hoc queritur coniectura est an isthmos intercidi an secari palus pontina:an portus fieri hostiæ possit. An Alexander terras ultra oceanum sit inuenturus:sed in his quoq; quæ cõstabit posse fieri cõiectura aliquãdo erit : ut si queratur an utiq; futuræ sit ut carthaginẽ superent romani:ut redeat Annibal.si scipio ĩ africam exercitum trãstulerit:ut seruent fidem samnites si romani arma deposuerint: quædam & fieri posse & futura esse credibile est.& paulo post possibile fas iustum piũ: æquum:mansuetum:quæ honestati subiiciuntur.an sit autem facile magnum iucundũ sine periculo ad quæstionem pertinet utilitatis:qui loci oriuntur ex cõtradictiõe ẽ quidem utile:sed difficile paruũ iniucundũ piculosum:tũ qbusdã uidet eẽ nõnunq de iucunditate sola cõsultatio:ut si de ædificãdo theatro instituẽdis ludis deliberet . ITAq; cũ cõstet hoc genus causaræ:ex suasiõe & dissuasiõe. Genus causaræ subaudi difficile atq; necessariũ.SIC SVasor utrũq; dicẽdũ est.Subaudi & utile esse & fieri posse.DISSVasori.Si alterũ infirmat sat est.ut aut inutile esse aut fieri non posse dicat. Q VAE sunt sita in officiis.Est autem ut in tertio de finibus bonorum & malorum. Cicero inquit officium quod ita factum est ut eius facti probabilis ratio reddi possit. ATq; uirtutibus. Est autem uirtus inquit Aristoteles μεσοτησ τῶν παθῶν.Plato aũt ἀρετη inqͭ διάθε σισ ημιτισ εἰς συν του ξοσυ καθαυτην επαινετη εξισ καθην το ἔχον ἀγαθον λέγεται. Q VAE sunt laudabilia ipsa p se nã ut Aristoteles docet ĩ ethicis ĩ aia eẽ dicũt bona alia honorabilia alia laudabilia.honorabilia qdẽ ut memoria cõsiliũ.iudiciũ.ĩgeniũ intelligẽtia & hmõi alia unde artes sciẽtiæq; scaturiunt. Laudabilia aũt ut uirtutes sunt morales oẽs. VALEtudo. Q uæ tamẽ uocabuli significatiõe anceps est. Q VAE sint cõtraria.Et perinde uituperanda.Q VOD si semper optima tenere possemus sensus est habenda apud malos.aliquando indoctos est oratio apud quos consultandum si non quid honestũ saltem qd utile.qđ si optima teneremus nullus ẽ cõsultatiõi locus quilibet enim quid sibi prescribendum foret cognosceret.OPPOrtuna expediẽtia propter dignitatẽ.Subaudi q̃ in ipsa est honestate.AD OPiniones eorũ q audiũt accõmodanda est oratio.nã orator totum se fere audientium accõmodat sentẽtiæ aut nõ multũ ab ipsorũ mẽte se abdicat ita enim siue utilia siue honesta tum demum põt obtinere. ILLI autem alteri.Subaudi agresti:& sordido generi quæstus emolumentũ fructusq; proponitur hoc est undecunq; possit utilitatem enancisci. ATq; etiã uoluptas.Subaudi corporis

corporis.quoniam ea est uirtuti inimica.nã uirtutis uoluptas auget animi bona. BO-
niq; naturã fallaciter imitando:quia dum quis id bonum existimat quod ĩperet pecu-
niam habeat & reliqua huiusmodi iure ne:an iniuria non quærit dum uideatur laudan
dus & honorandus accedere quæ bona sunt uirtutis.SED etiam necessariis.Vt patriæ:
ut parentibus:ut liberis quod imprimis quæri oportuit.Q VArum rerum ignominiæ
Infamiæ contumeliæ dedecoris.Atq; hæc non publicis modo consiliis:sed etiã priua-
tis:atq; adeo magis in priuatis spectanda sunt.MALO cultu.Quod si male colatur ut si
inhonestum uideatur in alterius adduci non possit sententiã.BENE institutos.Qui re
bus bonis instructi fuerunt.Addantur etiam contumeliæ.Subaudi ut deuitari possint.
Q VANq̃ expediat quæri solet.In deliberatiuo inqt genere quæri etiam solet q̃ sit uti
le:q̃ fieri aut non fieri possit aliquid.CAVsarum aũt genera sunt plura Sicut ipse in to-
picis docet.NAM sunt aliæ quæ ipse conficiunt Quæ efficiẽtes causæ noĩantur.ALIæ
quæ uim aliquã ad conficiendum afferunt.Idest causæ quæ adiuuantes noĩari solent:
ut in libro de fato ipse quoq; ostendit.AVT propter principium:ut est cã materialis ac
formalis.AVT propter exitum.Vt causa finalis nam cum Aristoteles causarum genera
materialem:formalem:finalem efficientẽq; fecerit.Plato his etiam addidit exemplarẽ
atq; instrumentalẽ.SED etiam illa q̃ aduertentur.Stultum siquidẽ sit q̃ prosint inspice
re:& quæ officere possint non considerare.ET SI ex contentione.Q uæ solet in sentẽ-
tiis uariis pronunciãdis nasci.DISSuadentibus aũt.Cõmouuit ac instruxit sñiam suã ꝓ
nunciantes & consilium proferentes. nunc quid pariter facere oporteat deterentes ab
alieno ꝓposito docet.SED ex eisdẽ suasionis locis.Hoc est ex eis locis qbus alter suasit
ex eisdẽ dissuadebim⁹.VTErq; uero ad augendũ habet exemploꝝ. Idem quoq; docet
Q uintilianus inquiẽs tota aũt oratio simplex & grauis & sententiis debet ornatior eẽ
q̃ uerbis:usum exemploꝝ nulli materiæ magis conuenire merito fere oẽs consentiunt
cum plerũq; uideaẽ respõdere futura ꝓteritis:habeamrq; experimentũ uelut quoddã
rõnis testimoniũ.breuitas quoq; aut copia non genere materiæ sed mõ constant. AD
explendas cupiditates Si agrestes erũt auditores.SIN aũt reprimendi Hoc est a cupidi
tate illa uehemẽti fuerint reuocandi.PRINcipia aũt in sententiis dicẽdis.Q uintil.aũt
prohœmio inquit quale est in iudicialibus nõ ubiq; eget quia cõciliatus est ei quisq; q̃
consulit initiũ rõ quodcũq; debet hr̃e aliquã prohœmii speciẽ.neq; enim ab rupte nec
unde libuit incipiendũ:quia est aliquid in omni materia naturaliter primum.In senatu
utiq; & in cõcionibus eadẽ rõ:q̃ apud iudices acqrẽdæ sibi plerũq; eoꝝ apud quos dicẽ
dum sit beniuolẽtiæ:nec mirũ cum etiã in panegyricis petaẽ audientiũ fauor:ubi emo
lumentũ nõ utilitate aliqua:sed ĩ sola laude cõsistit.NVNC quæ iudiciis accõmodata
sunt expecto.Quintilianus nũc de iudiciali inqt genere qđ est ꝓcipue multiplex.sed of
ficiis cõstat duob⁹ intẽtionis & depulsionis cuius ptes uelut plurimis autoribus placuit
quiq; sunt.ꝓhœmiũ:narratio:ꝓbatio:refutatio:peroratio.his adiecerũt qdã partitionẽ
ꝓpositionẽ:excessum:quaꝝ priores duæ ꝓbationi succedũt.nã ꝓponere quidẽ q̃ sis ꝓ-
baturus necesse est:sed & cõcludere.inde porro subiungit ueꝝ ex his quas cõstitui par-
tibus nõ ut quicqd primũ dicendũ:ita primũ cogitandũ est:sed ante oĩa intueri oportet
qđ sit genus causæ quid in ea quæraẽ q̃ prosint:q̃ noceant.Deinde quid cõfirmandũ sit
ac refellendũ.tum quo mõ narrandũ.expositio enim ꝓbationũ est ꝓbatiomec eẽ utilis
põt nisi prius cõstituerit quid debeat de ꝓbatione ꝓmittere.postremo intuendũ quẽad
modũ iudex sit cõciliandus:neq; enim nisi totius causæ partib⁹ diligẽter inspectis scire
possumus qualẽ nobis facere animũ cognoscentis expediat seuerũ:an mitem cõcitatũ:
an remissum:aduersum gratiæ:an obnoxium.neq; tñ ideo eos ꝓbauerim:qui scribẽdũ
quoq; ꝓhœmiũ nouissime putant.nã ut materiã oẽm & quid quoq; sit opus cõstare de
bet anteq̃ dicere:aut scribere ordiamur.ita incipiendũ ab iis q̃ prima sunt. inspicienda
igiẽ est materia:quo ꝓcipimus ordine scribenda quo dicimus.AVT cũ hereditatis.Hic
status negocialis appellaẽ:ut ipse ostendit in rhetoricis Cicero-fortunatianus aũt & in
scripto & extra scriptũ esse cõtendit.ATq; etiã ante iudiciũ.De cõstituendo ipso iudi-
cio.Hic stat⁹ in rhetoricis trãslatio appellaẽ.qm̃ de actiõe trãsferenda cõtentio ẽ. AVT
cõcertata.De qua ante factũ sit certamẽ.AVT diiudicata.Et tñ nondũ definita. NOBis
ad dicendum necessaria uideẽ.Propter causas iudiciales in quibus de iure sæpe q̃ritur.

DE CONStituendis actionibus. Qua demũ actione cum reo agatur. nam id moris fuit nunc uero ablatus est. SEPAro a iudicüs. Quoniam in eo iudicium non est in quo trãslatio est: & cum qua actione agendum sit quæritur. TEMPORE agendi. Quoniam id est quod in quæstionem uenit. QVAM dissimilitudine generis. Quoniam non uniq; ab simile id a iudicio uidetur. CADVnt in eam formam. Vt iudicialis nomine appellentur. INQua quale quid sit. Vbi qualitas de summo genere est: de qua supra mentionem fecimus: ipsamq; in suas distribuimus species. INOMnibus igitur causis tres sunt gradus. Quintilianus autem discant igitur inquit ante omnia quadripartitam in omnibus causis esse rationem: quam primam intueri debeat qui acturus est. nam ut a defensore potissimum incipiam longe fortissima tuendi se ratio est si quod obiicitur negari potest. proxima si nõ id quod obiicitur factum esse dicitur. Tertia honestissima qua recte factum defenditur: quibus si deficiamus ultima quidem sed iam sola superest salus aliquo iuris adiutorio elabẽdi a crimine quod neq; negari: neque defendi potest: ut uideatur iure actio intendi. hic ille quæstiones: siue actionis: siue translationis sunt. sunt enim quædam non laudabilia non natura: sed iure concessa: ut duodecim tabulis debitoris corpus inter creditores diuidi licuit: quam legem mos publicus repudiauit. est aliquid æquum: sed prohibitum iure: ut libertas testamentorum. accusatori nihilo plura intuenda sunt q̃ ut probet factum esse: hoc esse factum non recte. factum iure se intendere ita circa species easdem lis omnis uersabitur. translatus tantum aliquando partibus: ut in causis in quibus de præmio agitur recte factum petitor probat. ITA Constituendum est. Contra aduersarium est respondendum. VT QVod obiicitur factum neges. Inde coniecturalis uel inficialis constitutio nominatur. AVT illud quod factum fateare neges eã uim habere Hoc est non debere eo noĩe appellari & pinde cũ his sit de noĩe: & ui ipsi⁹ rei. de ueniẽdũ ad diffinitionẽ: q̃re etiã finitiuus status appellat̃. ATQue id esse qđ aduersarius criminet̃. Vt si aduersarius uerbi cã sacrilegiũ uocet. tu defendas furtum: nõ sacrilegium dici oportere. NECes tale esse. Quoniam si aduersarius iniuste factum dicat tu iuste asseras. INFORmatione uerbi. Quoniam qui diffinit circa uerbi formam uersat̃. NON solum resistat oportet aliquo statu. Quintilian⁹ alii statum crediderũt primam eius cum quo ageretur depulsionẽ: quam sniam Cicero his uerbis cõplectitur in quo primũ insistit q̃ ad repugnandum congressa defensio: unde rursus alia quæstio: an eũ semper is faciat qui respondet: cui rei præcipue repugnat Cornelius celsus dicens non a depulsione sumi: sed ab eo qui propositionem suam confirmet: ut si hominem occisum reus negat. status ab accusatore nascatur. quia uelit is probare. si iure occisum reus dicit translata probationis necessitate idem a reo fiet & si eius intentio cui non accedo equidem. nam est uero propius quod contradicitur nullam esse litem si is cum quo agatur nihil respondeat ideoq; fieri statum a respondente. mea tamẽ sententia uariũ id est & accidit pro conditione causæ: quia & uideri põt propositio aliquã statũ facere: ut in cõiecturalibus causis utitur cõiectura magis qui agit: quo moti quidã eundem a reo inficialem esse dixerunt & in syllogismo tota ratiocinatio ab eo est. qui intendit. & aliquanto post porro subiungit Quintilian⁹. nostra opinio semper hæc fuit cum essent frequẽter in causa diuersi quæstionum status in eo credere statum causæ qđ esset in ea potentissimum & in quo maxime res uersaretur. id si quis generalem quæstionem: uel caput generale dicere malit cum hoc mihi non erit pugna non magisq̃ si aliud adhuc quo idem intelligatur eius rei nomen inuenerit. sane status ac statuum nomina supra memorauimus. PRIMus ille status. Qui coniecturalis appellatur. RATionem habet iniqui criminis. Quoniam negat: in ipsa negatione ratio iniqui criminis inclusa est. SECVNDus qui finitiuus uel diffinit: uel finis appellatur. QVOD Non sit in re quod ab aduersario ponitur in uerbo. ut si sacrilegii accusetur reus & ostendatur id furtum esse: non utiq; sacrilegium & huiusmodi alia: ubi id diffinire opus sit in quo quæstio posita est. TERTIVS. Qui qualitas appellatur. DEINDE unicuique rationi. Subaudi quam profert reus se defendendo. OPPONendum est ab accusatore. Subaudi ad rei refellendam rationem qđ continens uocitat̃. hãc sane totam rem ita exsidcat Quintilianus. his inquiens inuentis intuendum deinceps hermagore uidet̃ qđ sequitur quæstio ratio iudicatio continens qđ synechon: uel ut alii uocant firmamentum

quæstio

quæstio latius intelligitur omnis de qua in utrãq; partem uel in plures dici credibiliter potest. In iudiciali autem materia dupliciter accipienda est. Altero modo quo dicimus multas questiones habere controuersiam: quo etiam minores omnes complectimur. Altero quo significamus summam illam in qua causa uertitur de hac nunc loquor ex qua nascitur status an factum sit. has hermagoras & Apollodorus & alii plurimi scriptores proprie questiones uocant. Theodorus ut dixi capita generalia sicut illas minores aut ex illis pendentes specialia. nam & questiones ex questione nasci: & speciem in species diuidi conuenit hanc igitur quæstionem uelut principalem uocant ζήτημα. ratio autem est qua quod factum esse constat defenditur & cur non utamur eodem: quo sunt usi omnes fere exemplo Orestes matrem occidit. hoc constat. dicit se iuste fecisse: status erit qualitatis. quæstio an iuste fecerit. Ratio quia clytemnæstra Agamemnonem maritum suum patrem Orestis occidit. hoc αἴτιον dicitur. κρινόμενον autem iudicatio: an oportuerit uel nocẽtem matrem a filio occidi. nec multo post subiungit Quintilianus. Paulum in his secum & Cicero dissentit. Nam & in Rhetoricis quemadmodum superius dixi hermagoram est secutus in topicis ex statu confectam contentionem κρινόμενον existimat. Idque trebatio qui iuris erat consultus alludens qua de re agitur appellat: quibus id contineatur continentia quasi firmamenta defensionis: quibus sublatis defensio nulla sit at in partitionibus oratoriis firmamentũ quod opponitur defensioni: quia cõtinens quod primum sit ab accusatore dicatur ratio. ideo ex rationibus & firmamenti quæstione disceptatio fit iudicationum. Verius ergo & breuius: qui statum & continens: & iudicationem idem esse uoluerit. continens autem id esse quo sublato lis esse non possit: hoc mihi uidentur causam utranq; complexi: & qđ Orestes matrem & quod clytemnæstra Agamemnonem occiderit. Idem & iudicationem: & statum consentire semper existimauerunt. QVAESTio exoritur quædam. Hæc est κρινόμενον idest iudicatio. COEPErit ne pecunias: decius. Reus pecuniarum repetundarum. MINVErit ne maiestatem Norbanus. Qui syllæ se opposuit primum circa canusium a proconsulibus aduersus norbanum gestum: in quo ad sex hominum milia ex norbani exercitu cæsa. syllani septingenti milites tantum occisi. norbanus capuam fugit. IVRE ne occiderit opimius gracchum: Qui consul gracchanas insectatus factiones est: ut multi narrant historici: ita Apianus. HAEC quæ primam contentionem habent. Vt iure non fecisti: feci. tota contentio est an iuste fecerit. LATA & fusa sunt. Quoniam an iuste fecerit uarie multisq; modis tractatur. RATIOnum autem & firmamentorum. Contẽtionem adducit in angustam disceptationem. nam ea paucis cumpræhenduntur. EA IN Coniectura nulla sunt. Neq; enim ratio: aut firmamentum esse potest: ubi nulla confessio: quod ipse docet cum inquit nemo enim eius quod negat factum rationem: aut potest: aut debet reddere. IN HIS causis. Subaudi coniecturalibus. EADEM & prima quæstio & disceptatio est extrema. Si quidẽ unũ semper ẽ quærendi & disceptãdi genus: ut occidisti non occidi. an occiderit. secus uero cum dicitur iure occidi: hic enim multa disceptatio an iure occiderit. MAIEstas autem. Ad diffinitiuum uenit statum: ut uim uerbi de quo quæratur diffiniat. IN HIS autem causis quæ sunt Subaudi in statu qualitatis. FIVNT rursus infinitæ. Quoniam cum finita sit iure ne opimius gracchum occiderit quia complexum habet personarum. fit rursus hæc infinita cum dicitur possit ne recte salutis rei publicæ causa: cuius euersor ciuitatis necari indemnatus. AD CONsultationis formam. Idest infinitæ quæstionis: quam a græcis thesim diximus appellari. QVAE ex scripto legis. Quo æquum iniquumue aliquid comprobatur. AVT Verborum ipsius iudicis. Verborum quibus usi sint qui aliquid iudicarunt. AVT ALIcuius stipulationis Per interrogationem promissionis. AVT cautionis. Vbi de aliqua re scripto cautio est: ut chirographi. NE HOC quidem genus Subaudi probationis. quod scripto continetur. IN Diffinitionem. Hoc est in statum finitiuum. NAM & si uerbum aliquod de scripto diffiniendum est. Nam & legitimus est etiam status finitiuus. QVID sit penus. Hoc apud Aulum Gelium inuenias QVæ sunt ruta cæsa. Vlpianus si ruta inquit cæsaq; excipiantur in uenditione: ea placuit esse ruta quæ eruta sunt: ut harena creta & similia. Cæsa ea esse ut arbores cæsas: & carbones & hiisimilia. gallus autem aquilius cuius mella refert opinionem recte ait frustra in le-

ge uenditionis de rutis & cæsis contineri:quia si non specialiter uenierint ad exibendum de iis agi posse.neq; enim magis de materia cæsa aut de harena cauendum est.uēditu ti:q̃ de cæteris:quæ sunt præciosiora.CVM Autem plura significantur scripto:Qui status dicitur amphibologia.VEL A uerbis uoluntatem & sententiam scriptoris.Qui status de scripto & sententia nominatur.VEL Alio se eadem de re. Qui status de contrariis legibus nominatur.TVM Disceptario scripti.Hic status græce sylogismus.Latine ratiocinatio nominatur.CVM est in inficiando reus cum accusatur:quod inficiatur in quo accusatur.IN SVAsionis locis.Vbi deliberatiuum genus tractauimus.QVAE enim in consilio capiendo.Subaudi erant præcipiebantur.cum hæc tradebamus. HIS fere rebus.Locos apparuit quibus in coniecturali statu uti accusator poterit. VOLVNtatis in reo causæ reperiuntur.Quare uoluisse uideri possint.FACVLtas in uoluntate.Idest potestatem faciendi habuisse uideri possint.QVI.Subaudi animi motus.HAEC sunt dicta de causis.Quoniam ut superius ostendimus octo circunstantiæ sunt unde argumenta in coniecturali quæstione duci possunt persona.factum.causa locus.tempus.modus.facultas.opinio COMMVniter uidentur in simulare.Hoc est incessere. est autem insimulo idem quod ficto p̄tusequor crimine.ADIVNcta illa disputatione communi.Idest adiuncto illo:quod communiter in disputationem uenire potest. DICTA quæstionis.Quæ in quæstione torquendi responsa sunt.DEFENsionis autem. Expositis accusatoris locis nunc pariter tela sua suggerit defensori. NON Tantas .Subaudi causas.COMMunia dantur.Expositis locis coniecturæ omnibus:nunc ad quæstionē finitiui statur descendit in quo accusatori & defensori communia ait tradi præcepta oportere.VTER enim diffiniendo.Hoc dicit siue accusator:siue defensor sit uter eorū melius rem de qua quæstio est diffinierit:is ad sensum iudicis melius penetrarit:& ad eam præceptionem:quæ animis audientium insidet is obtineat causam necesse est.diffiniendi uero modum supra abunde ut nobis uisi sumus attigimus. SED Tanq̃ explicando.Hoc dicit non obtinetur causa argumentatione:sed potius diffiniēdi quadam peritia. PRAEVAricationem accusatur esse diffiniat . Præuaricatores inquit sestus a prætergradiendo sunt uocati.Vlpianus de iis qui infamia notantur dicta prætoris interpretatus super illo uerbo in te præuaricator.præuaricatur autem inquit est quasi uaricatur:qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua quod nomen labeo a uaria certatione tractum ait nam qui præuaricatoris ex utraque parte consistit quin imo ex diuersa.VERBiq; uim ex contrario reperiet.Diffiniet alio modo ut uis uerbi cōtrarium significare uideatur. QVAsi ex uero accusatore.Tanq̃ nomen præuaricationis a uero inclinetur.EX Consequentibus.Ex eis quæ sequuntur id nomen. CONFugiendum est ad æquitatis locos.Non tantum diffinitio inspicienda. AD REum iudicaturum autoritatem.Ad autoritatem eorum qui iudicarūt quid uerbum id significaret.COMmuneq; sit hoc præceptum.Subaudi iam accusatori:q̃ defensori.Qui de re confiteatur ut se sustulisse. VERBI se interpretatione defendat. Vt nolit sacrilegium:sed furtum appellare.DEPRAuatione uerbi se urgeri quæratur.Hoc est lamentetur quod in causa urgeatur non quod deliquerit:sed mala uerbi interpretatione. PERCENsere poterit.Adiicere quæ pariter possint ita male interpretari:sicut quod contra se p̄tuseratur. TAMEN reus.Tam & si inquit tam accusatur q̃ reus id possit facere:tamen commodius id præstabit reus.EX HIS quæ anteposita.Quæ ad amplificandum idonea diximus NVNC ea quæ quale sit.Exposita finitiui status tractatione.nūc statum qualitatis quo modo tractare conueniat docet.QVOD diuiditur in duas partes.Hoc nos quoq; superius tractauimus & iurisconsultorum autoritate usi diuisimus. ET VT dicitur æqui & boni Ita siquidem loqui consueuerūt iuris consulti.ET EA quæ sine litteris. Quod appellatur ius non scriptum.nam ut etiam iuris consulti diuidunt aliud est ius scriptū. Aliud non scriptum.ac ut græci aiunt ἐστι δὲ νόμος ἔγγραφος ὅ δὲ ἄγραφος.AVT gentium iure.Aut malorum more.Itaq; & Paulus libro quarto ad Sabinū ius inquit pluribus modis dicitur uno quidem modo cum id quod semper æquum ac bonum est ius dicitur:ut est ius naturale.Altero modo quod omnibus:aut pluribus in quacunq; ciuitate utile est:ut est ius ciuile:nec minus ius recte appellatur in ciuitate nostra ius honorarium.prætor quoq; ius reddere dicitur etiam cum in quæ decernit:relatione scilicet

tione scilicet facta non id quod ita prætor fecit sed ad illud quod prætorē facere cõuenit. Alla significatione ius dicitur locus in quo ius reddiť appellatione collata ab eo qď fit in eo ubi fit: quē locū determinare hoc modo possumus ubicũq; prætor salua maiestate imperii sui saluoq; more maiorꝝ ius dicere constituit is locus recte ius appellatur hæc Paulus. Martianus aũt libro primo īstitutionū nõnunq̃ inquit ius ēt pro necessitudine dicimus uelut est mihi ius cognationis: uel affinitatis. Iuris autem præcepta ut Vlpianus inquit sunt hæc honeste uiuere. Alterum nõ ledere: ius suum unicuiq; tribuere. Iuris prudentia est diuinaꝝ & humanaꝝ rerum notitia: iusti & iniusti scientia. AVT gentiũ iure aut maioꝝ more: Hoc est iure gentiũ & iure ciuili de quo supra abũde dictũ. PVblicũ diffinit qď sit ius publicũ. PActum. Conuentum stipulatio: Vlpianus de pactis. Pactũ autem inquit a pactione diciť: inde etiam pacis nomen appellatum est: & est pactio duorum plurium ue in idē placitum cõsensus. Cõuentionis uerbũ generale est ad oĩa pertinēs de quibus negotii contrahēdi transigendiq; causa consentiunt qui inter se agunt: nam sicut cõuenire dicuntur qui ex diuersis locis in unum locũ colliguntur & ueniunt. Itaq ex diuersis animi motibus in unũ cõsentiunt idest in unā sñiam decurrunt adeo aũt conuentionis nomen generale est ut elegāter dicat pædius nullũ esse contractũ: nullā obligationē: quæ nõ habeat intra se conuentionē siue re. siue uerbis fiat: nā & stipulatio quæ uerbis fit: nisi habeat consensum nulla est: sed cõuentionũ pleræq; in aliud nomen transeũt ueluti in emptionem: locationē: pignus: uel stipulationē. Paulus autē libro tertio labeo ait inquit conuenire posse uel re uel per epistolā uel per nuntiũ inter se absentes posse: sed etiā tacito cõsensu conuenire intelliguntur ideo si debitori meo reddiderim cautionē uidetur inter nos cõuenisse ne peterē ꝓfuturamq; et conuētionis exceptionem placuit. NAturali iure præscriptũ est. Mandatum: iustũ. Cæsar in cõmentariis qd fieri oporteret nec minus cõmode ipsi sibi ꝑscribere q̃ ab aliis doceri poterant.

DE NAtura. Subaudi maioꝝ. AD eius facti deprecationē. De qua parte superius in diuisione assumptiuæ constitutionis diximus. QVAle sit cũ disceptatio uersať in scriptis. Supra diximus in diuisione statuũ alios dici rationales. Alios legitimos: de rationalibus an sit quid sit & quale sit hactenus dictũ: secuntur legitimi qui ex scriptis eliciunť. SVNT igitur ambigui. Ambiguũ hoc est amphibologiam primo tractat. Lex oĩs inquit Quintilianus aut tribuit: aut adimit: aut punit: aut iubet: aut uetat aut permittit. Litem habet aut propter se ipsam: aut propter alterem questionē: aut ī scripto: aut in uolũtate. In scripto aut apertum est aut obscurum: aut ambiguũ: quod de legibus dico idem uolo accipi de testamentis: pactis stipulationibus: omni deniq; scripto idem de uoce: de ambiguo porro aliquanto post inquit. Amphibologiæ species sunt innumerabiles adeo ut philosophoꝝ quibusdam nullũ uideať esse uerbum quod nõ plura significet genera aut admodũ pauca: aut enim uocibus accidit singulis: aut coniunctis singula afferunt errorē cũ pluribus rebus aut hominibus eadem appellatio est ὁμώνυμα dicuntur ut gallus utrum enim gentē: an nomē auis an fortunam corporis significet incertum est. In aliq̃to post in coniunctis inq̃t plus ambiguitatis: fit aũt per casus ut aio te æacida romanos uincere posse: & quæ sequũtur. CVM autem aliud scriptor scripsisse. Statum tangit: qui de scripto & sententia nominatur. RENOuare. Idest repetere sæpius ut affectus moueat. CONtra. Idest e diuerso. AMplificet. Quasi in locum cõmunem descendens. QVIbus alii. Subaudi usi sunt. INVIdiosa querela. Quintilianus inuidia namque inquit. altera inuidum. Altera inuidiosum facit. Hoc autem hominis. Illud rei est. SI SCRIpta inter se dissentient. hic status de contrariis legibus nominatur.

FINIS.

Ioannes Petrus Valla Doctissimo Viro Marco firmano Salutem. Dicit Plu.

Sæpenumero a me optime Marce poposcisti: ut patris dictata in primum Ciceronis
quæstionum Tusculanarum tibi publicanda exhiberem quod scires ob contractam
amicitiam dum cum ipso frequenter uersateris: post publicas lectiones ipso dictan-
te aliquot fuisse perscripta. Ego uero (ut scis) aliquamdiu recusaui: quia mihi uide-
bantur: qui illa acceperant non ita examussim: ut a patre meo erant lingua deprom-
pta aliqua descripsisse. Nec ipse in præsentiã possem ob alia quædam circa talia stu-
dium adhibere. Deinde quia non est quicq̃ quod ex tempore enunciatum longe
deterius & minus accurate non dicatur quã si componentis manus accesserit. Itaque
cum mentis meæ sinum: ut erga amicissimos facere par est tibi aperuissem: tu uehe-
mentior adhuc me in spem gloriæ futuræ patris hortari atq; adeo incitare cepisti as-
serendo illa ex doctissimorum uirorum etiam consensu huiusmodi esse ut in poste-
ritatem luculentissime transire possent: nosque inde non mediocrem apud Cicero-
nis studiosos beniuolentiam adepturos. Vnde factum est ut nullo pacto tergiuersan-
dum non duxerim: sed tuo parendum censuerim consilio: quod de honestate: amo-
re: obseruantia: ac erga præceptorem tuũ ut noui amantissimum pietate emanare pla-
ne perspexerim. Et non modo quæ postulasti: sed alias etiam eiusdem interpretatio-
nes animo promptissimo nostræ exactæ amicitiæ pignus: sponte offerendo. Itaquæ
tua nunc intererit ut eam his editionibus adhibeas diligentiam: quam aliis tua cura
atque impendio impressis adhibere consuesti: quo studiosi qui has tua de causa le-
gent quã emendatissimas perlegant. Nos certe ut se nobis concrediderunt ita ipsas
tibi committimus commendamusq; Vale.

GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN TVSCVLANAS CICERONIS QVAESTIONES COMMENTARIA.

t

Vsculanas Marci Tullii questiones. philosophiæ pulcherrimæ disciplinæ uim magnam comprehendentes interpretaturos decet nos de ipsa primo prefari philosophia: quo totius materiæ disputatio magis elucescat. Cum igitur quicq̃ in disputationẽ ueniens diffinitione debeat aperiri: deinde distribui. Id nos quoq; nomine tenebimus: & quoniã non una est philosophorum antiquorum diffinitio eminentiores prusequemur: missas alias faciendo. Hanc igitur quidam hoc modo diffiniere. philosophia est eorum quæ sunt quatenus sunt cognitio. neq; enim philosophus cuncta: quæ mundo comprehenduntur sibi fas enumerare duxerit: uelut homines omnes: sed quæ nam natura sit hominis. Cuiuslibet enim rei philosophus considerat essentiam. Plato autem ita diffinit. philosophia est humanarum diuinarumq; rerum cognitio: ut nihil cognitionis a philosophia abesse uoluerit: Cui Quintilianus astipulatur sentẽtiæ inquiens. Nam & formantes sapientẽ eum qui sit futurus consumatus undiq;: & ut dicunt mortalis quidam deus non modo cognitione cælestium: uel mortalium putant instituendum: sed per quædam parua sane: si ipsa demum existimes ducunt: sicut exquisitas interim ambiguitates. non quia cerastinæ: aut crocodilinæ possint facere sapientem: sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli. Nam uel minimarum quarumcunq; rerum cognitionem ac causam tenere debet philosophus: sicut cur cerastæ. Alii bina. Alii quaterna habeant cornua. Cur natura soli crocodilo maxillam mobilem fecerit superiorem. Est & alia diffinitio a fine data quæ inquit philosophia est mortis cogitatio: quod est cum sit homo ex corpore animaq; compositus: quod uinculum naturæ esse perhibetur. mors id dissoluit uinculum: quod Cleõbrutus Ambraciotes respicens meliorem querendo uitam: se morti dedit. Alterum autem uinculũ delectu humano factum est: quo sponte corpori anima mancipatur: cupiditatibus nimium inseruiens: cuius dissolutio est ut cupiditatibus respõdeat: & se ab illis liberet. quod munus ẽ philosophorum. est & diffinitio Aristotelis ab excellenti potestate deducta ipsius: quæ ait philosophia est ars artium & scientia scientiarum. differt ab altera altera: quod scientia rationes easdem semper habet: subiectaq; nulli errori obnoxia: qualis Arithmetica: & Musica: Geometria & Astronomia cum ars in errorem delabi possit propter subiecta: q̃ alterationi uarietatiq; sunt obnoxia: uelut Medicina: & eius origo phisiologia. materiamq; earum subiectum mutationibus est crebris obnoxia: neq; semper contraria contrariis curantur: ueluti scamonea: quæ cumadmodum sit calida flauam tamen purgat bilem: sed talem curam habere nos ipsa docuit experientia. Ita frigida aqua modo calorem magis succẽdit: modo magis refrigerat: quarum principia rerum philosophia prebet. geometriæ quidem uniuersales rationes: ac sine demonstratione diffinitiones: & axiomata a græcis appellata. a nostris effata: & petitiones: ut punctũ est. cuius pars nulla: & omne totum est maius sua parte. Medicina autem humores quattuor in humanis corporibus ait: de quattuor orin elementis Rhetorica de inductione ac sylogismo exẽplum deducit ac inductionem. grammatica tempora & tonos de musica mutuatur. Cum musica de philpsophiæ fonte scatutiet: unde etiam artes mechanicæ: uelut ædificatio: quæ perpendiculo utitur: quo angulum constituat rectum: rationis ignara: quæ in ipsa residet philosophia. At Pitagoras ethimologiam secutus: philosophiam dixit studium sapientiæ. Nam cum priores sapientiam uocitarent cuiuscunq; rei cognitionem: ut uulgo uocamus sapientem quemlibet artificem solum deum dixit esse sapientem: hominem uero sapientiæ studiosum. Sapientia igitur: quã ueriore uocabulo philosophiam nominamus. Stoici dixerunt diuinarum humanarumq; rerum esse scientiam. Cuius uirtutes tris esse uoluerunt generales. naturalem unam: moralem alteram: tertiam rationalem. naturalem quidem de mondo ac quæ mondo continentur. moralem uero quæ de moribus rituq; hominum loquatur. rationalem autem quæ circa rationem disputationemq; uersetur Alii porro philosophiam esse dixerunt unam magnam amplamq; cognitionem. unde omnes aliæ rerum cognitiones caperent exor-

dium. & perinde ipsam trifariæ partiri sunt. in theologiam: quæ seorsum a natura rerũ est. mathematicam quæ in quattuor est distributa scientias. Arithmeticam. musicam. geometriam. & astronomiam. Tertia physiologiam esse dixere: unde reliquæ postea disciplinæ ab hac inquam triplici uia: sed physiologiæ: ut hominum uaria opinio est: ita philosophantium. De principiis diuersa sensere. nam Thales Milesius omnium rerum principium aquam dixit de aqua enim cuncta procreari putauit in eamq; resolui omnia. id propterea suspicatus quod omnium animalium semen humidum uidit: & cũctas stirpes: arbores: frutices: & herbas humore coalescere uidit: & augeri: id ꝑpterea Homerus de aqua locutus dixit omnia ab oceano ducere originem inquiẽs ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα τηθύν & rursus ὠκεανὸς ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται: Anaximander autem pariter Milesius rerum principium dixit esse infinitum: & hoc namq; cuncta fieri & in ipsum cuncta corrumpi. ideo etiã mũdos gigni infinitos: rursusq; corrumpi in id unde ortum ducerent. neq; quid sit quod nocet infinitum satis aperuit. Anaximenes ẽt milesius rerum principium aerem diffiniuit ab eo ducere originem omnia & resolui in eum putauit animã. n. nrãm aerẽ dixit: & mũdum uniuersum spiritu & aere contineri. Anaxagoras Clazomenius rerum principia esse homœomerias. quod quid sit exponit Lucretius inquiens.

Nunc & Anaxagoræ scrutemur homœomerian
Quam græci memorant: nec nostra dicere lingua
Concedit nobis patrii sermonis ægestas
Sed tamen ipsam rem facile est exponere uerbis
Principio rerum: quam dicit homœomerian
ossa uidelicet de pauxillis atq; minutis
ossibus sic & de pusillis atq; minutis
Visceribus uiscus gigni: sanguenq; creari
Sanguinis inter se multis coeuntibus guttis
Ex auriq; putat micis consistere posse
Aurum: & de terris terram concrescere paruis
Ignibus exiguis: humorem humoribus esse
Cætera consimili fingit ratione putatq;
Nec tamen esse ulla parte idem in rebus inane
Concedit: neq; corporibus finem inesse secundis

Archelaus Apolodori filius atheniensis aerem infinitum rerum fecit principium. Circa quem densitatem dixit & raritatem: quas aquã: ignemq; eẽ uoluit. Rursus ab alio principio Pytagoras innesarchi filius samnis ad numeros: & cum mensurabilitates: quas uocat harmonias cuncta deducit & mentem causam dicit efficientem: nempe deum. passiuam uero causam siluosum nempe uisibile mundum: Naturamq; esse numeri decada: Cuius potestas in quattuor sit collocata. ideo Pythagorei in eo numero: maximum iusiurandum posuere: Cuius tales sunt uersus:

οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν
παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

& nostra inquit anima tetrade constat mente: scientia: opinione: sensu. mentem monadem uocauit. scientiam uero infinitam diadem. opinionem traida: quia trias plurium nomine nuncupata. sensus autem tetradi deputauit: nam tangendi sensum reliquis sensibus atribuit. Eraclitus & Hippasus metapontinus uniuersitatis principium ignem fecerunt. densa resolui corpora reliqua in ignem dicentes: & calore cuncta urgere. At Hippocrates medicorum omnium facile princeps in libro de elemẽtis negat ullo modo intelligi posse elemẽtum unum rerum esse principium quando quidem si unum sit elementum principium fieri non posse ait ut in egritudinẽ corpus ullum deueniat. qm̃ a contrario in contrarium nascitur ægritudo & si qua etiam ægritudo ad sanitatem ꝑduci non posse. Epicurus neocleus filius atheniensis Democritum secutus. dixit rerum omnium principia esse corpora indiuidua quæ atomos uocant: ea dixerunt sub aspectũ non cadere inane non admittere sempiterna: nunq̃ genita: nec secari posse: aut alterari & ea moueri ꝑ inane: ipsumq; inane infinitũ: & atomos infinitas tria his inesse corpori-

bus figuram magnitudinem pondus.quod epicurus duobus illis attribuit magnitudini:& figuræ:quæ fuere democriti. Empedocles Metonis filius agrigentinus quattuor elementa uoluit re℞ esse pricipia:& potestates pricipales binas amiciciã:& lité.inqt.n.

Vt sint cunctorum radices quattuor audi
Iuppiter imprimis:qui dicitur arduus æther
Huic bona succedit Iuno. huic regina infima ditis .
Inde fluentia rigant lachrimis interna animantum

Socrates Sophronisei filius athæniensis & Plato Aristonis filius atheniensis tria rerum fecere principia Deum:materiam & ideam.deum mentem.materiam subiectum.generationi & corruptioni.ideam . corporis experté in diuina positam uisione. Aristoteles Nichomachi filius stagirites principia fecit entelechiam:quam & formam uocat materiam.& priuationem:q̃ potestatem quoq; nominauit.Elementa quinq; dixit:quattuor corruptioni obnoxia terram.aquam.aerem.ignem.quintũ æthera incorruptibile . Zeno mnasei filius citticus principia rerum bina fecit.deum & materiam efficienté causam deum patientem aut materiam:quattuorq; elementa Apollinarius ex abiso ait mũdum a deo productum.Hesiodus idem ferme dicit re si minus uerbis:quippe q̃ ex cao cuncta cœpisse natum existimauit.Cum itaq; sit Ciceroni propositum in his ostendere quæstionibus uirtutum affectuumq; uires : atq; origines : & tam uirtutes q̃ affectus de anima scaturiant primo de anima dicendum esse existimat.porro quoniam nasci quæstio potest uiuere ne:an ab hac uita dimoueri bonum:malumue sit in quæstione positum est.idcirco diluitur planeq; comprobatur mori non esse malum: Verum ita exorditur ut ostendat.Cum iampridem se studiis philosophiæ dedisset.senecta ætate : hæc scribere temptauerit latinos laudando:ac græcis præferendo.a quibus hæ sunt disputationes.inquit ergo.CVM Defensionum laboribus.Idest iudiciali genere.Nam consueuit Cicero accusare neminem defendere autem cumplures quod ipse ostendit in Verrem inquiens siquis uestrum iudices:aut eorum qui ad sunt forte miratur:me qui tot annos i causis iudiciisq; publicis ita sum uersatus ut defenderim multos:leserim neminem.subito nunc mutata uoluntate ad accusandum descendere. SENAtoriisq; muneribus.Idest deliberatiuo genere ESSem aliquando liberatus.Nempe cesare rem publicam occupante.Q VAE retenta animo.Idest quæ adolescens acceperam memoriaq; custodieram.REMIsa temporibus.Aliquandiu non exercueram. AD REctam uiuendi uiam pertinerent.Duplex namque est ea.una quidem in agendo.altera inspicié do posita in agendo quidem:quæ ad mores tendit:inspiciendo autem quæ ad artes at que scientias attinet.RATio & disciplina.Ratio quidem quæ inuenit per se disciplina uero:quæ ab alio perdiscitur.STVDio sapientiæ.Ita enim ueteres nominauere ante Pythagoram enim sapientes & ipsa professio sapientia dicebatur. primus Pythagoras : ut ipse in hoc opere ostendit Cicero. Philosophos & philosophiam dixit : quod est studiosos & studiũ sapientiæ.OMNia nostros aut inuenisse sapiẽtius q̃ græcos.Hoc se dixisse ut suos laudet ac hortetur.Cicero in oratore ostendit inquiens atque utinam in latinis talis oratoris simulachrum reperire possemus esset egregium non querere externa domesticis esse contentos:sed ego idem q̃ in illo sermone nostro qui est expositus in Bruto multum tribueram latinis uelut hortarer alios . uel quod amaré meos:recordor longe omnibus unum ante ferre Demosthené.ET INstitutis & legibus.Institutis quidem:quæ rem priuatam domesticamq; respiciunt:legibus uero quæ rem publicam tuentur cuiuslibet ciuitatis suam.OMNI litterarum genere.Idest omni arte atq; disciplina: quæ litteris traderetur.Homerus fuit & Hesiodus ante romam conditam. annis circiter centum sexaginta quattuor ut Cornelius nepos putat.at solinnus ubi de asia smirna inquit unde præcipue euitet homero natiua fuit patria.qui post Ilium captum anno ducentesimo septuagesimo secũdo humanis rebus excessit:Agrippa siluio Thyberini filio albæ regnante anno ante urbem conditam.C.lx Inter quem & Hesiodum poetam qui in hospiciis olimpiadis prime obiit. cxxxviii. anni medii fuerunt . ARCHIlochus regnante Romulo. At ut Cornelius nepos putat clarus fuit tempore

hostilii. LIVIus fabulas dedit. Valerius maximus in secundo paulatim deniq; ludicra ars ad satyrarum modos perrepsit a quibus omnium primus poeta Liuius ad fabularũ argumenta spectantiũ oculos & animos transtulit. APPIo claudio. Cicero ipse in bruto. possumus appium claudiũ suspicari disertum quia senatũ iam iam inclinatũ a pyrrhi pace reuocauerit. IN Neruorum uocumq; cantibus. Periphrasticos musicam dicit: q̃ uetustissimis encyclopædian idest omnes cõprendere disciplinas. quemadmodum multis cõprobatur testimoniis: uelut Alantopoles. apud aristiphanem in fabula quæ est ἱππεῦσ in scripta.

ἀλλ' ὦ 'γαθ' οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι
πλὴν γραμμάτων· καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς

IN SVMmo apud illos geometria fuit. Quintilianus geometriã distributam ait in numeros & formas: ubi si codicis mendositas non est formas pro figuris posuit. siquidẽ forma cuiuslibet rei dicitur facies: at figura lineas distincta immago nominatur. omnium cum sensu mathematicorum. ut triangula. quadrata altera parte longior. rhombus rhomboides. trapeziũ: reliqueq; planæ necnon solidæ. ut cubus. Pyramis. Cylindrus & aliæ eiusmodi: sed si mathematicos audiamus aliam inueniemus esse diuisionem; Heron namque Alexandrinus ita diffiniendo eius partes ostendit cum inquit γεωμετρία ἐστὶν ἐπιστήμη μεγεθῶν, καὶ σχημάτων, καὶ τῶν περιοριζουσῶν, καὶ περιεχουσῶν ταῦτα ἐπιφανειῶν, καὶ γραμμῶν, τῶν τε ἐν τούτοις παθῶν, καὶ θέσεων, καὶ αἱ διηγήσεων αἱ μεταφοραῖς, καὶ κινήσεως ποιότητι Taurus aũt Sidonius Geometriam ait δόξαν ὀρθὴν, διδεῖσαν αἰτίας λογισμῷ. Aristoteles uero ὑπόληψιν μετὰ ἀποδείξεως. Zeno uero ἕξιν πρὸς δέξιν φαντασιῶν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. Differre aũt oẽs geometriã a geodolesia oẽs uoluerũt. Geodesiam itaq; Proclus Licius ita diffinit γεωδαισία ἐστὶν ἐπιστήμη τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς σώμασι μεγεθῶν καὶ σχημάτων διαιρετικὴ ἢ συνθετική. Non dubium autem est quin geometria uersetur circa figuras & numeros: ut intelligit Quintilianus. demonstrantur tamẽ multa: quantitate continua: quæ discreta idest numero demonstrari non possunt: ut diameter quadrati ad latus numero quam rationem habeat non inuenies. similiter cum dicimus datam lineã sic secare: ut quod sub tota & una portione rectãgulum continetur æquum sit: ei quod sit & reliqua sectiõe: quadratum itidem cum dato rectilineæ æquũ quadratum demonstramus: & alia quæ apud Euclidẽ in decimo elementorum libro. Principia uero geometriæ heron ait axioma hypothesim: & petitionem post principia uero sunt problema & theorema. ut nostri uero transferunt in latinum ambiguitas & præceptum. Procli uero lycii sententia: ortum habuit geometria ab ægyptiis: a quibus primus Thales Milesius ipsam abduxit in græcia post thaletem Mãmerthius stesichori poetæ frater: & bippias elius deinde Pythagoras: qui multa mea inuenit præcepta: inde Anaxagoras inde Plato. inde ænopolus chius & Theodorus cyrineus: & Hippocrates. inde leodamas thasius. & Archytas tarentinus. & thetus athenihensis: & Eudoxus gnidius: qui tribus proportionibus notis: tris alias adiecit. inde Euclides elementarius qui multorum dispersa colegit elementa. Iunior quidẽ Platone. Schola antiquior eratosthene & archimede: qui ambo uno fuerunt tẽpore. ITAq; nihil mathematicis illustrius. Mathematicam heron ita diffinit. μαθηματική ἐστιν ἐπιστήμη θεωρητικὴ τῶν νοήσει καὶ αἰσθήσει καταλαμβανομένων πρὸς τὴν τῶν ὑποπιπτόντων δόσιν. Ea autem distribuitur in quantitatem discretam: & continuam. discreta aut per se consideratur: & arithmeticam facit: aut refertur ad aliud: & musicam constituit: continua uero quantitas. aut consideratur: ut immobilis: & geometriam facit: aut ut mobilis & tum efficit astronomiam. NEC Disponere: nec illustrare possit. Dispositio namque de prudentia pendet: nulla siquidem œconomia citra prudentiã laudabilis. Illustrari uero nihil sine facundia põt: LICentiam scribendi. Quippe qui eloquendi ignorent rationes. E Q Vibus etiam illa manabãt. Vult Cicero indicare oratoriã facultatẽ de philosophiæ rõne descẽdere: qđ & alibi quoq; demonstrauit. tinitus namque uerborũ. & crepitaculũ quoddã sit nomẽ eloquentiæ: citra disciplinæ alicuius cognitionem. VIR summo ingenio. Hæc præcipua laus Aristotelis. SCIentiæ copia. Nam non oratoria modo facultate & stilo aureo

nius est:sed quantũ rhetoricã poeticãq; retinuetit. de his tradita præcepta ostenduntm mirificum quoq; acumen libri:tam moralis q̃ naturalis philosophiæ:ac dialecticæ: ut ubertatem præseferant de animalibus libri atq; problemata de cunctis rebus. Isocratis rhetoris gloria:exitit igitur iam senibus illis quos pauloante diximus Isocrates cuius domus Cunctæ græciæ quasi ludus quidam patuit atq; officina dicendi magnus orator & perfectus magister:q̃q̃ forensi luce caruit:intraq; parietes aluit eam gloriam:quã nemo meo quidem iudicio est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa pclare: & docuit alios:& cum cætera melius q̃ superiores:tum primus intellexit etiam in soluta oratione dum uersum effugeres modum tamen & numerũ quendam oportet seruari:ante hũc.n.uerborũ quasi structura & quædã ad numerũ cõclusio nulla erat:aut si qñ erat non apparebat.hæc ipsa in bruto:at Quintilianus Isocrates inquit in diuerso genere dicendi nitidus & comptus & palestræ:q̃ pugnæ magis accommodatus omnes dicendi ueneres sectatus est:nec immerito auditoriis enim se non molicis comparat inuentione facilis:honesti studiosus. in compositione adeo diligens:ut cura eius reprehendatur. HANC enim perfectam philosophiam semper indicani:Subaudi quæ uariare disciplinarum cum facundia amplecteretur cognitionem. Nam philosophiam dici uoluit:tam platonica:quã aristotelica secta. magnam quãdam disciplinam:quæ cunctas in se artes atq; scientias colligeret: quãq̃ Platoni placuit moralem ueram dici philosophiam. SCHolas idest uacationes & ocia.nã scholazo.uaco significat & ocior.unde scholæ ocium. DEClamitabam causas. Idest fictas actitabam orationes. id enim declamare est. SOCratica ratio. Platonis dialogi in quibus disputat Socrates. Nam Plato in epistolis inquit:quæ scripsi socratis fuerunt. MALVM mihi uidetur esse mors: quæ a latinis mors a ueteribus græcis moros prima correpta dicebatur quod sit animæ a corpore separatio. nam merizo. unde moros diuidere significat. CONstare uis. Idest in eadem sententia permanere. MISEriæ finis in morte Ita Aristoteles in ethicis. aitoĩum tremendorum finem esse mortem. TRIceps apud inferos Cerberus. Custos inferorum ianuæ Cerberus dicitur a poetis hunc autem alii tricipitem dicunt:ut hic Cicero. Pindarus cẽtum ait habere capita: At Esiodus quinquaginta cocyti fremitus:græce κώκιω ululo dicitur. quia ululatus est inferorum. TRAIECTIO acheruntis. Acheron fluuius est prope acherusiam:quod erachleæ promontorium est:inde ad inferos descensus putatus est:hinc acherus acheruntis:ut trapezus trapezuntis:cerasus cerasuntis. hydrus hydruntis:inde Lucretius Acherusia templa dixit. Acheron uero acherõtis: quare fallitur Priscianus opinatus acherunte sub imo a Lucretio dictum per.u. factum ab eo quod ẽ acheron. SITI enectus tantalus. Iouis & Plotidis nymphæ filius Tantalus hac torqueri pena apud inferos peribetur:ut demersus in aquis potare non queat. superne ad os poma pendere:& perpetua fame affligi. Euripides tamen & quidam alii dicunt capiti saxum imminere:quod significat auarum hominem ueluti tradidit Lucretius.

Nec miser impendens magnum timet aere saxum
Tantalus:ut fama est cassa formidine torpens
Sed magis in uita diuum metus urget inannis
Mortales. cassumq; timent:quem cuiq; ferat fors

TYCII iecur a Tycio terræ filio ciuitas tityus uocatur:a priolao priolaus ticyi filius barynus fuit nymphis:& calistrati sententia. Euphemius ait neptuni & europæ ticyi filiũ filium fuisse polaum. de ticyo Lucretius.

Nec ticyon uolucres ineunt acherunte iacentem
Nec quid sub magno scrutentur pectore quicquã
Perpetuam ætatem possunt reperire profecto
Quamlibet innani proiectus corporis extet
Qui non sola nouem dispansis iugera membris
Obtineat: sed qui terrai totius orbem
Non tamen æternum poterit perferre dolorem
Nec præbere cibum proprio de corpore semper
Sed ticyus nobis est hic in amore iacentem
Quem uolucres lacerant atq; exest anxius angor

Aut alia quauis scindunt torpedine curæ
TVm illud quod sisyphus uersat saxum. Lucretius.
Sisyphus in uita quoq; nobis ante oculos est
Qui petere a populo fasces sæuasq; secures
Imbibit & semper uictus tristisq; recedit
Nam petere imperium quod inane est nec datur unq̃
Atq; in eo semper durum suffere laborem
Hoc est aduerso nixantem trudere monte
Saxum: quod tum summo iam uertice rursum
Voluitur. & plani raptim petit æquora campi

NEQ VE profuit hilum. Nomus hilum breue quoddam. Lucilius quod tua laudes culpes non proficis hilum. festus hilum putant esse: quod grano adheret ex quo nihil & nihilum. MINOS Rhadamanthus. Hi fuerunt Iouis filii & europæ: qui apud inferos iudices animarum etiam perhibentur. a Minoe minoides sunt dictæ ciclades: quia Minos illis imperauit. ERIT maxima corona. Idest magnus hominum consensus. DELIrare. Insanire ducta translatione a fossa agrorum quæ lyra dicitur ad excipiendam quæ officiat uliginem. DESertus esse possem. Ob ingentem multitudinem quæ id credit. satie quænam sit ratio animarum puniendarum. Diuus Augustinus docet de spiritu & anima inquiens. Animæ siquidem quæ in corporibus uiuentes per delectationem rerum uisibilium corporalibus imaginibus afficiuntur a corporibus exeuntes in eisdem imaginibus tormenta patiuntur: propterea enim corporalibus passionibus ibi teneri possunt: quia a corruptione corporalium affectionum hic mundatæ non fuerunt: quam corpulentiam de corporis dilectione traxerunt quorundam animæ in eisdem locis in quibus culpam commiserunt puniuntur: quædam uero abditis receptaculis usq; ad ultimam resurectionem continentur: sicut una quæq; requie digna est: uel miseria. Idem. c. xlviii. psalmo. Infernum hoc appellamus: quod inferior pars mundi sit: dracones & omnes abyssi. abyssi profunditates aquarum sunt maria omnia. nubilosus iste aer ad abyssum pertinet ubi nubæs. ubi uis uenti. ubi tempestates. ubi pluuia coroscationes: tonitrua: grandines: niues: & quicquid uult deus super terram fieri omnia ista hic fiunt prope terram: & aliquando sunt homines in cacuminibus montiũ: & nubes sub se uident & fiunt pluuiæ & apparent bene intentis ista quæ perturbato aere concitantur hic fieri in ista mũdi parte infima. propterea ad ista caliginosa idest ad hunc aerem tanquã ad carcerem damnatus est diabolus de apparatu superorum angelorum. Q VIS enim est tam excors. Amens sicut uecors: quoniam uitalium potentia in corde residet & spiritus: unde & acumen ingenii: unde & cordatum ueteres dixere sapientem. SI ENim sunt nusquã esse non possunt. Vt nullam loci teneatit denominationem. alioqui intellectus: ut inquit Alexander: ipseq; animus in loco non est: non eni in corpore tanquã in loco: quoniam corpus animi est instrumentum: qui euolat incredibili celeritate per omnes mundi tractus. IAM mallem cerberum metueres. Minus delirum inquit fuerit Cerberum metuere: & quæ de inferno diximus: q̃ impossibilia factu & contraria credere deducit enim Cicero secum disputantem argumentatione ad id quod factu impossibile est: quo demonstrandi genere sæpe utantur mathematici resoluendo sicut aliter ad principia perueniendo. Nam & a principiis quæ sunt post principia. fiunt etiam argumentatione demonstratiue. nempe componẽdos. HAEC quid de te recordere. Venusta Ciceronis irisio. CVM FVErint eos miseros esse. Ideo miseros inquit arbitror quia esse desierunt. Q VONIam me uerbo premis idest occupas nempe uerbo substantiuo: quia prorsus uerbum dicendo sunt miseri. ID ESSE aut non esse. Nam de quolibet dicitur esse uel non esse. AN TV dialecticis. Idest præceptis artis differendi Nam quæ a græcis dialectica a nostris ars dicitur differendi. Διαλέγομαι. n. differo significat. NE IMbutus quidem es. Idest parum modo aliquid non attigisti. imbutus enim qui hausit aliquid modo. Horatius litterulis græcis imbutus: & idoneus arti. Festus tamen imbutum inquit est quod cuiuspiam rei succum bibit: inde infantibus an uelint bibere dicentes bu. syllaba contenti sumus. SIC mihi i presentia occurtit. Nam ut nũc Cicero quod græci axioma pronunciatum dicit: ita aliquando proloquiũ. sicut & Aulus Gelius

lus Gelius aliquando effatum uelut in hortensio. nempe fundamentũ dialecticæ est:
quo quid enuncietur. Id autem appellant axioma: quod est quasi effatum: aut uerum
esse:aut falsum:modo enunciationem uelut nunc omnes ita ipse in disputatione de fa
to:ut appellarem axioma.per se enim id nomen habet. At in argumentatione proposi
tio nuncupatur.indicatiuaq; oratio est q̃ solam orationem esse dialectici uoluerunt.so
let quo dici axioma indemostrabilis oratio.nam in omni 'argumẽtatione admittitur
aliqui inã ut pote principium ueluti omne totum est maius sua parte.aut recipitur pro
confesso. Cum tamen egeat probatione id axioma nuncupatur.non quod in questio
ne positum est.non etiam illud:ex cuius consensu nexus efficitur. AVT NIHil dicis
omnino.Nam si neq; uerum:neq; falsum dicis nihil dicis:at qui sine uerbo.nec uerum
nec falsum pronuncians nihil ergo dicis. CVM' AIS miser.M.Crassus. uideo calcem
idest mortem.NIHIL Sit præterea extimescendum.Nam ut etiam inquit Aristoteles
omnium tremendorũ finis est mors.MORI.VOlo:sed me eẽ mortuum nihil estimo:
Est ẽt illud epicharmi καὶ απηλθεν ὅθεν ηλθε παλιν γα μεν εισ γαν: πνευμα δ᾽ανω.
uerbum uerbo reddam hoc dicit:&abiuit unde uenit iterum.terra quidem in terram.
ut spiritus autẽ sursum. VT ENIM nõ efficias quoduis.Quamuis inquit non efficias
ut bonum sit mors.INTERpellabo.Idest loquentem interrumpam.nam interpolare
est in nouam formam redigere.Plautus in Amphitryone . illic homo me interpolla-
bit.meumq; os finget denuo:& interpolles uetulæ quæ se in nouum formant modo
ut uiris placeant.Idem albi tum istæ uetulæ interpolles edentulæ.Plinius Libro. xviii.
& spartum alitur.etiam diuersum ueluti natalium fit impensa est quidem eius natura
interpollis. Nonius . Interpollare est mittere & interponere ad nouam formam euer-
tere.fingere. M.Tul.in uerrem actione secunda aliquid demendo mutando interpol-
lando. & est tractum ab arte fullonia:quæ poliendo diligenter uetera quæq; quasi in
nouam speciem mutant. CONTInentem orationem.Sermonẽ perpetuum. PYThius
apollo. A pythone ciuitate ubi colebatur pythius est appellatus Orpheus.
ὦναξ πυθῶνοσ μεδέων ἑκατηβόλε μαντι.
ὅσ λαχέσ ἠλίβατα τούνορύφη σπαρασπίδα πἔξυν
σῆυ αρέτην σῶμυτῶ.
SED VT homunculus unus.Hoc Platonica imitatione ex timeo sumptum est. PER-
cipi ea posse dicunt.Idest mathematicis demostrationibus comprobari.TV VT uide-
tur.Sub audi facito. est enim allipticos dictum.SVNt enim qui discessum animi a cor
pore.Hic Cicero incipit uarias philosophorum de anima aperire sententias. Itaq; non
erit alienum nos quoq; eminentiorum tradere opinionem philosophorum.Democri
tus enim & Epicurus:ac stoicorum philosophorum omnis conuentus corpus animã
esse pronunciauerunt qui tamen inter se differunt in essentia eius distinguenda.Nam
Stoici ipsam flatum dicunt & calidum & succensum.Critias sanguinem.Hipon philo
sophus aquam.Democritus ignem globosas namq; figuras a tomorum unde ignis &
aer constat animam dixit efficere.Eraclitus uniuersitatis anima euaporationem de hu
miditatibus:at in animalibus exorni eius generis euaporatiõem tam intrinsecus q̃ ex-
trinsecus eamq; esse animam.Atqui animam dixerunt uacare corpore.opinione in nu
merabili inter se discentiunt:quorum alii essentiam dixerunt immortalem: At alii ua-
care quidem corpore.at neq; essentiam:neq; immortalẽ. Tales igitur primus animam
dixit semper sese mouentem.Pythagoras uero numerum sese mouentem . A sclepia-
des medicus coexertationem sensuum. Alchmeon immortalem esse animam pronũ-
ciauit:quod immortalibus a simuletur.Id autem ei in esse ut semper moueatur:sicut di
uina omnia lunam solem.stellas & celum totum. Galenus nil quidem profert sed in-
demostratiuis sermonibus de anima se dicturum nihil ostendit uisus tamen est a pro
bare animam temperamentum esse atque complexionem: uerum si temperamentum
corporis anima est.Cum nullum sit sine temperamento corpus omne corpus habebit
animam:ergo neq; lapis:neq; lignum:neq; ferrum anima carebunt . Plato autem ani-
mam ait esse essentiam intellectiuam per se mobilem in numerum armonicum . Ari-
stoteles uero ait enthelechiam primam corporis naturalis instrumentalis potentia ui
tam habentis . Clinarchus armoniam quattuor elementorum: hoc est concordiam

elementorum nempe & calido & frigido & humido:& arido consonãtiam. Manichei
unã putauerunt esse animã diffusam in oẽs ac cursus in sese redeuntẽ:quocum alii mul
tas ac differentes specie. Alii unã specie & multas numero. ALII Cor ipsum animus ui
detur. Plato Democritusq; in toto capite esse animum dixit. Straton in parte capitis an
teriore. Erasistratus in cerebri cartilagine:q̃ uocat epicranida. herophilus in cerebri ca
uitate:q̃ ab eo basis nominatur parmenides in toto thorace:& epicurus:& stoici oẽs
in toto corde:aut in spiritu:qui circa cor. Diogenis in cordis cauitate arteriaca q̃ spiri-
talis est. Empedocles in sanguinis cõstitutione. Alii in cordis colo. Alii in cordis char
tilagine. Alii in sæpto transuerso:quod diafragma a græcis nominatur. posteriores q-
dam a capite ad sæptum trãsuersum usq; penetrare. Pythagoras uitalem uim circa cor
rationalem & intellectiuam circa caput. Pythagoras tamẽ & Plato animam trifariam
diuiserunt. Primo rationalem indiuisibilem fecerunt irrationalem autem partiti sunt.
in irasibilem:& concupisibilem q̃ distributionem Aristoteles quoq; secutus est. Stoici
ex octo partibus constare uoluerunt quinq; sensibus attribuendo. Sextam uocalem ap-
pellando septimam sæminalem. Octauam ducem. a qua hæ omnes deducantur tanq̃
polipodis fibræ. Democritus & Epicurus binas ei partes attribuecũt rationalem. in tho
race residere dixerunt:at rationis expertem in toto corpore dispersam. Democritus in
super nihil uacare putauit anima. Nam & mortua corpora aliquid animæ habere ratus
est:& ubicunq; caloris esset aliquid. sensibili parte multa diffluente. IPSE Autem ani
mus ab anima dictus est Nam uidetur uterq; dictus ab eo quod animos græce:uentus
latine dicatur animum tamen solemus mentem:& rationis sedem appellare. animam
uero rationis expertem. ZENONI stoico animus ignis uidetur. At in totum si anima
corpus est ergo pascitur. & si minuitur sanguis minuatur ipa necesse est:quod minima
uerum. VERVM numerum dixit esse. Hoc si est ergo quantitas discreta cum tamen
sit anima continua. Quendam phytiotam senem φυτιοῦ namq; locus est a quo phytio
ta. QVAM ait a deucalione ortum. Sane prometheus & apimetheus fratres filii iape
ti fuere:ut alii asopi & clymenes: uel themidis. epimethei autem & pãderæ:quam om-
nes dicuntur dii procreasse deucalion & pyrrha. QVAttuor illa genera principiorũ
esset complexus. Quattuor dicit elementa. terram. aquam. aerem. ignem. QVINTam
quandam naturam. Quintum dicit elemẽtum nempe. æthera. sane Aristoteles:ubi de
animalibus locutus est inquit substantiæ quæ natura constant partim in genitæ imor
talesq; sæculis sunt omnibus partim ortus participes:atq; interitus intelliguntur: sed
partem illam æternam & perinde nobilem ac diuinam minus ideo possumus inspice-
re:quod admodum patica illiusmodi sensui patent quorum beneficio: tum de ea ipsa
parte diuina tum de eis:quæ nosse cupimus facultas nobis cogitandi indagandiq; sup
peditetur res mortales:ut stirpes:ut animantes. Idem aliquanto post proprium autem
est finis cuiusq; generationis quamobrem demente etiam quonam tempore & quo-
modo & unde eam recipiant:quæ principium id participant plurimum dubitatur. &
paulopost. restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat eaq; sola diuina sit. nihil enim
cum eius actione cõmunicat. actio corporalis. sed enim omnis animæ siue uirtus. siue
potentia corpus aliud participare uidetur. idq; magis diuinum q̃ ea quæ elementa ap-
pellantur:uerum prout nobilitate ignobilitate ue animæ inter se differunt:ita & natu-
ra eius corporis differt. Item corpus autem genituræ in quo sæmen animalis principii
contentum una prouenit partim separabile a corpore in quibus diuina pars compræ-
henditur qualis est:quæ mens appellatur. partim inseperabilem hoc in quam genitu-
ræ sæmen dissoluitur:uersumq; in spiritum euanescit QVINTum genus adhibet ua
cãs nomine:& si ipsum animum entelechiam appellat. Chalcidius quam appellat Ari-
stoteles entelechiam hæc forma est corporibus accidens ut censet Plato:quam hic spe
cialem essentiam nuncupat. & est imago speciei puræ a corpore & intelligibilis penes
quam dignitas exemplaris igitur iuxta hanc formam qua formantur corpora nomina
esse imposita rebus uerum est animam tamen esse formatilẽ:hanc speciẽ nemo ei con-
cedit hoc quippe formatile fit:& corrumpitur corporibus solutis. anima uero omni ẽ
corpore antiquior habẽs olim & ante coniugationẽ corporis. substantiam propriam
extinctisq; animalibus seperatur:sine perpetuitatis in cõmodo:utpote quam constet in
æterno

æterno esse motu. Alexander autem inquit potentia quidem prima existentia. entelechia uero postrema. nã dissoluto uniuerso horum entelechia quodlibet efficitur. Nicephorus uero Aristotelicam animæ diffinitionem. ita exponit entelechiam inquit primam dixit perfectionẽ actionis producẽtem: nouit nãq; & secundã entelechiam. nempe actionem inquit igitur animam primam entelechiam. idest perfectionem habẽtem ob q̃ perfectum habet corpus uiuere agnatum. hoc enim est potentia uitam habens nõ quod prius sit corpus potens uiuere. non unq; & uiuens etiam tunc actio ei efficit̃ aduentante ei anima. hoc enim neq; in animalibus: neq; in stirpibus est prorsus inuenire sed omnino animalium simul. & ambo corpus & anima. Cæterum entelechia prima corporis dicitur. potentia uitam habentis anima. propter lignum: propter lapidem propter ferrum aliaq; omnia. quibus non est agnatum & posse uiuere. adiectum autem est naturalis ob artificialia corpora ut sellæ uel lecti: uel alterius arte fabricati ubi non est perfectio neq; ulla anima. At Nemesius Aristotelicam animæ reprehendẽs. animæ diffinitionem primam inquit entelechiam uocat formam. secundam uero actionem. atqui prima pars passiea est animæ: quã aĩam uocat. rationalẽ ab ea separans. oportuit uero omne simul accipere hominis animam. ac non a parte diffinire. entelechiam igitur Aristoteles dixit: quod enteles. perfectionem significet & echo habeo. QVAsi quandam continuatam motionem & perennem. hic institerunt quidam aduersus Ciceronem. existimantes non enthelechiam per te litteram: sed endelechiam per. d. litteram fuisse interpretatum. quod endelechia continuationem significet quasi uero uerbum uerbo interpretari sit necessarium. Cum sæpissime cõtra fiat. tam sicut ethimologiam. ueriloquium uerbum uerbo reddentes dicimus: nec minus originationem quod græce pathos potius affectam uel perturbationem: quam passionem dicimus non uerbũ: sed sensum secuti. ita analogiam proportionem dicimus quod græci dolopis Cicero uecors transtulit. quod nihil cum uerbo habet commertii: & infinita eius modi alia. satis ergo habet Cicero si aperit sensum aristotelicum: quem opinatur est his uerbis explicari. siquidem motionem neque in neutro uerbo inuenias siue per a: siue per t scribas. At quod dixit perennem magis congruit cum entelechia quia entelis perfectum dicitur. Cum igitur putauerit Aristotelem uoluisse ad motum animæ perpetuam perfectionem referre animæ. sine ullo interuallo ut res babet: & ut ipse etiam confitetur. transtulit continuata motionem & perennem. ut mentem aperiret Aristotelicam. LEVIBVS & rotondis corpusculis. Idest Antomis illis inquam pusillis corporibus: quæ rerum omnium fecit principia. CONCVRSV quodam fortuitu. Omnia siquidem fortuna & casu fieri ratus est. APVD ISTos: Subaudi autores atomorum. ut Democritei & epicurei. SPEM afferunt. Quippe quod animam esse dixerunt immortalem. DO VERO. Subaudi interire QVAMVIS optimam. Idest quantumcunque optimam. QVOD in omnibus causis. Idest in omni quæstione autorum optimorum plurimum ualet approbatio. qua & ipse Aristoteles frequẽter utitur ET PRimum quidem omni antiquitate. Volens Cicero animorum ostendere immortalitatem argumentum sumit probabile ab eo quod senserunt antiquissimi. hoc enim probabilis argumenti proprium est: ut ab antiquis a peritioribus a multis capiatur argumentum quod non poetis & oratoribus modo: sed etiam philosophis est usurpatum. Nam & Aristoteles ubi connititur mundi æternitatem ostendere. etiam ab antiquissimorum opinione ut hic Cicero argumentatur. ET Diuina progenie. Crediti enĩ sunt primi illi homines a cælestibus essentiis ortum duxisse: id quod in genesi Moises. uidentes inquit filii dei filias hominum: quod essent pulchre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. QVOS cascos appellat Ennius. Cascos inquit Festus priscos Ennius dedit intelligi ut illo uersu. q̃ primũ casci populi genuere latini. NEq; ex sensu & uitæ subaudi corporeæ qua nũc fruimur. tã uita per animã & in aĩa ẽ: & perinde p aĩam a corpore exeuntẽ uitã adhuc habemus. E PONTificio iure: qđ sanxere pontifices nẽpe de rebus sacris ita appellari: a posse & facere uel uarro putat a ponte sublitio tum exstructo. tum reparato. ET Cærimoniis. Quæ uocabulo græco uoiamus mysteria dictæ cerimõiæ a cerete oppido: ut ait Valeri⁹ maxim⁹ unde reparatæ q̃q̃ a carẽdo qdã dixerũt.

IN Cæteris humi retineret. Ita enim illi migratione a terris in celum esse putauerūt illustrioribus. Nos uero longe melius enā ignobilissimis per fidem spem: & caritatē: quā in dño nostro Ihesu xpo habemus. CVM diis agit æuū. idest uiuit. ppetuū æuū. n. quasi ἀεὶ ὤν idest semper existens. HINC liber. Idest bachus: sed quia multi fuere nominis addit. DE SE male natus. Qui inuentor uitium colendarū: ob beneficium datum mortalibus pro deo cultus est. TYNdaride fratres. Castora & polucem dicit. Oebalus enim perieris filius lacedæmoniis imperauit: huius filii tyndareus icharus a me: & hyppothoon. Tyndareus autem ledam habuit uxorem: quæ tradita est a Ioue in cigni formam mutato compræssa: cuius compressus peperit oua bina e quorum altero clytemnestrā: & ælenam habuit: ex altero autem castora & pollucem. ex taumantia rammisia: quæ ea fouit oua: ut ait calimachus. QVID ino Cadmi filia. Traditur in fabulis athamas a Iunone in furorem deductus ob uxoris athamantis sæmelem a Ioue dilectam pelicem learcum filium. sagitis confixisse: cuius metu correpta ino palemonem filium comunē suum & athamantis amplecta se misit in pelagus: unde mutato nomine ambo marini dei habiti sunt. Ino quidem a græcis leucothea idest alba dea a latinis matuta nominata. Ouidius leucothea grais matuta uocabere nostris. palæmon autem a græcis melicertes a nostris portunus. Ouidius quem nos portunum sua lingua palemona dicit. HVMano genere completum est Idest hominibus refertum: qui alternus in cælum cōmigrarunt. QVONiam es inimicatus. Idest religionis initia subiuisti. PHIsica didicissent. Idest naturæ causas cognouissent: quas eruere & scrutari moliti sunt physioloi. VISIS quibusdam. Visa uocat: quæ græci phantasmata. DE DIIs praua sencient prisci namq: illi presertim poetæ: quos coluerunt deos. eosdem multis teneri uitiis cōfixere. LEX Naturæ putanda est. Quia non cuiuspiam sanctione: sed animæ natura firmata est. SERit arbores. Velut palmas: quæ centesimo postea anno uix fætum primum edere perhibentur. IN SYNEphebis. Fabulæ ennianæ nomen est sinephœgi. QVArum aspiciet baccham ipse nunq̄. Idest fætum dicitur bacha bachans mulier & bacha unio: siue margarita. Horatius. quæ rotōdioribus honusta bacis ambulet: & bacha sine aspiratione fætus arborum. Iuuenalis. bacha nutrita sabina. & hic proprie tamen distinguitur: ut teneri corticis fœtus poma a potu dicantur. sicut duri corticis nuces qui uero medii inter utrosq: glandes. nam & inter glandes Plinius posuit castaneas. At bacha uelut oliuæ. Corna. & lauri fœtus. Adoptiones filiorum. Cum in alienas transeunt hæredes familias. SEPVLchrorum monumenta. Vlpianus de religiosis sumptibus funerum. LOCum in quo seruus sepultus est religiosum esse. aristo. ait florentinos monumentum generaliter est memoriæ causa imposterum prodita in quo si corpus. uel reliquiæ in feratur fiet sepulchrum. si nero nihil eorum inferatur erit monumentum. memoriæ causa factum quod græci centophion appellant. QVOD elogia significant. Elogium est testificano de aliquo. siue uituperationis: siue bonoris causa. Quintilianus si & heredatum a se filium pater testatus fuerit elogio: quod is meretricem amaret. OCIOso temistocli. Qui dux fuit atheniensium. LICuit epaminundæ. Qui dux thebanorum de quibus ducibus pleriq: multa: sed in primis Emilius probus. AVGutium futurorum. Augurium præsagium dicit. NEC Funere faxit. Superuacuum est fletu qđ etiam metrum respuit. Cum ibidem dixerit nemo me lachrymis decores. VOLito nīnus per ora uirum. Ninu legendum est. solebant enim ueteres in carmine.s litteram elidere. ut etiam Cicero meminit in oratore quo uocalis antecedens corriperetur: ut sæpe Lucretius fecit sicut fierent ex infantibu paruis & ennius oua patire solet genu pēnis cum decoratum. QVID enim fidias. Huius rei meminit Valerius maximus: sed Aristoteles aliquanto uberius in libro de mōdo inquiens φασὶ δὲ καὶ τὸν ἀγαλματοποιὸν φειδίαν κατασκευαζόμενον τὴν ἐν ἀκροπόλει Ἀθηνᾶν, ἐν μέσῃ αὐτῆς τῇ ἀσπίδι τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐντυπώσασθαι, καὶ συνδῆσαι τῷ ἀγάλματι διαφανοῦς τινος δημιουργίας. ὥστε ἐξ ἀνάγκης εἴ τις βούλοιτο αὐτὸ περιαιρεῖν, τὸ σύμπαν ἄγαλμα λύειν τε, καὶ συγχεῖν, hoc ē aiūt ēt statuariū fidiā mineruæ inarce statuā fabricasse ī cui⁹ scuti medio sui similē. ita īclusit faciē & statuæ alligauit pspicuo opificio: ut si qspiā an ferre uoluisset. tot uniuersā statuā dissolueret: atq: cōfunderet Sed ut deos esse tiā opinamur deos celestes uocat essentias uel quia

uel quia deos græce latine metus dicitur.quia metuendi sint uel mutatione litteræ ab eo quod græce theos dicitur.accurrendo nomen habens. quod corpora celestia perpetuo sint in cursu : ita namque Plato nam maximus ille opifex cuius nutu regitur omnia nomine nullo comprendi potest sicut nequidem mente ulla at probari facile potest eẽ numen.nec enim quispiam potest ambigere essentiam esse q̃ quilibet spectat ut lapis est:& lignum & equus:& homo.fateatur & quilibet sensum in esse anima li.tangit enim & uidet & audit & olfacit & gustat.uis quoque imaginandi perspicitur ut in araneis:apibus formicis est memoria uelut canibus:& equis . at est etiam inter ista ômnia uis quædam melior.Cognoscendi intellectilis.unde artes atque scientiæ. unde cogitatio solers.se in cælum usque attollit.Cum hæc ita esse manifestum sit.necessario aliquid est excellens a quo hæc componuntur neq; enim domus aut nauis.sine artifice potest fabricari.Cum ergo hæc speciosissime compacta.sine opifice esse non potuerint.& cum hæc omnia temporale habuerint principium. illum opificem . sine tempore ullo esse necesse est & qnoniam hæc corruptioni sunt obnoxia . illum opificem omnino temporis expertem atq; incorruptibilem esse necesse est . si igitur quod productum est.est aliquid.est etiam aliud quod antecedat.si est sensus . est aliquid supra sensile.si est intellectus ac mens.est etiam supra id intelligens atque eminens & ob hoc deus est.EX QVO dictum est mori.Cicero ipse in libro de legibus hic est inquit ille situs uere nam siti dicuntur hi:qui conditi sunt.nec tamen eorum ante sepulcrum est q̃ iusta facta.& corpus cesum.& quod nunc comiter in omnibus sepulti penitus humati dicantur.id erat proprium.tum in iis quos humus iniecta contegerat.eũ que morem ius potitificale.Confirmat.nam priusq̃ in eos iniecta gleba est . Locus ille ubi crematum est corpus.nihil habet religionis.iniecta gleba tumulis & humatus & gleba uocatur .adsum atque aduenio Acheronte:ut apud Euripide in Eucuba Polidori loquitur imago.

Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
λιπὼν, ἵν' ἅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς Κισσέως,
Πριάμου τε πατρός.

ATQVE Ardua.Idest uix superabili.SAXIS pendẽtibus. Idest prætuptis.ac ruinam minantibus.CALIgo inferum.Obscuritas inferorum.NON poterant mente comple cti.Quia sub sensum corporis non cadunt animi.inde homeri tota necyomantia idest mortuorum diuinatio.quia necys.os mortuus & mantia diuinatio. dicitur autem ab aliis psychopõpia & psychagogia & necromantia.pro eodem. nicephorus itaq; aiunt igitur inquit græcorum & chaldæorum sapientes.alios quidem demonas esse aerios. alios aquaticos ac marinos.alios terestres.alios subterranea incolẽtes.& eorum alios gaudetur nidoribus.alios cruoribus.alios inquinamentis quibusdam.& adhuc alios aliis ideo in oraculis mandasse appollinem.aliis atq; aliis utendum sacrificiis pernecyomantias.perhydromantias.aliis per aeromantias & aliis per alias.atq; hæc Apollo in oraculis . quemadmodum inferis in foueam mitendum sanguinem . Cum melle nymphis.nec non uinum apud Homerum Circe Vlyssem facere iubet . bis uerbis.
ἔνθ' εἰς ἀΐδην ἡγεπόντα βόθρον ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον, ἔνθα καὶ ἔνθα· ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθ(αι) πᾶσι νεκύεσσι. πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ· τὸ τρίτον δ' αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν. αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν, ἔνθ' οἶν ἀρνειὸν ῥέζειν, θῆλύν τε μέλαιναν. αὐτὸς δὲ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ, ἧσθαι μηδὲ ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα αἵματος ἆσσον ἴμεν πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι .NECROmantia faciebat. Idest diuinationes de mortuis.quia necrosmortuus & mantus nates.AVERni lacus.Lucretius.

Principio quod auerna uocantur nomine id ab re
Impositum est:quia sunt auibus contraria cunctis
E regione ea quod loca cum uenere uolantes
Remigio oblitæ pennatum uele remittunt
Præcipitesq; cadunt molli ceruice profusæ
In terram si forte ita fert natura locorum
Aut in quam si forte lacus sub tractus auerni

PVLMONum ui. Idest arteria per quã spiritus reciprocatio. REVOcare mentem a sensibus. Idest a cogitationẽ abducere a corpore. AB CONsuetudine. Idest ab eis quæ sentire consueuimus. FER Erides sytus. Is præceptor fuit Pythagoræ: qui pediculari periit morbo & primus soluta scripsisse perhibetur oratione. MEO Regnante gentili. Gentiles inquit ipse in topicis sunt qui inter se eodẽ nomine sunt. non est satis: qui ab ingenuis oriundi sunt. ne id quidẽ satis est: quorũ maiorum nemo seruitutẽ seruiunt ab est etiam nunc qui capite non sunt diminuti hoc fortasse satis est. nihil enim uideo scæuolã pontificẽ ad hanc diffinitionẽ addidisse. MEO REgnante gentili. Idest Tullio rege: unde nos ducti. Silius italicus in octauo.

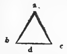
Tullius æratus raptabat in agmina turmas
Regia progenies: & tullo sanguis ab alto
In dole proh quanta iuuenis quantũq; daturus
Ausoniæ in populis uentura in sæcula ciuem
Ille super gangem super ex auditus: & indos
Implebit terras uoce: & furialia bella
Flumine cõpescet linguæ: nec deinde relinquet
Par decus eloquio cuiq̃ sperare nepotum.

Ipse autẽ in bruto uidetur ei accidere sententiæ: ut ab alio Marco Tullio uideatur descendere cũ dicit: ut si ego me a Marco Tullio esse dicerẽ: qui Patricius cũ Seruio Sulpitio Consul anno. x. post ex acto reges fuit. MAGNAM illã græciam. Nam magna græcia olim pars Italiæ illa ultima ad ionium pelagus est appellata Ouidius itala nã tellus græcia maior erat. uenerat Euander magna cũ classe suorũ. uenerat alcides. Clarus uterque genus. NVLLI alii docti uiderentur. Quod eximius fuerit mathematicus nec quispiam sine mathematicis doctus fuerit existimatus. NISI Quod erat numeris: aut descriptionibus explicandũ. Idest mathematicis demonstrationibus cõprobandũ quæ aut numeris: aut figuris solent explicari musica nãq; tota ratio atq; subtilitas rationibus: ac proportionibus numeralibus cõprobatur sicut Astrologia non numeris modo: sed etiã figuris tã solidis q̃ planis ad omnes astrorũ motus cõprobandos. ARChitã tibi metũq; cognouit illustres sane philosophos mathematica doctrina in primis insignes ac quia timæi secutus est sententiã de mondi ortu eadẽ fere quæ ille disputauit. QVAM cũ istis. Sub audi aliis philosophis. MACTE uirtutæ. Idest magis auctæ. Horatius macte uirtute esto inquit. snia dia Catonis. TERRAM in medio mundo sitã. Hoc nanq; tã Ptolemæus. in primo magnæ constructionis mathematicæ: & Cleomedes de modo locutus. & in euclidẽ in phenomenis q̃ multi alii cõprobarunt. AD Vniuersi cæli cõplexũ. Recte Cicero ad uniuersi cæli complexũ dixit: quia si a terra ad omnia cæli estrema lineæ perducantur omnes erunt æquales: sicut a centro circuli ad circumcurrentẽ lineã. non tamen de omnibus globis. idẽ dici poterit. Quonia eorũ alii homo centri. alii eccentri sunt. unde & uagæ stellæ: quæ uoce græca planetæ nuncupãtur: modo terris proximæ inuehuntur: modo longissime distant: & terra ad lunæ globũ puncti u cẽ non habere cõprobatur. QVAsi puncti instar obtinere. Recte quasi ob magnitudinẽ: sed ideo puncti instar quod cũ herentes Cælo stellæ terra maiores eẽ cõprobentur suspicientibus tamẽ in cælũ nobis puncti tamen uicẽ habere uideãtur & punctũ genere neutro. sicut inter punctũ dicimus. nõ ut hodie barbare punctus: quod euclides ita diffinit punctũ est cuius pars nulla: q̃q̃ ibi legendũ non punctũ: sed signũ: quoniã græce simion non centron legitur. id quod etiã diuus testatur Augustinus de quãtitate animæ locutus inquiẽs: quod nullã diuisionẽ patiatur punctũ uocatur. Cũ mediũ tenet figuræ si aũt principiũ lineæ est: uel lineis aut etiã finis: uel cũ omnino aliqd notat quod sine partibus intelligendũ sit: nec tamen obtineat figuræ mediũ signũ dicitur est ergo signũ nota sine partibus. est aũt punctũ nota mediũ figuræ tenẽs. significanter ergo Cicero locutus est. inquiẽs quod centron illi uocant: quia græce centeo pungo significat. VT TERrena & humida. Idest quæ e terra & aqua sunt. SVO Parte nutu. Idest a natura insito quoniã cũ in rectã lineã. quartuor elemẽta moueantur. terrena quidẽ & aque a corpora deorsum ad mondi centrũ descẽdunt. Surfum uero subuolant ignis & aer. sua leuitate. AD PARES angulos in terrã & in mare ferantur. Idest ad

angulos

angulos rectos.quẽadmodum licet perspicere ex fabris muratiis cum plõbeum amu sim:quo directum extruant parietem mittendo.ad perpendiculum etenim cadens suo pondere angulos rectos facit utrobiq;.Nã linea recta supra rectã cadens:ut ĩ diffinitiõi bus posuit euclides elementaris.ad ppendiculum angulos utrobiq; rectos facit. terra igit̃ & aqua ex aliena regione iu suã:quia grauia corpora sunt.ad perpendiculũ eaden tia angulos utrobiq; pares facient.sane sciendum est quẽadmodũ Eutotius etiã cõme minit ascalonita.cũ sit cõmune genus.grauitatis:& leuitatis momentum Aristotelem & Ptolæmeũ timæum apud Platonẽ secutos omne momentũ dixisse a grauitate fieri. & leuitatẽ.priuationẽ arbitrari:id qđ a quouis perspici põt.ex eo quẽ Ptolæmeus scri psit de momentis libro.necnõ ex Aristotelis physicis traditionibus.timeoq; Platonis: ac eoꝝ interpretibus.Archimedes aũt in libro equere ponribus centrũ momenti pla næ figuræ esse censuit a quo acõmodatus paralellus.maneat horizonti.quẽ lingua lati na finientem appellamus:duoꝝ aut plurium planoꝝ centrum habente momento nẽ pe grauitatis.a quo statera accõmodata paralellus est horizonti ut sit triangulũ.a.b.c. in cuius medio.d.a quo paralellus accõmodatus . maneat horizonti. nõ dubiũ quin sint futuræ aquæ repentes.a.b.c.partes inter se & neutra magis altera.repet ad horizõ tem similiter autem statere existente.a.b.& accõmodatis ex ipso.a.b.magnitudinibus si accõmodatus stater.a.c.æqui repentes habeat partes.paralellus manserit horizonti. & per centrum.d.accommodationes.a.b.magnitudinum.

VT ILle superioris.Subaudi mundi & intelliguntur terrenæ & humidæ.SICcæ.Idest ignea & aerea RECTis lineis.Quia lineaꝝ ut Aristoteles inquit a Platone sumẽs tres sunt species.recta:circularis:& quæ & is constat.Appollonius tamen pergeus.quartam addit speciem:quæ circa cylindrum.ac sicut omnis linea diffinitur linea est longitudo latitudinis expers:ac linearum inquit geminis aliæ sunt planæ aliæ sunt solidæ.planæ quæ in plano sub intelligentia cadunt.solidæ quæ ex sectione solidæ figuræ aperiunt̃. Nam hyperbolæ de qua mox dicetur.solida esse linea cõprobatur. Coni siquidem si tiea est. diffinitur autẽ recta linea hoc modo.linea recta est.quæ ex æquo intra sua pun cta includitur.SIVE illi sint animales idem spitabiles.Hoc dicit siue sint ex aere unde spiritus:siue flatus.nam & uenti animæ dicuntur quia aoenios græce uentus dicit̃. Horatius.Impellunt animæ lintea thraciæ:siue igneæ sursum meabunt non in terris morabuntur.SI VEro aut numerus quidã sit anim⁹.Pythagoras enim numeris cuncta de finiens inuenit musicam idest armoniã:& concentum proportionibus constare . nẽpe tonum in sesqui octaua proportione diatessaron in sesqui tertia.diapende in sesquakera.diapason in dupla.diapason cum diapente tripla:disdiapason in quadrupla : & animam harmoniam habere quandam:ita etiam uirtutes ad numeros reuocauit.Prudentiam quidem ad unitatem retulit.sicut ad fortitudinem binarium.temperantiã ad trinarium iusticiam ad quatrenarium.quattuor quoq; animo attribuit . mentem & scientiam:& sensum:nam hunc numerum maxime putauit absolutum.quod ut inquit Aristoteles in problematis in decem proportionibus:quattuor cubi perficiantur : quibus pythagorei cuncta constare uoluerunt.inde quaternarum numerum maximum iusiurandum esse duxerunt.quod his ipsorum uersibus comprobatur.

ου μα τὸν ἁμ. τρέαψυχα παιχοντας τεξακτιῶ
ὅαγαν ἀεναου φύσεως εἴξῶμα τε χουσαν

QVOD subtiliter magis quã dilucide dicitur.Subtiliore inquit ratione disputatur.q̃ perspicue dinosci possit.AVT quinta illa non nominata:magis q̃ non intellecta natu

ra. Aristotelicã aũt dicit diffinitionem:quã enthelechiã appellauit primã. tres supra di
ximus hoc nomine res appellatas.informẽ materiam formã ipsam.& coniunctum ma
teriã cum forma:quemadmodum. Catellus statim natus oculos quidẽ habet idest ma
teriã cum forma oculi:nec dum tamen uidet.Ergo illã non habet enthelechiã quæ ui
dendi actus nuncupat:sed ipotẽtia tm̃:qđ si aĩa est prima ut ait Aristoteles entelechia
corporis est ergo forma:qđ si corporis forma est uitã ipotentia habentis.CVM sit uita
in aniæ:nec siue aĩa esse possit:quia uita est pp aĩam:& aĩa uiuit pp uitã. Cũ ergo cor
pus uitã habeat ipotentia idest aĩa:hac p hoc formã.est ergo materia informis. ergo i.
potentia.qđ aũt ipotentia:nec dum est:qđ nec dum est.quõ aliquid habere põt. HO.
Rum igitur. Idest aut aeris:aut ignis:aut ætheris. At anima corpus non est.nõ est hoꝶ
aliquid. NE Tam uegeta mens. Idest sentiendi uigorem habens .id enim est uegatus.
Horatius uegetusq; ad munia surgit. NE Cum doluissem quidẽ unq̃ uidetur. Quia ani
mum se habere non sentiat. At Aristoteles qui dicit animã inquit. Lætari & dolere is
eam dicit filare:& texere affectus ergo corporis non animi est . qđ igitur Cicero dicat
animũ dolere ita intelligendum est. Platonis nec non Aristotelis in æthicis sententia
distributus animus est.in partem rationalem.& rationis expertem.rationalis nullo af
fectu perturbatur.at irrationalis affectibus est obnoxia. De qua hic Cicero intelligit.
EX INTeruallis sonorum. Quæ græci diastemata uocant:quæ ex dissimilibus fiunt
phthongis. Pares enim phthongi armoniã facere qui possunt:nec tamen omne inter
uallũ harmonia dici põt:quæ fere a tetracordo sumit initium.nempe per diatessaton.
QVAM possit harmoniã efficere. Idest quo pacto animum:quem Aristoxenus uocat
harmoniã quæat effingere certum est. CANere ipe doceat. Aristoxenum irridet cõmo
netq;:ut de anima non loquatur sed id Aristoteli magistro relinquat . oblectetur ipse
sane cantu.iuxta illud Horatianum quæ medicorum sunt tractant medici. tractant fa
brilia fabri. IN Diuiduorum corporum. Atomos dicit:quibus animam Democritus &
epicurei constare uoluerunt:quæ omnia ridicula sunt Quomodo enim corpora indi
uidua dici possunt. Cum in diffinitiõe corporis tria ponantur interualla: quæ omnia
in semper diuisibilia diuiduntur. Longitudinem & latitudinem:& crassitudinem.dein
de si uita est & Atomis animatæ erunt omnes atomi·quoniã temere ut ipsi aiunt. fiunt
omnia.non possunt non esse aliquæ inanimatæ.alioqui corpus animalis fieret quan
doq; sine anima.quod si omnes animatæ.non erit ergo q̃q̃ uacans anima . ergo & la
pis:& lignum animata sunt. LEVium & rotundoꝶ. Lubrica enim corpora dixerunt.
QVI si est hoꝶ quattuor generum. Idest elementoꝶ nempe ignis.aeris.aquæ. terræ.
Hæc duo. Subaudi ignis:& aer. PROni. Idest declinis ab eo qđ græci dicũt πρηνης.
ET SVpera semper petunt. Quia terra.& aqua medium obtinuere:ubi uero non ob
tineant seruandæ continui causa eo aer transitur in terra abditissima . SINE dissipan
tur Subaudi animi. CRASsus hic:& concretus aer. Tres siquidem aeris species faciunt
physici rarissimum:qui igni coniungitur mediocrem : qui mediam regionem tenet,
concretum qui proximus terræ est.in quem diuus Augustinus super illo uersiculo.dra
cones & omnes abyssi de apparatu angelorum deiectus & Diabolus. ARDOre animi
concalescunt. Nam ignis calidus & aridus aer . calidus & humidus : unde tamen istæ
qualitates habeant initium ignorari ait Aristoteles. NVLLa est celeritas. Nam quid ue
locius dici potest:q̃ temporis momento:nõ modo cogitatione mundi omnes plagas
percurrere:sed etiam cælum scandere:ac eadem uelocitate ad inferna descendere:ergo
corpus dici non potest : cuius nulla talis uelocitas . Attendendum uero quod ait ni
hil est animo. uelocius enim mentem celeritas corpus refert. Quintus curtius celerita
te opus est.qua uelocitatem antecedas OMNE celum hoc. Aerem dicit ut Lucretius.
quæ generatur in hoc cælo qui dicitur aer. EX ANIma tenui.idest aere. Paribus ex ani
matus ponderibus. Idest æquilibrio grauitatis. QVIBus astra sustentantur & aluntur.
Hoc ex nonnullorum philosophoꝶ sententia quã etiam Plinius secutus in secũdo na
turalis historiæ libro:ut putentur his uaporibus & exalationibus ali sidera . qđ ex igni
constare putauerunt:cui sententiæ aduersantur peripatetici dicentes ali quæ intereant.
sidera non interire ideo ne quidem ali. CORPOris facibus inflamati. Spiritus namq;
corpus est. & is igneus mouit enim cor & a corde per arterias in totum corpus dilabi

tur:quo succenso in sanguine nõ febres modo præsertim tertianæ:sed etiam cupidita
tes insurgunt:ut ira: quæ succensio circa cor sanguinis peribetur. Q VOD his æmule
mur. Hic datiuo æmulor coniungitur. Horatius autem cum accusatiuo:. pyndacum qs
qs studet æmulari. LAXAti curis sum⁹. Idest nimiis aní anxietatibus defessi. VT SPe-
ctare aliquid uelimus. Quia omnes homines natura scire desiderant. posuit aut specta-
re & uisere. quia spectare est oculis obtueri:quod aliquando ad mentem transfertur:un
de specula de qua spectamus. specular unde prospicimus speculum in quo imagines
obtuemur specillum quod oculis adiungimus:quo facilius spectemus & spectrum ima
ginem nominamus animo conceptam:uisere autem est ire ut uideas. CVPIditas ueri
uisendi. Peculiare hoc rationis est ut prius quiescere non possit:q̃ uecum peruiderit. uã
tum demum quiescit:sicut natura in armonia:& uita in beatitudine. ORE ipse locoꝝ.
Idest extrema:nam ita totum intuemur. FACILiorem nobis cognitionem rerum cele
stium. Nam tum corporis nullum erit impedimentum & mens explicatior cuncta lon
ge facilius peruident. HAEC enim pulchritudo. Hæc inqt cæli forma fecit ut hoies co
gnitionis cupiditate incenderentur:CIRCumfusi erant caligine. Duplex caligo fuit in
uita. Vna quidem aeris circumfusi. Altera uero multitudine cupiditatũ corporis mẽs
occupata. Q VI HOstium ponti uiderunt. Meotidas dicit paludes. ET EAS angusti-
as Subaudi abydi & simplegades & cyaneæ petræ. Q VAE est nominata argo Fertur
pri ma nauis longa fuisse argo. sunt qui dicant danaida qua danaus ægiptum fratrem
fugiens primam nauim fabricasse perhibetur. Argo autem unde argonautæ traditur
nominata ab argo phrixi filio phrixus enim ex chalciope filia oetæ psitharum regis fili-
os habuit quattuor. argum:chtissarum:mellana & phruntim. Alii autem ab argo artifi-
ce argon nauim dictam esse putauerunt PELlem inauratam arietis. Subaudi qui uexit
phrixum & hellen Strabo tamen ad allegoriam deducens aliter interpretatus est OC
CEani freta illa. Gaditanas dicit angustias: ubi columnæ herculanæ ab illa & calpe. ab
illa quidem in aphrica. calpe uero in europa. EVROpam libiamq;. Ab europa ageno-
ris filia:sicut libia a libia filia epaphi. CIRCunscriptionem. Idest nunquid ab occeano
tota aluatur terra necne. HABItabiles regiones Quæ subaudi in zonis tẽperatis PRO
pter uim frigoris. Binæ nãq; zonæ extremæ quod longissime a sole absint geln concre
tæ cultum admittunt nullum. septentrionalis una. australis altera. AVT CAloris uacã-
tes. Idest nimio calore uacuæ ut torida habet zona sub æquinoctiali. NE Nũc qdẽ cer-
nimus ea quæ uidemus. Quæ inquit obtuemur oculis istis corporeis non dicernimus.
NEq; enim est ullus sensus in corpore. Corpus inquit non sentit sed anima. nam tanq̃
laterna in qua conclusum lumen est corpus:ac ut e corpore lumen eductum clarius est
ita & anima cum corpus exuerit tum efficatior ad omnia cognoscenda. NON solum
physici. Idest phisiologi:qui naturæ causas perscrutantur. A SEde animi. Quia ibi ani-
mus uidetur insedisse. NON eas partes. Idest sensuum membra & quasi instrumenta.
NISI id agat. Idest nisi sit intenta ei sensui Id instrumentum percipere nihil potest. VT
COlorem. Oculis. SAPOrem. Gustu:qui ex linguæ neruulis. CALOrem. Tactu qui
ubiq; ubi nerui. ODOrem. Qui olfactu narium neruulis a cerebro descendẽtibus. SO-
NVM. Quia auribus per tympanum ubi aer exterior illiditur. Quæ omnia animo re-
præsentantur. LIBER animus. Corpore exutus. NATVra fabricata est. Et fabrico & fa-
bricor in eadem significatione dicimus. TAMen terrenis concretisq; corporibus. Licet
inquit animi patere uirtutes uideantur per corporis instrumenta non tamen perspicue
aparent:quod terena & concreta sint. officiunt ac sese obiectant quominus apareant
Q VAMuis copiose. Quamuis idest quantumcunq;. NONNullorum insolertiam. Id
est rerum minorem tractationem. solertiam enim dicimus quam uoce græca practam
EXVLtantes. Gestu corporis leticiam ostendentes. SI PHIsica. Idest rerum naturalium
causas. ACHEruntia templa. Idest inferna loca. ubi enim numen aliquod ibi templum
ueteres esse duxerunt. HORChi. Inferni licet hoc nomen apud græcos non habeat as
pirationem eam tamen apud latinos admisit post c. απο Του ερχαν. LETHei. Lethes
enim fluuius inferni ab obliuione dictus nam λήθη dicitur obliuio. OBNVbila. Vnũ
est uerbum quod significat nubibus opaca. NON PVdet philosophum. Cum hæc sint
ridicula non debuit gloriari se hæc ex philosophia didicisse. CVR non pythagoræ Si

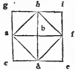
cut enim Plato ita & pythagoras animam esse dixit imortalem. PLVrimi contra mittũtur. Subaudi ut animã. ostendant imortalem. Capite dãnatos. Idest uita priuatos caput enim pro uita ueteres posuerunt: unde capitalem fraudem admittere de edilitio edicto inquit Vlpianus. est tale aliquid delinquere: ut uita puniantur. nam cum uirtus animalis in capite perspicua sit ibi anima esse plerięq; putauerunt. Q VAE conformano. Idest q̃ formam habeat anima in corpore. Q VAE nunc recta sunt. Nemo enim sua præcordia. suaq; intestina potest inspicere. EIVS celeritas. Quæ nãq; tanta uelocitas: ut a terris temporis momento se in cælũ transferat. ueluti cogitatione faciat animus. VT Fugiat aciem. Idest oculorum perspectũ. HAEC reputet. Idest animo reuoluant. ALIEnæ domui. Alienum enim domicilium animi hoc uidetur corpus quod non sinat quæ uelit perficere. Q VO monet ut se quisq; noscat. Hoc apud Platonẽ in philebo adagium est γνῶθι σαυτόν Idest cognosce teipsum de illis dictum est: qui supra uires suas aliquid moliuntur hoc sane unius de septem sapientibus dictum fuisse perhibetur. sunt qui labiis cuiusdã eunuchi fuisse dicant. alii uero cũ chilon pcunctatus esset appollinẽ. qd nã foret optimũ respondisse pythiam γνῶθι σαυτόν. EX Quo illa ratio. Idest argumẽtatio in fædro explicata: q̃ uerba ut in sexto de re pu. ita hic trãstulit Cicero inqt. n Plato. ἡ δὲ ἀπόδειξις, ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπιστος, σοφοῖς δὲ πιστή. δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως πέρι θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἰδόντα, πάθη τε καὶ ἔργα τ' ἀληθὲς νοῆσαι. ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἥδε. ψυχὴ πᾶσ' ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον. ἀθάνατον. τὸ δ' ἄλλο κινοῦν, καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς. μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτό, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγή, καὶ ἀρχὴ κινήσεως. ἀρχὴ δέ, ἀγένητον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι. αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἑνός. εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτό, ἀνάγκη εἶναι. ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του, οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχή, τὸ αὐτὸ κινοῦν. τοῦτο δέ, οὔτ' ἀπόλλυσθαι, οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν. ἢ πάντα τε τὸν πᾶσάν τε γῆν συμπεσοῦσαν στῆναι, καὶ μήποτε αὖθις ἔχειν στῆναι ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς, οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτόν τις λέγων, οὐκ αἰσχυνεῖται. πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον ᾧ δὲ ἔνδοθεν, αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν ἢ ψυχὴν ἐξ ἀνάγκης, ἀγένητόν τε, καὶ ἀθάνατον, ψυχὴ ἂν εἴη. περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς, ἱκανῶς. περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς, ὧδε λεκτέον. οἷον μέν ἐστι πάντῃ, πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως. ᾧ δὲ ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος. Aduersus hãc ueriſſimã grauiſſimam & acutiſſime inuentam a Platone de animæ imortalitate argumentationẽ q̃ sani omnes græci pariter & latini pħi mirifice cõprobarunt. Aristoteles nimiũ ꝓteruę aduersus p̃ceptorẽ. Cõnixus ẽ inire certamẽ: ut tñ uideas dũ nimio liuore su ccẽdit lixas & calones aduersus cataphractos inducere & pro sagitis pales iaculari multitudine ad eni q̃sq̃liaꝝ p̃stigiaꝝ strosaꝝ obtuere oculos posse putauit. ne ueꝝ cerneremus: cũq; alioqui soleat argute acuteq;. q̃nq; argumẽta cõtexere. in hac pte nõ magis acutũ se ostẽdit. q̃ pistillũ aut tympanũ. qđ ut magis elucescat q̃ tandẽ ista ipsi⁹ sint argumẽta dispiciam⁹. Cũ igiť uenit aiam mot⁹ negare eẽ principiũ assumit sibi q̃ ad eã rem ostẽdendã tã faciunt. q̃ si idẽ uolens ostẽdere sumat principiũ diametrũ q̃drati esse lateri lõgitudine in cõmensurabilẽ: quorsũ. n. ualẽt illa ad id cõprobãdũ: aut oĩa q̃ sunt imobilia eẽ aut oĩa moueri: aut aliq̃ ex his moueri: aliq̃ nõ moueri. itẽ si dam⁹ & motũ & quietẽ necesse eẽ: aut alia semp moueri: & alia nũq̃ moueri: aut oĩa simul nũc qescere nũc moueri: nec min⁹ oscitãs ait nõ eẽ oĩa imobilia aspectus ipse testimonio ẽ: qa sunt quoꝝ motũ uidem⁹. rursus nõ moueri oĩa usus docet quo ĩ mota cognoscim⁹ sed nec oĩa dicere possum⁹ mõ motũ pati. mõ eẽ: sine motu. qa sũt quoꝝ ꝑpetuũ motũ uidem⁹ ut de celestib⁹ nulla dubitatio ẽ restat igiť: ut sicut aliq̃ semp mouenť ita sit aliqd semp imobile. putat Aristoteles ita dormitabũdus se aliquid aduersus Platonẽ ꝓtulisse quasi siquid sit imobile iam sit rata complexio animã esse imobilem: aut qui dicat animam ex se moueri idem moueri cuncta fateatur. ait deinde nihil esse: quod ex se moueri possit uerum omnia quæ moueantur ab alio moueri: q̃ ridicule: q̃ dormitanter hoc ꝓfert: qđ enim in quæstione positũ est citra probationẽ ullã. sibi ratũ assumit qđ aĩaduertim⁹ plerisq; aliis ĩ reb⁹ fecisse Aristotelẽ: ꝓba igiť Aristote. nihil ex se moueri: hoc. n. totius

platonicæ argumentationis fundamentũ est:addit porro multũ anxie paritetq; inconsiderare nunq̃ euenire posse:ut unũ & idem uno eodemq; tempore agat & patiat: mouere aũt facere & moueri pati.quasi qui domum ædificet in ædificãdo nõ faciat. & dũ facit nõ patiatur laborẽ atq; afficiat suamet cogitatione. q̃q̃ id mouere & moueri:unũ & idem sunt in anima:ut nõ possis dicere ibi facere & pati:quia cũ dicimus ex se moueri dicimus sua ui & potestate admotũ excitati nec aliunde eũ habere motũ:quod ualet αὐτοκίνητον addit etiã nimiũ puerile & admodũ alienũ a tanto nomine: q̃tum apud nonnullos hic philosophus sortitus est si animæ inquiens eẽntia motus esset nunq̃ qeceerit a motu nã ignis nunq̃ frigidus erit.nec glacies unq̃ sponte calescet.anima ut quãdoq; a motu cessat.nõ igitur animæ esentia motus est:quid hoc puerilius uidet Aristoteles se nõ sentire animũ habere:quid.n. est quod hoc corpus regat uegetet & conquoquat in corpore cibum & ppetuo humores intemperie teneat apetat salubria:excremẽta eiiciat:eo usq; ut etiã dormiente corpore non mõ ista agat:sed etiã quasi libera sæpissime cõtendat disputet & alia peragat infinita.ait etiã illud puerile. si anima alis causa motus est sibi eẽ nõ potest.quod eiusdem rei.sibi causa nõ sit quicq̃ cuius est alii quasi qui medet medicus:sibi ipsi mederi nõ queat:& multa alia eiusmodi sunt.quæ quilibet secũ poterit cogitare.illud quoq; constat omne principiũ inesse rei:cuius est principiũ. ideo quicqd ab initio suo pficiscitur id in ipso reperit initio.ita caloris initiũ nõ potest non calere ignẽ ipsum de quo calor quis.negauerit calidũ? at ignis inquit nõ sese calefacit cũ sit natura calidus:nõ uidet Aristoteles sibi ipsi aduersam cũ hæc diceret:nã cum se mouet anima nõ est inter motũ mouentẽq; distinctio sed tota ita suo motu mouetur. ut ignis suo calore calescit:nec possit separari.qđ moueat in anima nõ possunt inquit eadem mitiis suis esse.& ideo anima quæ initiũ motus est nõ moueri ne ex motu motus uideat pcreatus:quæ certe de principii pducũtur:aliquãdo ĩtet se differe fateamur nunq̃ tamen esse cõtraria ut stare & moueri:qđ si uerũ sit albũ nigri: & humor ariditatis & uirtus uicii foret initiũ hoc natura nõ patit.cõueniũt tñ aliquando ut motus quo mouet anima & quo mouet cætera.at Plato nõ dixit.motũ eẽ animã ut pfligiator uult Aristoteles.sed mouentẽ se & cætera & eam motionẽ ab ipsa anima sumere principiũ: ut sine autore sit cur aũt fieri nõ possit ostendat.neq;.n.potest cũ enim sit i anima nec possit uiuere quicq̃ nisi p uitã:nõ poterit esse absq; anima donec uiuat: at uita uiuendi principiũ est:& finis: nec aliunde.sed ex sese:quia ipsa est uita uiuit.ergo & quæ in ipsa uita cernunt tã diu sunt:q̃diu uita durat.durat aũt a tã diu:q̃diu nõ cessat.nõ cessat aũt rationalis anima etiã sopito corpore ut ex somniis apparet.imortalis ergo: punctũ ita lineæ principiũ est ut eius sit terminus non lineã efficiat linea ita principiũ superficiei ut terminus sit nõ supficiẽ faciat.superficies ita principiũ corporis ut sit terminus non cor pus faciat longe secus anima.nõ enim tanq̃ terminus sed principiũ faciẽs motũ: & unde motus pcreatur sicut nequidẽ in igni quod calefaciat:& perinde:ut moueat non sibi ipsa tribuit sed esentiæ est:ut moueat nugale aliud subnectit argumentũ oĩs inquiens motus.ad exercitũ suum eget instrumento:ut singulaꝝ artiũ usus docet quod si impossibile iudicat animæ ad se mouendũ esse instrumentũ erit impossibile seipsam animam mouere:quis nescit ad motus exercitiũ tũ demũ quæri instrumenta cũ aliquid est qđ mouet.aliud qđ mouet:in aĩa uero hoc nõ est:ut iã dudũ disputamus:quippe quod motus eius est in esentia nunqd plane dormitasse hic negari potest Aristotelem? an cũ ignis in sua sursum ferri instrumẽto uidelicet init aliquo? uel cũ terra deorsum fertur? quod si in corporibus hæc nõ desiderant? quãto minus in anima idem lusciosο p simi lis si mouet inquit anima cũ reliquis motibus:& de loco in locũ mouet. qđ si est mõ corpus ingreditur:mõ rursus egredit:adq; frequenter hoc fieri nõ posse uidemus. non igitur anima mouet:at cũ arbores onerent nunquid locũ mutant? si locũ nõ mutant: & tñ mouent augumẽto:nõ ergo omnia quæ mouẽtur de loco in locũ mouent.quod si hæ corpora nõ faciunt:quãto magis animam lõge præstantiorẽ facere oportet. Cum hæc aiebat Aristoteles forte nõ sentiebat animã suã esse quæ cogitaret.tanto calore exestuans inuidiæ & maliuolentiæ:ut nõ sentiret aiam suam hæc pro argumentis uerba facere:quæ quã sint puerilia quis nõ uideat:Cogitando quod quantosq; animus cõcipiet motus cũq; corpus non nisi accessu animæ moueatur.quis negauerit illam moueri addit pogro cassa nuce uerba inaniora.nam si anima se mouet inquit necesse est: ut

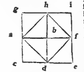
ab aliquo motus genere se moueat:ergo aut in loco se mouet:aut seipsam pariendo se mouet:aut seipsam cōsumendo:aut se augendo:aut se minuēdo:hæc sunt enim inquit motus genera:hæc aūt singula quēadmodū possunt fieri requiramus.si in locu se mouet:aut in rectā lineā se mouet:aut sperico motu in orbem rotatus:sed recta linea infinita nulla est:nam quæcunq; in natura intelligatur linea:quocunq; sine dubio terminaē: si ergo p lineā terminatā anima se mouet:nō semper moueē:uā cum ad finem uenerit: & inde rursus in exordiū redierit necesse est intersticiū motus fieri in ipsa pmutatione redeundi:sed nec in orbem rotari potest:quia omnis spera circa aliquid immobile qđ centron uocamus moueē:si ergo & anima sic moueē aut intra se habeat qđ immobile est:& ita fit:ut nō tota moueatur:aut si nō intra se habet sequiē aliud nō minus absurdū ut centron foris sit:qđ esse nō poterit. Constat ergo ex his ait qđ in loco se nō moueat sed si ipsa se parit sequitur ut tandē & esse & nō esse dicamus si uero se ipsa cōsumit nō erit immortalis:qđ si se aut auget:aut minuit:eadē simul & maior se & minor reperieē hæc interrogationū tā anxia acumulatio atq; cūgeries de uno eodēq; fonte demanat: qđ tatū ac p cōsesso habeat nihil ex se moueri:qđ in primis Aristoteli pbando fuerat opinaē multitudine uerbo℞ tanq̄ puluere ob oculos iacto se occludere posse oculos: ne ue℞ uideātur:at fallitē manu nāq; facile possum⁹ hūc arcere puluerē: omnia corporis motuū genera perquirit dicat Aristoteles nūquid eius anima cōmoueē ad inquirendū quicq̄ cū cupit cū irasciē sentiat ne:moueri sursum uel deorsum:ante uel pone:dextrorsum uel leuorsum:an circulariter:uel mixto & rectilineo:uel circulari: nā hæc sunt corporis motuū genera:quæ ad locum pertinent ad quātitatē aūt augumentū & diminutio:sicut ad qualitatem alteratio·at hæc nō sunt motuū genera quæ fere corporis sunt enim animæ sua & peculiaria motuū genera cogitatio.recordatio:affectus:intelligētia & id genus alia:ut.n.si qs quæ cōueniāt asino oia putet homini quoq; cōuenire:grauissime aberrarit:ita Aristoteles cū de anima loquaē nō intelligit se magis de aīa q̄ de corpore uerba facere:anima igitur fons motus uocatur:qđ cū sit inuisibilis: motū quoq; mente cōcipias necesse est sola:atq; ideo siue principio ac sine fine cui nihil uisibile simile esse potest:ut cum fluuiorum fontem inuenerimus:non sit ut ultra quod queramus ac sicut fontes plerunq; latent ita & anima:exercet itaq; hos suos motus anima:ut ostēdimus non cum corpore quem motum ita naturalem habet & suum:ut ignis calorem & aqua humorem.& glacies frigiditatem:quid ipse animam esse putauerit diffiniendo ostendit Aristoteles: quā sane recte supra ostendimus qui entelechiam primam esse dixit corporis: ut sine corpore iuxta eius diffinitionem non sit. diffinitionem uero illā etiam si uera sit.cui non esse accedendum supra ostendimus debuit facere generalem. at potentissimam reliquit rationalem:Facileq; conuincitur ipsam esse essentiam corporis expertem per se perfectam.cunq; particulariter subeat contraria.quod entelechia uē pe forma contraria subire non possit quæ particulariter subit anima: nempe uitium & uirtutem:ait porro animam quam entelechiam esse uoluit.esse immobilem per se.moueri autem per accidens nec absurdum esse putat quæ sit immobilis nos mouere.quando & pulchritudo quæ immobilis sit moueat non utiq; immobile.si igitur corpus per se motū habeat nihil sit alienū ab īmobili moueri:at nūc īpossibile est īmobile ab īmobili moueri:unde igiē corpori est moueri nisi ab aīa:neq;.n.corpus p sese mobile cum ergo putaret primū ortū motus indicare nō primū:sed secundū ostēdit:nā si nō motū moueat.primū fecerit motū:sin autē p sese motū alioq etiā moueat. secundi mot⁹ ortus ostendetur:unde igitur primus ortus motionis est corpori:nā quod ait elementa per se se moueri.leuia quidem natura alia: alia uero grauia falsum esse de centrobaris ac æque repentibus demonstrauit archimedes. nā si motus sit grauitas & leuitas nunq̄ sistent grauia & leuia: sistunt aūt cū suū nacta fuerint locū:non ergo grauitas & leuitas causæ sint primæ motionis:sed elementorum qualitates hoc si detur: quo pacto ratiocinari & opinari & iudicare potest.leuitatis & grauitatis esse opera:quod si non horum nequidem elementorum: si non elementorum nequidem ex ipsis corporū: preterea si per accidens anima mouetur:& corpus p se:non existente anima ex sese corpus mouebitur.si hoc absq; anima:animal erit ridicula hæc sunt dormitāns:ergo fuit id a principio assumere.quod sibi accepit Aristoteles:at nequidē illud ue℞:quod omne natura motum esse ui moueatur & omne ui magna etiā natura moueaē mundus siquidē natura motus

ra motus ui nõ mouet:nec siquid naturaliter moueatur.id etiã naturaliter quiescit: qñ-
quidem tam mundus:q̃ sol & luna oaturaliter moti naturaliter quiescere non queunt.
q̃q̃ Aristotelici interpretes inepsissimis interpretationibus has strofas:ac nugas nimi-
om ridicule conantur excusare:quas si recipiamus nihil unq̃ a quo piamperperam di-
ci potuerit:ut si panem dixerint.lapides intelligamus & uinum lignum:philosophi.n.
suum est ueritatem colere & illos demum.qui sint cultores ueritatis non sophismata:&
ioeptias consectantes:sed redeat unde exiuit oratio:eodem inq̃ modo anima naturali
ter mota.naturaliter quiescere non potest.siquidem quies animæ corruptio est: & om-
nis semper mobilis deniq; quod a principio ambiguũ . per Aristotelem adhuc manet
ne utiq̃ solutum unde corpus contineatur uim habens a natura insitã:ut discipetur At
q; hæc ut opinor satis boc tempore ad refellendum Atistotelem ne nos ita uecordes
putet.ut existimemus animam primam esse entelechiam & immobilem & in corpore
productam.Macrobius autẽ inquit his præmissis iam quibus syllogismis.de ĩmortali-
tate animæ diuersi sectatores Platonis ratiocinantur oportet aperiri:fuit enĩ qui p gra-
dus syllogismorum ad unum finem ptobationis euadant:Certam sibi propositionẽ se
quentes ex antecedentis conclusione facientes apod quos ne poorem.anima ex se mo
oetur:quicquid autem ex se mouetur:semper mouetur:igitur anima semper mouetur.
Secundus ita q nã sunt ex prioris fine.animã semper mooetur quicquid aũt semp mo
uetur imortale est igitur anima imortalis est & ita in duobus syllogismis duæ res pro
bentur.idest & semp moueri aiam.ut in priore.& esse imortalem:ut colligitur de secũ
do. Alii uero usq; ad tertiũ gradum:ita argumentando procedunt:anima ex se mouet:
quod aũt ex se mouetur:principium motus est.igitur anima principiũ motus est. Rur
sus ex hac conclusione nascitur propositoo:anima principiũ motus est:quod aũt pcinci
pium motus est:natum non est:igitur anima nata non est. Tetio loco anima nata nõ
est:quod natum non est ĩmortale est.igitur anima ĩmortalis est:alii oero oẽm ratioci-
naoonem suã in unius syllogismi compendiũ redigere:anima ex se mouetur:qood ex
se mouetur principiũ motus est quod autem principiũ motus est:natum nõ est:qd' na
tum non est:imortale est:igitur anima imortalis est:sed harum omnium raoocinatio-
num apud eum potest postrema conclusio de animæ imortalitate constare: qui primã
propositioõẽ idest ex se mooeri animam non refellit.Sycophandis meoto derisis Ari
stotelicis supetem.ut iam ad Ciceronis uerba oeniamus. QVOD semper mouet. id
æternum est. Alchmæon ideo imortalem esse dixit animam:quod imortalibus a simu
letur:quandoquidem ei sit insitũ semper moueri:sicut & diuina omnia mouentur con
tinue.Luna.Sol. reliquæ stellæ:& cælum uniuersum. QVOD aũt motũ affert alicui.
quodq; ipsum agitatur alicunde. Velut corpora oostra aliis nãq; corporibus afferunt
motũ.eadẽq; ab anima mouentur ut paulo ante ostendimus. QVOD se ipsum mo-
oet. Vel ut animus noster.PRINcipii autẽ nulla est oogo.Nã si origineẽ habeat princi-
piũ iure dici non potest nisi abusiue ueluti medicinæ principia dicimus humores nos-
se:quibos constant corpora:at hi physiologiæ sunt fines.supra quos alia p quirẽda prin
cipia.ita perspectiue principia:ut in analiocis posterioribus recte admonet Aristoteles:
sunt geometriæ fines.perspectiuus enim:docet cur eminus spectata.minora appareant
quo minus autem maiora docendo a maiore angulo maiora uideri:ut quæ quo mi-
nus spectantur.ex maiore angulo spectari.Cur aotem maior sit angulus : non iam per
spectiuus:sed geometres docet.IN ANimum est enim. Idest carens anima nam mun-
dana omnia.quæ mouentur:si non a sua a mundana certe animam mouebuntur. IN
ESSE animis hominum diuina quædã. Quin enim diffiteri potest tot in animis bo-
minũ elucentibus disciplinis tanta rerum cognitione:sine dioinitate fieri posse.NAM
sanguinẽ bilẽ.Humores corporis tãgit. quattuor per bilẽ enim tam atram q̃ flauã dat
intelligi.Hi nãq; humores quattuor cũ elemẽtis quattuor:habent tatiooẽ atra bilis cũ
terra arida & frigida:pituita cũ aqua frigida & bumida: sanguis cũ aere calidus & hu-
midus:flauabilis cũ igne calida & arida:nec sont plures tam & si differenoæ uideant
aliquæ in coloob' spissitudine & raritate. PITuitã Vero dicit.q̃ græca uoce flegma no
minamus. QVAM uitis q̃ arboris. Hæc enim animamque babent.qoia uiuunt uita
siquidem in anima est . sed abest diuinitas: quæ hominis sanctum animæ tributa est.
HABET primum memoriã.Hæc sane duplex est.quẽadmodũ Aristoteles recte dixit.

περὶ μνημης και αναμνησεως.q̃ nos possimus interpraetari de memoria & recordatione:ut memoria quidẽ omnia sit animaliũ:recordatio aũt hoĩs dumtaxat:quippe q. quæ oblitterata sunt exciderũtq; per imagines reuocat. PLATO recordatione esse uult uitæ superioris. Hãc Aristoteles.αναμνησιν uocat.q̃q̃ Aristoteles:ut solet aduersari Platoni:oẽs intendit neruos:ut ostendat nihil intelligentia esse:quod prius nõ fuerit in sensu.animãq; tanq̃ rasam tabulã in qua nihil pictum.sed de Aristotele mox nũc quod instat perscrutemur.PVSIOnem quendã Socrates interrogat quædã Geometrica de dimensione quadrati.Socrates de uirtute disputans ĩ menone:seruũ inducit mẽnonis interrogatũ respondentẽ.ita ut theorema quoddã inueniat quod prius ignorarat a diametro in quã.quã latine dimetientẽ appellamus:quadrati describentẽ quadratum:quod duplũ est.cuius est diameter.demostratio aũt hoc innitit mõ:describit quadratũ.a.b.c.d.agitq; diagoniũ:siue ut uetustissimi loquebant diametrũ.a.d. describitq; ex.b.d.latere quadratũ.b.f.d.e.& ex.a.d.quadratũ alteꝝ.a.b.g.h.& ex.b.h.alteꝝ b.f.h.i certũ igitur est quodlibet latus equale esse ipsius.a.b.c.d.quadrati & alteri⁹ quadrati.b.f.d.e.similiter rursus æquales est etiã.a.b.g.h ipsi.b.f.h.i. ac ut paucis colligã circa primũ quadratũ gnomonẽ circũfondit.& annectit reliquis quadratis diagonios: siue diametros.aio igitur primã.h.a.h.f.f.d.non dubiũ quin.c.e.g.i.quadratũ quadruplum sit ipsius.a.b.c.d.tria.n.ipsius æqualia circunfusa sunt.quattuor igiť cũ sint æqualia uni quadrupla sunt ipsius.id nãq; confessus est euidentia ipsa seruus:& quoniã diametri descriptoꝝ quadratoꝝ quattuor.sunt eiusmodi:ut singula in bina triangula æq̃lia.per diagonia secenť.quod omnis quadrilateræ figuræ dimetricus:siue diameter in bina partes æquales faciat triangula.quodlibet igitur octo trianguloꝝ æquale est cuilibet reliquoꝝ:& perinde.c.e.g.i.quadratũ duplũ est.ipsius.a.d.f.h.Cõpræhendit itaq; alia quattuor quadrata.atqui.c.e.g.i.quadratũ: quod descripsit ab.a.d. diametro duplũ est ipsius.a.b.c.d.quadrati:quod oportuit demonstrasse.Hoc nempe mõ Socrates interrogando ostendit seruũ per se se ista cognoscere:quæ antea ignorarat:ut ex eis q̃ confessus esset euidentissime ostenderet:quod erat in quæstione positũ. PVSionẽ. Se

nium Mẽnonis dicit:qui apud Platonẽ in menone a Socrate interrogatur quõ metiri quadratũ. Conueniat:& q̃ ꝓportionẽ quadratũ habeat ad quadratũ: uerũtamẽ q̃n de linea fit mentio q̃ quadratũ in bina diuidit triangula æqualia.dubiũ est an Cicero dimensionẽ illã uoiant.nã ut a iunioribus ea diagoniũ uoĩatur.ita a priscis ad aristotelica.& platonica usq; tẽpora.& aliquanto post est diameter appellata.ea latine dimentiẽs a Plinio potuit dimẽsio a Ciceroẽ nominari .AD Ea sic ille respõdit.Respõdeo tibi dicimus utpote interroganti & respõdeo ad tua uerba. Interrogo aũt te de hac re:& interrogo te hãc rem ut hic Cicero dixit pusionẽ quendã Socrates ĩterrogat q̃dã geometrica. QVO excessit e uita.Cũ in carcere ab ĩprobis exibitã iudicibus ebibit cicutã.REMinisc̃edo recognoscere.Conuititur Aristoteles eã Platonis refellere sniam: sed

frustra ait.n.aĩam esse tanq̃ planã rasamq; tabellãs:in q̃ nihil notatũ sit quãdoquidẽ a sensibus putat oĩa perdiscere nihil.n.inquit est in intellectu:quin prius fuerit in sensib⁹: multa certe sunt i intellectu:q̃ sub sensum nullo mõ cadere possunt.nã cum punctũ sit cuius pars nulla:& linea longitudo sine longitudine in materia nulla eẽ potuerint si quidẽ data omni materia ĩ qua punctũ uel linea sit ea erit diuisibilis in semp diuisibilia.ergo sensum uisus effugiet. nõ ergo ĩ sensu & tamẽ in intellectu.qui excusare Aristotelicã uoluere sycophantiã.sensum interiorẽ dixerunt uoluisse Aristotelẽ intelligi:qui si id uoluisset:ut alia solet consimilia apuisset: uerũ ne ita recte.nã & bruta aĩalia fantasia nõ carent.ut & ipse autor est Aristoteles:& sine Aristotele res ipsa declarat:nec tñ ista in brutoꝝ aĩalia fantasia esse possunt.ergo sunt ĩtellectus præcipua.præterea ut supra Aristotelis uerbis in libris de animalibus patefecimus:diuinitas in

nitas in nobis est:quæ certe intellectus ipso confitente:quod diuinus intellectus ē.quo
nā pacto attassus & nudns oium rex̨ est.repugnant enim inter se:ut nudus sit & diui-
nus quod.n.diuinū id supra alia sapit:quæ diuina nō sunt.sapit ergo intellectus mul-
ta & nihil sapit:quod ridiculū est.Item intellectus natura est ea que uis ut itelligat alio
quin nō est intellectus. natura ergo intelligēs nihil itelligit.item sensus tanq̄ fenestræ
sunt animi:nā nisi adsit intētio animi qđ multis de causis pōt accidere sensus nō senci
unt:ut cū trāseuntē nō præuidemus.loquentē nō audimus.Cū nī ad oculos.imago p
uenerit & sonus ad aures ut manifestū sit ipsos nō sentire:sed animū.qđ ergo p se nō
sentit.plus sentit uel oino sentit qđ p se sentit.qđ dictu absurdū est atq̨ cogitatu.facel-
sant ergo demū.istæ in Platonē Aristotelicæ sicophāntiæ.At Plato ut animā diceret re
cordari nō discere quippe qđ rex̨ oium in sese fixas hēat imagines cū motus ē:qđ ui-
dit uiuere lōge esse pstantius:q̄ nō uiuere:at q uita ipsa aia est:& pp animā corporibus
ergo corpora animis lōge inferiora.qđ porro nobilius & pstantius id imperat inferio
ri:& qa natura & ui plus pōt.qđ minus potest id ei substernit ad præscriptūq̨ potioris
agit.ergo corpus ad pscriptū animi.ante ergo aius:q̄ corpus:qa ante hō q̄ uestis ipsius.
si ante aia q̄ corpus oportuit ipsam & diuinitate & reliquis uirtutib⁹ esse instructā recte
igit Plato & ante corpus fuisse utpote nobiliorē & p se munitā:utpote diuinam uirtuti
bus putauit oibus. QVAS ἔννοιασ uocāt. Vt hic Cicero notiones:ita in topicis est ī
terptatus.fit.n.ab εν ppositiōe q̄ in a nostris dicit & ἐννόσ mens.nihil.n.ille putat eē
qđ oriat & intereat nēpe qm̄ forma unicuiq̨ rei det nomē.& cū eadē materia tā diuer
sas suscipiat formas nihil re putauit qđ creatur & intereat.qa tam mutabile est:ut certū
nomē nō habeat.IDq̨ solū esse qđ semp tale sit qualē ideam appellat ille speciem nos
materiā siqdē a forma nomē hēt.forma uero ut Plato uoluit idea ab eo noiata i diuia
mente:uel ut alii ac Porphirius inudis purisq̨ itellectib⁹ posita ē.semp eadē q̄ diuina p
uidētia uariæ accedit materiæ eiq̨ nomē attribuit. Arist.aūt utpote tot⁹ dedit⁹ sensibus
uelut etiā epicurus nullā sepatā ab indiuiduis putat speciē:sed eā i ipsis custodiri sempi
ternā qppe q mūdi nullū hox̨ & ne qdē interitū facit:ut semp spēs fuisse ac fore credat
ac si detur:ut idiuidua speciei alicui⁹ intereāt.speciēq̨ ipam interire existimat:q opinio
q̄ explodēda multi plurib⁹ demōstrarunt argumentis.CORPore inclusus agnoscere.
In quo tanq̄ in laterna inclusus eluceat animus:ac ut laternax̨ aliæ magis aliæ minus
opacæ sunt:ita corporum alia magis apta alia minus ad uirtutes animi patefaciendas.
obex ergo animi corpus.ADMIratio tollitur.Idest aufertur.nā tollere aliquando est
se sublimē facere.Virgilius tollit se quadrupes.Idest erigit.PERTurbatum domiciliū.
Corpus siquidem multis succūbit pturbationibus.NIHIL aliud est discere nisi recor-
dari.Ideo edisco memoria cōplector significat:ut cū ait Quintilianus cogendos pue-
ros ut multa ediscāt:sicut dedisco obliuiscor.Martialis dedicit pacē subito feritate re-
uersa.quāta nec libicis debuit esse iugis.QVANta memoria Simonides Hic e decem
lyricis poetis unus eximius hieroni regi siracusano multū dilectus:qui illius noti con-
uiuii sedes discūbentiū tenaci ptulit memoria.QVAE sit illa uis. Subaudi animæ ad
recordandū tot tātarūq̨ disciplinax̨ diuerticula.CVM iuratē esse diuinū. Quid ni:⁹ si
diuina facit opera.cur nō diuinus aius hēat. ab opere.n. uniuscuiusq̨ qđlibet cogno-
scimus.SI QVid sit hoc nō uides.Idest an ætherea an aeria. AT quale sit uides. Hoc
Idest uitia:uirtutes artes:atque sciētias:q̄ ai qualitatē indicāt. AT q̄tum pfecto uides.
ē si q̄ uirtutes q̄ uitia sint artes atq̨ disciplinæ cernere nō possis.uides tū q̄ta sint in aia:
q̄tū ingeniū:q̄ta memoria uel hmōi aliud:qđ pspicue cōpeat.QVI.n.fundus. Fūdus
aliqñ ager qđ sit fundamentū reditūū.quādoq̨ de uase dr pars ima:ut a qbusdā gene-
re neutro fundū.nā funda istrumentū est unde fundi bulatores dicti.POSSit effinge-
re.Idest effigiē facere.INuestigat occulta.Idest igēio scrutat latētia.HOies cōgregaui
Visū.n.ē ipsi Cicerōi i prio rhetoricox̨ de iuēnōe fuisse sapiētē:qui discipatos p siluas
hoies facūdia psuaserit urbes cōdere:q̄s hoies icolerēt iamb⁹cigerēt:legib⁹ sancirēt:&
cōsiliis cōfirmarēt.QVI sonos uocis.i.rex̨ uocabula.PAVcis litterax̨ notis Pauca siqdē
sūt lrax̨ elemēta.qb⁹oēs prius cōstāt orones.lras igi ex phenicia in græciā a cadmo il
latas Herod.suidas Pli.Taci.Luca. Rufus fest⁹ & plærīq̨ alii mēoriæ pdiderūt:uex̨ alii
apđ ægyptios primū cōpertas q̄ p figuras aialiū prio mētis sensus effingere soliti erāt:

uelut hodie durant in mathematicis pſertim aſtrologiæ ei⁹ rei aliquæ reliquiæ.deinde
apud ipſos Mercuriũ litteras phibent inueniſſe:alii ſyrios putãt.Epigenes aũt babylo-
nios. Alii porro pene æternũ litteraꝝ uſum fuiſſe uolũt.at qđ in græciã uenerint auto
rem fuiſſe cecropẽ athæniẽſem. Alii linũ thebanũ. Alii troianis tpibus palamedẽ argi
nũ ſexdecim lrãs iueniſſe:alii q̃tuor tm̃ addidiſſe.ζ.ξ.η.ω.ſimonidẽ chium totidẽ hoc
eſt.θ.φ.χ.alii.η.&.ω.cadmũ aũt mileſiũ.θ.φ.χ.Epicharmũ porro ſyracuſanũ.ζ.ξ.χ.Ari
ſtoteles aũt decẽ & octo priſcas fuiſſe tradit.In latinũ uero pelaſgos attuliſſe.Cõplures
ferunt:tacitus refert ad hetruſios ab corinthio demaratho perueniſſe:ab origines ãt ab
Euandro didiciſſe.at diuus martyr Cyprianus Saturnũ in latium eas primũ tuliſſe: ac i
primeſe docuiſſe poſtea aliquot a quibuſdã additæ ſunt & poſtremo claudius tres adie
cit q̃ uſu iperitante poſt obliteratæ ſunt uel taciti tpibus.AVT errantiũ ſtellaꝝ mot⁹.
Errantes ſtellas uocat q̃ erones a qbuſdã dicunt a græcis planetæ:quoꝝ motus multi-
plices a motu quidẽ primi mobilis totius mundi conuerſione una ab ortu in occaſum
& rurſus i ortũ intra ſpaciũ uiginti & quattuor horaꝝ.motu aũt planetaꝝ ſuo ab occa
ſu in ortũ.motu quoq; æquãtis & eccentrici necnõ epicycli.& corporis ipſi⁹ planetæ p
latitudinẽ ſigniferi.CVRſus.Quia mõ celerius ire uidenť ob eccẽtri terræ ppinqtatẽ:
mõ tardius ob diſtãtiã a terra mõ dirigi.cũ ſublimia petũt:mõ repedare cũ abiũt epicy
clũ.mõ ſtare cũ attollunť in ſublime.PROgreſſiões.Ab occaſu i ortũ.INſtitiões cũ iſi
ſtere uideť.i.obfirmari & e duab⁹ unã facere ſtationẽ:ſiue matutinã:ſiue ueſpertinã.tã
a ſiſtẽdo factũ.Siſto ueteres ſtiti ſupinũ ſtitũ:uñ ſtitio.M.Cato cõtra Tiberiũ:qđ ſi uadi
moniũ capite obuoluto ſtitiſſes.dictũ ſtitiſſes:qđ ſiſterať uadimoniũ:ut ueteres fuit i
terpꝛtati litteratores.Qui fruges.Vt ceres.A Q Vib⁹.Subaudi maiorib⁹ inuentoribuſq;.
AD Elegãtiora defluximus.Ideſt acceptabilis fecimus meliora.EX Tempata uarietate
& natura ſonoꝝ.Mira ſonoꝝ uocũq; uarietas.De qua ipſe de natura deoꝝ: auriũq; itẽ
eſt admirabile quoddã artificioſumq; iudiciũ:quo iudicať & in uocis & tibiarũq;& ner
uoꝝ cantib⁹ uarietas ſonoꝝ internalla diſtinctio:& uocis genera pmulta.canoꝝ.fuſcũ
leue:aſpeꝝ:graue:acutũ flexibile:duꝝ:q̃ hoium ſolũ auribus iudicanť.eſt & alia uarie-
tas a Plinio in Luſciniæ uoce obſeruata his uerbis deinde in una pfecte muſica ſcia mo
dulatus editur ſonus:& nũc cõtinuo ſpũ trahiť in longũ.nũc uariať inflexo nũc diſtin-
guiť cõciſo:copulať itorto.pmitur.reuocať:infuſcať.ex inopinatu.interdũ & ſecũ ipa
murmurat:plænus. grauis.acutus creber extentus ubi uiſum eſt uibrãs ſũm⁹:medius:
imus breuiterq; oĩa tã paruulis i faucib⁹ q̃ tot exquiſitis tibiaꝝ tormẽtis ars hoium ex
cogitauit.Q VAE ſunt infixa i certis locis. Ideſt i firmamẽto octauoq; globo:q̃ ſigna
cõſtituunt ſigniferi duodeci:& extra ſignifeꝝ alia.VOCabulo errãtia.Vetuſtiſſimi eñi
Cũ planetas mõ feſtinãtius ire:mõ tardius:mõ ſtare perſpicerẽt errãtiũ uocabulo noia
uerunt:at poſteriores uocabulũ quidẽ nõ imutarunt:ſed rem diligentius obſeruarunt
uideri quidẽ ſtare cũ attolluntť.uel cũ deprimunť in epyciclis ſtatione pma & ſecũda:
& repedare cognouerunt.i.ab ortu i occaſum ferri ac p latitudinẽ meare ſignificatu cer
tis ſtatiſq; temporibus.Q VINq; errãtiũ motus. cũ ſolis lunæq; feciſſet mentionẽ ſub-
iũgit quq; errantiũ mot⁹.qđ tã ſolẽq; lunã neqdẽ Ptolæmeus in cõſtructiõe mathema
tica inter errãtes ſtellas poſuerit.Cur ãt id nõ fecerit theon alexãdrinus:eius docet iter-
pres Idẽ quoq; pappus in ſignis mathematicus qđ nõ repedẽt ſol & luna:neq; ſtatiões
faciãt ſol quidẽ qđ careat epicyclo luna uero ob celeritatẽ.IN Timeo Platõis.Vbi ti-
meus diſputare iduciť de mũdi opificio.MONdũ ædificauit deus. Nã Plato ortũ mũ-
di a deo dixit.Ariſto.aũt:ut ſe Platoni opponat in cũctis oẽs neruos irendit.ut oſtẽdat
mondũ ortu carere:cuius ſycophãtias ut multi ita nos quoq; refellimus. DISSimilli-
mos motus.Subaudi planetaꝝ:quos memorauimus tardiores:&,celeriores uiden pp
globos mundo excentros. VNA regeret cõuerſio.Ideſt mot⁹ unus primi mobilis: q ẽ
ab ortu in occaſum oẽs ſecũ interiores uertẽdo globos.NE IN ſphera qdẽ. A græcis
ſphera a noſtris globus dici ſolet:ſphera inqt Higinius ẽ ſpecies q̃dã in rotũdo cõfor-
mata oĩbus ex partibus æqualis apparens unde circuli finiuntur . huius aũt neq; exitus
neq; initiũ põt diffiniri ideo quod in rotundo omnes tractus & initia & exitus ſigni
ficati poſſunt hãc Euclides ita diffinit σφαῖρά ἐστιν,ὅταν ἡμικυκλίου μενούσης τῆς διαμέτρ
ου, περιενεχθὲν τὸ ἡμικύκλιον , εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκατασταθῇ, ὅθεν ἤρξατο φέρεσθαι τὸ
περιληφθὲν σχῆμα. Theodoſius autem . & heron alexandrinus hoc modo diffiniunt:

σφαῖρά ἐστι σχῆ

σφαῖρά ἐστι σχῆμα στερεὸν, ὑπὸ μιᾶς ἐπιφανείας περιεχόμενον· πρὸς ἣν ἀφ᾽ ἑνὸς σημείου τῶν ἐντὸς, καὶ μέσω τοῦ σχήματος κειμένου, πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι εὐθεῖαι, ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν. ἢ σχῆμα στερεὸν, ἄκρως στρογγύλον. ὥστε ἐκ τοῦ μέσου πάντη, ἴσας ἔχειν τὰς ἀποστάσεις. ὅταν γὰρ ἡμικυκλίου μενούσης τῆς διαμέτρου, περιενεχθὲν τὸ ἡμικύκλιον, εἰς ταὐτὸ πάλιν ἀποκατασταθῇ, ἡ μὲν γενομένη ἐπιφάνεια ὑπὸ τῆς τοῦ ἡμικυκλίου περιφερείας, σφαιρικὴ ἐπιφάνεια καλεῖται. τὸ δὲ περιληφθὲν στερεὸν σχῆμα σφαῖρα. Ab eo quod est sphera fiunt deriuationes multæ ut spheroma. spheriū foliū platani: & sphero terlo. alia quoq; deriuata. ut Plinius in duodecimo naturalis historiæ uolumine de nardo locutus inquit. folia diuisere ad nouam amplitudinē quod adrospherō uocatur maioribus siclis. xxx. quod minore folio est mesosphere appellatur emitur. lx. laudatissimum microspherū e minimis foliū præciumq; eius. lxxv. spherā ut quidā perlubent Atlas libiæ filius qui dicitur astrologiā inuenisse: ut alii ægiptii. ut alii asirii: ut alii Milesius inuenit Anaximander. SINE celesti aliquo mentis istinctu. Democritus enim necnon Plato & Cicero de oratore necnon pro archia diuino quodam aflari putant spiritu poetas idq; Aristoteles in flegidio poeta fuisse ostendit. SON Antem uerbis uberibusq; sententiis. Grandiloquū Cicero dicēdi genus tangit in quo hæc omnia ueluti in oratore ipse pluribus ostēdit uerbis. nā id a paucis cōmode tractari potest ueluti & Homerus ait ulixi parem potuisse in dicendo inueniri neminē cui hoc genus attribuit. PHILO sophia oīum mater artiū. Philosophiam Cicero dicit quā ante pythagorā oēs sophiā idest sapientiā nominabant: quā Aristoteles in metaphysicis fontē re oīum quæ sub mentē cadunt dicit. Idē proclus in euclidem. Idē Iāblicus & Bruntinus: & Theon dixere: unde phisiologia mathematicæq; quattuor ac reliquæ profluunt disciplinæ. DEInde ad ius hominū. Ius ut Pōponius inquit de iusticia & iure naturale est quod oīa aīalia natura docuit gētiū: quod apud oēs gentes custoditur. ciuile uero quod populus sanxit Romanus hic Cicero ius hominū intelligit iusticiā. nā subiungit modestiā: quā aliquando tēperantiā uocat deinde magnitudinē animi per quā fortitudinē accipimus. ex his nāq; uirtutibus iusticia inq̄ tēperantia: & fortitudine reliquæ uirtutes emanant. siquidē prudentia: ut Plato & Aristoteles confessi sunt oīum maior uirtutū est & de parte nascens rationali: ut reliquæ de parte ratiōis. EX PArte supera. Cælestia. INFEra. Humana. PRIma. Primas causas deū materiam & ideas iuxta platonem. VLTIma. Indiuidua: ut anniū anialiū ita hoīnū: & stirpiū & herbaꝝ reliquorūq;. MEDIA. Quæ sunt inter principia & indiuidua: ut elemēta quattuor. NON enim ambrosia deos aut nectare. Ambrosium immortale dicunt græci. unde Homerus.

ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος,
κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο.

A quo Virgilius. Ambrosiæque comæ: diuinum uerticem odorem spirauere: est: & ambrosia frutex de qua diascorides. ἀμβροσία. οἱ δὲ, βότρυς. οἱ δὲ, ἀρτεμισία. ῥωμαῖοι, κάπρουμ σιλβάτικουμ, οἱ δὲ, ἄπιουμ ῥούστικουμ. αἰγύπτιοι, μεσέω. θαμνίσκος ἐστὶ τριπιθαμιαῖος τὸ ὕψος, πολύκλαδος. φύλλα ἔχων περὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ καυλοῦ μικρὰ, ὡς πηγάνου. τὰ δὲ καυλία, πλήρη σπερματίων ἑκατέρωθεν βοτρυδίοις μηδέποτε ἀνθοῦσι. τῇ ὀσμῇ μηκωνώδης, ἡδεῖα. ἡ δὲ ῥίζα, λεπτὴ, διπίθαμος. καταπλέκουσι δὲ ἐν καππαδοκίᾳ τοῖς στεφάνοις. δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν τῶν ἐπιφερομένων, καὶ ἀποκρουστικὴν, καταπλασσομένη στύφουσα. At poetæ de cornu altero capræ amaltheæ quæ Iouē infantē aluisse fingit aiunt ambrosiā effluxisse de altero nectar: nēpe ut hoc cibo: illo potu alleret ex quodā esse deoꝝ uinū rati idq; nectar quidem & nostris antiquis grāmaticis latine murrinā a græcis nectar dici putauere: alii quod barbaro uocabulo hodie elesu. resolui n āq; posse rentur elemēta in sua hypostasim materiā in quā primā qualitatibus expertē quæq; sit ad omnes idonea excipiendas subeundasq; qualitates: ut cui primo adheserit: eius subeat formā: unde si ab hoie assumat spiritus & uiuacis naturalisq; humoris formā admittere ac incolumē ab omni ægritudine q̄diu assumatur custodire. indeq; Metella transmutare: tanta sollicitudine inquirūt alchimistæ uulgo nominati nihil æq; q̄ hoc perquirūt ut auro affluant. AVT iuuētute. Idest hebæ q̄ filia Iunonis fuisse phibet. NEC Homeꝝ audio. Qui Ganimedē a diis raptū ait pp formam. Homerus sane in hymno aduenerē. his uerbis id ostēdit.

ἤτοι μὲν ξανθὸν γανυμήδεα μητιέτα ζεὺς
ἥρπασ᾽ ἑὸν διὰ κάλλος, ἵν᾽ ἀθανάτοισι μετείη.

καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπιοινοχοεύει.
θαῦμα ἰδεῖν πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι. (Et Illiade
Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα.
Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἶλός τ', Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης
ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων.
τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν
κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.

Xenophon tamen in symphosio ait ganimedem non corporis:sed animi causa sublatum dici propterea quod nomen ipsum cum Homero id testatur γάνυται namque oblectatur significat:ut ex animi sapientia dilectus uidetur.ita enim Xenophon inquit. καὶ ἐγὼ δέ φημι καὶ Γανυμήδην οὐ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοὔνομα αὐτοῦ. ἔστι μὲν γὰρ δήπου καὶ Ὁμήρῳ. γάνυται δέ τ' ἀκούων. τοῦτο δὲ φράζει, ὅτι ἥδεται δ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλοθί που πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς. τοῦτο δ' αὖ λέγει, σοφὰ φρεσὶ βουλεύματα εἰδώς. ἐξ οὖν συναμφοτέρων τούτων, οὐχ ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων ἐν θεοῖς τετίμηται. Ganimedes aũt a latinis catamitus dicitur Plautus in menegmis.dic mihi nunquid tu uidisti tabulã pictã in pariete ubi aquila catamitũ raperet:aut ubi uenus adonim. NON IVsta causa cur laumedonti tanta fieret iniuria.Cicero laumedontem ꝑ troe posuit.nã necdũ laumedon natus. ut ex homericis uersibus ostensum est.uerũ solet hoc frequenter facere Cicero ut noĩbus abutatur ꝓpriis. ne tã paruæ rei multũ uideatur esse solicitus ueluti in libro de gloria.Hic situs est uitæ iãpridem lumina linquens:Qui quondã hectoreo percussus concidit ense. Fabitur hoc aliquis mea semper gloria uiuet. Aiax cũ hectore congrediens depugnandi causa agit ut sepeliatur si sit forte uictus declaratq; se uelle ut suũ tumulum multis etiam post seculis pretereuntes sic loquantur: sed hectora Cicero pro aiace posuit uersus homerici sunt.

ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνειῶτος,
ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἕκτωρ,
ὥς ποτέ τις ἐρέει, τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

non est autẽ quod Aulus gelius miretur hunc locũ a tyrone saltẽ non fuisse mendatũ emendantur siquidẽ errores non uirtutes.Putauit enim Cicero hanc uirtutẽ esse ut in re tenuissima ĩmemor uideref eo usq; ut emendari cupierit.qđ & Quintilianus quoq; in dicendi uirtutibus sentit ut cũ cererẽ dixisset pro diana:emendatas dixit recte admonet ita ergo & in epistolis cũ dixit homeꝝ nõ aiacẽ nõ achilẽ sed ulixẽ solũ ptoliportõ appellasse.hoc ideo Cicero qm̃ de qua agebaf cãm tuebaf uã & Homerus alios hoc nomine appellauit ut cũ inquit. τοὺς ἐξ ἔτεκε Ῥήνη ὑπ' Ὀϊλῆϊ πτολιπόρθῳ Et rursum λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολίπορθον.in.viii.& .xv.iliados idẽ uersus repetif de achile idẽ ĩ xx. ὃν νύμφη τέκε νηῒς Ὀτρυντῆϊ πτολιπόρθῳ.QVæ ãt diuina:' Percũctatio figura ẽ . IN TErris origo Idest de q̃ttuor elemẽtis unde cætera in terris oriunf . AVT Flabile.Idest aeriũ. VSITatis notisq; naturis.Subaudi quæ in terra dinoscunf . AETErnum sit necesse est. Nempe quia diuinũ.NE HIs quidẽ.quæ habeo mihi per te uti licebit. Idest non tu poteris efficere ut utar his quæ habeo si uti non potuero corporis enim obice ĩpedimur quominus nobis uti liceat eis quæ anima nostra potest.FORMam suã fortasse.Subaudi nõ uidet.QVAmq̃ id quoq; Subaudi & minimũ.SED relinquamus.Quoniã ex re nostra non sunt.QVA FAcie quidẽ sit.Subaudi deus. SPECIem.Nempe globosam. CONVersionis celeritatẽ.Vt nonus globus tã ineffabilli uelocitate inuehatur ut uiginti & quatuor horaꝝ spacio non tantũ uniuersam terrã ambiat.quod foret mirificũ. sed spaciũ tantũ ut centies milies terra tantũ non habeat .VICIssitudines dieꝝ atq; noctium Vt dies noctesq; sibi inuicẽ cedant.QVADripartitas.In uer:æstatẽ autumnũ & hiemẽ AD TEMperationẽ corpoꝝ.Non modo uer & autumnũ dicit:ubi aer tẽperatus:sed etiã hiemẽ cũ frigora corpora astringũt.:& uires corroborãt.calore intimo humores cõquoquẽte supfluos:nã æstas meatus ocultos corporis diducit & humores euaporãt:& cruditates exquoqriunf.MODeratorẽ & ducẽ solẽ.His nãq; mũdana regit oĩa alia ad ortũ deducendo.alia ad interitũ.siquidẽ ortus unius:alterius est interitus:q̃ oĩa sol suo accessu discessuq; cõficit.LVNamq; a creatione . Accrescens.n.luna.calidior efficif.Cũ diminuif.secus.& ipsa humiditatũ regina.ut multis rõnibus cõprobaf ex eis q̃ ĩ terra ꝑducuntur

producuntur. QVA Si fastorum notantem & significantem dies. Quia singulis mensibus suum conficit ambitum & singulis mensibus fasti ac nefasti dies annotabantur: unde & Ouidii fastorum liber. ideo ait notãtem dies mestuos. TVM in eodem orbe. Zodiacum dicit. IN Duodecim partes. Idest duodecim signa zodiaci. sub quas sol & luna & planetæ quinq; feruntur. EOSDem cursus constantissime seruãtes. Nam semper sub zodiaco eodem feruntur modo: ut Saturnus quidem conuersionem suam annis triginta peragit ab occidente in orientem. Iuppiter duodecim. mars duobus annis & mensibus octo Sol trecẽtis sexaginta quinq; diebus & fere sex horis. Venus & Mercurius eodem cursu cum Sole. At qui diligentius perspexerunt. Venus mẽsibus octo Mercurius sex mensibus & diebus sex. Luna ut quidam uiginti & septem diebus & octo horis. ut quidam diebus septẽ supra uiginti & die dimidio & maxime diecula. Plutarchus uero. Lunæ inquit dies triginta. his nãq; perfectus mensis affulsione ad coitum. præterea Anaxagoras Democritus. Cleanthes ab ortu in occasum cunctas stellas ferri dixerunt. Alchmæon uero ut mathematici. planetas motu contrario meare stellis cælo hærentibus ab occasu inq; ad ortum. At Anaximander a suis circulis ac globis. in quibus sunt singuli ita ferri ait. Anaximenes similiter sub terra & circa ipsum uolui stellas. TVM globũ terræ eminentem e mari. Duo nãq; mari firmamenta dicuntur octauus globus & terra IN Medio mundi uniuersi loco. Centrum mundi terra. non tamen globorum omniũ nã planetarum. alii quidem globi sunt homo cẽtri. alii eccẽtri. & perinde planetæ modo sunt in apogio. i. maxima a terra distantia. modo sunt perigii idest proximi terræ. DVAbus horis. Idest spaciis ac Zonis nempe tẽperatis una nobis icognita ĩter circulũ articum. & antarcticum & æquinoctialem. Altera quam habitamus inter arcticum & æquinoctialem quæ diuiditur in Asiam: Europam & africam sub axe posita. i. sub septẽtrione: quia axis a nostris a græcis axon: ut quadratum diuidens in bina triãgula linea diagonium nominatur: & quæ circulum diuidit bifariã a græcis diameter a nostris dimetiẽs noĩatur. ita sphæram diuidens a græcis axon. a nostris axis dicitur. quamquam est axis. lignũ illud qđ rotarũ foraminib' inserrũ. Currũ sustinet ab euclide ita diffinit. ἄξων δὲ τῆς σφαίρας ἐστὶν ἡ μένουσα εὐθεῖα, περὶ ἣν ἡ μακύκλιον στρέφεται. Heron aũt διάμετρος δὲ τῆς σφαίρας ἐστὶν εὐθεῖά τις διὰ τοῦ κέντρου ἠγμένη, καὶ περατουμένη ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας At Theodosius ἡ δὲ διάμετρος, τῆς σφαίρας ἄξων καλεῖται, ἥ ἐστιν εὐθεῖά τις διὰ τοῦ κέντρου ἠγμένη, καὶ περατουμένη ἐφ' ἑκάτερα μέρη τῆς σφαίρας ἀμετακίνητος, περὶ ἣν ἡ σφαῖρα, κινεῖται, καὶ στρέφεται Higinius uero dimẽsio quæ totius ostenditur sphæræ cum & uersq; partibus ei' ad extremam circũductionem recte ut uirgulæ perducuntur quæ dimensio a compluribus axis est appellata. huius autẽ cacumina quibus maxime sphæra nititur poli appellantur: quorum alter ad aquilonẽ spectans boreus. Alter oppositus auster. AD STellas septem. Idest septẽtrionem de quibus Varro ita loquitur arbitror antiquos rusticos primum notasse quædam in cælo signa quæ prætes alia erant insignia: atq; ad aliquẽ usum culturæ tempus designandum conuenire anima aduertebantur eius signa sunt. has septem stellas græci ut Homerus uocant ἅμαξαν nostris eas septem stellas boues & teriones & prope eas axem. triones enim & boues appellantur a bubulcis etiam nunc maxime cum arant terrã equis ne dicti ualentes glebarii qui facile proscindunt glebas sic omnes qui terram arabant a terra terriones ut dicerent de tritu. possunt triones dicti septem quod ita sitæ stellæ ut ternæ trigona faciant. HORiser. Hororẽ afferens ex frigore quo quia carte africa inde nomẽ habuit. AQVilonis. Latine boreæ appellati ab aquis in glaciem conuertendis aquilo dictus: uel quod de altis montibus hyperboreis nascatur tanq̃ aquila de sublimi loco. STRidor. Quia magno cum stridore perflat. altera subaudi ora. VOCAnt græci antiaxona. Idest oppositã axi hoc septentrioni. CAETEras partes. Quæ sunt tres duæ quæ frigore rigent quod longe Sol ab illis distet. quæ sub utroque polo. una nimio calore solis inculta sub æquinoctiali. VBI Habitamus. Inter circulum arcticum & æquinoctialem quæ diuisa est in Asiam. Africam & Europam. NON intermittit. Idest non ullo anno cessat. VITes letificæ. Idest uberes & pingues. PAMpinis. Idest foliis uitium unde panapinari uites dicuntur cum frondes decutiuntur. BACCarum ubertate. Idest fœtuum arborum ut oliuæ & lauri. & similium cum habeat aspirationem hoc nomen

bacha : bachantem denotat mulierem. Cum caret ea tum unionem ac margaritam tum fœtum arborum ut hic. HERBis prata conuestiries. Prata quasi parata inquit Varro quod humano labore non egeant uestiri ideo dicuntur quod herbæ terram uestire uidcantur ab hominibus sumpta translatione & uestiner pasagoge pathos est. PARtim aduescendum. Vt porcis uitulis. PARTim ad cultus agrorum. Vt sunt armenta. PARTim aduehendum. Vt clitelaria & dorsualia. sarcinaliaque iumenta. AD CORpora uestienda. Vt sunt oues. QVASi contemplatorem cæli. Silius italicus nonne uides hominum ut celsos ad sidera uultus. Sustulerit deus ac sublimia finxerit ora: cum pecudes uolucrumque genus. formasque ferarum. segnē atque obsænam passim strauisset inaluum. Ad laudes genitum capiat si munera diuum. Fœlix ad laudes hominum genus. Ouidius os homini sublime dedit. Cælumq; uidere iussit. Et errectos ad sidera tollere uultus. VT PLATon i uidetur. At non soli Platoni: sed Thimæo cum Pythagoricis omnibus: ac propemodum infinitis aliis. qui omnes mundi cōditorem deum faciunt. VEL si semper fuerint ut Aristoteli placet. Sane Plato pythagoreorum secutus consuetudinem nihil sibi doctrinæ loco scribendum existimauit: q̄q̄ in epistola ad Dionysium dicit disputationes illas suas fuisse Socratis. sed iuuenes præsentia sua edocendos: ut Aristoteles ei ad uiginti & unum annos operā dedisse traditur in disputationibus autem suis quædam rerum capita attigit dumtaxat a quo Aristoteles cum quæ dixerat propemodum omnia audisset quo se principem inter philosophos efficeret. Cuncta inordinem digessit. ac ut uideretur dissimulator maximus nihil a Platone accepisse eius quæ potest inuadit principia. itaq; in octauo auditoriorum sermonū uolumine. ac in libris de cælo multis confertim uerbis molitur ostendere mundum ortum non habuisse: quas sycophantias strophasq; ualidissimis argumentis non Platonici modo: sed etiam multi alii exploxerunt. & nisi longiore nobis utendum esset oratione ad cuncta eius uerba confutanda: quam huic cōmentationi par esse uidcatur negocium per exiguum putaremus eius præstigius refelere: quis enim uulgo : ut hoc tantū proferam rerum clarissimarum ab hominibus constitutarum ac inuentarum : ignorat origines: tam in Italia reo legum & urbium. quam apud & exteras gentes disciplinarum omnium atq; adeo litterarum. facescat ergo hic a nobis Aristotelicus error: quem non nulli consectantur. OMNiq; pulchritudine uirtutis. Virtus nāq; animæ est multiplex: una ad corpus tuendum. altera ad uitam. tertia ad naturam animi aperiendam: ad corpus quidem ut quæ in capitæ: per quinq; sensus ostenditur animalis appellata & in corde: quæ uitalis & in epatæ: quæ naturalis. a petendo quæ utilia corpori expellendo contraria cōmoda conquoquendo ac digerendo. & in uarias res conuertendo quæ consoueant: quam & si per excrementa. qualiter habeat solent iudicare ut uitalem ab arteriæ motu & uisu animalem. Ad uitam: quæ mores respiciunt. ut prudentia. iusticia. tēperantia. fortitudo habent. Ad naturam animi: ut estimandi & recordandi & imaginādi uis: ac intelligendi unde scatunt sapientia. unde omnes artes atq; scientiæ. quemadmodum recte in methaphisicis autumat Aristoteles. Credo equidem in capitæ. A sensibus enim qui in capitæ sunt animal dicitur: nec tamen in corpore anima esse perhibet. quandoquidem animæ instrumentum est corpus: corporis ergo moderatrix animal. NISI planæ in physicis plumbei summus. Idest ita mole corporis graues ut cum plūbo cōferri posse uideamur in phisycis autem dixit in causis rerum naturalium perscrutandis. NIHil duplex. Idest compositum quia quod tale id omnino mortale est. quoniam in ca eunde componitur resoluatur necesse est. LIBerā contumatiam. Iudicibus acriter instando. MORTiferum illud. Hac enim pœna athenienses noxios puniebant ut eos cicutæ potu. FRAVdes inexpiabiles. Idest culpas quæ purgari nullo modo possent: fraudem enim ueteres pro culpa posuere. Vlpianus excipitur etiam ille qui capitalem fraudem admisit: capitalem fraudem admittere est: tale aliquid delinquere ꝓpter quod capite puniendus sit: ueteres enim fraudem pro pœna ponere solebāt: capitalem fraudem admisisse: accipimus dolo malo & per nequitiam. Cæterum siquis. errore. siquis casu fecerit cesabit edictum: unde Pomponius ait neq; impuberem neq; furiosum capitalem fraudem uideri admisisse. Cum cantu & uoluptate moriantur. Dicuntur autem cigni proxima morte futura suauissime modulari: quem modulatū genitū perhi-

bẽutoob cœli longitudinem crebramq; motionẽ uoluptatem pre se ferre. CATO autẽ portiũ dicit ac uticẽsem. COMentatio mortis ẽ. Platonis uerba sunt φιλοσοφία ἐςι μελέτη θανάτου Amonius hæc uerba hoc mõ interp̃tat. Cum lquit homo ex anima & corpore constet tam uincolũ animæ & corporis: q̃ resolutio duplex est: naturale nã. q; uinculũ quo anima corpori alligat̃ & animal efficit̃ unũ est: alterũ in animæ optio. ne positum: altero seruit anima corpori: altero imperat liberaq; est duplex quoq; resolu tio animæ a corpore: ut mors quoq; duplex: naturalis una; qua omnes hoies moriunt̃ nempe qua sepatatur corpore anima: quæ uero mors in delectu: & opiniõe posita: ea di citur qua philosophi cominiscuntur: a corpore animã separare: & hac ratione cõmini. sci mortem apetere. hoc est a corpore animã separari. in quo atendendũ. qđ nõ omni. no separata a corpore anima: abit ac relinquit corpus anima: a matrices siquidem anĩ. mæ nimiũ corporis post obitũ Corpora adhuc ambiũt: atq; diligũt: inde est quod um brosæ imagines circa sepulchra spectantur: ue℞ nequidẽ anima a corpore abducta cor. pus omnino ab anima separatur: nam philolophi uiuentes adhuc sese a corpore abdu. cant: est igitur philosophia cõmentatio mortis: hoc est cõmentatio separatiõis animæ a corpore. EX his uinculis. i. corporeis affectibus. Nam qui ĩ cõpedibus corporis sem per fuerunt. Diuus Augustinus in libro de spiritu & anima inquit. Animæ siquidem quæ in corporibus uiuentes per dilectionẽ re℞ uisibilium corporalibus imaginibus af ficiuntur: a corporibus exeuntes in eisdem imaginibus tormenta patiuntur. propterea enim corporalibus passionibus ibi teneri possunt quia a corruptione corporaliũ affe. ctionum hic mundatæ nõ fuerunt quã corpulentiam de corporis dilectione traxerũt quorundam animæ in eisdẽ locis in quibus culpam cõmiserunt puniunt̃. Quædã ue ro abditis receptaculis usq; ad ultimã resurrectionem continent̃ sicut unaquaq; requie digna est uel miseria. VOlat enim ætas. Horatius heu heu fugaces postume: labun tur anni: Ouidius: Labit̃ occulte fallit uolubilis ætas. & nihil anni uelocius. PER suis uice memor lætari fugit hora hoc qđ loquor inde est. DOctissimus quisq; contem dit quia ipse epicurus ignarissimus nullam probat scientiam. Vsuram nobis largiunt̃. Idest usum animæ cum separata fuerit a corpore ut aliquando tamen moriatur. Quẽ homerum philosopho℞: ob orationis magnitudinem. NAscuntur animos.

FINIS.

Ioannes Petrus Valla Clarissimo ex iustis Iusto Veronẽsi senatori equiti iurato iuris utriusq; doctori: Salutem dicit æternam.

CVM Naturalis historiæ secundi libri locos ambiguos & obscuros: quos olim pater meus profitendo enarrauerat: in ordinem cõmentariorum redigendos animo agitaret: & quia difficile id factu arbitrabar: non quia homini doctissimo paratissimi obuii & expositi non essent: sed qoia tum legẽdo, tum aliud agendo maioribus negotiis: quæ ad rem litterariam pertinebãt occupatissimum & implicatissimũ esse aduerterem: operepretium fuit succisiuis temporibus cũ illi per otium uacare liceret eo dictante quæ antea in explanatione horum locorũ præcepisset statim colligere: ut quoad per me fieri posset bonarũ artium studiosis prodessem: qui ut erat non minus eruditissimus: q̃ humanissimus: quantum quisq; suæ ætatis alius mihi in hanc rẽ flagrãtissimo morem gessit. Ne igitur hi fructus quos nostra industria pararerã situ & squalore obtriti ac reconditi prorsus interirent: eos censui in publicam utilitatem tanquam e promptuario proferendos. Sed quoniã plurimum interesse arbitror perpendere cui has nostras lucubrationes dicaturus sim cogitanti mihi nõnulli occurrerunt partim ꝙ parentem meum eiusq; doctrinã unice dilexerunt partim ꝙ litteratura non mediocri pollẽt: hoc quisq; munus uẽdicare iure optimo uidentur sed ut acriter animũ meum in hanc cogitationem intendo tu unus omnium facile princeps reliquorum ambitum superasti. Quæ uoluntas in hunc hominem testatior & illustrior q̃ tua apparuit? Præsertim cum de honore atq; utilitate tractaretur. & præter q̃ quod ĩpendio doctus, sublimis & generosi spiritus geris animũ & abũde sumministrantur quæ fœlicitatis humanæ intersint. Quo libentius hoc opus tibi inscriberem etiam dexteritate tua & facilitate alliciebar. Quid quod idem Plinius te hoc nostro dignissimum munusculo iudicauit. Tum ꝙ iuriscõsultus es maximus homini de quo agitur controuersia cauere poteris. Tum si opus erit quia militari cingulo accinctus es si non uerbis: cautione armorum eum tueberis: nam ille uidetur cõqueri quod nouocomẽsis haberi uelit. Et quo Verona nouo como nobilior & clarior esse dignoscitur: eo magis Veronam patriã suã agnoscere uidet. At ne sim q̃ par sit præfatione longior de re ipsa iam dicere incipiam. Vale.

IOHANNIS PETRI VALLAE IN PLINII PRAEFATIONIS PRIMI LIBRI NATVRALIS HISTORIAE OBSCVRIORES LOCOS INTERPRAETATIO.

i N SECVNDVM Naturalis Historiæ Librum interpretatiunculas igitur posituri existimamus minus obuiis sensibus abstrusioribusq; succurrendũ quæq; aperta fuerint omittenda. & perinde pōus epistolam paucis perstringemus dictuq; necessaria dũtaxat attingemus ne expositionem loquatiorẽ q̃ utiliorem fecisse uideamur. Ita sumendo principiũ. LIBRos naturalis Historiæ nouitiom camœnis quiritiũ tuorū opus. Nouitium opus dixit Plinius quasi nuperrime factum: ut serui sunt nouitii qui needum satis experti sunt uel etiam inde sumpta appellatione ut euitaret arrogantiam quasi rude & incunditum opus ut etiam mox ostendit est autem hoc nomen adiectiuũ ut apud Vlpianum libro. xxi. plærūq; solent mancipia quæ nouicia nō sunt quasi nouicia distrahere ad hoc scilicet ut plūris uendant: præsumptũ est enim ea mancipia quæ rudia sunt simpliciora esse & ad ministeria aptiora & docsliora: & ad omne ministeriũ habilia. Trita uero mācipia & ueterana difficile est reformare. At nomen substantiuũ nouicius pro seruo rudi. Quintilianus in primo institutionum oratoriarū. At nouiciis nostris per quot annos sermo latinus repugnat. VT OBlicere moliar Catullum cōterraneũ meum. Si Catullus ueronensis ergo & Plinius facile his uerbis esse cōprobatur conterraneo usus uocabulo: ut municipalem suũ Cicero mariũ uocat arpinatẽ: nam ideo cōterraneus dixit quia cōciuis receptũ non est uerbũ sicut ne quidẽ apud græcos ab eo quod est πολίτησ οον fit συμπολίτησ quoniam ut inquit Iullus pollux συμπολίτησ οὐδοκιμον apparet mox subiũgit ταχαδεβέλτιον ὁ αὐτόχθων. apparet igitur Plinium cōterraneũ ideo dixisse ut castrẽse dicit esse uerbum quia græce αὐτόχθων dicitur. A VERnaculis tuis & famulis. Idem ferme dicit famuli inquit Festus origo ab oscis dependet apud quos seruus famul nominabatur unde & familia uocata: & apud Lucretiũ in. iiii. Ossa dedit terræ perinde ac famul improbus esset. Interibi uero mihi nō exigua occurrit ambiguitas: cũ certũ sit Catullũ aliquãto ante Iulii cesaris imperiũ natũ esse defunctũq; uita Iuuenem quo pacto potuerit noluisse existimari a uespasianis duo uusculus. nā ita dicit plinius dutiusculũ se fecit q̃ a uernaculis tuis ac famulis. uoluit existimari. Tempora siquidẽ nullo modo uidentur coogruere. Persocui faciẽ nec tamẽ profeci. Perfricare faciẽ dicunt qui pudorem abiciunt. Martialis Perfricuit frontem posuitq; pudorem Cicero in. iiii questionũ tusculanarum quid terguersamur epicure nec fatemur eā nos dicere uoluptatem quā tu idẽ cum os perfricuisti soles dicere. Refricare aũt est quasi ulcus redintegrare. Cicero in. iiii. philippica. cũ autẽ illam pulcherrimam facti memoriā refocat tũ a suis similibus inuidiam aliquā in me cōmoueri putat. Idem in pisonẽ sic tuis sceleribus rei publicæ præterita fata refricabis. CVM hāc operam condicerem. Condicere dicimur quod in communi dicitur. Vlpianus de aleatoribus quod uero prætor negat se furti actionẽ daturũ uideamus utrum ad pænalem actionẽ solā pertineat. An & si ad exhibendũ uelit agere uel uendicare: uel condicere. Idem libro. xii. de conditione indebiti. quod si quis indebitum ignorans soluit per hanc actionẽ condicere potest si sciens non debere soluit cessat repetitio igitur cōdicere etiā reposcere significat. Idem ibidem si decem aũt triticum stipulatus soluā quinq; quæritur an possim condicere: quæstio ex hoc descendit an liberor in quinq;. NON eras in hoc albo: Asconius pedianus album ciues prorsum sic notabant ut qui senator esset eiiceref e senatu qui plebeius & erro in tabulas referetur: & ærarius fieret ac per hoc nō est in albo centuriæ suæ Cicero in secũdo de oratore ab initio rerum romanarū usq; ad publiũ mutium pontificem maximũ. res omnes singulorū annorū mandabat litteris pontifex maximus efferebatq; in album & proponebat tabulā domi potestas ut esset populo cognoscendi. SED hæc ego mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione. Nominare inquit Varro dictum qđ res nouæ in usum quoquo modo additæ erant quibus ea nouissent noīa ponebāt ab eo nuncupare nōīnare ualere apparet in legibus ubi nūcupatæ pecuniæ sunt scriptæ. Nūcupata pecunia est ut ut Cinicus in libro. ii. de iuriscōsulti nomine certa noibus propriis pronunciata quā.

do nexum faciet mancipiumq; uti lingua nuncupasset ita ius esto ita uti nominarit lo-
cutus ut erit ius esto nota nuncupata dicuntur quæ consules: prætores cũ in prouinciã
proficiscunť factũr ea in tabulas præsentibus multis referunť. At santra libro.ii.de uer-
bo℞ antiquitate satis multis nuncupata colligit non directo nominata significare sed
promissa & quasi restificata circunscripta ræcepta quod etiam in uotis nuncupandis es-
set conuenientius ergo inquit Plinius adenti nuncupatione hoc est ꝓmisso. ET MO-
la taurũ salsa litant. Valerius maximus libro secundo. Mola quæ uocabať inquit ex sa-
le constat & farre Inter sacrificare & litare inquit Nonius hoc interest quod sacrificare
est ueniam petere. litare est ꝓpiciare & uotũ impetrare. Virgilius. Tu modo posce deos
ueniam sacrisq; litatis idest impetratis. Plautus in pœnulo si hercle istuc unq̃ factum est
tu me Iupiter faciat semper sacrificem nec unq̃ litem. Cicero in secundo de diuinatiõe
his igitur q̃ physicis potius credentibus existimas qui cũ pluribus diis immolatur quid
tandem euenit ut litetur aliis. ALiis non litetur. AVT rusticis uocabulis aut externis
imo barbaris cũ honoris præfatione ponendis. Cum dixisset rusticis uocabulis & subie
cisset aut externis adiecit imo barbaris ut se omnem ambitionem in dicendo ostendat
contempsisse ideo etiam facete addidit cũ honoris præfatione. ponendis ideo etiã hæc
uerba uultuose legenda sunt quia ironica. solet certe Plinius rusticanis uti uerbis ut in
sextodecimo cap. xxv. catricionẽ inquit rustici uocãt. PRæterea iter est nõ trita auto-
ribus uia. Paulus in octauo digesto℞ Via inquit constitui uel latior octo hedibus uel
angustior potest ut tñ eam latitudinẽ babeat qua uehiculũ ire potest. Alioqui iter erit
nõ uia. NI ANimus inquie s pasceretur. Est enim trium gene℞ inquies. Salustius ĩ pri-
mo historia℞ nobis primæ dissensiones uitio humani generis euenere qđ inquies atq; ĩ
domitũ semper in certamine libertatis aut gloriæ aut dominatiõis agitur. SVCcisiuis
temporibus ista curamus. Idest nocturnis a succedendo ne an a succidendo deriuetur
ambiguũ uideri põt: sed cũ fere unicos scribať potius a succidendo. Cyprianus in epi-
stolis si hoibus lætũ est & gloriosum filios habere cõsimiles & tunc magis generasse de
lectat si ad patrem liniamentis paribus soboles succisiua respondeat: quãq; subcisiuũ in
quibusdam legiť mendose ut opinor ita apud Nonium de indagine uiro℞ doctorum
succisiuum secundũ sequens Lucilius libro. xxviii. prætertea hanc succisiuã si quãdo uo-
les operam. succisiuũ positũ succedens succidaneũ. Aulus gelius in fine noctiũ atticarũ
ea omnia succisiua & subsecũdaria tempora ad colligendas huiusmodi memoria℞ di-
sceptatiunculas conferam. Cicero in secundo de oratore quæ ego sero quæ cursim arri
pui quæ succisini operis ut aiunt iste a puero summo studio. Idem secũdo in Antoni-
nm libro. Et tamen omni genere monumẽto℞ meorum perfecisse operis succisiui ut
meæ uigiliæ meæq; litteræ & iuuentuti utilitatis & nomini romano laudis aliquid affe
rent. Quintilianus in primo institutionũ quibus potius studiis hoc temporũ uelut suc
cisiuũ donabimus. Aliud uero est succiduũ aliud inccidiũ Succiduũ nãq; inquit Lactã-
tius tardãs a succidẽdo siue ut fœturæ succedẽs soboles succidua. & succiduũ uicarium
Statius in quarto thebaidos. Dũ præmis obnixo uenabula comminus apto. Poplite suc-
ciduo idest summisso & i. vii. hubera succiduasq; apportat matribus agnas. At iucidiũ a
sue deductũ est. Varro in rebus rusticis de suibus locutus de magnitudine inquit gallia
rum sucidia℞ Cato scribit his uerbis ĩ italia ĩ scrobes terna atq; quaterna milia sucidia.

Ioannis petri Vallæ in secundi libri Plinii natura
lis historiæ obscuriora expositio.

Vndum est hoc: qđ noie alio Cœlum appellari libuit: Cuius circumflexu tegun
m tur cuncta: numen esse credi par est. æternũ ĩmensum: neq; genitũ neq; interitu
rum unq̃. Cuncto℞ quæ mũdus cõprehẽdat scripturus historiã Plinius primo
ut æquũ est diffinit mundũ nõ per genus & differentiã qđ ipse cuncta cõpræhẽdat: sed
ab eius partiũ ratione potentissima℞: sicut etiã Aristoteles de mundo scripturus in ip-
so statim principio mundus inquit ex cœlo terraq; ac naturis quæ in his cõpræhendun
tur cõstitutio est. dicit & aliter mundus uniuersitatis ordo ac exornatio a deo & per de
os custodita cuius medium immobile & sedes ac firmammentum uniuersis uictum fe-
rens animalibus uesta materq; supra ipsam uniuersum & omnifariam terminatum in
supræmum deorum domicilium cœlum appellatum est diuinis refertum corporibus
quæ astra

quæ astra consueuimus appellare sempiterno citatum motu orbiculari uniuersi cœli mundi queita globosi perpetuoque ut dictum est moti. bina sunt necessario immobilia puncta sibi inuicem e regione opposita quasi sphæræ intorno reuolutæ quæ solidã sphærã continent circa q̃ uniuersus euoluitur mundus orbiculari motu hiq; poli nuncupantur per quos si duci lineam rectam contingat: ut ab altero in alterum perueniat mundi erit Diameter quem axem nominarunt mediam terram habens & polos. extrema cæli porro & astrorum substantiam æthera uocitamus Pythagoras primus Plutarchi sententia uniuersitatis ab ipsius ordine mundum nominauit, hũc Thales & qui ipsum secuti sunt unum esse dixere. Democritus & Epicurus istorumq; discipulus metrodorus in ipsa infinitate infinitos esse prodidit. Empedocles solis decursum circũquaq; mundi ambitum uoluit persuadere. Seleucus infinitum esse mundum. Diogenes uniuersitatem quidem esse infinitam: sed finitum mundũ. Stoici uniuersitatẽ a toto distinguunt ut sit uniuersitas cũ inani infinita. Totũ autem sine inani mundus & perinde non esse uniuersitatẽ idem quod mundus. Empedocles sicut uniuersitatis partem exiguam mundũ esse uoluit ita reliquũ inenem siluam. Metrodorus par inquit non uidet ut in ipsa infirmitate unus sit mundus sicut nequidẽ in longe lateq; patenti campo una arista non fuerit infinitosq; ideo esse mundos quod causæ sint infinitæ. Nã cum finitus quidem sit inquit mundus Atomi tamen quæ sunt elementa cunctoꝝ corporum infinitæ At Plato non ex atomis sed ex purissimis productũ cælum uoluit elemẽtis. Cum eius discipulus Aristoteles quintũ ponat elementũ æthera unde & cælum constet & astra. His itaq; expositis facili⁹ erit quid dicat Plinius inueri. Is igitur mundũ inquit & hoc quod nomine alio cælum appellari libuit. Nã non uno modo mundus dicitur: est enĩ quandoq; adiectiuũ aliquando substantiuum cũ plura significat cum nuditatẽ ut apud Plantum Ariolariq; occeperunt sibi esse in mundo malum. dicitur & mundus muliebris ornatus. Liuius de bello Macedonico libro quarto mũditiæ ornatus & cultus hæc fœminaꝝ insignia sunt his gaudent & gloriantur: hunc mundũ muliebrem appellauerunt maiores nostri. Mundus aũt quod alio nomine cælum appellatur a mouendo ut Varro putat dictus. CVIVS circũflexu teguntur cuncta. Hæc Aristotelica sententia est quæ censet extra mundũ nihil esse. NVMEN esse credi par est. Animatũ Platonis sententia dicit nec tamen deum uniuersitatis Plato uoluit: sed opificium cum inquit θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν καὶ ξυμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος. οὕτω ζῶον ὁρατὸν τὰ ὁρατὰ περιέχον εἰκὼν τοῦ ποιητοῦ. θεὸς αἰσθητὸς μέγιστος καὶ ἄριστος κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν εἷς οὐρανὸς ὅδε μονογενὴς ὤν. AEternũ imensum. Quia si numẽ mũdo isto circunfundit ut aĩa corpore æternũ sit necesse ẽ nec sub mensura cadit qa ne aĩa qdẽ nr̃a. NEq; genitũ. neq;. n. gignit: sed creat aĩa ita nequidẽ interit. SACer est. Ut numini. i. aĩæ congrua dixit. Ita nunc mundo. i. corpori. Sacer nãq; ut inqt Vlpianus locus est cõsecratus. sacrariũ est locus in quo sacra reponũtur qd' etiã in ædificio priuato esse põt. sacra loca ea sunt q̃ publicæ sunt dedicata a principe siue in ciuitate sint siue in agro ergo sacer qa numinis habitaculũ. TOTus ĩ toto. i. totus in ipsa uniuersitate. IMMo uero ipse totũ. Idest uniuersitas. INFinitus. Quia finis eius sub intelligentiã nostrã cadere nõ uidet. AC Finito similis qa orbes ei⁹ oẽs cum moueant in loco moueri necesse est & proinde finiri. OMNium reꝝ certus. Quia sub sensum cadit. ET Similis incerto. Quia incertæ eius causæ. ET Rerum ipsa natura. Quia in ipso cuncta procreantur. est autem natura ut inquit Aristoteles principium motus & quietis in quo existit primo per se & non per accidens. FVRor est mensuram eius animo quosdam agitasse atq; prodere ausos. Ratione enim diametri ad circulum perfecte terræ mensuram prodiderunt inde & cæli a terra altitudinẽ Posidonius, & eratosthenes. VT Totidem rerum naturas credi oporteret. Cum ut Aristoteles inquit sit natura principium motus & quietis in quo est primo per se & non per accidens AVT si una omnes incubarent. non uni ut quidam. Ridiculum enim sit dicere naturam incubare mundo: nec minus stultum dicere mundos plures ita inuolui ut cæpa habet tum enim secundus primo & tertius secundo & quartus. tertio atque ita deinceps singulis singuli dicerentur incubare non omnes uni. Præterea ne ita quidem plures essent: sed unus foret mundus, quia unum centrum & una elementa.

FORmam eius in speciem orbis absoluti globatam esse. Stoici tamen & prupemodũ omnes in ea quidem fuere sententia ut globosum mundum esse dixerit tiam id ualet σφαιροειδῆ. Quidam coni faciẽ habere putauerũt. Nonnulli faciẽ oui. Epicurus uero & metrodorus: quoniã infinitos mundos esse dixerunt uariatum figurarum esse posse existimauerunt triquetræ figuræ alios: alios quadratæ & multorum angulorum alios. Hanc ergo formã eius æterno & irrequieto ambitu inenarrabili celeritate uigintiquattuor horarum spacio circũagi. solis exortus & occasus haud dubium relinquere. Cum sint motuũ genera bina unũ animæ. Alterũ corporis utrunq; opinati sunt plæriq; mundo deputanũ ut ex motu animæ mundi crediti fuerint mot⁹ aiæ anialiũ. motus aũt corporis cum sit unus quidem in prædicamento substantiæ. Alter q̃titatis. Tertius qualitatis. Quartus ubi motus substantiæ ortus & interitus: quantitatis augumẽtum & diminutio: qualitatis alteratio. Vbi tria genera rectilineus: mixtus: & circularis: rectilinei sex species sursum & deorsum dextrorsum & læuorsum ante & pone. Mixti aũt generis infinitæ esse species possunt circularis una quæ contrariũ inquit Aristoteles nõ admittit hæc est qua mundus mouetur: sed quoniã primus motus ab ortu in occasum est. motus uero planetarũ ab occasu in ortum cur hæc esset diuersitas quæsitũ est & duæ potissimum rationes adduci solent una quod cũ ex motu cæli gignant & intereãt omnia & omnis ortus & interitus ex cõtrario in contrariũ fiat motus in cælo esse oportuerit cõtrarios: Altera ratio est harmoniæ quoniã concentus nõ ex similibus sed ex dissimilibus procreatur. Aristoteles tamen nõ putat ex motu cæli ullã gigni harmoniã. ESSE innumeras ci effigies animaliũ rerũq; cunctarum impressas. Quoniã ita notarũt astronomi in toto octauo globo: nedum in signifero. AC Plerũq; confusis. Subaudi seminibus ut in terris multa indicant nobis monstra. ALIbi plaustra alibi ursi ut in septẽtrione circa polũ uerti plaustrum dicitur. septẽ enim stellæ quæ septentrioni nomen dederunt & currum & boues & booẽ dant intelligi & ibidẽ ursa maior & minor quæ helice & cinosura nominantur. TAVri alibi. Vt in signifero. ALIbi litteræ figura non deltoton dicit quæ litteræ figura est in cornibus Arietis quia non conuenit cum eo quod sequitur Candidiorem medio super uerticẽ circulo: sed cũ galaxia quæ medii circuli facies c linerã exprimit sicut & a lacte galaxia nomen habuit apud græcos & apud nos lactei circuli. CAELum quidẽ haud dubiæ Cælum Aristotelis sentẽtia ultimus appellatur globus uniuersi. Secundo modo appellatur cælum a primo globo ad globũ usq; lunæ. Tertio mundus uniuersus. IGNitum summo. Scripsit Plinius ignem cũ summo ex primi librarii uitiarunt mutando c in t & uerbũ unũ ex duobus faciendo ignẽ tum uerbi nouitatẽ imo rusticitatem corrigendã existimantes ignitum fecerũt quod uitio se factũ alii aduertentes ignium emendarunt quorum neutrũ recte dici indicant quæ secuntur & quæ antecedunt nã cum dixerit Plinius uideo dubitari quattuor esse ea sequi accusatiuũ oportuit ignem quia mox etiã subdit accusatiuum proximũ spirit⁹ idq; sensus etiã indicat Plinianus qui est ut ignis cũ cælo misceatur queadmodum terra cũ aqua ut aer omni satiã penetrat & perinde statim subdit inde tot stellarũ collucentium illos oculos ut stellæ pp infusum cælo ignẽ igniculi quidã uideant ut sine cõtrouersia ignẽ cum sũmo. i. cũ cælo legendũ sit. CVM q̃rto aquarũ elemẽto: ita dixit tellurẽ cũ elemẽto aquarũ ut supra ignẽ cũ sũmo. EOdẽ spũ pendẽt. Spiritũ aerẽ dicit quẽ supra omni satiã diffusum dixit. QVAE ab incessu uocam⁹ errãtia a græcis ab errãdo planetæ dicunt. a nostris tum errones tum errãtia sidera. CVm errẽt nulla minus illis. Ita Cicero in tertio de natura deorũ maxime uero sunt admirabiles motus earũ quinq; stellarum quæ falso uocantur errantes. nihil enim errat quod in omni æternitate conseruat progressus & regressus reliquosq; motus cõstantes & ratos quod eo est admirabilius in his stellis quas errantes dicimus quia tum occultantur tum rursum aperiuntur. tum abeunt. tum recedunt: tum antecedunt: tum subsequuntur: tum celerius mouentur: tũ tardius. Tum oĩno ne mouentur quidẽ: sed ad quoddã tempus insistũt quarũ ex disparibus motionibus magnũ annũ mathematici noĩarunt qui tum efficitur cũ solis & lunæ & quinq; errantiũ ad eandem inter se cõparationem cõfectis oĩum spaciis est facta cõuersio: q̃ longa sit magna quæstio est: esse uero certã ac definitam necesse est: recte ergo Plinius adiecit cum errent nulla minus illis. NEC tẽporum modo terrarũq;. Quoniam ut

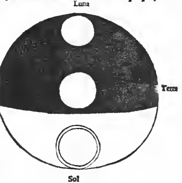
niam ut anni tempora alia inertia:tum frigore:tum calore:Alia temperata ita & tellus commoda & Incommoda frugibus. Hunc mundi esse totius animum:Cuncta siqui dem quidam philosophi putauerunt inde animari. AC planius mentē.quasi metien tem omnia. Hic suum lumen cæteris quoq; sideribus fœnerat. Existimat enim plinius ut lunam quæ a lumine dicta est ut placuit catullo ita reliqua sidera a sole lumen acci pere quod postea mundo restituant inde noctu collucere quod si ita sit aduersabitur su periori sententiæ quæ fuit ut cuncta ex igni collucerent. OMNIA intuens. Ita home rus iouis oculū solē appellando πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα κυβερνᾷ QVA propter effigiē dei fortuamq; querere imbecillitatis humanæ reor. Recte pli nius in illos dicit qui effigiem deo quasi homini attribuendam putauerunt ut epicurus qui deo faciem bumanam dedit. Nam illud faciamus hominem ad imaginem & simi litudinem nostram animum non corpus spectat. Alioqui nosse quidem deum potest nemo:ut rectissime plato dixisse arguatur deum inuenire non facile. nosse autē impossi bile est. testius adhuc diuus iohannes chrysostomus contra iudeos deum igitur uocita mus inmemorabilem incomprehensibilem sub intelligentiam non cadentem qui spe ctari non potest non comprehendi:uim omnem humanæ linguæ superans:intelligen tiæ humanæ cognitionem excedens non obuius angelis nec babetur ab archangelis spectari non potest a seraphin. Teneri non potest a cherubin principatus intueri non possunt:nec dominatus:ne prorsus a quoq̄ coguosci nisi a se. patrem enim soli sibus ac spiritus sanctus cognouere. ET BONAE ad ædem larium ara bonam enim & malā ueteres illi fortunam dixere ideo incertam ac temerariam nominauere. ATQVE etiā furtorum esse nam furum deam lauernam plautus uocat. IRRIDENDVM uero agere curam rerum humanarum illud quicquid est summum. Hic se plinius de grege porcorum epicureorum plane ostendit. Quod si ita sit unde tanta prouidentia & ordi ne cuncta administrantur:quæ oriuntur quæq; occidunt? ANNE tam tristi atq; mul tiplici ministerio non pollui credamus:q̄ ridiculum plinianum argumentum. quasi ue ro etiam radii solares reliquorumq; siderum in latrinis pollui possint quasi non solo nutu cuncta regat deus causarum secundarum ac reliquarum ordine instituto. OC cupato deo in tanta mole. Stulte dictum quasi labor sit deo ullus ita loquitur. Rectius aristoteles in totum enim inquit quod in naui gubernator: quod in curribus auriga: quod in choro ductor:quod in ciuitate lex quod in exercitu dux id deus in mundo ut tamen aliis imperandi labor sit cōmotio multa cura multa. Deo autem negotium nul lum labor nullus q̄ppe quod ab omni corporali imbecillitate sit immunis. NAM ne que sibi potest mortem consciscere si uelit. q̄ hoc delirum. quasi bomo quoq; suam in terficere animam possit ac disperdere. quæ memorat reliqua temporaria & bumana sūt tale uero apud deum nihil est ideo nullum tempus quia cum ipso æternitas. QVAN DO ad ea; pertinet tota signiferi modulatio. Modulationem signiferi dicit quia ut tā ptolemæus in tertio harmonicon q̄ pythagoras cælum uniuersum modulari quodā constare uoluerunt insignifero igitur semicirculi dum taxat ratiocinium ē quod in de xtra læuaque diametri sint similes distantiæ. Quod si consideres partem semicirculi tertiam erit distantia sexaginta partium quæ est sexangula mundi figura proinde si ca piatur diametri dimidium modulatus intelligitur diapason quæ perfecta consonantia est ut sunt totius circuli duodeci ad sex uel octo ad quattuor uel sex semicirculi ad tria quæ in ratione dupla sunt. diapente autem consonāria quæ in ratione sesqualtera. ut xii.ad.viii.uel.viiii.ad.vi.uel.vi.ad.iiii. diatessaron porro consonantia in sesquitertia ra tione ut.xii.ad viiii.uel.iii.ad.vi.uel iiii ad.iii. diapason cum diatbessaron rationē ha bet duplam sesquitertiam ut sunt septem ad tria. Diapason & diapente in ratione tri pla ut.xii.ad.iiii.&.viiii.ad.iii. tonus ut in ratione sesqoctaua ut nouē ad octo. babent. Disdiapason in quadtupla ratione ut duodecim ad tria. Nam sexangula mundi figu ra quæ in partibus sexaginta est amicabilis dicitur ac pene par ut par atq; cōsimilis col lus & aduersatio & perinde unisonā facere uident barmoniam qd per eandem mundi diametrū radios tum planetæ mittere uident Ac trigesimo anno ad breuissima sedis suæ principia regredi certū est. Nam ut singuli planetæ ratos suos habent cursus. Iuppi

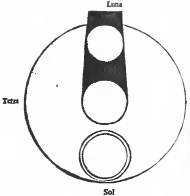
ter qdē.12.annorū. Mars duorū. Sol. Mercurius & Venus.12.mensiū. Luna triginta dierū ab emersione sub sole ad coitum. Ita Saturnus triginta annorum quod breuissimum spacium est quoniam quod magnus annus appellatur longe maius. Quidam id decē & octo annorum. non nullorum alii sexaginta ut heraclitus omnium decem & octo milibus annorum solarium. Diogenes trecentis sexaginta quinq; annis compleri omnium magnos annos. Quidam intra septem milia septingentos septuaginta septem cōtineri. Alii intra octies octo perfici. est autem magnus annus cum planetes ab eodem signo ad idem redit signum ad eandem partem tam latitudinis q̄ longitudinis signiferi. Breuissimum ergo spatium saturni est triginta annorum cum ab eodem signo redit ad idem signum eandemq; partem: sed longitudinis tantum non etiam latitudinis. Nā multo pluribus annis opus est ut etiam par latitudinis non modo parte: sed etiam partis scrupulo inueniatur. Omnium autem errantium siderum meatus interq; ea solis & lunæ. Apparet plinium cum uulgo planetæ septem dicantur solem & lunam in numerum uenire errantium uoluisse quod theon quoq; in ptolemæum autumat itaq; neq; herentes cælo neq; uagas stellas solem & lunam putauit appellandas: sed inter utrasque tam ptolemæus q̄ theon esse uoluerunt. His innixus rationibus theon ηλιομ δε και σεληνην ουτε απλανεισ καλει δια το μη φυλαττειν αυτουσ τηρειν τα προσ αλληλουσ διαστηματα μητε τα προσ τουσ αστερασ μετε μην πλανητασ τουσ σχηματισμουσ ουτε πλανωμενουσ δια το μητε στηριζοντασ αυτουσ φαινεσθαι μητε υποστρεφοντασ. Ideo inquit in numero hærentium cælo stellarum non habentur sol & luna quod inter se inuicem interualla non custodiant neque inter stellas & nequidem figuras. nec porro in errantium numerum ueniunt quod stationes facere non uideantur & nequidem repedare. TERTIVM martis quod quidā herculis uocant: ut enim saturni sidus alii phænontis uocant ita iouis phabetontis dicunt. Et martis tum pyrohentis tum herculis. Mercurii tum stilbontis hoc est radiantis Tum sacrum mercurii: ut ueneris modo luciferi modo hesperi modo Iunonis. BINIS fere annis conuerti. Sunt namq; qui examinatius locuti dicant annis duobus & mensibus quinque. SED ut obseruatio umbrarum eius quæ spectantur in solariis & horologiis. REDEAT ad notas. quibus horæ definiuntur. QVINOS annis dies adici. Nam cum uelocius primum mobile ab ortu in occasum moueatur q̄ sol ambitum suum potuerit absoluere ab occasu in ortum ideo supra trecentos & sexaginta dies superest spatium quinq; dierum & fere horarum sex. mouetur ergo ut non prima scrupula uelut nunc loquuntur omnes minuta absoluat sexaginta quod ē partem unā perficere: sed quinquaginta nouem prima scrupula peragit ut quidam opinantur cum secundis octo. ut uero alii censent tertiis insuper 17. quartis 13. quintis 12. sextis 31. ut uero alii tertiis 19. quartis scrupulis 37. quintis 19. sextis 13. septimis 56. uno quoq; die quem horarum uiginti quattuor dicimus. SVPERq; quartam partem diei. Nempe horas sex. Verum mathematici huic spatio ita deesse inuenerunt ut intra centum annos dies una desit intercalationi sunt qui intra annos trecentos dies modo binas deesse dicant.

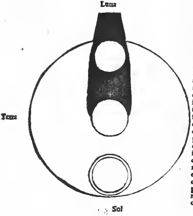
ALTERNO meatu uagum. Repente namq; ad solem redit quia ad sexangulam mūdi figuram nunq̄ peruenit ad signiferi autem ambitum peragit tricenis & duo de quinquagenis diebus. sunt qui pronuntient ueuerem suum ambitum conficere mensibus octo. MERCVRII sidus. Hunc mathematici diligentiores suum cursum perficere mensibus sex & totidem diebus putauere licet tam ueneri q̄ mercurio & soli annuus ambitus deputetur a plerisq; philosophis. IN MAGNA anni ratione dicendos. Annum magnum siderum quidam annis sexaginta absolui dixerunt heraclitus decem & octo milibus annorum. Diogenes trecentis sexaginta quinq; annis. Alii septem milibus annorum septingentis septuaginta septem. Vt pauloante memorauimus. IN defectu tamen conspicua. quandoq; ita deficere spectatur ut nequidem umbra eius obscura appareat ut nequidem ubi sit deprehendi possit id quoq; multi se spectasse memoriæ prodiderunt non ergo semper conspicua. Nam si eccentri humilitate terræ sit proxima & in umbræ conum medium inciderit prorsus non comparebit sin sublimis ut in sagittario & extra umbræ diametrum tum erit conspicua. PROXIMA CARDINI. Idest firmamento nempe terræ. duplex si quidem firmamentum

octauus

octauus globus & terra. MINImo ambitu uicenis diebus septenisq; & tertia diei parte. Sunt qui dimidia diei parte. nã cũ ambitus fuerit lõgissimus triginta dierũ: est a silente luna ad ipsum rursus coitũ. IN COitu solis biduo. ut in sagittario ut celerrime in geminis. SIDEra haud dubie humore terreno pasci. Negãt hoc pipatetici qui maculas lunæ inæquales partes ut mõtes & ualles putẽt. FIGVrã aũt umbræ similẽ mœtæ qppe quæ turbinatæ faciei ẽ. Est siquidẽ mœta facies ab imo lata: supne acuta. Liuius de bello macedonico ipse collus est in modũ mœtæ in acutũ cacumẽ a fundo satis lato fastigiatus a cõtinẽti arctæ semitæ aditũ habet. NEq; lunæ excedat latitudinẽ. qm̃ nullũ aliud sidus eodẽ mõ obscuret & talis figura semp in mucronẽ deficiat. Momẽti nullius argumentũ est. ideo inquit latitudinẽ lunæ terræ umbrã nõ excedere arguit quod aliud sidus eodẽ mõ nõ obscuret. quia nõ occultaret uel pauxillũ mõ cũ sit celerrimi motus luna nisi latior sit umbra. Deinde põt accidere ut sit uel nõ sit latior ubi aliud sidus uel obscuret uel nõ obscuret nec. n. certa est nobis globorũ ꝓfunditas uel magnitudo Veneris & Mercurii. Item cũ tã Venus q̃ Mercurius nunq̃ ꝑueniãt ad diametrũ & ne quidẽ ad sexangulã figurã quo pacto obscurari potuere? SVPra lunã pura oĩa ac diuturnæ lucis plena. Id planeq; negãt philosophi quippe q terræ umbrã ad octauũ usq; globũ ꝑuenire arguũt qd hærentes cœlo stellæ quinq; obscuriores tpore in luce nõ spectent reliquis tñ cõspicuis. Quæ alio tẽpore sint cõspicuæ. ꝑterea cũ in mucronẽ terræ umbra finiat: sitq; aliquãdo luna tota in umbra terræ imersa. sitq; luna amplissimũ corpus cur ad solẽ usq; ꝑuenire uel excedere etiã solẽ nõ potuerit nõ intelligo. Itaq; pura oĩa supra solẽ esse nõ possunt. MESTrui nõ sunt utriq; defectus ꝓpter obliqtatẽ signiferi si in suis globis feruntur non in signifero ut propter obliquitatem? At forte id uoluit quia ad obliquitatem ferunt signiferi. At ne ita quidem recte. ferunt enim Sol & luna semp sub ecliptica ut sol inq̃ ita luna tum etiam sub eadem illa obliquitate defectus utriusq; sideris erunt mestrui nõ ergo signiferi obliquitas in causa est: sed quod luna modo australis mõ septẽtrionalis sit cũ sol sub binis illis partib9 mediis sempmet qd ipse recte ait lunæq; multiuagos ut dictũ est flexus. Falsum etiã qd ait mestrui non sunt utriq; defectus. Nã in. M.cccc.xciiii. eodẽ mẽse nẽpe martis fuit tã solis q̃ lunæ defectus. NON posset qppe totus sol adimi terris intercedente luna si terra maior esset q̃ luna. Existimat Plinius lunã terra maiorẽ qd nõ mõ oĩum doctissimorũ sententiæ aduersat: sed qd peius ẽ rõni quin & sibimet nõ aduertit aduersari. ait nãq; idq; uerũ terræ umbrã turbinatam & metæ hře faciẽ. ꝑinde i tãta distãtia q̃ est inter terrã & lunã umbrã terræq̃ lũa operit multo angustiorẽ eẽ necesse ẽ ea quæ statim a diametro exit cũq; ipsius terræ umbra maior q̃ terra esse nõ possit ob solis magnitudinẽ quæ ipsã undiq; arctat. cũ ea umbræ pars sũma angusta ipsã quãdoq; lunã totã opiat quo pacto nõ erit terra maior q̃ luna? qd uero dicat solẽ a luna adimi terris id mãifesto falsum est nõ. n. unq̃ solis eclipsis in cunctis terræ partibus ẽ qd si a parte aliq̃ terræ id argui posse putat eodẽ mõ ẽt nubecula mõ aliqua terrã

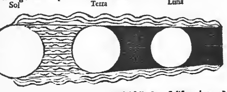

magnitudine excedet sane ut ipse etiam ait res ita hēt si lumē mai⁹ ē q̄ materia extrema diametri lumis ad angulos rectos diametri materiæ cadere non possunt: sed plusq̄ mediam sphericā materiā illustrāt sin aūt lumē æquale fuerit materiæ tum quod diametri sint æquales æqualiter umbra ꝑfluit in infinitum. At si materia fuerit lumine maior itra diametrū cadēt radii. ac sicut æquales diametri āgulos rectos faciebāt ita hic angulos citra diametrū nā si ad diametrū usq; puenirent sint anguli recti necesse ē pinde duū inæqualiū corporū æquales diametri qd' fieri nullo modo pōt. id uero subiectis facile figuris hisce dephēdetur. VT non sit necesse amplitudinem eius oculoꝝ argumētis. Quemadmodum putauit epicurus & secuti ipsum sicut Lucretius pedalem enim solē eē existimauit quia ita nobis obiicit. friuolæ tū sunt plinianæ rationes. qđ sol terra sit maior nisi ea mō quæ de terræ umbra memorat. COLūnæ effigie. Ideo a græcis cylindroides appellāt. TVRbinis recti. Quæ calathoides uocitāt. MEte

existere

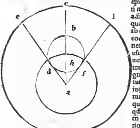
exiſtere effigiem:quæ conoides nominata eſt umbra.NVLLa amplius relinquatur dubitatio ſuperari magnitudine terram.Imo equidem ut oſtẽdimus ideo minor. q̃ terra arguit ur'ut figura ſubiecta plane omnibus eſt uidere.

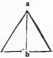
DELIQuio Solis.Varro in caſina qñ tibi domĩ nihil deliquium eſt dictum ab eo qd deliquandũ ut turbida quæ ſunt deliquantur ut liquida fiant Aurelius ſcribit deliquiũ a liquido.Claudius ab eliquato ſiquis alterutrum ſequi mallet habebit autorẽ. ET IN Luna ueneficia arguente mortalitate & ob id crepitu diſſono auxiliante.Manilius.

Vltima ad heſperios infectis uolueris alis
Seraq; in extremis quatiuntur gentibus æra. (Ouidius
Te quoq; luna traho q̃uis temerata labores
Aera tuos minuãt.Cur aũt id nos docet Alexander inquiẽs æs & ferrũ quatiũt mortales qd ſe dæmonas fugare exiſtiment p id tẽpus quo luminaria iſta in terrã ſuas non mittunt affectiones q̃ benefaciãt hoibus & iprobos arceãt dæmonas.LVCEre dodrãtis ſemũcias horaꝝ.Ptolemæus de Luna locutus inquit ἡ δὲ ἡμερησία παραύξησις πρώτων ἑξηκοστῶν ιη.Hoc eſt ſingulorꝝ dierꝝ incrementũ eſt decem & octo primorꝝ ſcrupulorꝝ.QVO argumento amplior errantiũ ſtellarꝝ q̃ Lunæ magnitudo colligiẽ. At ne hoc quidẽ magnitudinẽ uel paruitatẽ lunæ arguit ſtellæ nãq; ideo lucent uel ex ꝓpinquiore loco quia ſupra Solẽ inuehunẽ & quia ſuapte natura lucidæ pſpicuæq; cũ Luna & ſub ſole a quo lumẽ capit currat lucet enim ſuperne cum inferne obſcuratẽ & quo a Sole lõgius abit eo lucidior apparet.itaq; cũ adbuc ꝓpinqua eſt uix a latere illuſtratur radiis ſolaribus ſupernã adhuc partẽ petentibus nec ſi multo maior ſit aliter poterit accidere. EXOriunẽ uero matutino. Subaudi exortu.emerſiones ac ꝓrſus figuræ aſtrorꝝ Ptolemæi ſnĩa ſunt nouem.modus itaq; ad Solẽ figuratus primus qui matutinus ſubſolanus appellaẽ eſt cum ſtella in ortu cum ſole inſidet finienti:quẽ græca uoce dicimus horizontẽ.Secundus modus q matutinus ad cælũ mediũ quẽ meſuranema græci dicũt cum ſole ad ortũ in horizonte emergente ſtella mediũ tenet cœlũ ſiue ſub terra ſiue ſupra terrã.Terti⁹ ẽ modus matutin⁹ lips dictus cũ ſole ſurgẽte ad ortũ ex horizonte ſtella fuerit in occaſu quẽ Iuuenalis ortũ numantinũ uocat luciferi . Quartus modus meridianus ſubſolanus cum Sole mediũ tenente cœlum ſtella fuerit in ſubſolano horizõte.Quintus modus meridianũ medii cæli ſpatiũ qd meſuranema uocant græci cum ſol & ſtella pariter in medio cœli ſpacio fuerit.Sext⁹ modus meridian⁹ lips cum Sole mediũ cœlum tenente ſtella in horizonte fuerit occiduo.Septimus eſt modus opſinus ſubſolan⁹ nũcupatus cũ Sole occiduũ tenẽte horizõtẽ ſtella fuerit i oriẽte. Octauus eſt opſinon meſuranema cum Sole occiduum horizõtem tenente ſtella mediũ babebit cælũ ſeu ſupra terrã ſeu ſub terra.Nonus modus opſinus lips qñ ſtella cũ ſole occiduum tenet horizontẽ his cognitis nũc etiã fluxiones intelligẽdæ planetarꝝ quo Pliniana lectio ſit apertior.ꝓinde planetæ oriẽtales ortu matutino ſunt q ex radiis ſolis emergẽtes pp acceſſum eorꝝ ad Solem aut ſolis ad eos mane apparere incipiunt. oriẽtes ortu ueſpertino ſunt q ex radiis Solis emergẽtes ob diſtãtiã a Sole ueſperi poſt ſolis occaſum comparere incipiũt.occidẽtes occaſu matutino qui radios ſolis ſubeũt & pp acceſſum ipſorꝝ ad ſolẽ mane occultari icipiũt.Occidẽtes occaſu ueſpertino q ſolis radios ſubeunt & pp acceſſum ad ſolẽ uel Solis ad ipſos ueſperi poſt Solis occaſum

incipiũt ocultari.ſuperiores tres nõ occidũt occaſu matutino: nec oriunt̃ ortu ueſptino. At duntaxat Venus Mercurius & Luna.itaq; eſt inqt Theon alexandrinus in Saturno Ioue & Marte matutinus ortus primus cũ ſtella in horizonte orientali in ſolis pceden tia exiſtens & eius lucẽ fugiẽs primũ apparuerit. Veſpertinus deiu occaſus cũ ſtella in ad occaſum horizõte ad cõſequẽtia Solis exiſtens.primũ ſub luce eius cõſtituta obſcurabit̃. In Venere aũt & Mercurio qm̃ hi circũquaq; Solem reuoluti & ab ipſo cõpræhẽduntur minus ipſo pgrediẽtes & ipm cõpræhendũt plus ipſo pcedẽtes primã dicimus a cõiunctõe fulxionẽ ueſptinũ ortũ cũ ſtella in occiduo horizonte Solẽ dephendẽs & in eius cõ ſequentia deueniens primũ cõparuerit.Secundũ porro ueſpertinũ occaſum cum ſtella in occiduo horizonte ad Solis conſequẽtia apparens & ab ipſo cõpræhenſa primũ effluxerit.Tertiã porro nominamus fulxionẽ matutinũ exortũ cum ſtella in orientali horizonte dephẽſa ſub ſole ac ad cõſequẽtia ei9 cõſtituta primũ effulxerit.Quartum ſubinde matutinũ occaſum cũ ſtella in orientali horizonte ad ſolis pcedentia appa ens ipſumq; cõpræhendens primũ apparuerit & in totũ in exortu ueſptino plus Sole mouet̃. STAtiones matutinas faciunt. Matutinæ ſtationes quæ & primæ nominantur: ueſpertinæ quæ ſecundæ hæ ſecundum ordinẽ ſignoꝝ. Illæ uero contra quod totum ut facilius accipiatur ſubiecta expræſſimus figura.Fingo ſigniferꝝ & eccentrũ cum

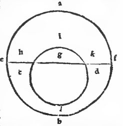

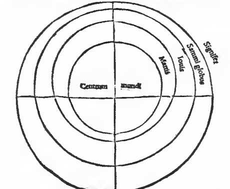
epicyclo p cuius centrũ duco lineã ueri motus eius ut ſit centrũ qdẽ eccentri a.ſigniferi aũt h ipſa uero linea a h b c. quæ celeritatẽ & motũ eius quẽ habet ab eccentro exprimit.ducant̃ porro ab eodẽ puncto binæ aliæ ultro citroq; lineæ epicyclũ cõcludentes ad ſigniferũ uſq; porrectæ ut f b d ſit arcus i quo planetes mouet̃ in ſignoꝝ ſeriẽ.Alter cõtra.Planetes itaq; ab b mouet̃ in d in ſignifero ab c in e præter motũ eccentri tumq; bini motus cõiungunt̃ eccentri inq̃ & epicycli in unã eandẽq; partẽ & tum planetes directus & celer ẽ direct9 quidẽ quia in ſeriẽ ſignoꝝ.Celer uero qd eius motus ſit celerior motu eccentri epicycli planetes porro in d quia ratione epicycli nõ uidet̃ in ſignoꝝ ſeriẽ moueri nec cõtra:ſed motu dũtaxat eccentri in ſeriẽ directus dũtaxat dicit̃ ſi in f moueat̃ rõne epicycli in occaſum mouebit̃ ut ſit linea a f l. At quia motus eccentri ei cõtrarius eſt directus quidẽ eſt: ſed tardus qa ex motu eccentri planetes abeſt ob epicyclum retrorſum ipſum pferentem i f uero qa motus epicycli repedantis cõnectit̃ motui eccentri pgredientis in neutrã partẽ uidet̃ planetes moueri ac in l eſſe perpetuo tum ſtationem facere uidetur in d ſtatio prima ex qua repedare incipit at in f unde incipiet dirigi ſtatio ſecũda dicitur uetuſtiſſimi tamẽ quos Plinius ſequitur epicyclum nullum poſuerunt æquantem nullum: ſed orbem duntaxat unum quem eccentrum ideſt centrum mundi non habentem eſſe noluerũt i quo ſtella moueat̃.CIRCVloꝝ ẽ quos græci apſidas i ſtellis uocãt.Heron alexãdrin9 apſis iqt eſt qd minꝰ ſemicirculo cõpbẽſũ a recta linea mĩore diametro & ãbitu maiore ſemicirculo ut hoc mõ.Triangli autem apſis. ut idem autor ait uocatur a uertice ad baſim ducta

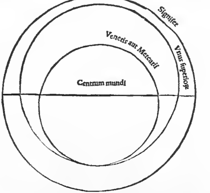
perpendicularis hoc nempe'modo apsis est ipsa a b linea:sed Plinius apsidas intelligit circulorum oino partes siue maiores siue minores semicirculo mundi centrum nō custodiētes. CENtrū cæli. hoc est mundi aut etiā octaui globi qd' cælū appellari Aristotelis testimonio supra diximus. ERGO ab alio cuiq; centro apsides suæ exurgunt. Vt in superioribus circulis ostensum. signiferi enim aliud & eccentri aliud est centrū. MOtusq; dissimiles. Vt signiferi & eccētri & epicycli QVOniā interiores apsidas necesse est breuiores esse. Sit enim signifer a b circulus. eccentrus aūt c d diameter a b circuli e f & cētrū uero signiferi g manifestū est b i k apsidem breuiorē esse: planetę'q; centro g hoc ē terræ forepropinquiorē ubi i ea fuerit apside ut in i q̄ in aduersa patre circuli nempe in l. IGitur a terræ centro apsides altissimæ sunt Saturno in Scorpiōe. Ephæstion aūt ac dorotheus habet inquit Sol domiciliū leonē cuius sublimitas Aries. humilitas Libra aduersans Aquarius quod signum maxime hibernum ac frigidissimū. Saturnus domicilia habet Capricornum & Aquariū unū quidem ut ariditatis particeps. Alterū uero frigidū eius sublimitas Libra. humilitas Aries. Aduersans Leo q frigiditatis expers. Cācer qa humectū signū. Iuppiter domos habet Sagittariū & Pisces ei⁹ sublimitas Cācer humilitas Capricorn⁹. aduersantia geminos & uirginē. Mars hēt domicilia Arietē & scorpiū cuius sublimit s Capricornus humilitas cācer. Aduersantia taurum & librā q ambo sunt tēperatæ affectiōis. Venus domicilia hēt Taurū & librā eius sublimitas Pisces. humilitas uirgo. aduersantia aries & scorpi⁹. Mercurius domicilia hēt gemios & uirginē

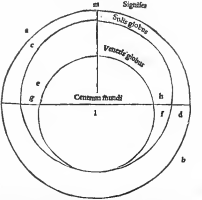

cuius sublimitas pisces humilitas eosdem aduersans Sagittari⁹ Luna humidissima do
micilium humidissimum habet Cancrum & Taurum eius sublimitas Scorpius humili
tas Capricornus cuius partes nullam habent ariditatem plurima uero refertæ sunt ari-
ditate & frigiditate. SED quia deductas ab summa apside lineas coartari ad centrũ ne
cesse est. sicut in rotis radios. globi describantur quattuor ut signiferi amplissimus ha
beatur: ab illo secundus Saturni. tertius Iouis. quartus Martis. per mundi centrum du-
cãtur binæ diametri & liquido cernẽtur ex una parte orbiũ amplæ apsides ex altera ue
ro exiguæ & perinde quo magis ad centrum binæ lineæ tendunt eo angulum efficiũt
angustiorem. At quia minores apsides mundi centro sunt uiciniores eo id uno & eo-
dem semper motu percurrere uidebuntur. Contra ubi amplæ apsides occusrũt tardius
ferri nobis spectantibus in sublime uidebunt̃ cã ergo sublimitatis & humilitatis astro-
rum ac ut modo celeriora modo tardiora uideant̃ sunt globi inquit eccentri hoc est
aliud centrũ a mundi centro habẽtis siquidẽ motus illi naturales certi sunt singulis ac
sui & tam sublimitas q̃ humilitas non una singulis est. putarunt singulares mathemati
ci præter eccentrum etiã epicyclum excogitandũ esse. VENEris tantũ stella excedit eũ
binis partibus. Solus inquit proclus lycius sol p medium signiferum inuehitur nunq̃
magis in septentrionem austrumue uergens. Luna plus cæteris planetis utroq; uersus
secedere perhibet̃ post Lunã Venus utroq; uersus ad partes quinq;. Mercurius ad quat
tuor. Mars & Iuppiter ad duas ac dimidiã. Saturnus ad partem unam modo. STATio
nes in mediis latitudinum articulis nempe in ecliptica. Sane stationes inquit Theon fi
unt Saturno Ioui & Marti cum circiter centum uiginti partes uel ducentas quadragin
ta in Solis consequentia fuerint. Motum augeri q̃diu in uicino sunt terræ. Motus num
q̃ augetur sed unus & idem semper est suus planetis singulis uerum ut ex superiore fi-
gura expressum est quoniam modo terræ uiciniores: modo remotiores sunt motus ui
detur nobis ĩmutari ut terræ propinquiores nobis properare uideãtur propter apsidũ
tractus breuiores contra uero cum a terra longius absunt. QVAE ratio Lunæ sublimi
tatibus maxime approbatur. quippe quæ modo celerius modo tardius ex Solis coitu
abit. NVMErum augeri. Subaudi momentorum motus qua ostendimus ratione apsi-
dum. PERCussæ in qua diximus parte & triangulo Solis radio inhibentur rectum age
re cursum. In hac eadem est uictruuius opinione. Inquiens. ergo potius ea ratio nobis
constabit quod feruor quẽadmodum omnes res euocat & ad se ducit ut etiam fructus
ex terra surgentes in altitudinẽ per calorem uidemus: non minus aquæ uapores a fon
tibus ad nubes per arcus excitari. eadem ratione Solis impetus uæhemens radiis trigo
ni forma porrectus in sequentes stellas ad se perducit. ante currentes ueluti refrenando
retinendoq; non paritur progredi: sed ad se regredi in alterius trigoni signum esse for
tasse desiderabitur quid ita Sol quinto a se signo potiusq̃ secundo aut tertio quæ sunt
propiora facit in his feruoribus retentiores. ergo quemadmodũ id fieri uideatur expo
nam. eius radii in mundo uti trigoni partibusq; lateribus formæ lineationibus exten-
duntur. Id autem nec plus nec minus est ab quinto ab eo signo. Igitur si radii per oẽm
mundum fusi circinationibus uagarentur: neq; extentionibus porrecti ad trigoni for-
mam liniarentur. propiora flagrarent. id autem etiam Euripides græcorum poeta ani
maduertisse uidetur. ait enim quæ longius a Sole essent hæc uæhementius ardere. pro
piora uero eum temperata habere idque scribit in fabula phahethonte. Mox idem au-
tor subdit hi autem qui supra Solis iter circinationes peragunt maxime cum in trigo-
no fuerint quod iis inerit cum non progrediuntur: sed regressus facientes morantur
donicum idem Sol de eo trigono in aliud signum transitionem fecerit. id autem non
nullis sic fieri placet quod aiunt Solem cum longius absit ab stantia quadam non luci-
dis itineribus errantia per ea sidera obscuratis morationibus impediri nobis uero non
uidetur. Solis enim splendor perspicibilis & patens sine ullis obscurationibus est per
omnem mundum ut etiam nobis apparet cum facient hæc stellæ regressus & moratio
nes: ergo si tantis interuallis nostra species potest id animaduertere quid ita diuinatio
nib⁹ splẽdoribusq; astrorũ iudicam⁹ obscuritates obiici posse hæc uictruuius. MINimo
feront̃ motu. Nã ut in figura ostẽsum est supiore quia spatium longissimum est ubi al-
tissimæ apsides id transire nobis motu tardissimo uidentur. NON tamen ante statio-
nes secundas augente. Id ex figura quoque quæ stationes expressit possis colligere.

CVM VEneris stella nunq̃ longius.xlvi.partibus.Mercurius.xx.a sole abscedant.The
on de planetarum stationibus locutus inquit.In Venere aũt & Mercurio cũ uterq; ipso
rum circa suam maximam solis distantiam fuerit ita habet ut Venus quidẽ circiter par-
tes quadragintasex distet.Mercurius autem partes circiter uiginti tres. CONuersas ha
bent utræq; apsidas ultro citroq; non in sublime scandentes. TANtumq; circulus ea⁊
sub terra est q̃tum superne prædictarum.& ideo non possunt abesse amplius quoniam
curuatura apsidum ibi non habet longitudinẽ maiorem.quod ait Plinius subiecta me
lius explicabitur figura.ducta ergo diametro per signiferi orbem licet inspicere unius
superiorum trium apsidem supra mundi centrum amplissimam. Contra uero Veneris

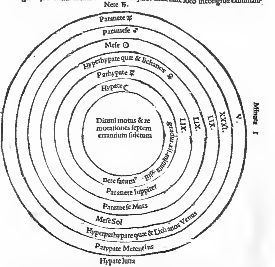
aut Mercurii apsidẽ superiorẽ breuẽ & cõtra inferiorẽ ad amplissimã & qa Solis & Ve-
neris & Mercurii par cursus existimat̃ ideo ab ea curuatura nõ abeũt. Verumtamẽ appa
rentiis reliquis hæc ratio nõ quadrat.Itaq; ista melius & Ptolemæus & ptolemæũ secu-
ti prodiderunt. AC SPAtia longitudinis latitudinũ euagatione pensant.Hoc si uerum
sit Luna quæ per totã signiferi latitudinẽ euagatur p omnes abire a Sole figuras nõ de-
buit ac ne quidẽ ad sexangulã mundi figurã puenire. Præterea etiã Mercurii oportuit
maiorẽ q̃ Veneris esse longitudinẽ Cum Venus per latitudinẽ longius euehat̃ cum tñ
fiat cõtra.sit ergo signifer a b. Solis globus c d. Veneris globus e f ducat̃ diameter p
mundi centrũ ipsius signiferi sit tota Veneris curuatura g h. Cũ ergo Venus in g fuerit
& Sol i eadẽ linea Ven⁹ anteq̃ ad Solẽ redeat totã ambulabit curuaturã a g in h nẽpe
partes xlvi.& qñ in ea ut uult Plinius semp est Venus curuatura cũ Sole ducatur linea
a centro mundi ad signiferum l m quæ supra diametrum cadens binos utrobiq; angu-
los faciat rectos.sit itaq; Sol in ea linea pariter & Venus.Tum Veneri curuaturæ absol-
uendæ partes uiginti tres supererũt quas cũ absoluerit redibit ad Solẽ & ab h remeabit
in g.Idem de Mercurio dicendũ esse existimat semp igit̃ ad ea extrema puenĩet spatia.
SED ratio canonica fallit.Quod Proclus iquit Διαφωνα αριθμόσ. hoc ẽ dissentit nu-
merus nẽpe rõciniũ & calculus.Canones quidẽ dicunt̃ tabula⁊ rõcinia.fallere ergo ui
dentur ratiocinia,cũ sideris totũ explicant ambitũ.At ne hæc quidẽ Pliniana ratio ap-

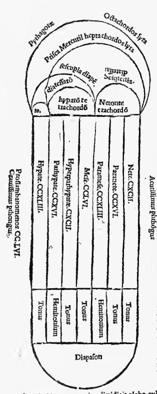
parentibus correspondet meãtibus.nã latitudinis nullam reddit rõnem.rectius igitur pronunciarunt qui ob latitudinis cursum epicyclos constituere. ITAq; cum ĩ partem ipsam eius incidere margines.In partẽ extremam subaudi Sol & Venus uel Mercurius ALTERutro latere:siue in g siue in b.TVM & stellæ ad longissima sua internalla peruenire intelliguntur.Subaudi siue pro grediendo ut ab g in b.siue redeũdo ut ab b in g aut si in coitu cum Sole in l fuerit ab l in h procedẽdo non longius abierit quia eius apsidis curuatura ea demum longissima esse dinoscitur.CVM citra fuere margines.ut si non in g sed in l cum Sole fuerint ocius tum redire creduntur ad Solem quia ab h redeunt. VTRiq; extremitas summa. Veneri quidem.xlvi. partes Mercurio autẽ.xxiii. IN Martis sidere.Cuius est maxime in obseruabilis cursus.Manifestum est quo propinquius astrum centro mundi fuerit eo habere maiorem aspectus differentiam eamq; in Luna maximam.In Marte nun perceptibilem nam semidiameter terræ ad semidiametrum orbis Lunæ sub sensum cadit At ad semidiametrum orbis Martis magnitudine uidetur respuere.SEX angulas mundi efficit formas.Quia bis sex duodecim quot sũt signiferi signa quæ subnectit Plinius plæraq; aliter obseruata sunt. COMMisuræ apsidum.Vt anabibazon & catabibazon seu ut nostri nunc caput & cauda dracõis.MARti igneus.Ideo etiam pyroeneta ipsum græci uocant.Pyrois ab igne nomen inuenit. MERCurio radians.Nam & stilbon appellatus.CONnexo usu inerunt quæ cœli cõtinentur.Inerunt scribendum nam statim consequitur multitudo conferta inest. HEBetante cætera.Scribendum cætero quo Plinius sæpe utitur aduerbio. DIVIDua est. Quæ græce dicitur διχότομος sicut dimidium a dimidio est ita diuiduũ in duas partes æquas diuisum.SEMInabit urbe.Græce amphicyrtos.IN Aduerso.In diametro ut nunc loquũtur omnes in opositione. SED quæ recta in exortu suo consurgunt.Signa sex recta consurgunt ab initio Cancri in finem usq; Sagittarii.Toridẽ obliqua scandũt a principio Capricorni ad finem usq; Geminorum obtemperantq; recte scandentibus hoc est bina signa quæ unius fuere longitudinis a principio Cancri sibi inuicem cedũt ut Gemini Cancro Taurus Leoni Aries Virgini.Pisces Libræ Aquarius Scorpioni. & Capricornus Sagittario. Sed Pythagoras.musicis rationibus mathematici prope om-

nes cœlum cõstare ac moueri uoluerũt q̃ tota inq̃sitio a Pythagora sũpsisse credit̃ ini tiũ. is ergo inqt Plini⁹ appellat tonũ q̃tũ absit a terra Luna. & q̃m tonus interuallũ est ĩ sesqoctaua ꝓportiõe cõstitutũ certis cõstãs phtõgis ut hic accipit̃ pri⁹ qd sit phthõgus aperiẽdũ. Phthõgus igit̃ ẽ hmõi harmõiæ principiũ q̃le nũeri ẽ unitas & lineæ punctũ & tpis mométũ. Phthõgus itaq; strepitus ẽ. strepit⁹ aũt aeris affectio pcussi subauditũ cadẽs. uel phthõgus ẽ uocis modulatæ casus ĩ tenorẽ. uel phthõgus ẽ nerui uni⁹ certus qdã strepit⁹. ex hoc tonus nascitur ẽ aũt inqt Bryeni⁹ tonus locus cert⁹ uocẽ excipiẽs systematis latitudinis expers diciturq; q̃ttuor mõis ut phthõgus uelut terpãdet hepta tonũ lyrã noĩans. uel interuallũ ut a mese ad paramesen tonũ dicim⁹ q ĩ sesqoctaua ꝓportiõe. Vel uocis locus ut donũ aut phrygiũ aut lydiũ dicim⁹ uel tonũ ictum mõ quẽ uis. in sesqoctaua igit̃ rõne q̃m in ptes æq̃les diuidi nõ põt ut neqdẽ nouenari⁹ nũerus ĩn binas ptes dirimit̃ æq̃les hemitoniũ maius & hemitoniũ minus & ĩ genere chroma tico ĩ dieses tres in enharmonio in q̃ttuor. ẽ aũt diesis ut inqt Bacchi⁹ minimũ ĩterual lũ qđ hũana natura moduláter possit efferre. tonũ ergo in sesqoctaua ꝓportione inqt Plinius noĩauit Pythahoras mũdi interuallũ qđ a terra ad Lunã. Higin⁹ quoq; a terra ĩnqt ad Lunã spatiũ tonõ dixerũt. Cẽsorinus aũt a terra inqt ad lunã Pythagoras puta uit eẽ stadioꝝ circiter. cxxvi. milia idq; esse toni interuallũ. AB EA ad Mercuriũ spatii eius dimidiũ. Ita Higinus ad hoc ĩquit circulo Mercurii circulus toni dimidiũ: sed aut siue dimidiũ quia ut iã dictũ est in duo æqualia tonus dirimi nõ põt utpote in sesqocta ua ratione: hemitonium ergo minus dicit ut facile ex eis quæ sequuntur cuius esse ma nifestum potest. Censorinus uero inquit a Luna aũt ad Mercurii stellam quæ stilbon nocatur dimidiũ eius uult semitoniũ. ET AB eo ad Venerem a qua ad solem sescuplũ Higinus Venus inquit tonũ dimidiũ a Mercurio a Venere ad Solem tono dimidio to ni sescupla seu sesqualtera ꝓpotõo ẽ ut tria ad duo nã tonus & hemitoniũ tria sunt he mitonia q̃ ad Venerẽ atq; Mercuriũ q̃ bina sunt hemitõia ꝓportionẽ hñt sescuplã. Cẽ sorinus inqt hinc ad phosphoron q̃ est Veneris stella fere tãtundẽ hoc ẽ aliud hemito niũ inde porro ad Solẽ ter tñ q̃si tonũ & dimidiũ qđ uocat̃ diapẽte a Luna aũt duos & dimidiũ qđ est diatesseron. A SOle ad Martem tonũ. Higinus Sol a Marte inquit to ni dimidio. Cẽsorinus inqt a Sole uero ad stellã Martis cui nomen ẽ pyrois tantundẽ interualli esse q̃tum a terra ad Lunam idq; facere tonon. AB EO ad Iouem dimidiũ. Higinus Mars inquit a Ioue hemitonio. Censorinus aũt inquit hinc ad Iouis stellam quæ phahethon appellatur dimidiũ eius qđ facit hemitoniũ. ET AB eo ad Saturnum dimidium. Higinus Iuppiter inquit a Saturno distat tono. Censorinus tãtundẽ a Io ne ad Saturni stellam cui phœnon nomen est idem aliud hemitoniũ. ET Inde sescuplũ ad signiferũ. Higinus Saturnus a signis tono uno. Censorinus inde ad summũ cœlum ĩnquit ubi signa sunt perinde hemitoniũ itaq; a cœlo summo ad solẽ diastema esse dia tesseron idest duoꝝ tonoꝝ & dimidii terræ aũt summitate ab eodem cœlo tonos esse sex in quibus sit diapason symphonia subiungitq; præterea multa quæ musici tractant ret tulit stellas & hunc omnẽ mundũ enharmonion esse ostendit. quare Dorilaus scripsit esse mundum organũ. Apparet ergo Plinium cum Higinio nõ conuenire. Cæterum si ubi Plinius sescuplũ dicit tonus sit sex tonos totũ a terra ad signiferũ complebit inter uallum unde Aristoxeni sententia diapason est consonantia: nec tamen recte Aristoxe nus quippe qđ tonũ in duas partes diuisit æquales qđ supra fieri nõ posse ostendimus & omnes præter aristoxenios annuũt musici siquidẽ bini toni cũ minore hemitonio diatessaron cõplent: ut tres toni cum minore hemitonio diapente ex quibus constat diapason cõma igitur deest ad sex tonos perficiendos. Verum nõ iã sex toni: sed septẽ ut siquido quiuis potest colligere a Plinio colligũtur. qđ prorsus caret ratione. nec to nus locus potest intelligi alioqui plures adhuc fuerint nã Aristoxeni sententia tresde cim dicunt̃ Ptolemæi uero octo. At antiquissimorum sententia tres dumtaxat Dorius Phrigius Lydius nõ etiã phthongus quia uel unus neruus diapason cõplere potuerit & plures & pauciores Deiq; hemitoniũ ipm neq; locis neq; phthõgis cõuenit. IN EO Saturnũ dorio moueri. Antiq̃ssimi ut diximus tres dumtaxat tonos cognouere doriũ q grauissimus est quẽ Saturno ob mot⁹ tarditatẽ deputauere. Phrygiũ acutũ quẽ Ioui attribuerũt: sed Mercuriũ ait phthongo moueri q̃a figurã mundi nullã cõplet & nequi dem p oẽs signi unius partes usq̃ ꝓuchit̃ cunq; signũ nullũ pficiat suo cursu iure factũ

uidet ut el nequidē ullū deputet interuallū. At his expositis par uidet ut qbus globis quos neruos ueteres deputarint pariterq; motus planetaꝶ ostendamus. quo totus ille globoꝶ cōcentus melius innotescat. Nequidē illud huic loco incongruū existimam⁹

quæ fuerit octochordos Pythagoræ lyra aut Mercurii heptachordos subiecta explicare figura huiusmodi: Rursus tono ꝑ acutior est mixolydius quo grauior lydius hemitonio lydio grauior phrygius tono. mixolydio triemitono: quo grauior dorius phrygio quidē tono lydio aūt ditono. At mixolydio diatessarō hoc grauior hypolydius hemitonio at phrygio trihemitonio ut lydio diatessarō. mixolydio tritono: sed hypolydio grauior hypophrygius tono. At dorio trihemitonio ut phrygio diatessaron lydio diapente: sed mixolydio tetratono uerū hypophrygio grauior hypodorius tono ut hypolydio tetratono & hemitonio ut mixolydio pentatono. STAdiū. cxxv. nostros efficit passus hoc est pedes sexcētos. xxv. Censorinus ut eratosthenes inqt geometrica ratione colligit maximū terræ circuitū esse stadioꝶ. cclii. miliū. Ita Pythagoras quot stadia inter terrā & singulas stellas essent indicauit stadiū aūt in hac mūdi mēsura id potissimū intelligendū est qd᷑ italicū uocant pedū. cxxv. Nā sunt ꝑterea & alia lōgitudine discrepātia ut olympicū qd᷑ ē pedū. dc. Itē pythicū pedū mille. Sane mēsuraꝶ agrestrū suā appellationē habētiū minima ē digitus q ēt uncia noīat quicquid minus digito fuerit a partib⁹ ei⁹ nomē accipiet cui⁹ mēsurā p trāsuersū pollicis iuxta unguis radicē cōsideramus quattuor

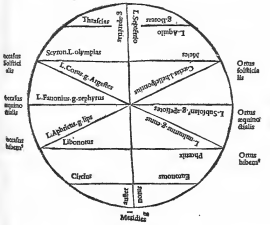
mus quattuor itaq; digiti efficiunt palmum.i.palestem græce quattuor palmi pedem tres palæstæ spithamen.pes & dimidius cubitum paruum. tres pedes gradum quattuor ulnam.quinque passum nouem pedes cubitum magnum: decẽ pedes decempedã. Centum uiginti quinque passus stadium.octo stadia mille passus quod uulgo dicitur miliare. NAM cum trecẽtis lx. & fere sex partibus orbis solis ex circuitu eius patere appareat circulum per quem meat.manifestum certe ẽ omnem magnitudinẽ in infinitas partes esse secabilẽ.maximum tñ cœli circulũ oẽm mathematici ĩ trecẽtas & sexaginta partes distribuerũt qa signifer duodecim cõstat signis & singula signa ĩ partes distributã sunt triginta p quæ ĩ suo globo Sol inuehit.Plinius uero huc ipsum orbẽ in partes trecẽtas sexaginta & fere sex partes diuidendũ putat qđ tot sint anni dies trecẽti inq̃ & sexaginta qnq; & fere diei pars quarta uñ postea dies intercallares. At secus ẽ q̃ Plinius opinetur. Non enim quia tot sunt dies ideo Solis circulus tot partiũ erit. quoniam cum motus Solis ab ortu in occasum &: rursus in ortum a primo fiat mobili celeriusque primum mobile ambitũ unum faciat. q̃ possit sol e trecentis sexaginta partibus unã pficere.qđ ipsi superest soli spatiũ qnq; dies & quartã fere diei partẽ anno absoluit. Sẽperq; dimetiens tertiã partẽ ambitus & tertiæ paulo minus septima colligat. Diameter græce:latine dr̃ dimetiẽs. docet itaq; ac plurib⁹ demõstrationib⁹ ostẽdit Archimedes ĩ libro quẽ de circuli dimẽsione ĩscripsit diametrũ circuli triplicatã cũ ipsius diametri paulo minore parte septima totius circuli ambitum perficere. At quoniam cœli globus in circulos diuiditur ducta diametro supeme a globo pes terrã quæ cœli centrum est ad eam globi partem cœlestis quæ infema est ipsa hæc diameter quæ totius ambitus globi cũ paulo minore parte septima pars tertia est a terra quæ mundi centrum est media dispescitur: ut pars eius dimidia a globo cœlesti ad terram perueniat pars altera

dimidia a terra rursum inferne ad globi alteram partem superiori aduersam penetret. Cunq̧ totus ut diximus Solis circulus diuisus sit in trecentas sexaginta partes diameter quæ tertia eius pars est omissa illa fere septima erit centum uiginti partiũ & qm̃ cẽtralis terra interuenit mediam dirimens diametrũ erit a globo Solis ad terrã usq̧ diametri dimidiũ nempe partes sexaginta. terra agitur a Sole distat sexaginta partibus talibus quales trecẽtæ sexaginta eius globi ambitum pficiunt. SEXtã uero partẽ imensi spatii. n ã trecentaꝝ sexaginta partium pars sexta sunt sexaginta. ANImo cõpræhendit inesse altitudinis spatio. scribendum annuo non animo ut sit annuo spatio cõpræhenditur ut paulo ante memoratũ est. LVNæ uero duodecimã. Nã quẽ iuxta menses duodecim Sol perficit cursum. Luna mense uno circuit. tõ igitur inquit cursus ambitũ aperit ut cũ æqualem planetæ inter se cursum habeant & Luna ambitum mẽse uno suũ pficiat ut Sol annuo spatio. appareat globum Lunæ eo minorẽ Solis globo & perinde etiã diametrũ. EADem ad cælũ agunt. Res eadem in cælum adducũt. Cælũ octauum globũ dicit ut supra quoq̧ Aristotelica memorauimus sententia. QVANtas .n. dimetientes habeat septimas. Dimetiens non dimetientes scribendũ sensus est qm̃ oĩs diameter qua ambitus circuli explicatur in septẽ partes ideo diuidit quia triplicatæ septima pars additur ut totus circuli ambitus absoluat. q̃ magnus fuerit orbis tam magnas eas septimas habeat necesse est. TANtas habere circulus duo & uigesimas. Nam cũ dimetiens quæ græce diameter appellatur triplicata ut diximus cum parte septima totũ ambitum cuius est diameter absoluat & ter septẽ uiginti & unũ reddãt addita ex septẽ porro partibus una uiginti & duæ partes totũ intelliguntur ambitũ absoluere. A PERpendiculo mensura cæli constet. Ad perpendiculũ nãq̧ cadens linea cũ utrobiq̧ angulos faciat rectos nullã habere potuerit differentiã at obliqua infinitas. COMetas græci uocant nostri crinitas. Cicero tamẽ in tertio de natura deorũ cum stellis his inqt quas græci cometas nostri cincinatas uocant. IIDEm pogonias quibus inferiore ex parte ĩ speciem barbæ longæ promittitur iuba. Hæc aduerbũ a græcis qui inquiunt πωγωνίας ἐκ τῶν κάτωθεν, δίκην πώγωνος ἔχων τὰς κόμας sicut cũ inqt crine sanguineo illi ταῖς κόμαις αἱματώδης. A Cõtiæ iaculi mõ uibrant. græci ἀκοντίας, ὅμοια ἀκοντίῳ. καὶ ὥσπερ σίδηρος κραδαίνεται, οὐ φαινόμενος ἡλίου, EAsdẽ b euiores & ĩ mucronẽ fastigiatas xiphias uocauere. ξιφίας, βραχύτερος μὲν, ὠχρὸς δὲ, καὶ ξιφήρεις, ἔχων τὰς ἀκτῖνας qđ ẽ Xiphias breuior qđẽ sed pallidus radiosq̧ ensi hñs cõsimiles. QVOs chryseus auro noie similis. mẽdose ita legit ẽ. nãq̧ uero lectio disceus suo noĩ similis. nã græci ita ὁ δισκεὺς δίσκῳ περιφερὴς, καὶ τὸ εἶδος ὡς ἤλεκτρον ut etiã plinius subiungit colore autem electro. PITHetes dolioꝝ cernit figura in cõcauo fumidæ lucis dicit & pythus græci ὁ πίθος, καπνώδης μὲν φωτὸς πλήρης. τὸ δὲ σχῆμα, ὅμοιος πίθῳ CERatias cornus speciẽ habet. dicitur & cerastes a cornu oĩno nomẽ habẽs græci κεράστης κερατοειδὴς ἔχων πλοκάμους. LAMpades scribendũ est lãpadias græci ut Cleomedes ita plærıq̧ alii ὁ λαμπαδίας, ὅμοιος λαμπάδι καιομένῃ. HIPPeus. dicit & hippus græci ὁ ἵππος, ὁ καὶ ἱππεὺς καλούμενος, δίκην λοφιᾶς ἵππου, διαρρίπτων τὰς ἀκτῖνας, ὀξύτης δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους. διὸ καὶ ταύτης ἔτυχε προσηγορίας. Decimo loco a græcis quibusdã alia ponit species q̃ salpingus de qua mox Plinius noiat cuius meminit ad fytũ Ptolemæus nec quẽq̃ aliũ huiꝰ fecisse mẽtionẽ græcũ cõperio. FIVnt & hirci uiloꝝ specie & iuba aliq̃ circũdati ita græce tragi appellant unde γίνονται δὲ καὶ ἕτεροι κομῆται, οἱ λεγόμενοι τράγοι, δίκην μᾶλλον ὠτίων ὡς ἴσως νεφέλας τινὰς περικείμενοι. καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν, οὕτω φαίνονται, εἰς ὕστερον δὲ σχῆμα ἀποτελοῦνται, ὃ πλείω ἢ ἐπὶ τὰ ἀμορφίας πεφύκασι φαίνεσθαι. Sed maxime ĩ cãdida i. galaxia. VENtos aũt ab iis graues æstusq̧ significari. At pl̃ri tradũt ut nũq̃ ad solẽ uel lunã comã suã cometas cõuertere ita uaria portẽdere. p ut ad cæteras uagas stellas sese conuerterint ad Iouẽ. n. come domos regias subuersum iri portendũt. ad Martẽ ægritudines ĩ armis & ĩteritus bella quoq̧ atrocia ĩminere statusq̧ reꝝ pulicaꝝ ĩmutatũ iri. Ad uenerẽ magnaꝝ mulieꝝ reginarũq̧ ĩteritꝰ uel statuũ desolatiões. Ad Saturnũ fructuũ terrestrũ caritatẽ & oĩo carã annonã. Ad Mercuriũ multitudini dispẽdia & ĩfamias. si ad orientẽ cõuersi fuerint asianis. si ad occasum europã icolẽtibus. si ad meridiẽ eã ptẽ incolẽtibus mala q̃ diximus minitant. INGenii & eruditionis triquetrã figurã fundere. Id nãq̧ figuræ genus Mercurio deputat sicut & quadrata nõ rhombꝰ uel rhõboides iõ paribꝰ ãgulis. SVNT q̧ & hæc sidera ppetua eẽ credãt suoq̧ ãbitu ire ut rufus festus.

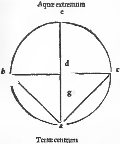
Et numerosa

Et numerosa suæ lugentem funera gentis
Electram in terris mœstum dare nubibus orbem
Sæpius obscuris caput ut sit cincta tenebris
Nonnunq̃ oceani tamen istam surgere ab undis
In conuexa poli: sed sede carere sororum
Atq;'os discretim procul edere destituram
Germanoq; choro sobolis lacerata ruinis
Diffusamq; comas cerni crinisq; soluti
Monstrari effigiem. Diros hos fama cometas
Commemorat. tristi procul istos surgete forma
Vultum ardere diu perfundere crinibus æthram
Sanguine sub pingui rutiloq; rubere cruore.

ALII uero qui nasci humore fortuito & ignea ui ideoq; solui. Sane Pythagorei nõnulli stellam esse cometem putant qui nõ semper ut diximus appareat. Alii refractionem nostri uisus ad Solem ꝓpemodũ ut in speculis impræssiões. Anaxagoras Democritus coitũ stellaꝝ duaꝝ uel pluriũ collucentiũ. Aristoteles ex atida euaporatione ad ignis usq; concauũ aerisq; cõuexum. Straton astri lumenia nube cõpræhensum densa queadmodũ in fulgentibus fieri soleat corporibus. Heraclides põticus nubem sublatam a lumine sublimi succensatu ut modo similis barbe. modo torri: modo columnæ uel huiusmodi aliis fiat. ut Peripatetici etiã opinantur. Epigenes spiritus eleuationem terra refertã succensa. Bohetus aeris remissi uisioné. Diogenes stellas eẽ cõetas. Anaxagoras ab æthere radios deferi. ideo ẽt cõsestim extingui. Metrodorus lapsum ex ui Solis in nubes radiãtẽ. Xenophanes cũcta hmõi nubiũ succensaꝝ cõstructiones cõmotiõesq; esse.

ORGAnis excogitatis:ut astrolabis & dioptris: sed postea Ptolemæus examinatiora
excogitauit sicut etiam posteri ac nostri temporis alia.LAMpades uocant plane faces
alterum bolidas.Ita Cleomedes δύο σχήματα ἐστὶν ὧν τὰ μὲν λαμπάδες καλοῦν-
ται τὰ δὲ βολίδες ἀλλ αἱ μὲν λαμπάδες ἐπὶ τῆς ἀρχῆς διακαίονται αἱ δὲ βολί-
δες πυρώδεις καταφέρονται ἕλκουσαι αὔλακα μακράν.CVM rex Philippus græ-
ciam quatteret ita leon de chasmate loquutus ὁ τε φίλιππος ὅ ἀμύντου ἐσάλευσε
τὴν ἑλλάδα.VERsi coloris græci ποικιλόχροοι τινὲς κύκλοι. VETEres quattuor
omnino.Omnis uentorum ratio Aristotelica Pliniana & Ptolemaica hac fere figura
exprimitur subiecta.TENui remedio aceti in aduenietem effusi cui frigidissima est na-
tura. Si ob id quia natura frigidissima alia longe frigidiora id facere oportuit quæ sine
controuersia sensus noster deprehendit ob id lethalia non ergo hoc ipsa prestat frigi-
ditas:sed uis soli naturæ cognita ut i multis euenit aliis. Cæterum nequidem aceti uis
frigidissima a medicis perhibetur:sed ab aliquibus frigiditatis modo alicuius particeps
ab aliis etiam temperate dicitur qualitatis idq; comprobat Galenus grauis & doctus i
primis autor potest autem uideri id facere quod non humectandi modo uim habeat:
sed etiam attenuandi:est etiam ubi arefaciat.PREster uocatur amburens. Inde etiam
nomen habet nam πρήθω τὸ καίω hoc est amburo significat.LAEVA prospera existi-
mantur quoniam læua mundi parte ortus est.Pythagoras Plato& Aristoteles dextrã
mundi partem orientalem plagam unde motus principium uocant.Læuam autem oc-
ciduam.At Empedocles dextram ad æstiuum tropicum.Læuam ad hibernum ut Plu-
tarchus de iis quæ philosophis placuere prodidit memoriæ. PERplurimum refert p
cum superlatiuo connexum notãdum est.AVT unq̃ lapidem in eo fuisse credatur.cre-
datur impersonale uerbum.MANifestum est radium solis imissum cauæ nubi repulsa
acie in solem refringi.Quandocunq; in aquam transierit nubes ex aduersoq; solem ha
buerit uisusq; spectauerit inter solem & nubem nube caua ac perspicua existẽte tum ui-
sus refractus cum lumine ab existentibus in nube guttis ad solem ex ipsis tanq̃ speculis
solarem colorem inspiciens arquum uideri facit superioremq; ac primum ambitũ ar-
quus spectat puniceum:punicus nãq; color apparet perspicuus & albus per nigrum in-
spectus aut in nigro.secundus ambitus uiridis spectatur non per speculum sed ob suã
imbecillitatem debilis nãq; uisus nigriora quæ sunt alba spectar. at uiride magis atrũ
est puniceo.Tertium ambitum cæruleum.spectat uisus ob debilitatem nigrius spectan
do album quoniam cæruleum magis atrum uiridi est.A luna quoq; sed rariuscule ar-
quus enicat in soloq; plenilunio fieri potest ac tum oriente uel occidente luna.NAM
q; cum e sublimi in inferiora aquæ ferantur.Aristoteles id imprimis subtilitate geome
trica demonstrare conatus est inquiens præterea quod huiusmodi sit aquæ extremum
manifestum capientibus argumentum quod uim insitam habet semper ad confluẽdũ
aqua in partem magis cauam atqui pars magis caua est quæ centro propinquior.Du-
cantur itaq; ex centro a b & d e & connectantur ubi b c acta igitur in basim in qua a
d minor est eis quæ ex centro.magis ergo cauus est locus.defluet itaq; aqua quoad ex
æquetur.At qui æqualis eis quæ ex centro a e.itaq; ad eas quæ ex centro aquã esse ne-
cesse est nam tum demum quiescet.Verum ambiens eas quæ ex centro continget.Ex-
tremũ ergo aquæ globosum i quo b e c.hæc Aristoteles.At nos subiecta figura aliisq;
uerbis quæ sibi uoluit Aristoteles explicem⁹.nam tum etiam Pliniana lectio erit aper-
tior:hoc pacto q a a d est ut quadrati latus & tam a c q̃ a b diagonius seu diameter qua
drati d punctũ centro terræ uicinius est q̃ aut b aut ç.At quo aliquid grauius est eo ma
gis nititur ad centrum.Cum ergo paris grauitatis quæ in b & in c sit aqua cum ea quæ
est in d fluet perpetuo quæ in b & in c ut aquæ quæ est in d exequetur.exequata autem
quiescet. quod si ab a d usque est perueniat linea & ex d in e aqua consurgat quoniam
æqualis tota ea aquæ moles quæ est b e c conquiescet quia in interiora nititur. At
quoniam primæ a centro æque sunt in g breuior autem a g linea reliquis omnibus est
lineis ab a ad b e c peruenientibus fit ut undique uergant in centrum & terræ circum-
fluant.Ait ergo Plinius nãq; cum e sublimi hoc est ex b e c i inferiora nempe in g e ad
a usq; ferantur. IN Littore ullo accessisse eas in b e c. VT q̃ longissime de uexitas pas-
sa sit: nempe ad e. QVO quid humilius sit ut g proprius centro esse terræ nempe a.

OMNEsq; lineas quæ emittantur. Sub audi ab a uel g PROximas aquas. Hoc est quæ in d. BREViores fieri q̃ ad extremum mare a primis aquis. Nempe ab a quod in intima terra intelligatur centrum ad extremum mare quod circum aluit terram nempe b e c in plana figura hoc demonstratur sed reuocet ad animum ut solida ut globosa terra est intelligatur. ERGO rotas omni ex parte aquas nempe b e c ac etiã d. VeR gere in cẽtrum. Nempe a. IDEoq; non decidere. Subaudi in aerem. QVOniam in interiora nitantur quæ sunt in b c. Nitantur primo in d inde in g deniq; in a. ET Dioptræ quæ uel maxime id confirmant. Dioptra specular dicitur seu fabrile instrumentũ quo geometræ declinationum interualli dimẽsionẽ examinant. QVAM globo simi lem & cum ea aquas iisdem intelligitur argumentis. Intelligitur impersonale uerbum quia accusandi casus asciuit. NEC canopum italia & quam uocant Bernices crinem. In extremo argus temone posita lucens stella canobus nominat. hæc Ptolemæi & Procli sententia in rhodo uix spectari potest nec omni spectabilis nisi ex sublimibus locis. At in alexandria omnino semper spectatur nam signi eius prope pars quarta eminens super horizonte apparet. Deltotos autem postea a callimacho bernices crinis appellatus: ut Probus inquit ut uero quidã prodidere Conon mathematicus Ptolemæo adulatus beronicis crinem constituit quod & Callimachus ait inquiens ἥ δὲ κονων ἔβλεψεν ἔνηερι τόν βερονίκησ βοςραχον. ὃν γαρα κανη πασιν ἔθηκε θεοισιν. VASAq; horoscopa. Quibus horæ spectantur ab hora. & scopo considero. SOLis itaq; umbilici quem gnomonem appellant. Dictus gnomon ab eo quod est gnorizo quod ualet cognosco quoniam eo horæ deprehenduntur sicut etiã gnomon apud Geometras quo quadrati area cognoscitur est autem hoc modo ut diuiso in quattuor partes quadrato circa quadratum unum reliquæ partes gnomonem faciunt hoc modo. & gnomon horologii unde ars gnomonica dicta Victruuius ut inueniantur regiones & ortus earum

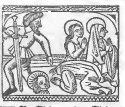
sic erit ratiocinandum collocetur ad libellam marmoreum amusium mediis mœnibus: aut locus ita expoliatur ad regulam & libellam ut amusium non desideretur: supraq; eius loci centrum mediũ collocetur aheneus gnomon indagatio umbræ quæ græce sciateres dicitur hui' ante meredianam circiter horam quintam sumenda est extrema gnomonis umbra & puncto signanda. Deinde circino deducto ad punctum quod ẽ gnomonis umbræ longitudinis signum ex eoq; a centro circumagenda linea rotundatione itemq; obseruanda pomeridiana isti' gnomonis crescens umbra & cum tetigerit circinationis umbram & fecerit parem ante meridianæ umbræ & reliqua. Iterum sol inquit equinoctiali tempore Ariete Libraq; uersando quas ex gnomone partes habent nouem eas umbra facit. viii. in declinatione cœli quæ est Romæ. Itẽque athenis quæ sunt magnæ gnomonis partes quattuor umbræ sunt tres ad quinq; duo. Rhodi ad tarentum undecim quinq; ad tres cæterisq; omnibus locis aliæ alio modo umbræ gnomonum æquinoctiales a natura rerum inueniuntur disperatæ. Itaq; in quibuscunq; locis horologia erunt describenda eo loci sumentur est æquinoctialis umbra & si erunt quemadmodum romæ gnomonis partes nouem umbræ octogenæ de-

ſcribantur in planicie & ex media proſortas erigatur ut ſint ad normã quæ dicitur gnomon: & a linea quæ erit planities in fine gnomonis circum nouem ſpatia dimetiantur & quo loco nouæ partis ſignum fuerit centrum conſtituatur ubi erit littera a & deducto circino ad lineam planiciæ ubi erit littera b circinatio circuli deſcribatur quæ dicitur meridiana. Deinde ex nouem partibus quæ ſunt in planicie ad gnomonis centrũ octo ſumantur & ſignentur in linea quæ eſt in planicie ubi erit littera c hæc autem erit gnomonis æquinoctialis umbra. & reliqua. Proclus ait ſe obſeruaſſe in autumnali æquinoctio maiores eſſe umbras q̃ uerno ex quo apparet in Ariete Solem a terra ſublimiorem In Libra humiliorem. IN BErenice urbe troglodytarum. nam & in epiro alia quã Pyrrus cõdidit q̃ ut Plutarchus ait a berenice ſocru q̃ uxor fuit Ptolemæi dicta. APPellari aſcia. Ideſt umbræ expertia quia ſcia umbra dicitur. ſcire tamen conuenit nationes omnes aut periſcias eſſe ut quæ æquinoctialem habent horizontem aut heteroſcias ut intra tropicos & polos habitantes: aut amphiſcias ut quæ intra tropicos habitant eaſq; ſolas cum ſol earum imminet capitibus eſſe in meridie aſcias: alioqui nullus eſt expers umbræ locus. DVOdecim horas æquinoctiales. Horæ æquinoctiales definitæ ſunt magnitudine. omnis æquinoctialis hora. xv. temporum. at indefinitæ ſunt multitudine: ſed in die æquinoctiali duodecim in hieme breuiores contra habent quæ temporales appellantur a græcis a noſtris uulgares dici ſolent multitudine definitæ ſemper nãq; duodecim in quo uis die lõgo uel breuio. Indefinitæ ſunt magnitudine ſiquidem magnitudinem definitam non habent. Nam omnes dies horarum. 12. ueteres faciebant. ideo in euangelio ad Petrum apoſtolũ qui ſaluum mundum fecit Chriſtus an nõ ſunt inquit duodecim horæ diei: ſed pro tempore augentur minuunturq; inde temporalis horæ nomen adeptæ quæ ex horologio dantur q̧ autem æquinoctialis hora tempora habeat quindecim illic manifeſtum. globus enim heretitium cælo ſtellarum a meridie motus in eundem locum reuolutus ſpatio. xxiiii. horarum complet trecentas ſexaginta partes circuli quas ccclx. partes ſi diuidas in uiginti quattuor horas fiet hora quindecim temporum. Ait Plinius in merobe longiſſimum diem duodecim horas & octo partes unius hore colligere. At Ptolemæus treſdecim & incolas amphiſcios eſſeq; ibi qualium gnomon. lx. talium æquinoctialem umbram partium. xvii. ſcrupuli primi dimidii ſecundorum ſcropulorum iiii. IN BRItania xvii Ptolemæus autem in maxime auſtrali parte ait. xvi. & dimidiam at in maxime boreali. xvii. & quartam partem. IN Euboea ſepties die ac nocte reciprocantes. ibi defunctum uita pleriq; græci memoriæ prodiderunt Ariſtotelem alioqui attenuatum ſenio quod eius motus cauſam noſſe nõ poſſet ea re indignabundum deceſſiſſe. quaſi uero cætera cate noſſet. ſi uerum magna homines arrogãtia. BAThea ponti. Ideſt ꝓfunda. nam bathus idẽ eſt qđ profunditas.

IMpreſſum Venetiis ære Eruditi Viri Marci Firmani
In officina Simonis Biulaquæ. Illuſtriſſimo Prin
cipe Domino Leonardo Lauredano Rem pu
blicam moderante. Anno Domini. Mileſi
mo quingenteſimo ſecundo. Die uero
decimo menſis Nouembris.

a b c d e f g Omnes ſunt terni præter g qui eſt quaternus.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

Sant Siuiano ⁊ santa Siuiana: fueron hermanos. E siuiano leyẽdo vn dia el verso que dize. Asperges me dñe. Queria saber lo que queria dezir esto: mas no lo supo. y metiose en su camara: y echose en cilicio y en ceniza: diziẽdo: que mas q̃ria morir: que no dexar de entender lo q̃ queria dezir aq̃l verso. y apareciole el angel de dios: ⁊ dixole. No te quieras matar: que ya tienes la gr̃a de dios y quando fueres baptizado entonces seras mas blanco q̃ la nieue: ⁊ sabras lo q̃ quiere dezir el verso. y esto dicho desaparecio el angel: y el quedo muy alegre: ⁊ no q̃ria hõrrar ya los ydolos. y seruia en escõdido a dios ⁊ vinose a vna cibdad q̃ dizen Trosiano. y quãdo llego al rio rogo a nr̃o señor q̃ lo baptizase: ⁊ luego fue baptizado: ⁊ dixole nr̃o señor. Agora fallaste lo q̃ desseauas gran tiẽpo ha. E finco el su blago en tierra. E luego floresció: y echo fojas: de tal manera q̃ se tornaron ala fe mas de mill ⁊ cient hõbres. E oyendo lo el empador Aureliano: embio muchos caualleros q̃ gelo truxesen preso. y fallaronlo en oraciõ ⁊ no osarõ entrar a el. y el emperador embio otra vez a el. y quãdo llegaron comẽçaron de orar cõ el ⁊ leuãtose de su oraciõ y dixerõle. el empador te dessea mucho ver y vinierõ al empador: ⁊ mandole sacrificar los ydolos. y el no queriẽdo mãdole açotar muy cruelmẽte: ⁊ dixo el al ẽpador. Si mas tormentos puedes dar da los ayna. y el empador: mãdolo luego leuar en medio d̃la cibdad: ⁊ que lo quemasen ay. y el empador pa rõ mientes: ⁊ vido lo estar en medio dela llama orando: ⁊ dixo. Mdalo: bestia: no te cumplio los que engañaste: ⁊ a nos quieres engañar con encãtamentos. y dixo siuiano. Aun muchos ⁊ tu con ellos por mi creeran en dios. y el empador blassemo del nombre de dios por esto: ⁊ mando lo atar a vna viga: ⁊ que lo assaeteasen. y las saetas estauan fincadas enel ayre dela vna parte ⁊ dela otra ⁊ ninguna le fazia mal. E dixo el empador: do es tu dios: venga ⁊ libre te destas saetas. E salto vna saeta ⁊ hirio al emperador enel ojo luego fue ciego. y porende el emperador muy sañudo mando que lo degollasen otro dia. E siuiano fuesse para el lugar donde fuera baptizado a pesar de quantos lo guardauan. y quando el emperador lo oyo: embio empos del que lo matassen. y viendo siuiano que yuan caualleros empos del: yua se encima delas aguas andando hasta que vino alli do fuera baptizado. y los caualleros passando el rio hauian miedo delo herir. E dixoles siuiano. Ferid me: ⁊ lleuad dela my sangre a vuestro principe: que la ponga enel ojo ⁊ luego sera sano porque conozca la verdad de dios. y ellos descabeçarõlo ⁊ leuarõ dela su sangre al empador: ⁊ luego fue sano. y dixo. en verdad bueno es el dios delos cristianos: ⁊ de gran poderio. E su hermana de siuiano que hauia nombre Siuiana llo raua mucho por su hermano. y apareciole el angel: ⁊ dixole. No llores siuiana: mas dexa quanto enel mundo has: ⁊ hallaras a tu hermano en muy grãde hõrra. y ella desperto ⁊ dixo a vna su hermana de leche. Tu sentiste algo esta noche. y ella dixo. Señora vi vn hõbre fablar con vos: mas no se q̃ vos dixo. y otro dia enla mañana vinieron se pa roma ⁊ baptizola Eusebio papa. y estuuo ay cinco años. y estãdo vn dia durmiendo apareciole el angel ⁊ dixole. Siuiana leuãtate ⁊ vete pa la cibdad d̃ Erecas: ⁊ fallaras ende a tu hr̃o. y ella leuantose ⁊ dixo a su hr̃a. No conuiene q̃ moremos aqui mas. E dixo le su hr̃a. Señora do quieres yr: cata q̃ te quieren aqui bien. y dixo ella. Dios nos prouea del su biẽ. y tomarõ pan de ordio ⁊ vinieron a la cibdad de rauena ⁊ demãdarõ posada en casa de vn buẽ hombre: y el dixo. señora no puedes aqui hospedar te. Ca la hija de mi señor

esta en finamiento. Y porende estan todos
muy tristes: ⁊ dixo ella. Non morira pormi.
Y entrando enla posada: tomo la niña por la
mano ⁊ leuantola sana: ⁊ queriā la ay tener:
mas nunca lo quiso ella otorgar. E vinieron
cerca de vna villa ⁊ dixo a su hermana q̄ fol-
gasen vn poco. Y ellas folgando vino vn hō-
bre bueno ⁊ dixoles: dōde bueno soys. Y di-
xo siuiana: de aqui somos desta cibdad: ⁊ di-
xo el hōbre porque dezis esso: ca la vr̃a pala-
bra muestran q̄ soys estrāgeras: ⁊ dixo siuia
na: por cierto señor yo soy peregrina: ⁊ busco
vn mi hermano: q̄ ha gran tiempo q̄ lo p̄di:
y el dixo. Este hōbre q̄ demādas poco tēpo
ha q̄ lo degollaron: por amor de Jesu xp̄o: ⁊
soterraronlo en tal lugar. Y ella echose en o
raciō rogādo a dios ⁊ diziendo. Señor que
siēpre me guardaste en castidad no me dxes
ya mas cansar eneste camino: ni el mi cuer-
po mouerse de aqui deste lugar: y encomien
do te esta mi cōpañera q̄ tantos trabajos ha
sufrido por mi: ⁊ haz me ver a mi h̄r̄o enel tu
reyno pues aqui no lo puedo ver ni hallar.
E fecha su oraciō finose: ⁊ fuesse a parayso.
Y su siruiēta començo de llorar porq̄ no tenia
cō q̄ la soterrar. Y este hōbre rico fizo prego-
nar por toda la villa q̄ viniessen a soterrar la
muger peregrina: ⁊ soterrarō la muy hōrra-
da mente con grādes hōrras.

La vida de sant Mamertino confessor.

SAnt mamertino: fue primero pa
gano que christiano: ⁊ haziendo
vn dia sacrificio alos ydolos per
dio sele el vn ojo: ⁊ seco sele la vna
mano. Y el pensaua que hiziera pesar alos
dioses. E yendo vna vez al templo para los
adorar entro vn hombre religioso que dezi-
an Samiano: ⁊ preguntole dōde le viniera tā
grā dolor en poco espacio: y el dixo q̄ hiziera
algun pesar alos dioses. E agora vo que me
den lo q̄ me tomaron si tuuieren por bien. E
dixo el hermitaño Digo te que yerras muy
malamente si tu piēsas que los diablos son
dioses: mas vete a sant german obispo de al-
tisidoro: ⁊ si lo creyeres de consejo: luego se
ras sano por cierto te lo digo: ⁊ luego fue ma-
mertino para alla. Y porq̄ llouia durmio es-
sa noche en vna celda que estaua sobrel mo-
numento de sant concordio. Y el dormiendo
paresciole q̄ veya vn hōbre ala puerta de aq̄-
lla celda: ⁊ q̄ llamaua a sant cōcordio q̄ vini-
esse ala fiesta que fazia sant peregrin: ⁊ sant a
mador con otros obispos. E respondio le el
del sepulchro: ⁊ dixo q̄ no podia agora: ca le
cōuiene de guardar vn huesped q̄ no lo ma-
tasen las serpientes: ⁊ paresciole a mamertino
q̄ lo tomaua sant cōcordio por la mano. Y q̄
lo traya a sant amador. Y sant amador pregū
tole quiē era aq̄l. Y dixo san cōcordio mi hu-
esped es. E dixo sant amador. Echa lo fue
ra que es suzio ⁊ no puede estar con nos. Y
echandolo fuera echose el ante ellos. E ga
nàrōle gracia de sant amador: y el embio lo
a sant germā. Y san german baptizolo: ⁊ lue
go fue sano del ojo ⁊ de la mano: ⁊ fizose mon
ge enel monesterio de sant germā. Enel su ti
empo de mamertino fue vn mōje que dezian
martin: ⁊ queriēdo martin prouar la obediē
cia de mamertino encomēdole el mas vil o-
ficio q̄ auia enel monesterio faziendo lo vaq̄-
rizo: y el guardando de grado sus bueyes ⁊
vacas en vn monte: Fue de muy gran santi-
dad en tal manera q̄ las aues brauas veniā
a el ⁊ criaua las con su mano misma. E vna
vez vn puerco montes huyo ala su celda por
miedo delos canes y el amparo lo dellos: y
embiolo en paz. Y vnos ladrones despojarō
lo ⁊ huyeron se con las vestiduras: dexando
le solamente vn mantillo. Y el corrio empos
dellos: diziendoles: mis señores tornad aca
Ca halle vn dinero atado en mi mantillo. Y
por ventura aueys lo menester. Y ellos tor-

nuestro señor Jesu christo fue puesto: que d
xara ay stã Helena quando la hallo: segun
vos cõtamos enla hystoria de quãdo fue ha
llada la cruz. Este rey queriendo q̃ lo adora
sen todos assi como a dios hizo vna torre de
oro ⁊ de plata en q̃ hizo poner muchas pie-
dras preciosas. E puso alli la ymagẽ del sol
⁊ dela luna ⁊ delas estrellas: ⁊ fizo cielos de
alãbre cõ caños sotiles y escõdidos: por do
sacauã el agua de fondo. ⁊ la echauan arriba
⁊ fizola correr en tal manera q̃ parecia q̃ llo
uia. Y en vna cueua soterraña andauan las
bestias enderredor: ⁊ trayã las ruedas bien
como si se mouiese la torre. Y entonces pares
cia q̃ tronaua. Y este rey dando el reyno a su
fijo: y el como falso ⁊ malo seyẽdo en aq̃l lu-
gar hizo poner la Cruz de Jesu cristo cerca
de si: ⁊ mando q̃ todos los hõbres del reyno
lo llamasen a el dios. Y segun que hallamos
escrito. Cosdroe seyendo enla silla como di-
os padre: fizo poner el madero dela Cruz a-
la diestra en lugar del hijo: ⁊ puso vn gallo a
su siniestra como en lugar de espiritu santo:
⁊ mãdo q̃ a el llamassen todos dios padre: y
en aq̃l tiẽpo el emperador Eraclio: ayunto
muy grã hueste: ⁊ vino a lidiar cõ su hijo de
aq̃l Cosdroe: cerca del rio de danubio. E al-
cabo fue auenẽcia de ambos los principes
que ellos solos lidiasen vno con otro: sobre
la puente. E firmaron su pleyto q̃ aquel que
venciesse al otro: q̃ tomasse el reyno del q̃ fue
se vẽcido ⁊ que las huestes fuessen en saluo
y establecieron ley firme entre si: q̃ dela vna
parte ni dela otra algũo no fuesse osado de a
yudar a su principe: ⁊ qualquier q̃ dlos van
dos contra esto viniese: o passasse q̃ le corta-
sen la cabeça ⁊ los braços ⁊ que lo echasen
enel rio. Y el emperador Eraclio ofrecio su
cuerpo y su anima a dios conla mayor deuo
ciõ que el pudo: y encomẽdose esso mismo a
la santa Cruz cõ muy grã deuociõ. E lidian-
do ambos vencio eraclio conla ayuda de di-
os ⁊ dela sancta cruz. E fue señor de toda la
otra hueste: assi como auian puesto entre si
en tal manera q̃ todo el pueblo de Cosdroe
fueron baptizados ⁊ se tornaron cristianos.
Y en esto avn no sabia cosdroe: como se enci-
mara ⁊ feneciera la lid. Ca porque todos lo
querian mal ninguno gelo dezia. Y el empe-
rador Eraclio vino hasta el: ⁊ quando llego
a el: hallo lo seyendo enla silla de oro. E dixo
le el empador. Porq̃ tu cosdroe hõraste el
madero dela cruz segun tu manera: si te qui-
sieres baptizar ⁊ tornar te ala fe de Jesu xpo
⁊ avn te dexe la vida y el reyno deudo me tu
rehenes: mas sino quisieres recebir el bap-
tismo ⁊ lo menospreciares: luego te cortare
la cabeça. Y cosdroe endurecido su coraçon
⁊ no lo queriendo otorgar: saco Eraclio la es
pada ⁊ cortole la cabeça: ⁊ porq̃ era rey man
do lo enterrar para hõrrar lo. Y otro su hijo
que hallo ay con el q̃ era de diez años hizolo
baptizar. Y seyendo el empador su padrino
diole el reyno de su padre. Y despues destru
yo aquella torre: ⁊ dio la plata della alos ca-
ualleros dla hueste ⁊ guardo el oro ⁊ las pie
dras preciosas para con que adobasen las
yglesias que destruyera cosdroe. E tomo la
santa cruz ⁊ tornola a jerusalẽ. Y decendien-
do del mõte oliuete para Jerusalem queri-
endo entrar por la puerta. Por la qual nue-
stro señor entrara quãdo vino a Jerusalem
dia de ramos: ⁊ por do saliera. Otrosi quan-
do lo lleuauan a crucificar. Y el emperador
quiso entrar assi como venia sobre su caua-
llo a honrra del emperador: ⁊ cerrose la pu-
erta luego adesora. E tan reziamente esta-
ua cerrada: bien como el otro muro. Y ma-
rauillandose todos desto muy mucho: ⁊ te
miẽdo el emperador la cruz en sus braços a-
parecio le el angel de nuestro señor dios a-
rriba enel ayre: ⁊ dixole. Quando el rey de-
los cielos entro por essa puerta: el non en-
tro con honrra de emperador. Mas entro
sobre vna asna muy humilde: ⁊ dando enxen
plo de humildad: ⁊ quãdo salio por ella ala
passiõ. Otrosi no salia cõ hõrra mas con hu
mildad: ⁊ paciẽcia. Y desq̃ el angel esto ouo
dicho desaparecio. Y entonces el empera-
dor cubierto de lagrimas descaualgo del ca-
uallo: y descalçosse: ⁊ despojosse todo hasta
la camisa: ⁊ tomãdo la Cruz en sus manos:
muy altamente suso contra el cielo: vinosse
para la puerta. E luego la puerta conoscio
el señorio del cielo. E la humildad que tra-
ya el emperador. E abriosse por si sola y en-

traron todos enla cibdad de Jerusalẽ τ tornose entonces vn olor muy bueno τ sabroso: q̃ se partiera enla sazon q̃ la cruz fuera tomada dela torre de Cosdroe: τ a todos conforto aquel olor tan suaue y el emperador muy deuoto entraua alabando la santa Cruz enesta manera. O cruz mas clara q̃ todas las estrellas: muy hõrrada enel mundo: muy amada de todos. Mas santa que todas las otras cosas: q̃ sola tu fuyste digna: τ mereciste sufrir sobre ti el precio dl mũdo. Dulce madero: dulces clauos: dulce lança: dulce asta: τ sufriste dulce carga sobre ti: salua esta compaña q̃ es oy aqui ayuntada pa alabarte: τ tienẽ la tu señal. E assi puso la cruz preciosa en su lugar: τ renouaron se ay los milagros antiguos: en sanar paraliticos: y enfermos τ demoniados τ coxos τ ciegos τ sordos: τ otros muchos cuytados. Y el empador mãdo que todos los xp̃ianos hiziessen esta fiesta dela exaltació dela santa cruz a. xiiij. dias de setiembre. E assi el emperador se torno a su tierra. ¶ En Constantinopla entro vn judio enla yglesia de santa eufemia: τ vido ay vna ymagen de Jesu xp̃o. τ viẽdo se el judio solo tomo vn cuchillo τ allego τ hirio a esta ymagen de jesu xp̃o enla gargãta: τ luego salio sangre τ salto enla cabeça del judio. τ luego que la vio el judio fue muy marauillado y tomo la ymagẽ y echola en vn pozo: τ huyo luego: y encontro vn cristiano que le dixo Dõde vienes judio? Tu algun hombre mataste. E dixole el judio. No es verdad. Y el cristiano vio le la sangre enla cara: τ dixo le otra vez. Judio hombre mataste ciertamẽte: ca cubierto estas de sangre: τ dixole el judio En verdad veo q̃ grãde es el dios delos cristianos: τ prueua se en todas las cosas q̃ la su fe es firme. ca yo nunca feri hõbre: mas feri la ymagen de jesu xp̃o q̃ estaua sobre el altar enla yglesia de sctã Eufemia: τ feri la en la garganta con vn cuchillo q̃ yo traya: τ luego salio sangre della. Y el judio leuo el hombre al pozo τ sacarõ dẽde la ymagẽ de Jesu xp̃o. Y segun que dizen avn oy dia parece la llaga enla gargãta de aq̃lla ymagẽ y el judio tornose cristiano. ¶ En siria en vna cibdad q̃ dizen Barud: vn cristiano tenia vna casa alquilada en que moraua: τ pusiera ay la ymagen de Jesu xp̃o contra la faz dl su lecho y fazia ay siẽpre sus oraciones. E acabando se el año el xp̃iano alquilo otra casa: τ passo se alla: τ oluido ay la ymagen. E vn judio alquilo aq̃lla casa en q̃ auia morado el cristiano. Y vn dia cõbido a comer vnos sus parientes: τ comiendo vno de aq̃llos que fueran combidados: miro cõtra aquel lugar do estaua la ymagen: τ adesora vido estar la ymagen fincada enla pared τ callose: τ ouo gran saña del judio q̃ lo combidara. Y desque houierõ comido dixo gelo: amenazandolo por que osaua tener en su casa la ymagen de jesu nazareno. Y el nunca auiendo visto la ymagen de Jesu xp̃o: afirmaua con juras quantas podia: q̃ no sabia nada de aq̃lla ymagen que alli hallaua. E despues el judio que hauia seydo cõbidado: hazia muestra que yua de buen talante: τ despidiose: τ yendo se para el su mayoral: acuso al judio delo que viera en su casa. Y porende ayuntãdo se los judios vinieron se a aquella casa. E viendo ay la ymagen de Jesu xp̃o trataron le mucho mal al judio: τ hirieronlo en tal manera que lo echaron dela synagoga por muerto. Y tomaron la ymagen: τ acocearon la: τ abiltaron la τ desonrraron la τ todos los males y escarnios que los judios de Hierusalem hizieron a nuestro señor Jesu christo quando era la su passion: todos los renouaron alli: haziendo los en aquella ymagen: τ haziã escarnio della: y escupiã le enla cara hiriendo la a palmadas. E despues desto hirieron la enel costado con vna lança: τ abrieron le vna llaga. Y como quier que la ymagẽ era de madero: salio luego ende sangre: τ agua. E los judios que vieron aquello por tal de prouar si erã verdaderos los milagros que los christianos predicauan: que hiziera Jhesu Christo: τ acorrieron ay con vna ampolla τ pusieronla debaxo dela llaga de aquella ymagen. E cogieron en ella aquella sangre τ agua que dende salio. Y pusieronla en su synagoga. E quantos enfermos alli entrauan echauan les de suso de aquella sangre: τ de aquella agua: y sanauan luego todos por mala enfermedad que tuuiessen. E tantos my-

12

Commentarii in Ptholomeu

67